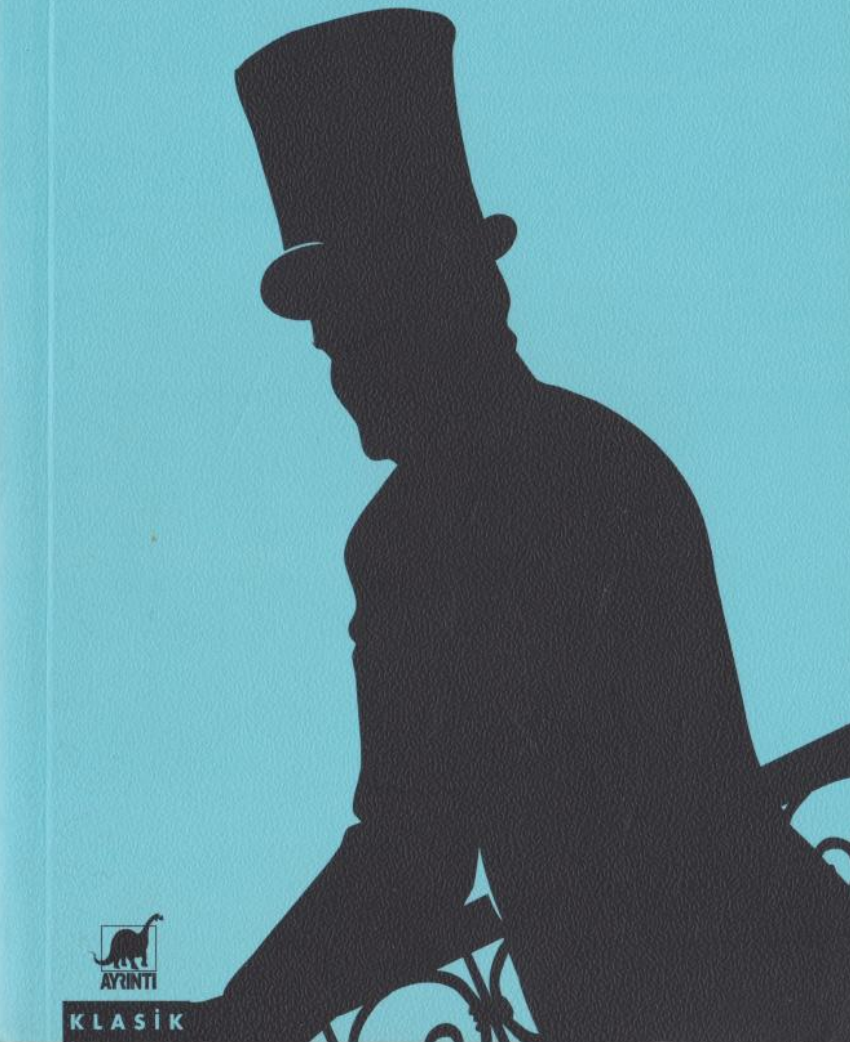
HENRY JAMES
amerikalı

İngilizce aslından çeviren: Mustafa İrfan Seyrek

AYRINTI

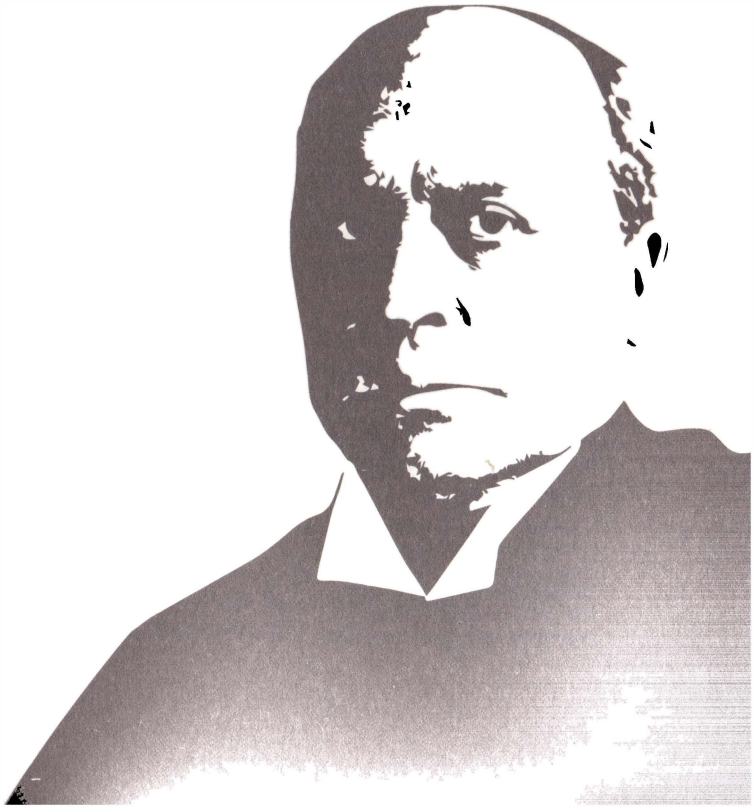
KLASİK

amerikalı

henry james

ingilizce aslından çeviren: mustafa irfan seyrek

sunuş: aslı güneş

ayrıntı: 1009 / klasik dizisi: 16

amerikalı / henry james

orjinal adı / the american

ingilizce aslından çeviren / mustafa irfan seyrek

sunuş / aslı güneş

yayıma hazırlayan / aslı güneş

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / kâni kumanovalı

baskı: yazın basın yayın mat. tur. tic. ltd. şti.
çevre sanayi sitesi 8. blok no: 38-40-42-44
başakşehir / istanbul / sertifika no: 12028

birinci basım: istanbul, temmuz 2016 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-116-7 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu - istanbul
tel.: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

henry james

1843'te ABD'de doğdu. Varlıklı bir ailede doğan Henry James, özel öğretmenlerden eğitim aldı, birkaç okula gitti. Ailesiyle Fransa'ya gidince akıcı bir biçimde Fransızca öğrendi. 1860'da Newport'a dönünce, kendisine Fransız edebiyatını ve Balzac'ı tanıtan ressam John La Farge ile dost oldu. Balzac'ı "en büyük usta" olarak tanımlamıştır.

İlk öykü kitabı *Bir Yanlışlık Trajedisi* 1864'te yayımlandı. Avrupa'ya olan on dört aylık gezisinde, Ruskin, Dickens, Matthew Arnold, William Morris ve George Eliot ile tanıştı. Roma ve Paris'teki muhabirlik işlerinden sonra New York'a döndü. 1874 ve 1875 arası *Transatlantic Sketches, A Passionate Pilgrim* ve *Roderick Hudson*'u yazdı.

Henry James, 1869'da Londra'ya yerleşti. Orada Macmillan gibi yayınevleriyle ilişkilerini geliştirdi ve seri romanlar yazdı. 1875 sonbaharında Paris Latin Quarter'a taşındı. Yaşamının son otuz yılını Avrupa'da geçirdi. Paris'te Zola, Alphonse Daudet, Maupaussant, Turgenyev gibi isimlerle tanıştı. Sonra İngiltere'ye gitti ve *Amerikalı* (1877), *Avrupalılar* (1878), *Fransız Ozan ve Romancıları* (1878), *Hawthorne*'u (1879) yazdı. 1878'de yazdığı *Daisy Miller* ününü Atlantik'in iki yakasında da pekiştirdi. İlk başyapıtı olan *Bir Kadının Portresi* de 1881'de yayımlanmıştı.

James yazınsal eleştiriye, özellikle yazarların kendi dünya görüşlerini olası en büyük özgürlükle sunmaları konusundaki ısrarıyla, önemli bir katkıda bulunmuştur. James romanlarının yanı sıra denemeler, seyahat, biyografi, otobiyografi ve eleştiri kitapları da yazmıştır. Yaşamının ilk yirmi yıllında Amerika ile Avrupa arasında gidip gelmiş, sonunda İngiltere'ye yerleşmiş ve 1915'te İngiliz vatandaşı olmuştur. 1911, 1912 ve 1916'da Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilen James 1916'da hayatını kaybetmiştir.

mustafa irfan seyrek

1947'de İzmit'te doğdu. 1973'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Berlin ve Londra'da eğitim gördü. 4 yıl Suudi Arabistan olmak üzere 1975 yılından sonra değişik üniversitelerde İngilizce Öğretim Görevlisi ve çevirmen olarak çalıştı. YTÜ'den emekli oldu. İrfan Seyrek amatör olarak, fotoğraflarıyla da ödüller almış ve birçok sergiye katılmıştır. Türkçeye çevirdiği kitaplar: Bret Easton Ellis, *Sıfırdan Az* (1991); Marianne Wiggins, *Renk*, (1992); Toni Morrison, *En Mavi Göz*, (1993); Rose Tremain, *Renk* (2008); Robert Thurman, *Tibet'in Mücevher Ağacı*, (2006); Burton G. Malkiel, *Borsada Rasgele Bir Seyir*, (2007); Herbert F. Baldwin, *Trakya'da Bir Savaş Fotoğrafçısı*, (2012).

içindekiler

sunuş

burjuvazi aristokrasiye karşı / aslı güneş....9

amerikalı

bölüm bir - bölüm yirmi altı 23-445

aslı güneş

burjuvazi aristokrasiye karşı

On dokuzuncu yüzyıl yazarları, kahramanlarını "hayat"la tanıştırmak için türlü yollara başvururlar. Kadın ya da erkek kahramanlar, evlilik kurumuna adım atmadan önce olgunluk sınavından geçirilir. Kişiliğin inşası için gereklidir bu sınav.

Henry James, Amerikalı kahramanlarını Avrupa'nın içine salarak bu yeni dünyanın saf gençlerine güngörmüş eski kıtanın sokaklarında hayatın kaç bucak olduğunu öğretir. *Daisy Miller*, *Bir Kadının Portresi* ve elinizde tuttuğunuz *Amerikalı*'da saf, dürüst ve özgür Amerikalıların Avrupa'da yaşadıkları hayal kırıklığını, horlanmayı anlatır James. *Daisy Miller* adlı novellasında Miss Miller, İsviçre'de Amerikalı Lord Winterbourne ile tanışır. Daisy'nin erkeklerle teklifsizce buluşup konuşması, etiket kurallarına ve geleneklerine aykırı "serbest" davranışları tutucu Avrupa kentlerinde küçük çaplı skandallar yaratmış, Lord Winterbourne kendi dengi görmediği bu kadına bir türlü açılamamıştır. Daisy bütün masumiyetiyle Avrupa'nın acımasız katılığına kurban edilmiştir.

Bir Kadının Portresi'nde ise Isabel Archer, okuduğu romanların ne kadar gerçek olup olmadığını anlamak için düşmüştür yollara. Hayatı, gerçeği öğrenmeden, kişiliğini tam anlamıyla inşa etmeden evlenmeye niyeti yoktur. Ro-

manlar kadar, bir müzeyi andıran Avrupa kentleri, Avrupa soylularının ritüelleri de baştan çıkartır Isabel'i. Onun Avrupa macerası da başından sonuna kadar yanılsama ile doludur. Avrupa'yı öğrenmesi belki de ulusal benliği aracılığıyla kendini öğrenmesidir. Avrupa dış dünyadır Henry James için, kahramanlarına öteki aracılığıyla bir benlik kazandıracağı dış dünya. Ayrıca açıktır ki, Amerika Avrupa'ya göre taşradır. Amerikalıların romanlardan, resimlerden, seyahat kitaplarından öğrendikleri büyülü coğrafya. Avrupa Amerika'da olmayan her şeydir: tarihtir, kültürdür, estetiktir, aristokrasidir. Parası olan her turistin görmek isteyeceği bir coğrafyadır. *Bir Kadının Portresi*'nde Amerikalı kadın gazeteci Henrietta Stackpole'un sözünü ettiği "Yabancılaşmış Amerikalı" sorunu, on dokuzuncu yüzyıl Amerikası'nda bizimkine benzer bir "yanlış ya da aşırı Batılılaşma" sorunsalının olduğunu gösteriyor.

Daisy Miller ve *Bir Kadının Portresi*'nin kahramanları kadındır; Amerikalı'da ise genç bir erkeği gönderir Avrupa'ya James. Genç Amerikalı Christopher Newman kazandığı paraları tüketmeye, eğlenmeye, değişik şeyler görmeye gelmiştir Paris'e. Newman'ın, yerli imgelemimizdeki saf gözlerle büyük şehrin hengâmesini temaşa eden saf Anadoluludan farkı, her şeyi satın almaya yeteceğini düşündüğü parasıdır. Kültürsüz, etrafında gördüğü herhangi bir şeyin değerini takdir etmekten uzak bu yontulmamış genç, Paris sokaklarında gözünün gördüğü her şeye fiyat biçerek dolaşır.

Öyleyse, James'in okuruyla kahramanını Louvre Müzesi'nde tanıştırması pek de iyi niyetli bir tavır olmasa gerek. Newman, müzede kültürsüz bir turistin laubali rahatlığıyla gezerken, ilgisini genç, güzel bir kopya ressamı çeker. Amerikalı girişimcinin kızın yanına gidip kopya resimlerinin kaç para olduğunu sorması uzun sürmez. Avrupa resmi vs ilgilendirmez Newman'ı. Kopyaya razıdır. Resim

hakkındaki bilgisi o denli kıt, yorumları o denli bilgisizcedir ki, ressam kız onu resimlerin gerçek değeri konusunda uyarmak zorunda kalır. Önemli değildir Newman için. Parasıyla yapılacak bir şey bulmuştur, oracıkta koleksiyoner olmaya karar vermiştir. Sureti asla tercih etmekte, dahası ikisi arasında pek de fark görememektedir.

Acaba sureti aslından ayırt edemeyen bu bönlük, bu cahillik, hikâyenin geri kalanı için de bir ipucu mudur? James hemşerisi hakkında bize ne demeye çalışmaktadır? Newman Avrupa'nın soylu ihtişamında başka hangi nesneyi yanılsamanın büyülü aynasında görecektir? Daha romanın ilk sayfalarında okurun, Newman'a olan güveni sarsılmıştır. James'in istediği de budur zaten. Öykü sonlandığında bu safça kibrin yerini bir başka şeyin almasını istemektedir çünkü. Genç hemşerisi için dileği budur.

Christopher Newman adı, Avrupa'yı keşfe çıkan Amerikalının adıdır. Newman yeni dünya olarak adlandırılan Amerika'nın yeni insanıdır. Aynı zamanda Amerika'dan tüm dünyaya yayılan bir geleceğin de... Bu anlamda alegoriktir. Yeni insan nasıl olmalı sorusuna James'in verdiği cevaptır. Tarihsiz, köksüz Amerika'dan zuhur etmiş bu *homoeconomicus* mudur James'in ideal yeni insanı? Avrupalıların karşısına çıkarırken olduğu gibi sahiplenir mi Amerikalıyı James? Yoksa yaşanılan dönüşümün sonunda ortaya çıkan yeni insan mıdır geleceği inşa etmesi gereken?

Louvre'daki açılış sahnesindeki ironinin dozuna bakıp James'in, Amerikalının bütün günahlarını üstlenmeye niyeti olmadığını söyleyebiliriz. Tarihsizliğin ve geleneksizliğin önyargıları ortadan kaldırmış olması her zaman için kişinin lehine bir durum yaratmamaktadır. Newman'ın önyargılardan azade bakışı, aslında bilgisizliğinin dışavurumudur. Nitekim kopya ressamı Matmazel Noémie Newman alana kadar tek bir tablo bile satamadığını söylerken, aslında bu yağlı müşterinin saflığını da açığa vurmuş olur.

Evet, Newman'ın Paris'teki ilk dostları kopya ressamı Matmazel Noémie ile onun düşmüş kapitalist babası M. Nioche'dir. Babadan Fransızca dersleri alırken, kıza adını bile bilmediği tabloların kopyalarını sipariş eder. Pazardan mal alır gibidir. Bir yandan da parasını "sanat"a yatırarak bu düşmüş kapitaliste ve onun sanatçı kızına yardım etme niyetindedir.

Newman'ın Louvre'da karşılaştığı bir diğer kişi de yıllarca Paris'te yaşadığı halde, yolunu ilk defa oraya düşürmüş, hemşerisi Tom Tristam'dır. Tristram sanat ve kültür konusundaki ilgisizliğini ve bilgisizliğini saklamaya gerek duymaz. Onun için Paris, Batı Kulübü'nde Amerikalılarla kurulan poker masasıdır.

İlk karşılaşmalarında Newman Tristram'a nasıl servet yaptığını ve Avrupa'ya gelmeye nasıl karar verdiğini anlatır. Tam kendisine kazık atan rakibinden intikam almak üzereyken yaptığı işten tiksinmiş, yeni bir şeylerin özlemini duymuştur Newman:

> Sabahı, Long Island'da yeşeren taze yaprakları izleyerek geçirdim. İşten bıkmıştım; her şeyi bir kenara bırakmak ve kısa bir ara vermek istiyordum; yeterince param vardı ya da olması gerekiyordu. Sanki içimde yeni bir insan varmış gibiydi, yeni bir dünya özlemi çekiyordum. Bir şeyi gerçekten çok istersen, o şeyi kendine sunmalısın. Ne olup bittiğini hiç anlamamıştım; bununla birlikte, dizginlerini kendisine bırakmış, yolunu bulması için de atı salıvermiştim. Kendimi bu oyundan kurtarır kurtarmaz, kapağı Avrupa'ya attım.

Avrupa büyük bir pazardır Amerikalıya göre. 15 yaşından bu yana sokaklarda ekmeğini taştan çıkarmış girişimci ruh, dericilikten ve çamaşır teknesi gibi işlerden kazandığı paraları harcayacak yer aramaktadır. Okurun Newman'ı Louvre Müzesi'nde gördüğü tarih 1868'dir. Bu tarih, Eric Hobsbawm'ın Amerika'nın "kişisel zenginlik

umudunun gerçekleştiği bir yer imgesi"ni kazandığını söylediği on dokuzuncu yüzyılın üçüncü çeyreğine denk gelmektedir:

> Yeni Dünya, Avrupa'nın karşısına yeni bir toplum olarak değil, giderek yeni zenginlerin toplumu olarak çıkmaktaydı. Yine de Birleşik Devletler'de devrimci hayal sona ermekten çok uzaktı. Bir yüzüyle, cumhuriyet, eşitliğin, demokrasinin, belki de hepsinden önce engelsiz, anarşik bir özgürlüğün, ileride "açık yazgı" denecek şeye sahip sınırsız fırsatlar ülkesi olma imgesini korudu.[1]

Newman'ın yaşamöyküsü Hobsbawm'ın "açık yazgı" diye adlandırdığı olguya tıpatıp uymaktadır. Ayrıca Newman, Hobsbawm'ın, o tarihlerde Amerika'nın çok büyük oranda kırsal nüfusa ve faaliyetlere dayandığı saptamasını doğrular niteliktedir. Kültürden nasibini almamış özgüveni yüksek bu tüccar, Avrupa'nın tarih ve kültür kokan sokakları, zarif salonları için fazlasıyla kaba ve gülünçtür. Kendisi de bunun farkında gibidir zaten: "İtiraf etmeliyim ki, burada kendimi hiç akıllı hissetmiyorum. Önemli yeteneklerim bir işe yaramıyor gibi geliyor bana. Kendimi bir çocuk gibi görüyorum, küçük bir çocuk beni elimden tutarak gezdirebilir." Otuz beş yaşına kadar servet yapmaktan başka bir şey düşünmemiş Newman, şimdi Avrupa'nın soylularının tiksintiyle karışık bir imrenmeyle baktıkları servetini ne yapacağını bilememektedir: "Ben iyi bir işçiyim, ama iyi bir gezgin olduğumu sanmıyorum. Yurtdışına eğlenmek için çıktım, ancak nasıl eğleneceğimi bilmiyorum."

Newman'ın parasıyla satın almak istediği bir başka şey de Bayan Tristram'ın kendisine gelin adayı olarak önerdi-

---

1. Eric Hobsbawm, *Sermaye Çağı 1848-1875*, Çev. Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2003, s. 154-155.

ği Madam de Cintré olur. Newman'ın karşısına çıkan eş adayı, genç yaşta ailesinin zoruyla yaşlı bir adamla evlendirilmiş, nefret ettiği kocasının ölmesi üzerine dul kalmıştır. Anlatıcı'nın, kadını çok beğendiği belli olan Newman açısından hiçbir duygusallığa yer vermemesi ilginçtir. Amerikalı parasının satın alabileceği en güzel şeyi bulmuştur ve bundan da gayet memnundur. Duygudan çok rasyonel bir hesap vardır. Kendisine ailenin küçük oğlu Valentin tarafından soylu olmadığı için Bellegarde ailesine kabul edilmesinin imkânsız olduğunun söylenmesinden sonra, bunu da adeta bir tür meydan okuma olarak kabul eder. Ailenin her şeye hâkim annesi Markiz Bellagarde ve büyük oğlu Marki Urbain de Bellegarde'la "pazarlığa" oturur. Madam de Cintré'nin kalbini kazanmaya çalışırken, kendisine engel olmayacaklarına dair söz alır onlardan. Amerikalı için her şey bireysel kazanç, rekabet, zaferle ilintilidir. Aile, gelenek, cemaat, etiket kuralları vs yoktur. Kadim tarihin ortasına fırlatılmış, her türlü determinizmden sıyrılmış, köksüz, öncesiz bir bireydir o.

Newman'ın bir tarihi, bir geçmişi yoktur, Bellegardelar'ın ise bugünü ve geleceği. Saatlerin, aile tarihçilerinin araştırmaktan bitap düştükleri çok eski çağları vurduğu bir hayatın tam ortasında öylece donup kalmış gibidirler. Bellegardelar'ın malikânesinde tavana hanedan armasıyla birlikte işlenen 1627 tarihi, Newman'ın o pek övündüğü ülkesinin tarihinden daha eskidir. Ama dedik ya, Newman nesnelerin, sanatın, güzelliklerin kıymetini bilecek kadar yontulmamıştır. İhtişamlı malikâneye baktığında tozlu, kasvetli eşyalarla dolu köhne bir ev görür. Tek istediği Madam de Cintré'yi bu kasvetli yuvadan çıkarıp feraha kavuşturmaktır.

Evin eskiliği aristokrasinin tahtından indiğinin de göstergesidir. Mavi Kan'ın elinde yalnızca kendini diğer sınıflardan ayıran rafine kültürü kalmıştır. Ayaktakımına ve

görgüsüz burjuvalara karşı kendi incelmiş kültürünü savunarak zayıflayan ekonomisine rağmen ayrıcalığını korumak zorundadır. Bu yüzden ekonomik evlilikler yoluyla ayakta kalmaya çalışırken, bir yandan da istenmeyen sızmalara karşı evin kapılarını sıkı sıkıya kapatır. Belki de Newman'ın, aristokrasinin kapılarını bu denli zorlamasında alegorik olmasa da sembolik bir yan vardır, kim bilir?

eski evlerin bir sırrı vardır

"Eski ağaçların dalları kıvrık, eski evlerin duvarları çatlaktır; eski ırkların tuhaf sırları olur. Bizim sekiz yüz yıllık bir aile olduğumuzu aklınızdan çıkarmayın!"

Valentin böyle uyarır gözü kara Newman'ı. Eski evlerin tuhaf hatta ölümcül sırları olduğunu yine romanlar fısıldamıştı bize. Aristokrasinin çağı sona ererken, tekinsiz malikânelerde Mavi Kan'ın yaldızları bir bir dökülüyor, kimi zaman tavan arasındaki deli kadın (*Jane Eyre*), kimi zaman eve gelen yabancı (*Uğultulu Tepeler*) aracılığıyla ailedeki suçlar, gizler birbiri ardına ortaya seriliyordu. Sırların birer birer ortaya çıkması gücün yitirildiğini gösterir; o matematik olarak hesaplanmış nezaket kurallarının bile örtemediği bir çürüme her yeri sarmış gibidir. Yeni olanın görkemi, parıltısı ve masumiyeti eski servetlerin suçlu olduğunu düşündürtmüştür insana. Aristokrasi için övünç kaynağı olan tarih, cinlerin, perilerin, hortlakların cirit attığı, etrafa pis kokular yayan bir bataklığa dönmüştür. Peki saf Amerikalı nasıl bir sır çıkaracaktır bu köhne evden?

Newman Madam de Cintré ile resmen nişanlıdır artık. Düğüne birkaç hafta kala, kendini Bellegardeların çevresine tanıtmak için bir davet vermeyi planlar. Fikrini aileye açtığında ise bu davetin Bellegarde malikânesinde ve onların inisiyatifiyle düzenleneceği cevabını alır.

Bellegardelar biraz da utanarak müstakbel damatlarını görücüye çıkardıklarında bir şeylerin ters gittiğini sezer okur. Uzaklardan gelen kuzen Lord Deepmere sanki Newman'ın karşısına bir rakip olarak çıkarılmıştır. Tanıştırıldığı her insanın karşısında pot kırmasından, gülünç duruma düşmesinden korkulan damat adayının her hareketi en ince ayrıntısına kadar izlenmektedir. Aristokrasinin alametifarikalarından biridir salonlar. Çalışmanın aşağı sınıfların faaliyeti sayıldığı aristokratik ailelerde boş zaman kültürünün sergilenebileceği yerlerdir salonlar. Eş seçiminden kültürün inceliklerinin sergilenmesine kadar her şey bu salonlarda gerçekleşir. Newman'ın aileye girmemesi gerektiğine de bu davette karar verilir. Amerikalı tüccar sınavı geçememiştir.

aristokrasi ölüm döşeğinde

Newman gönülsüzce de olsa dost olduğu Valentin'i Matmazel Noémie ile tanıştırır. Valentin bir bakışta kızın resimlerinin de kendisinin de değerini anlamıştır. Avrupalı, görmüş geçirmiştir, bilgilidir. Kopyaya gönül indirmeyecek kadar yüce gönüllüdür ama hayatta hiçbir amacı, hiçbir işi olmayan Valentin "Şeytan" diye adlandırdığı bu kadınla bir macera yaşamak ister. Newman ise safça kızın olmasa bile babasının meziyetlerine inanmakta, sipariş ettiği kopya resimlerle kızın çeyiz parasını çıkarmasına yardımcı olmaya çalışmaktadır. Amerikalı, geleceğin nurlu ufuklarını yalnızca baba kıza sunmaz. Valentin'e de kendisiyle birlikte Amerika'ya gidip orada en aristokrat meslek sayılabilecek bankacılığı yapmasını teklif eder. Bu öğütün, o güne kadar para kazanmamış, nasıl kazanılacağı konusunda da bir fikri olmayan Valentin'i harekete geçirmesi mümkün değildir elbette:

"Ben yirmi yaşındayken, çevreme baktığımda, üzerinde 'dokunmayın' etiketi bulunan bir dünya görüyordum! Ve işin kötü yanı etiketlerin yalnızca benim için konmuş gibi olmasıydı. Bir işe giremezdim, para kazanamazdım çünkü, bir Bellegarde idim; Bellegardelar Bonapartları tanımaz. Edebiyata da giremedim, çünkü kalın kafalıydım. Zengin bir kızla da evlenemedim, çünkü hiçbir Bellegarde sıradan bir insanla evlenmemiştir; böyle bir işe girişmem uygun olmazdı. Bu konuya sonra geleceğiz. Evlenilebilir varisle, sizin isminizi alacak olan kişiyle boş yere evlenilmez; isme karşı isim, servete karşı servet olmalı."

[...]

"Demek bir işiniz yok; hiçbir iş yapmıyorsunuz" dedi Newman.

"Hiçbir iş yapmıyorum! Kendi kendimi eğlendirmem bekleniyor benden ve işin gerçeği, kendimi eğlendiriyorum. Eğlenmeyi biliyorsan, eğlenebilirsin. Ama bu sonsuza dek sürmez. Beş yıl kadar daha böyle gidebilir, ama sonra neşem kaçacak. Sonra, ne yapacağım? Bir keşiş olurum belki. Belime bir halat bağlayıp manastıra girerim. Bu eski bir gelenekti ve eski gelenekler iyi idi. İnsanlar yaşamın değerini bizim kadar biliyorlardı."

Kendini eğlendirmek için Matmazel Noémie'yi seçen Valentin, Newman'ın aksine sanattan ve etiketten anlasa da, eski geleneklerin kurbanı olur. Operada Matmazel Noémie'nin locasında oturan bira tüccarının oğlu tarafından düelloya davet edilir ve ölümcül bir yara alır. James her yeri sembollerle döşemiş gibidir. Aristokrasinin ölümü adi bir bira tüccarının elinden olacaktır.

Valentin son nefesinde Newman'ı görmek ister. Newman'ın dostunu tedavi ettirmek için gösterdiği tüm çabalar boşunadır. Zaten nişan bozulmuş, Madam de Cintré Paris yakınlarındaki bir köydeki aile evine gitmiştir. Valentin olanları öğrenince Newman'ın eline bir koz vermek ister: Annesine ve ağabeyine karşı kullanacağı aile sırrını.

Newman'ın, sırrı öğrenmek için başvuracağı adres ise ailenin emektar kâhyası Bayan Bread'dir. Kâhya kadın çok önce Newman'a kendisine yardım etmeye hazır olduğunu söylemiştir zaten. Newman bir diğer ittifakını evin hizmetçisiyle kurar. Aristokrasiyi deviren ittifaka ne kadar da uygundur bu. Bayan Bread, evin babasının ölmeden önce yazdığı, katilini ele veren mektubu Newman'ın eline verir. Newman elinde mektupla yeni zaferlere koştuğunu düşünürken, aristokrasinin düşündüğü kadar dirençsiz olmadığını anlamıştır. Ne olursa olsun birbirine arka çıkacak, birbirlerinin sırlarını ve suçlarını örtecek, o neşeli kahkahaların çınlattığı salonların skandallarla sarsılmasına izin vermeyecek bir topluluk vardır karşısında. Bu kadim toplulukta nezaketin, etiket kurallarının silemeyeceği hiçbir utancın olmadığını anladığında yenilgiyi kabul etmiştir Newman. Hatta tasarladığı şantaj yöntemleri için kendisinden utanmıştır. Madam de Cintré ise kadınların evlenemedikleri takdirde statülerini ve iffetlerini koruyabilecekleri yere, manastıra gitmiş, hayatının geri kalanında bir pazarlığa konu olmamayı ancak böyle garanti altına alabilmiştir.

Romanın sonunda Newman'ın Amerika'dan gelirken terkisinde getirdiği umut dolu vaatler, özgürlük düşleri Avrupa'nın kalın duvarlarla çevrilmiş malikânelerinde tuzla buz olmuştur. Newman'ın hayatını değiştirdiği, vaadini yerine getirebildiği yegâne kişi Bayan Bread'dir. Kâhya kadın, yeni patronunun evinde, yükselen yeni ekonominin güvencesine kavuşmuş olarak devam edecektir yaşamına. Aristokrasiye karşı ittifak tutmuştur.

Newman da değişerek çıkmıştır öyküden. En azından Anlatıcı'nın dileği budur. Şantaj için elinde tuttuğu mektubu ateşe atarken, yeni bir Newman vardır artık.

Artık her şey bitmişti, sonunda o da rahat bir soluk alabilirdi. Dar, dolambaçlı sokaklardan yine Seine kıyısına

yürüdü, orada, yükselen Notre Dame'ın büyük kulelerini gördü. Bir köprüden geçerek, o koca katedralin önündeki boş alanda bir süre bekledi; süslü kapılarından içeri girdi. Orta alanda dolaştı ve o görkemli loş ortamda uzunca bir süre oturdu. Uzun aralarla dünyaya yayılan, uzaktan gelen çan seslerini dinledi. Çok yorgundu; olabileceği en iyi yer burasıydı. Dua etmedi; okuyacak bir duası yoktu. Şükredeceği ve isteyeceği bir şeyi yoktu, çünkü artık kendi başının çaresine bakmalıydı. Bu büyük katedral ona çok konuksever görünmüştü, yerinde oturuyordu, çünkü orada olmak dünyanın dışında kalmak demekti. Başına gelmiş olan en nahoş şey, artık son aşamasındaydı; defterini dürüp bir kenara koyabilirdi.

Paris'te ortaçağ kalıntılarının ortasında, aristokrasiyi ve dini temsil eden yapıların arasında "edecek bir duası olmayan" Newman, tek başınadır. Bireydir. Yaşama, geleceğe dair bir umut, bir devinim devşirememiştir buralardan. James özgür bir Amerikalının yaşamöyküsüne yakışır bir biçimde, Hobsbawm'ın deyimiyle "açık yazgı" ile bitirir romanını. "Zengindi, genç sayılırdı ve bundan hoşnuttu; önünde alım satım işlerini düşünmeden yaşayabileceği uzun bir hayat vardı." Milyonlarına bir nebze olsun deneyim katan Newman'ın sergüzeşti ne olur bilinmez ama servetinin masumiyeti konusunda duyduğu inancın kuruntudan ibaret olduğunu biliyoruz, öyle değil mi? En azından 1848'de yayımlanan bir metin bunun böyle olduğunu söylüyordu:

> [Burjuvazi], kişisel değeri, değişim değerine dönüştürdü ve sayısız yok edilemez ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine, o biricik insafsız özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü koydu. Tek sözcükle, dinsel ve siyasal yanılsamalarla maskelenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, dolaysız, kaba sömürüyü koydu. [2]

2. Marx ve Engels, *Komünist Manifesto*, s. 13.

amerikalı

bölüm bir

Yıl 1868, aylardan Mayıs, güneşli bir gün. Louvre Müzesi'nde, o dönemlerde Salon Carré'in ortasında bulunan büyük, köşeli bir divanda bir adam rahatça uzanmış dinlenmekteydi. O rahat sedirin konumunun değiştirilmesi, kararsız sanatseverlerin şiddetli itirazlarına sebep olmuştu. Sedirin en yumuşak noktasına gamsızca serilmiş olan adam, başını arkaya yaslamış, bacaklarını uzatmış, içinde bulunduğu konumun keyfini adamakıllı çıkartırcasına, gözlerini ayırmadan Murillo'nun güzel, ay yüzlü Madonna'sına bakıyordu. Şapkasını çıkarmış, yanına küçük bir kırmızı rehber kitapçığıyla opera dürbününü koymuştu. Sıcak bir gündü; yürümekten ter bastığı için yorgun hareketlerle, ikide bir mendiliyle alnını siliyordu. Yorulmaya alışkın bir adam olmadığı aşikârdı; ince uzun ve kaslıydı; "dayanıklı" sayılabilecek türden bir güç taşıyordu. Bununla birlikte, bu özel günde yaptığı, pek de alışık olmadığı türden etkinlikler ve fiziksel eylemler onu Louvre'daki sakin gezintisinden daha az yormuştu. Güzel baskılı rehber kitapçığının o başa çıkılmaz sayfalarında bir yıldızla işaretlenmiş tüm resimleri gözden geçirmişti; dikkati dağılmıştı, gözleri yorgun, estetiğin neden olduğu bir baş ağrısıyla oturup kalmıştı. Yalnızca tüm

resimleri gözden geçirmekle kalmamış, resimlerin çevresine yerleştirilmiş, Fransa'da kendilerini o resimleri yeniden üretmeye adamış olan, yanına yaklaşılması olanaksız tuvaletleri içinde sayısız genç kadının elinden çıkma tüm kopya resimleri de incelemişti. Doğruyu söylemek gerekirse, özgün resimlerden çok, kopyalarına hayran kalmıştı. Dış görünüşü, onun kurnaz ve becerikli biri olduğu izlenimini yeterince veriyordu; aslında, sık sık önünde bir tomar hesapla, gece boyu esnemeden, boğuşarak horozlar ötene dek uyanık kaldığı olmuyor değildi. Raphael, Titian ve Rubens onun için yeni bir tür aritmetik idi; hayatında ilk defa dostumuza, kendine duyduğu belli belirsiz güvensizlikle birlikte esin kaynağı oluyorlardı.

Ulusal özellikleri keşfetmek için bakan herhangi bir gözlemci, bu gelişmemiş sanat uzmanının nereli olduğunu anlamakta hiç zorluk çekmezdi; gerçekten de, sözkonusu gözlemci, ulusal kalıbın içini dolduracağı, neredeyse ideal sayılabilecek bütünlükten alaycı bir tat alabilirdi. Divan üzerinde uzanmış olan bu adam, Amerikan türünün güçlü bir örneğini oluşturuyordu. Ancak, o yalnızca düzgün bir Amerikalı değil, aynı zamanda, her şeyden önce fiziksel olarak da düzgün bir adamdı. Kusursuz görünen sağlığı ve gücü oldukça etkileyiciydi: Sahibinin "korumak" için hiçbir şey yapmadığı fiziksel bir sermaye. Kaslı bir Hıristiyan olsa da, bunun bilincinde değildi. Uzak bir noktaya ulaşması gerekirse yürür; ancak "spor" yaptığının bilincinde olmazdı. Soğuk suyla banyo yapmak ya da labut sallama konusunda bir görüşü yoktu; ne bir kürekçi, ne silah atışı yapan biri, ne eskrimciydi; bu tür eğlenceli etkinliklere ayıracak zamanı yoktu. At eyerinin de bazı tür sindirim bozuklukları için önerildiğinden haberdar değildi. İçkiye meyli yoktu ama Louvre'u ziyaretinden önceki gece, birinin kaçırılmayacak bir deneyim olduğunu söylediği, Café Anglais'de yemek yemiş ve hiç de rahat bir

uyku uyuyamamıştı. Hal ve tavırları genel olarak oldukça rahat ve kayıtsızcaydı; ancak özel ilham anlarında kendini toplar, geçit törenindeki el bombası gibi dururdu. Asla sigara içmezdi. Puronun sağlığa çok iyi geldiği kanısındaydı ve bu tür şeyler söylenmekteydi; böyle şeylere inanabiliyordu ama tütün hakkındaki bilgisi homeopati hakkındaki bilgisinden çok daha azdı. Ön ve arkası simetrik olarak gelişmiş, biçimli bir kafası, oldukça kuru, düz saçları vardı. Esmer yüzlüydü, iri burnunun kanca biçimi oldukça belirgindi. Gözleri açık ve soğuk bir griydi; dolgun bıyığı dışında sinekkaydı tıraşlı idi. Amerikalılarda sık görülen türde, çenesi düz, boynu kaslıydı; ancak ulusal kökeninin izleri, fiziki özelliklerden çok yüzündeki anlatımla ilgiliydi ve işte bu açıdan dostumuzun yüz ifadesi çok etkileyici idi. Varsayımsal dikkatli gözlemcimiz bu yüz ifadesini kusursuzca analiz etse de iş onu tanımlamaya gelince şaşırıp kalacaktır. Bu ifadede, birçok Amerikalıya özgü, boşluk anlamına gelmeyen tipik bir müphemlik, sıradanlık anlamına gelmeyen bir anlamsızlık, kendini özel bir duruma adamama hali ve yaşamın karşımıza çıkardığı şansları genel olarak coşkuyla karşılama, insanın kendine hâkim olması gibi özellikler vardı. Dostumuzun öyküsü asıl olarak gözlerinde dile geliyordu; suçsuzluk ile deneyimin tuhaf bir biçimde harmanlandığı gözlerinde. Çelişkili düşüncelerle dolu, asla bir romans kahramanının kor gibi parlayan gözleri değil, neredeyse aradığınız her şeyi bulabileceğiniz gözlerdi. Onlar, soğuk ama dost, açık yürekli ama tedbirli, kurnaz ama aldatılabilir, olumlu ama kuşkucu, özgüvenli ama utangaç, aşırı zeki ve aşırı esprili, itiraflarında belli belirsiz bir cüretkârlık olan, kayıtsızlığında içtenlikle itimat telkin eden gözlerdi. Bıyığının kesimi, bıyığının üst kısmında, yanağında, zamanından önce oluşmuş kırışıklıklar, kolalı gömleği ve gök mavisi kravattan oluşan giyim tarzı, adamın kimliğini tamamlayan özel-

liklerdi. Belki de, uygun bir anda yaklaşmamıştık ona; orada portresini yaptırmak için oturuyor değildi. Sonradan anladığımıza göre, zihni estetik sorunlarla bulanık, yapıtla ressamı özdeşleştiren o kahrolası hatası yüzünden suçlu bir durumda divanda kayıtsız uzanmaktaydı (erkeksi saç biçimi olan genç kadını olağanüstü çekici bulduğu için onun yapmış olduğu kısık gözlü Madonna'ya hayran kalmıştı), gelecek vadeden bir tanıdık konumundaydı o an. Çevresine istenç, sağlık, şakacılık, esenlik saçıyor gibiydi; pratik bir adam olduğu su götürmezdi ama bu pratikliğin belirsiz ve gizemli sınırları, düş gücünü kendisi adına harekete geçiriyordu.

Küçük kopya ressamı işini yapmayı sürdürürken, arada bir, hayranına karşılık veren bakışlardan da geri kalmıyordu. Güzel sanatlarda yetişmiş olma, ona göre, yan hikâyelerle de ilgilenmeyi, kollarını birbirine kavuşturup başı sağa sola döndürerek içe kıvırdığı elini çene çukuruna koyarak iç çekişlerle bir ayağını yere vurmak, kayan tokalarını düzeltmek için ellerini dağınık saçları arasında gezdirerek resmi incelemek gibi devinimleri de gerektiriyor gibiydi. Bu devinimler, başka yerlerden ziyade, sözünü ettiğimiz adamın üzerinde gezinen huzursuz bir bakışla bütünleşmişti. Sonunda, adam ansızın yerinden kalktı, şapkasını taktı ve genç kadına yaklaştı. Yaptığı resmin önünde bir süre durup inceledi; bu süre zarfında kadın adamın gelişinin farkında değilmiş gibi davranmıştı. Daha sonra adam, bir parmağını ne demek istediğini açıklar gibi kaldırarak, Fransızca sözcük dağarcığının gücünü gösteren tek bir sözcükle, damdan düşer gibi, "*Combien?*[1]" diye sordu.

Ressam, bir an için ona baktı, somurtarak omuz silkti, paletini ve fırçalarını yere koyup ellerini ovuşturarak ayağa kalktı.

1. (Fr.) Ne kadar? (y.h.n.)

Dostumuz, İngilizce olarak "Kaç para?" dedi. "*Combien*?"

Genç kadın, "Mösyö bu resmi satın almak mı istiyor?" diye Fransızca olarak sordu.

"Çok güzel olmuş, olağanüstü. *Combien*?" diye yineledi Amerikalı.

"Küçük resmim mösyönün hoşuna mı gitti? Çok güzel bir konusu var" dedi genç kadın.

"Evet, Madonna; ben Katolik değilim ancak bu resmi satın almak istiyorum. *Combien*? Buraya yazın" dedi ve cebinden bir kalem çıkararak rehber kitapçığındaki boş bir sayfayı işaret etti. Kadın, kalemi çenesinde gezdiriyor, adama bakarak yerinde duruyordu. Adam, "Satılık değil mi yoksa?" diye sordu. Kadın, orada düşünceli düşünceli duruyor, resmi satın alma yönünde gösterilen hırsı demode bulma arzusu, adamın kendisini incitmekten korktuğuna dair dokunaklı bir kuşkuyla zedeleniyordu. Açıkça, kayıtsız görünmeye çalışıyor ve bu yolda daha ne kadar ilerleyebileceğini merak ediyordu. Adam, "Umarım, bir hata yapmadım, *pas insulté*[2]" diye sürdürdü konuşmasını. "Bir parça olsun İngilizce bilmiyor musunuz?"

Genç kadının o denli kısa bir süre içinde, böylesine rol yapma yeteneği olağanüstüydü. Adama bilinçli, uyanık bir gözle bakarak Fransızca bilip bilmediğini sormuştu. Sonra, kısaca "*Donnez!*[3]" diyerek açık duran rehber kitapçığı aldı. Boş sayfanın üst köşesine, bir dakika içinde, çok düzgün bir yazıyla bir rakam yazdı. Sonra kitapçığı geri vererek yine paletini eline aldı.

Dostumuz "2,000 frank" yazısını okudu. Bir süre hiçbir söz etmedi ancak, kopya ressamı boyalarıyla çalışmaya baş-

2. (Fr.) Hakaret etmedim. (y.h.n.)
3. (Fr.) Verin. (y.h.n.)

ladığında, resme bakıp durdu. "Kopya bir tablo için çok değil mi?" diye sordu sonunda. "*Pas beaucoup*".[4]

Gözlerini paletten kaldıran genç kadın, adamı baştan aşağı süzerek, saygıdeğer bir bilgelikle tam yerinde bir yanıt verdi: "Evet, iyi bir fiyat. Ancak yaptığım kopyanın üstün nitelikleri var, daha az etmez."

İlgi alanımızı oluşturan centilmen, Fransızca anlamamasına karşın, söylediğim gibi, akıllı idi ve o anda bunu kanıtlaması için bir fırsat çıkmıştı. Doğal bir içgüdüyle, kadının sözlerindeki anlam kendisini kaygılandırmış ve onun bu denli dürüst olduğunu düşünmek hoşuna gitmişti. Güzellik, yetenek, erdem; her şey bu kadında toplanmıştı! "Ama resmi bitirmeniz gerekiyor" dedi. "Bitirmek, biliyorsunuz" diyerek resimde daha boyanmamış eli gösterdi.

"Ah, kusursuz bir biçimde bitecek; kusursuzların kusursuzu olacak!" diye haykırdı matmazel ve verdiği sözü doğrularcasına, Madonna'nın yanağına pembe bir fırça darbesi kondurdu.

Ancak Amerikalının kaşları çatılmıştı. "Oh, çok kırmızı, çok kırmızı!" diye ekledi. Murillo'nun tablosunu göstererek, "Onun teni daha narin" dedi.

"Narin mi? Ah, bu da narin olacak, tıpkı bir Sevr porseleni gibi. Rengi biraz açacağım; sanatımın tüm gizlerini bilirim. Peki, resmi nereye göndermemi istersiniz? Adresiniz?"

"Adresim mi? Ah, evet!" Adam cep defterinin arasından bir kart çıkartarak üzerine bir şeyler yazdı. Kısa bir duraklamadan sonra, "Yalnız, bittikten sonra beğenmezsem, almak zorunda değilim" dedi.

Genç kadının öngörüsü de adamınki kadar iyi idi.

Kurnaz bir gülümsemeyle, "Ah, mösyö hiç kuşkusuz, bu denli kaprisli olmayacaktır" dedi.

4. (Fr.) Kalabalık değiliz. (y.h.n.)

"Kaprisli mi?" O anda mösyö gülmeye başladı. "Ah, hayır. Ben kaprisli biri değilim. Çok güvenilir bir insanım. Çok tutarlıyımdır. *Comprenez?*"[5]

"Mösyö tutarlı bir insan; bunu çok iyi anladım. Az rastlanan bir erdem bu. Buna karşılık olarak, gelecek haftanın ilk günü, kurur kurumaz, resminiz elinize geçmiş olacak. Mösyönün kartvizitini alacağım." Kadın kartviziti alarak adamın adını okudu: "Christopher Newman." Sonra yüksek sesle yinelemeye çalıştı ve kötü aksanına kendisi de güldü. "Sizin şu İngilizce adlarınız öyle tuhaf ki!"

"Tuhaf mı?" diye sordu Bay Newman, kendisi de gülerek. "Christopher Columbus adını hiç duydunuz mu?"

"Kuşkusuz! Amerika'yı bulan çok büyük bir adam. Sizin koruyucunuz mu?"

"Koruyucu mu?"

"Kütüğünüzdeki koruyucu aziziniz yani."

"Ah, kuşkusuz; annemle babam bana onun adını verdiler."

"Mösyö Amerikalı mı?"

"Anlaşılmıyor mu?" diye sordu mösyö.

Genç kadın bir el hareketiyle açıklayarak, "Demek benim küçük resmimi oraya götüreceksiniz" dedi.

"Ah, daha bir sürü resim alacağım demek istiyorum; *beaucoup beaucoup*"[6] dedi Christopher Newman.

"Bu benim için az bir onur değil" diye yanıtladı genç kadın. "Mösyönün çok zevk sahibi olduğuna eminim."

"Ama sizin de bana kartvizitinizi vermeniz gerekiyor" dedi Newman. "Kartvizit, diyorum."

Genç kadın bir an için sertçe baktı ve "Babam sizi ziyaret edecektir" dedi.

---

5. (Fr.) Anladınız mı? (y.h.n.)
6. (Fr.) Çok çok. (y.h.n.)

Ancak, bu kez Bay Newman'ın kehanet gücü yanılgıya düşmüştü. "Kartvizitiniz, adresiniz" diye yineledi.

"Adresim mi?" diye sordu matmazel. Sonra hafifçe omuz silkerek, "Ne mutlu size, bir Amerikalısınız! İlk kez bir beyefendiye kartvizitimi veriyorum" dedi. Daha sonra, cebinden oldukça yağlanmış bir cüzdan çıkararak içinden bir kartvizit alıp müşterisine uzattı. Kartın üzerinde bir sürü süslemelerle, kurşunkalemle düzgün bir biçimde "Mlle. Noémie Nioche" yazılıydı. Bay Newman, ahbabının aksine onun adını kusursuz bir ağırbaşlılıkla okumuştu; ona göre tüm Fransız adları aynı derecede tuhaf idi.

"İşte, babam da bana eşlik etmek için geldi" dedi Matmazel Noémie. "Kendisi İngilizce konuşur. Sizinle anlaşabilir" diye ekledi; ayaklarını yerde sürüyerek gelen, gözlükleri üzerinden Newman'a bakan küçük yaşlı adamı karşılamak için döndü.

Bay Nioche'nin takmış olduğu, küçük, alçakgönüllü, beyaz, bön yüzünü çevreleyen, parlak, yapay renkteki peruk, ona bir berber dükkânının vitrininde üzerinde bu tür ürünlerin sergilendiği özelliksiz panodan daha fazla bir ifade kazandırmıyor, tam anlamıyla, eski püskü, yapay bir kibarlık görüntüsü veriyordu. Kötü dikilmiş, umutsuzca tüylenmiş dar paltosu, örülerek onarılmış eldivenleri, aşırı cilalı botları, rengi kaçmış biçimli şapkası, hayatta kayıpları olmuş lafzı umutsuz bir biçimde silinip gitse de iyi alışkanlıklarına bağlı kalan bir insanın öyküsünü anlatıyordu. Ayrıca, M. Nioche cesaretini kaybetmişti. Şanssızlık onu yalnızca yıkıma uğratmamış, aynı zamanda gözünü de korkutmuştu ve artık, kendisine düşman olan yazgısını uyandırma korkusuyla geri kalan ömrünü çok özen göstererek geçirdiği anlaşılıyordu. Bu tuhaf adam kızına uygunsuz şeyler söyleyecek olursa, M. Nioche boğuk bir sesle bir lütuf ve hoşgörü için yalvaracak, o da yaşlı

adamın özel isteklerde bulunacak kadar patavatsız olabileceğini kabullenecekti.

"Mösyö benim resmimi satın aldı" dedi Matmazel Noémie. "Resim bittiğinde onu faytonla mösyöye götüreceksin."

"Faytonla mı!" diye haykırdı M. Nioche; geceleyin güneşin doğduğunu görmüşçesine, şaşkın bakıyordu.

"Siz genç bayanın babası mısınız?" diye sordu Newman. "Sanırım, İngilizce bildiğinizi söyledi."

"İngilizce, evet" dedi yaşlı adam, ellerini ovuşturarak. "Resmi faytonla getireceğim."

Kızı, "O zaman bir şeyler söyle" diye çıkışarak, "teşekkür et biraz, ama çok değil" dedi.

"Biraz mı kızım, biraz mı? Ne kadar, yani?" dedi M. Nioche şaşkınlıkla.

"İki bin!" dedi Matmazel Noémie. "Yorum yapma, yoksa sözünü geri alır."

Yaşlı adam, "İki bin!" diye haykırdı ve cebinde enfiye kutusunu aramaya başladı. Newman'ı baştan ayağa süzdü; bir kızına, bir de resme baktı.

Coşkuya varan yüksek bir sesle, "Dikkat et, bozulmasın!" dedi.

"Eve gitmemiz gerekiyor" dedi Matmazel Noémie. "Kısa günün kârı oldu bu iş. Aman taşırken dikkatli ol!" diye ekleyerek eşyalarını toplamaya başladı.

"Size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum? İngilizcem yeterli değil" dedi M. Nioche.

Newman iyimserlikle, "Keşke ben de sizin İngilizce konuştuğunuz kadar Fransızca konuşabilsem. Kızınız da çok akıllı" dedi.

Gözlüklerinin üstünden yaşlı gözlerle bakan M. Nioche başını dertli bir biçimde sağa sola sallayarak "Ah, beyefendi! Kızım üstün bir eğitim aldı! Ondan hiçbir şeyi esirgemedim. Pastel boyada ders başına on frank, yağlı-

boyada da ders başına on iki frank ödedim. O zamanlar frankları saymıyordum bile. O bir ressam" dedi.

"Anladığım kadarıyla, işleriniz ters gitmiş, öyle mi?"

"Ters gitmek mi? Ah, beyefendi, şanssızlıklar... Çok kötü."

"İşlerinizde başarısız mı oldunuz?"

"Hem de çok, beyefendi."

"Boş verin, yine de belinizi doğrultabilirsiniz" dedi Newman neşeli bir biçimde.

Yaşlı adam başını bir yana yatırarak, anlamsız bir yanıt almış gibi, kederli bir ifadeyle adama baktı.

"Ne diyor?" diye sordu, Matmazel Noémie.

M. Nioche kutusundan bir çimdik enfiye aldı ve "Eski servetime tekrar kavuşacağımı söylüyor" dedi.

"Bakarsın sana yardım eder. Başka ne konuştunuz?"

"Senin çok akıllı olduğunu söyledi."

"Muhtemelen öyleyim. Buna sen de inanıyorsun, değil mi, baba."

Yaşlı adam, "İnanmak mı? Kanıtı işte ortada!" diyerek, yeniden dönüp gözlerini, şövale üzerinde duran o cüretkâr sıvaya meraklı bir saygıyla dikti.

"O zaman, Fransızca öğrenmek istiyor mu, sor bakalım."

"Fransızca öğrenmek mi?"

"Ders almak."

"Ders almak mı, kızım? Senden mi?"

"Senden!"

"Benden mi, çocuğum? Ben nasıl ders verebilirim ki?"

Matmazel Noémie, yumuşak bir tonda kısaca, "Neden olmasın! Hemen sor kendisine!" dedi.

M. Nioche ne yapacağını şaşırmıştı ama kızının bakışlarının etkisiyle kendini toparladı, onaylayan bir gülümsemeyle kızının buyruklarını yerine getirdi. Titrek bir rica sesiyle, "Bizim güzel dilimizde ders almak ister miydiniz?" diye sordu.

Newman, şaşırmıştı, "Fransızca öğrenmek mi?" diye sordu.

M. Nioche ellerinin parmak uçlarını birbirine bastırarak yavaşça omuzlarını kaldırdı. "Biraz karşılıklı iletişim!"

Sözcüğü anlamış olan Matmazel Noémie, "İletişim; işte bu!" diye mırıldandı. "En iyi toplumda iletişim."

M. Nioche, "Biliyorsunuz, Fransızların karşılıklı konuşmaları ünlüdür" diyerek söze girdi. "Büyük bir yetenek."

Newman, "Peki çok zor değil mi?" diye, açıkça sordu.

M. Nioche, kızının yaptığı Madonna'ya anlamlı bir bakış atarak "Sizin gibi güzelliğin her türlüsüne hayran kalan aydın bir mösyö için değil" dedi.

"Kendimi Fransızca çene çalan biri olarak düşünemiyorum!" dedi Newman, bir kahkaha atarak. "Ama yine de bir insan ne kadar çok şey öğrenirse, o kadar iyidir."

"Mösyö çok mutlu ifade ediyor istediğini. Korkarım ki evet!"

"Sanırım bu dili öğrenmek Paris'i tanımama çok yardımcı olacak."

"Oh, mösyönün söylemek istediği o kadar çok şey var ki: Zor şeyler bunlar!"

"Söylemek istediğim her şey zor. Ders verecek misiniz?"

Zavallı M. Nioche utanmıştı; daha da hoş görünerek gülümsedi. "İşim öğretmenlik değil" diye açıklamada bulundu. Kızına dönerek, "Ona bir öğretmen olduğumu söyleyemezdim, herhalde" dedi.

"Bunun bir daha ele geçmeyecek bir şans olduğunu söyle" diye yanıtladı Matmazel Noémie; "Kalender bir beyefendi bir diğeriyle konuşuyor! Şu anda ne olduğunu, geçmişte ne olduğunu getir aklına."

"Her iki zamanda da bir dil öğretmeni değilim ama! Önceleri daha iyi durumda idim, bugün o kadar da değil! Peki, ders ücretini sorarsa ne olacak?"

"Sormayacaktır" dedi Matmazel Noémie.

"Gönlünden ne koparsa, diyelim mi?"

"Asla! Kötü bir tarz o."

"Ya sorarsa?"

Matmazel Noémie bonesini takmış, şeritlerini bağlıyordu. Şeritleri küçük, yumuşak çenesi dışarıda kalacak şekilde gevşetti. Hemen, "On frank" dedi.

"Ah, kızım! Ben buna asla cesaret edemem."

"Cesaret etme o zaman! Dersler sona erene dek sormayacaktır, daha sonra ben faturayı çıkarırım."

M. Nioche yine saf yabancıya döndü; sıkça tekrarlandığı için çok da yoğun olmayan bir suçluluk duygusuyla ellerini ovuşturuyordu. Ders verme becerisiyle ilgili olarak yaşlı adamın nasıl bir güvence vereceği Newman'ın hiç aklına gelmemişti; elbette M. Nioche'nin kendi dilini bildiğini varsaydı: çekici sahipsizliği Amerikalının çeşitli nedenlerle sınıftaki en yaşlı yabancılarla ilişkilendirilmesinin en mükemmel haliydi. Newman dilbilimin işleyişi konusunda hiç kafa yormamıştı. Ona göre, bu olağanüstü Paris şehrinde kullanılmakta olan, kendisine pek de yabancı gelmeyen şu gizemli İngilizce sözcüklerin benzerlerini ortaya çıkarmak, öncelikle sıra dışı ve oldukça gülünç bir çabaydı. "İngilizceyi nasıl öğrendiniz?" diye sordu yaşlı adama.

"Gençliğimde, daha dertler başlamadan önce. Ah, o zamanlar çok uyanıktım. Babam büyük bir tüccardı; beni İngiltere'de bir yıl için bir muhasebe kuruluşuna yerleştirdi. O konuda bazı şeyler kalmıştı aklımda; ancak unuttum gitti!"

"Bir ayda ne kadar Fransızca öğrenebilirim?"

"Ne dedi?" diye sordu Matmazel Noémie.

M. Nioche açıkladı.

"Bir melek gibi konuşacak!" dedi kızı.

Bununla birlikte, M. Nioche'nin servetini korumak için beyhude bir çaba gösteren yerli ittifak yeniden alevlenmiş-

ti. "Bayanlar, baylar! Size her şeyi öğretebilirim" diye cevap verdi yaşlı adam; daha sonra kızından gelen bir işaret üzerine kendini toparlayarak, "Sizi otelinizde bekleyeceğim" dedi.

Newman, "Ah, evet, Fransızca öğrenmek istiyorum" dedi demokratça bir saflıkla. "Fransızca öğrenmek aklımın ucundan bile geçmezdi. Bunun olanaksız olduğunu düşünürdüm. Ama siz benim dilimi öğrendiğinize göre ben sizinkini neden öğrenmeyeyim ki?" dedi ve içten, dostça bir kahkaha atarak herkesin rahat bir nefes almasını sağladı. "Ancak karşılıklı konuşursak, konuşacak neşeli bir şey düşünebiliriz" dedi.

"Beyefendi, siz çok iyi bir insansınız; çok etkilendim!" dedi M. Nioche ellerini açarak. "Ayrıca, iki kişi için de neşe ve mutluluk saçıyorsunuz!"

"Ah, o kadar değil" dedi Newman ciddi bir tonla. "İnsan, akıllı ve canlı olmalı; pazarlığımızın bir koşulu da budur."

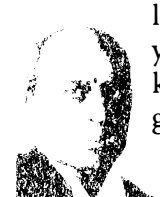
M. Nioche elini yüreğinin üzerine koyup öne eğilerek, "Evet, beyefendi; beni zaten canlandırmış bulunuyorsunuz."

"Haydi o zaman resmimi getirin bana; parasını ödeyeceğim ve derste bu konuda konuşacağız, neşeli bir konu olacak!"

"Matmazel Noémie takımlarını toplamış, kıymetli Madonna'yı babasına emanet etmişti; yaşlı adam da koltuğunun altına sıkıştırdığı resimle, saygıyla geri geri yürüyerek gözden kaybolmaktaydı. Genç kadın şalını kusursuz bir Parisli gibi çevresine dolayarak, yine bir Parisli gülümsemesiyle müşterisinden ayrıldı.

bölüm iki

Amerikalı yeniden divana döndü, bu kez Paulo Veronese'in Kana'da düğün ziyafetini betimleyen tuvalini görüş alanı içine alacak biçimde, divanın diğer yanına oturdu. Bitkin düşmüş bir haldeyken, tablo ona eğlenceli görünmüştü; onu çeken bir büyü vardı resimde, böylesine görkemli bir şölen onun tutkulu doğasına uyuyordu. Resmin sol köşesinde, altın sarısı bir başlıktan sarı saç lüleleri sarkan genç bir kadın duruyordu; kadın yüzünde, çekici bir kadının bir akşam yemeğinde takınacağı gülümsemeyle öne eğilmiş, yanında oturan kişiyi dinliyordu. Newman, o kalabalık arasından seçtiği genç kadına hayran kalmıştı; ve birden kadının da adanmış bir kopya ressamı olduğunu fark etti: Saçları havaya dikilmiş genç bir adam. Ansızın, bir "koleksiyoncu" havasına girdiğinin bilincine vararak bu konuda ilk adımını atmış oluyordu: Niçin bu işi yapmasın ki? Hayatının resmini alalı henüz yirmi dakika olmuştu ki, şimdi de büyüleyici bir uğraş olarak sanat koruyucusu olmayı düşünüyordu. Aklından geçenler mizahi yönünü tetiklemişti, genç adama yeni bir "*Combien?*" ile yaklaşma aşamasındaydı. Her ne kadar onları birbirine bağlayan mantık zinciri kusurlu görünse de iki ya da üç olgu göze çarpıyordu. Matmazel

Nioche'nin fazla para istediğini biliyordu, ona bu yüzden diş bilemiyordu ve genç adama da uygun bir tutar ödemekte kararlıydı. Ancak, o anda, odanın öbür ucundan çıkıp gelen, elinde ne bir rehber kitabı ne de opera gözlüğü olan, galerinin yabancısı olduğu anlaşılan bir bey çekti ilgisini. Adamın elinde, mavi ipek çizgili, beyaz bir güneş şemsiyesi vardı; kaçamak bakışlar attığı Paulo Veronese tablosuna tuvalin grenlerini görecek kadar yakınlaşmıştı. Christopher Newman'ın karşısına gelince durdu ve döndü; dostumuz o anda, adamın yüzünü tam olarak görememekten kaynaklanan kuşkuyu doğrulama şansı yakaladı. Daha iyi inceleme fırsatı bulması ayaklarını harekete geçirmişti; odada yürümeye başladı ve bir elini açarak mavi çizgili şemsiyesi olan adamı durdurdu. Adam bakakalmıştı ama öylesine, elini uzattı o da. Adam iri cüsseliydi, kırmızı yüzü vardı, yüz ifadesine fazla bir etki kazandırmayan, ortadan özenle ikiye ayrılmış, dışa doğru taranmış, çehresini süsleyen güzel ipeksi sakalıyla herkesle tokalaşmaya hazırmış gibi görünüyordu. Newman'ın o çehreyle ilgili ne düşündüğünü bilmiyorum ama yakaladığı adamdan bir karşılık bekliyordu.

Gülerek "Haydi, haydi, şimdi, sakın beyaz bir şemsiyem yok diye beni tanımadığını söyleme!" dedi.

Sesinin tonu adamın belleğini tetiklemişti, o da bir kahkaha attı, yüzü sonuna dek genişlemişti. "Hey, Newman, hayret doğrusu! Sizi göreceğimi söyleseler inanmazdım. Biliyor musunuz? Değişmişsiniz."

"Siz değişmemişsiniz!" dedi Newman.

"Değişim kuşkusuz, iyi yönde değil. Buraya ne zaman geldiniz?"

"Üç gün önce."

"Burada olacağınız aklıma gelmezdi."

"Altı yıldır buradayım."

"Son görüşmemizden sonra sekiz dokuz yıl geçmiş."

"Öyle gibi bir şey. O zamanlar çok gençtik."

"Savaş sırasında ben St. Louise'deydim. Siz askerdeydiniz."

"Hayır ben değil, siz askerdeydiniz."

"Doğru, ben askerdeydim."

"Sağlam çıkabildiniz mi?"

"Kolum bacağım yerindeydi, bir sorun olmadı. Şimdi tüm bunlar geride kaldı."

"Ne zamandır Avrupa'dasınız?"

"On yedi gündür."

"İlk gelişiniz mi?"

"Evet, gerçekten öyle."

"Sınırsız servete kavuştunuz mu?"

Christopher Newman bir an sessiz kaldıktan sonra dingin bir gülümsemeyle yanıtladı: "Evet."

"Ve Paris'e paraları harcamaya geldiniz, öyle mi?"

"Öyle gibi, göreceğiz bakalım. Şu şemsiyeleri erkekler de mi kullanıyor?"

"Kuşkusuz. Harika şeyler bunlar. Adamlar rahatın ne olduğunu biliyor."

"Nereden aldınız bunu?"

"Her yerde var. Nerede olursa."

"Evet Tristram, sizi bulduğuma sevindim. Bana görülecek yerleri gezdirebilirsiniz. Sanırım, Paris'i avucunuzun içi gibi biliyorsunuzdur."

Bay Tristram bu sözlerle kıvanarak tatlı tatlı gülümsedi. "Sanırım bana çevreyi gösterecek çok sayıda insan yoktu. Sizinle ilgileneceğim."

"Birkaç dakika önce burada olsaydınız keşke. Bir resim satın aldım. Siz olsaydınız, benim için işleri halledebilirdiniz."

"Bir resim mi aldınız?" diye sordu Tristram, duvarlara boş boş bakarak. "Nasıl? Burada resim satılıyor mu?"

"Bir kopya aldım."

"Ah, anlıyorum" dedi Tristram, "Sanırım bunlar özgün olanlar" diye ekledi, başıyla Titian ve Van Dyke'ın resimlerini işaret ederek.

Newman, "Umarım öyledir" diye haykırdı, "kopyanın kopyasını satın almak istemem."

Tristram, "Oh" dedi, "bunu asla anlayamazsınız. Öyle şeytanca taklit ediyorlar ki. Sahte taş kullanan kuyumcular gibi. Palais Royal'e bir gitseniz, orada vitrinlerin yarısının 'taklit' eserlerle dolu olduğunu görürsünüz. Yasalar onları destekliyor. Sahtesini aslından ayırt edemezsin. Gerçeği söylemek gerekirse..." yüzünü ekşiterek konuşmasını sürdürdü Tristram: "Resimlerle pek ilgim yok. Bu işi karıma bırakırım."

"Oh, bir karınız mı var?"

"Size söylememiş miyim? Çok güzel bir kadın; onunla tanışmalısınız. Aenue d'Iéna'da."

"Hayatınızı kurmuşsun; ev, çoluk çocuk filan."

"Evet, birinci sınıf bir ev ve iki çocuk."

Christopher Newman bir iç çekişle kollarını biraz ileri doğru uzatarak, "Güzel. Sizi kıskanıyorum" dedi.

Şemsiyesiyle onu hafifçe dürterek "Ah, yok! Kıskanmayın!" dedi Tristram.

"Kusura bakmayın ama kıskandım!"

"Pekâlâ, o zaman kıskanmayacaksınız."

"Evinizi gördüğüm zaman mı demek istiyorsunuz, yoksa?"

"Paris'i görünce dostum. Burada kendi başınıza buyruk olmak isteyeceksiniz."

"Ah, ben ömür boyu kendi başıma buyruk olmuşum ve bundan bıkmışım."

"İyi, o zaman Paris'i deneyin. Kaç yaşındasınız?"

"Otuz altı."

"*C'est le bel age,* derler burada."[7]

"Ne anlama geliyor?"

"İçindekileri yiyip bitirmeden kimse tabağını elden bırakmamalı anlamına geliyor."

"Öyle mi? Ben de Fransızca dersi almak için bir girişimde bulundum."

"Ah, ders almanıza gerek yok. Dili kendiniz kaparsınız. Ben hiç ders almadım."

"Sanırım Fransızcayı İngilizce kadar iyi konuşuyorsunuz."

"Daha da iyi!" dedi Bay Tristram, toparlayarak. "Harika bir dil. Bu dilde birçok güzel şey söyleyebiliyorsun."

Christopher Newman, bilgilenmek amacıyla, ciddi bir hevesle, "Ama sanırım, başlangıçta akıllı olmak gerekiyor" dedi.

"O kadar değil ama işin güzel tarafı da orası."

İki arkadaş, böyle konuşurlarken, karşılaşmış oldukları yerde, resimleri koruyan parmaklığa dayanmış ayakta durmaktaydılar. Sonunda, Bay Tristram üzerine yorgunluk çöktüğü gerekçesiyle oturmak istediğini söyledi. Newman da daha önce uzanmakta olduğu büyük divanı önerdi; oturmak için oraya yöneldiler. "Burası harika bir yer, değil mi?" dedi Newman coşkuyla.

"Harika, harika bir yer. Dünyanın en güzel yeri." Bay Tristram ansızın duraksayıp çevresine bakınarak, "Sanırım, burada sigara içilmiyor" dedi.

Newman "Sigara mı? Gerçekten bilmiyorum. Siz kuralları benden daha iyi bilirsiniz" dedi.

"Ben mi? Buraya daha önce hiç gelmedim ki!"

"Hiç mi? Altı yıldır mı?"

"Paris'e ilk geldiğimizde, eşim beni buraya sürükleyerek getirmişti; ancak dönüşte yolumu bulamamıştım."

---

7. (Fr.) Güzel bir yaş. (y.h.n.)

"Hani, Paris'i çok iyi bildiğini söylüyordunuz!"

Tristram, "Benim için Paris burası değil!" diye güvenle haykırdı. "Haydi gelin, Palais Royal'e gidip bir sigara içelim."

"Ben sigara içmiyorum" dedi Newman.

"O zaman bir içki."

Bay Tristram dostuna rehberlik etti. Louvre'un görkemli salonlarından geçtiler, merdivenlerden indiler, loş heykel galerilerinden geçerek kocaman bir avluya çıktılar. Newman yürürken çevresine bakınıyor ama yorum yapmıyordu; ancak açık havaya çıktıklarında arkadaşına, "Sizin yerinizde olsaydım, buraya haftada en az bir kez gelirdim" dedi.

"Yok canım, gelmezdiniz!" dedi Bay Tristram. "Size öyle geliyor ama gelmezdiniz. Zamanınız olmazdı bir kere. Her zaman canın gitmek ister; ancak asla gidemezsin. Paris'te bundan daha eğlenceli yerler var. Resim görmek istiyorsanız, İtalya'ya gideceksiniz. Oraya gidene dek sabredin. Sizin gitmen gereken yer orası; orada başka bir şey yapamazsınız. Berbat bir ülke; rahat rahat bir sigara bile içemiyorsun. Bugün buraya niye geldim bilmiyorum; bir eğlence arayışı içinde aylak aylak dolaşıyordum. Geçerken Louvre gözüme çarptı; girip içeride ne var ne yok bir göreyim dedim. Sizinle burada karşılaşmasaydım, kendimi oldukça dışlanmış hissedecektim. Boş verin, şu resimler beni ilgilendirmiyor. Ben gerçeği yeğlerim!" Bay Tristram, bu mutlu formülü aşırı "kültür" yüklenmesinden mustarip birçok sınıftan insanın kendisini kıskanabileceği gibi iddiayla birlikte ortaya atmıştı.

İki adam, Rue de Rivoli boyunca ilerleyip Palais Royal'de üstü açık bir avluya açılan bir kafenin kapısı önüne konulmuş küçük masalardan birine oturdular. Avluda, fıskiyelerden sular fışkırıyor, bir müzik grubu şarkılar çalıyordu, ıhlamur ağaçları altında toplanmış bir sürü sandalye vardı; tombul,

beyaz kepli çocuk bakıcıları banklara oturmuş, sorumlu oldukları bebeklerin karınlarını iyice doyuruyorlardı. Tüm alanda rahat, sıcak, neşeli bir hava esiyordu, Newman burasının Paris'in en karakteristik yeri olduğunu düşündü.

Bay Tristram'ın önermiş olduğu bitki çayının tadına baktılar, sonra, Bay Tristram, "Evet, şimdi kendinizden söz edin bakalım. Düşünceleriniz, planlarınız nedir, nereden geldiniz, nereye gidiyorsunuz? Öncelikle, nerede kalıyorsunuz?" diye söze başladı.

Newman, "Grand Hotel'de" diye cevap verdi.

Bay Tristram ablak suratını buruşturarak, "Olmaz! Otelinizi değiştirmelisiniz" dedi.

"Değiştirmek mi? diye sordu Newman. "Neden? Şimdiye kadar kaldığım en güzel otel o."

"'Güzel' otel size göre değil; sizin küçük, sessiz ve düzgün bir otelde kalmanız gerek. Zil çalınınca bakılacak, kişiliğinize saygı gösterilecek bir yer olmalı."

"Ben daha zile basmadan koşa koşa geliyorlar, kişiliğime gelince de, eğilerek selam duruyorlar."

"Sanırım onlara sürekli bahşiş veriyorsunuz. Çok kötü bir davranış biçimi."

"Sürekli mi? Asla! Dün bir adam odama bir şey getirdi, sonra bir dilenci gibi ayakta bekledi, ben de ona bir sandalye göstererek oturmasını rica ettim. Bu kötü bir davranış mıydı?"

"Çok!"

"Ama ansızın çıkıp gitti. Neyse, burada eğleniyorum. Otelin düzgünlüğü size kalsın, sıkıyor beni öyle şeyler. Dün gece Grand Hotel'in giriş holünde sabah ikiye kadar oturarak gelip geçenleri, sağda solda gezinen insanları izledim."

"Çok kolay mutlu oluyorsunuz. Sizin gibi bir adam canı ne isterse yapabilir. Bir yığın servet yapmışsınızdır, öyle değil mi?"

"Yeterince kazandım."

"Bunu söyleyebilen insan mutludur. Ne yapacak kadar yeterli?"

Newman, ara sıra duraklayarak, donuk bir aksanla, yavaşça konuşarak, "Bir süre dinlenebilecek, dertleri unutacak, kendimle ilgilenecek, dünyayı gezecek, iyi vakit geçirecek, düşüncelerimi geliştirecek ve eğer havasına girersem bir eş bulacak kadar" dedi. Bu, onun alışkın olduğu türden bir konuşmaydı, özellikle yukarıda alıntıladığım sözcükleri vurgulardı.

"Aman tanrım! Şu programa bakın!" diye haykırdı Tristram. "Tüm bunlar için, kuşkusuz para gerekiyor, özellikle bir eş için; eğer benimki gibi eş vermezse tabii. Peki, nasıl bir yaşam öyküsü bu? Ne işler çevirdiniz?"

Newman şapkasını alnından geriye doğru itti, kollarını kavuşturdu, bacaklarını uzattı. Müziğe kulak verdi, çevresindeki cıvıltılı kalabalığı, fışkıran fıskiyeleri, çocuk bakıcılarını ve bebekleri izliyordu. Sonunda soruyu yanıtladı: "Çalıştım!"

Tristram'ın yumuşak bakışları divanda uzanmış dostunun üzerinde boydan boya gezindikten sonra düşünceli, sakin yüzünde son buldu. "Ne işle uğraştınız?" diye sordu.

"Ah, birkaç iş ile birden."

"Gördüğüm kadarıyla, akıllı birisiniz, öyle değil mi?"

Newman çocuk bakıcılarını ve bebekleri izlemeyi sürdürüyordu; görüntüye bir tür ilkel, pastoral bir yalınlık katıyorlardı. "Evet" dedi sonunda, "Sanırım öyleyim." Daha sonra dostunun sorularına yanıt olarak, onunla son karşılaşmalarından sonraki yaşam öyküsünü kısaca anlattı. Etkileyici bir Batı Amerikalı öyküsüydü bu; okura ayrıntılarıyla anlatılmasına gerek olmayan girişimleri ele alıyordu. Newman, savaştan tuğgeneral rütbesiyle ayrılmıştı kıskanç karşılaştırmalara gerek duymaksızın, omuzuna yüklenen, rahatlıkla taşıyabileceği bir onurdu bu.

Bununla birlikte gerektiğinde bir savaşı yönetebilecek olmasına karşın, Newman bu işten gerçekten nefret ediyordu; orduda geçen dört yılı onu öfkeli biri yapmış, ömür, zaman, para, "akıl" ve amacın ilk tazeliği vb değerleri yitirmek gibi acı bir duyguya kapılmasına neden olmuştu. Kendisini tutkulu bir şevk ve enerji ile huzur arayışına adamıştı. Apoletlerini söktüğü zaman da onları taktığı zamanki kadar meteliksizdi; elindeki tek sermaye, kararlılığı ve amaç-araç ilişkisini bütün benliğiyle algılamasıydı. Canlılık ve eylem onun için soluk almak kadar doğaldı; şu Batı topraklarına ondan daha sağlıklı bir ölümlü ayak basmamıştı. Deneyimi kapasitesi kadar genişti. On dört yaşındayken genç omuzlarına yüklenen sorumluluklar, akşam yemeğini çıkarması için onu sokağa itmişti. Yalnızca o akşamki yemeğini değil, aynı zamanda bir sonraki akşamınkini de kazanırdı. Sonraki günlerde, akşam azığının olmamasının nedeni, parasını daha eğlenceli ya da daha kazançlı bir işte kullanmış olmasıydı. Birçok konuda elleriyle beynini bir arada kullanıyor, tam anlamıyla, büyük girişimlerde bulunuyor, serüvenci ve hatta kayıtsız davranıyor, parlak bir başarı kadar acı bir yenilginin de ne olduğunu biliyordu; doğuştan deneyselci idi. Bir Ortaçağ keşişinin kıl gömleğinin verdiği kaşıntı kadar da olsa zorunluluğun baskısı altında her zaman hoşuna giden bir şeyler buluyordu. Bir keresindeyse başarısızlık amansızca yakasına yapışmış, kötü şans yatak arkadaşı olmuş, nereye elini atsa, altına değil, küle dönüşmüştü. Dünya işlerinde gerçekleşen doğaüstü bir durumu, bu süreğen şanssızlığının doruğunda olduğu bir anda algılamıştı; hayatta kendi istencinden daha güçlü bir şey varmış gibi görünmüştü ona. Bununla birlikte, bu gizemli şey ancak bir şeytan olabilirdi ve bu uğursuz güç duruma göre onu kişisel bir düşmanlıkla kuşatıyordu. Her şeyini tüketmenin, bir dolar bile kazanç elde edememenin, yabancı bir kentte gece

çökerken, yabancılığını üzerinden atmasını sağlayacak bir peniden mahrum kalmanın ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Sonradan talih kuşunun başına konacağı San Francisco sahnesine çıkması işte bu koşullarda gerçekleşmişti. Başarısının nedeni, elindeki kuru ekmeği kemirerek, Philadelphia sokaklarında Dr. Franklin gibi dolaşması değil, başarı için gereken ekmeği bulamamasıydı. En karanlık günlerinde bile, kendisinin de dile getirdiği üzere, olayların özünü görmek gibi basit, pratik bir istekten başka bir şeyi yoktu. Sonunda, o da öyle yaptı, sakin sularda yol alarak büyük çapta para kazandı. Öncelikle Christopher'ın hayattaki tek hedefinin para kazanmak olduğunu kabul etmeliyiz; onun görüşüne göre, dünyaya geliş amacı kendi aleyhinde olan koşullardan gitgide büyüyüp gelişen bir servet çıkarmaktı. Bu bakış açısı onun ufkunu dolduruyor, düş gücünü rahatlatıyordu. Paranın yararları, içinden altın bir ırmak geçen başarılı bir hayatla neler yapılabilir gibi düşünceler, otuz beş yaşına dek çok az geçmişti aklından. Onun için yaşam açık oynanan bir oyundu; o yüksek bahislerle oynamıştı. Sonunda kazanmış, kazançlarını da güvence altına almıştı; peki şimdi ne yapması gerekiyordu? Kuşkusuz, bu soruyla er geç karşı karşıya kalacaktı; sorunun yanıtı öykümüzde gizlidir. Bu soruya, o ana dek izlemiş olduğu düşünce biçimine göre daha çok yanıt verilebileceği duygusu kaplamıştı içini; bu duygu, Paris'in bu ışıltılı köşesinde otururken, ahenkli bir yavaşlıkla derinleşmekteydi.

"İtiraf etmeliyim ki, burada kendimi hiç akıllı hissetmiyorum. Önemli yeteneklerim bir işe yaramıyor gibi geliyor bana. Kendimi bir çocuk gibi görüyorum, küçük bir çocuk beni elimden tutarak gezdirebilir" diyordu.

Tristram, "Ah, o çocuk ben olayım" dedi, neşeyle. "Seni elinden tutarım. Bana güvenebilirsin."

Newman, konuşmasını sürdürerek, "Ben iyi bir işçiyim; ama iyi bir gezgin olduğumu sanmıyorum. Yurtdışına eğlenmek için çıktım; ancak nasıl eğleneceğimi bilmiyorum" dedi.

"Ah, bu kolayca öğrenilecek bir şey."

"Evet, belki öğrenebilirim ama korkarım asla ezbere öğrenemeyeceğim. Dünyada en çok istediğim şey bu; ancak benim kişisel yeteneğim o yönde gelişmemiş. Gezgin bir insan olarak, asla sizin olduğunuzu düşündüğüm kadar, özgün olamayacağım."

"Evet" dedi Tristram, "Sanırım ben özgünüm; tıpkı Louvre'daki şu edepsiz resimler gibi."

Newman sözlerini sürdürerek, "Çalışırken eğlenmek istemediğim gibi, eğlenirken de çalışmak istemem. Rahat olmak istiyorum. Şu an çok tatlı bir tembellik çöktü üzerime, şimdi olduğu gibi bir ağacın altında oturup müzik dinleyerek altı ay geçirmek istiyorum. Yalnızca tek bir şey: İyi bir müzik dinlemek istiyorum" dedi.

"Müzik ve resimler! Tanrım, ne kadar ince zevkler! Eşimin entelektüel dediği kişi siz olmalısınız. Ama ben hiç öyle biri değilim. Bir ağacın altında oturmaktan daha iyi bir şey bulmalıyız size. Başlangıç olarak kulübe gelmelisiniz."

"Ne kulübü?"

"Batı Kulübü. Orada tüm Amerikalıları göreceksiniz; en azından en iyilerini. Poker de oynarsınız kuşkusuz, ne dersiniz?"

Newman, yüksek bir enerjiyle haykırdı, "Ah, beni bir kulübe kapatıp oyun masasına kilitlemeyeceksiniz herhalde, öyle değil mi! Bu kadar yolu bunun için tepmedim."

"O zaman, ne demeye geldiniz! Anımsadığıma göre, St. Louis'de beni saf dışı ettiğinizde poker oynamaktan epeyce hoşlanıyordunuz."

"Buraya Avrupa'yı görmeye, elimden geldiğince buranın tadını çıkarmaya geldim. Tüm harika şeyleri görmek, akıllı insanların yaptıklarını yapmak istiyorum."

"Akıllı insanlar mı? Çok teşekkür ederim. Siz beni aptal yerine mi koyuyorsunuz?

Newman, dirseğini sandalyenin arkasına dayamış olarak yan oturmuş, başını elinin üzerine yaslamıştı. Yerinden kıpırdamadan, arkadaşına kuru, kontrollü, yarı gözlemci ve tam anlamıyla iyi niyetli gözlerle baktı. "Beni karınızla tanıştırın!" dedi sonunda.

Tristram sandalyesinde hopladı, "Tanıştırmayacağım işte. O da sizin gibi, benden bir yardım istemeyecek kadar küçük görüyor beni!"

"Sizi, hiç kimseyi ya da hiçbir şeyi küçük gördüğüm yok, sevgili dostum. Ben kendini beğenmiş biri değilim, buna inanın. Bu yüzden akıllı insanları örnek almak istiyorum."

"Tamam, burada söyledikleri gibi, gözde biri değilsem de, o tür insanlarla yakın temastayım. Size de bazı akıllı kişiler gösterebilirim. General Packard'ı tanıyor musunuz? C. P. Hatch'ı? Ya Bayan Kitty Upjohn'u?"

"Onlarla tanışmak beni sevindirir; çevre edinmek istiyorum."

Tristram huzursuz ve kuşkuluydu; arkadaşına merakla bakarak sordu: "Amacınız ne? Kitap yazmayı mı düşünüyorsunuz yoksa?"

Christopher Newman bıyığının bir ucunu bir süre sessizce bükerek sonunda soruyu yanıtladı: "İki ay önce bir gün, çok tuhaf bir şey geldi başıma. Önemli bir iş için New York'a gitmiştim; oldukça uzun bir öykü. Borsada birini özel bir yöntemle alt etme gibi bir sorun vardı. O adam bir zamanlar bana çok alçakça bir oyun oynamıştı. Ona karşı kin besliyordum. O günlerde tüm hırçınlığım üzerimdeydi; elime bir fırsat geçtiğinde onun burnunu sürteceğime ant içmiştim. Ortada altmış bin dolarlık bir iş vardı. Adamı devreden çıkarsaydım, ona büyük bir darbe olacaktı; aslında acınacak bir yanı da yoktu. Sonra bir faytona atlayıp

işime gittim; işte onun içinde, o ölümsüz, tarih kokan faytonda, sözünü ettiğim o tuhaf olay gerçekleşti. Birçok İrlanda cenazesinde kullanılmış gibi, rengi solmuş, üstleri çizgi çizgi yağlanmış yastıklarıyla biraz daha kirli durmasını saymazsak diğerleri gibi bir faytondu. Tüm gece boyu yoldaydım; uykuya dalmış olmalıydım, işlerim nedeniyle coşku doluydum ama uyuma ihtiyacı da duyuyordum. Yine de, uykudan ya da şekerlemeden dünyanın en olağanüstü duygusuyla uyanmıştım: Yapmak üzere olduğum şey için ölümcül bir tiksinti idi bu. Öylesine içime doğdu işte!" diyerek parmağını şıklattı. "Ağrı yapmaya başlayan eski bir yara gibiydi. Bunun ne anlama geldiğini bilemiyordum; ancak, o işten bütünüyle nefret ettiğimi, elimi eteğimi çekmek istediğimi hissediyordum. Altmış bin doları yitirme düşüncesi, onun tümüyle akıp gitmesi, ondan bir daha haber alamamak bana dünyanın en tatlı duygusu gibi geliyordu. Tüm bu duygular irademden bağımsızmış gibi, onları tiyatroda sahnesinde izliyormuşum gibi geliyordu bana. İçimdeki kıpırdanışları duymaktaydım. İçimizde süregelen ve çok az anlayabildiğimiz duygular olduğuna inanabilirsiniz."

Tristram, "Aman tanrım! Tüylerim diken diken oldu!" diye haykırdı. "Siz faytonda oturmuş, söylediğiniz gibi tiyatro oyunu izlerken, o adam gelip sizin altmış bin doları mı götürmüş?"

"En küçük bir fikrim bile yok. Umarım öyledir, zavallı şeytan! Ama asla sonucu anlayamadım. Wall Street'te gideceğimiz yerin önünde durmuştuk; ancak ben hâlâ faytonda oturmaktaydım. Sonunda sürücü, faytonunun bir cenaze arabasına dönüşüp dönüşmediğini anlamak için aşağı indi. Bir cesetten farkım yoktu, arabadan inemiyordum. Ne olmuştu bana? Bir anlık şaşkınlık denebilir. İnmek istediğim yer Wall Street idi. Arabacıya Brooklyn feribotuna sürüp karşı kıyıya geçmesini söyledim. Karşı kıyıya

geçtiğimizde beni kent dışına çıkarmasını istedim. En başta ona kente gitmek istediğimi söylemiş olduğum için adam deli olduğumu düşünmüş olabilirdi. Belki de öyleydim ama demek ki yine öyleyim. Sabahı, Long Island'da yeşeren taze yaprakları izleyerek geçirdim. İşten bıkmıştım; her şeyi bir kenara bırakmak ve kısa bir ara vermek istiyordum; yeterince param vardı ya da olması gerekiyordu. Sanki içimde yeni bir insan varmış gibiydi, yeni bir dünya özlemi çekiyordum. Bir şeyi gerçekten çok istersen, o şeyi kendine sunmalısın. Ne olup bittiğini hiç anlamamıştım; bununla birlikte, dizginlerini kendisine bırakmış, yolunu bulması için de atı salıvermiştim. Kendimi bu oyundan kurtarır kurtarmaz, kapağı Avrupa'ya attım. İşte, burada oturmaya gelmeden önce başımdan geçenler."

"O faytonu satın alsanız daha iyi olurdu. Seyahat için güvenli araç değil" dedi Tristram, "Ama siz işinizi bırakarak ihanet etmişsiniz, öyle değil mi?"

"İşi bir arkadaşa bıraktım; havasına girersem dizginleri yeniden ele alabilirim. On iki aylık bir süre sonunda işlerin tersine dönebileceğini söyleyebilirim. Sarkaç yeniden eski durumuna gelecektir. Bir gondolda ya da bir deve sırtında oturuyor olabilirim ve ansızın her şeyi silebilirim. Ancak, şu anda çok özgürüm. Hatta hiçbir iş mektubu almamak için anlaşma bile yaptım."

Tristram, "Ah, bu gerçek bir *prens kaprisi*" dedi ve sözlerini sürdürdü, "ben çekiliyorum; benim gibi zavallı bir şeytanın sizin şu olağandışı aylaklığınıza bir yararı dokunamaz. Siz başında tacı olan krallarla görüşmelisiniz."

Arkadaşına şöyle bir göz atan Newman, o rahat gülümsemesiyle, "Nasıl olacak bu iş?" diye sordu.

"İşte, gördünüz mü! Bu da sizin ciddi olduğunuzu gösteriyor" dedi Tristram.

"Ciddiyim, kuşkusuz. Her şeyin en iyisini istediğimi söylememiş miydim? En iyi şeylerin yalnızca parayla elde

edilemeyeceğini biliyorum ama paranın çok işe yarayacağını da biliyorum. Ayrıca, başıma bir sürü bela almak hoşuma gider."

"Sizde sakınma diye bir şey yok, öyle değil mi?

"Bu konuda en ufak bir düşüncem yok. Bir insanın elde edebileceği en büyük eğlenceyi istiyorum. İnsanlar, değişik yerler, sanat, doğa, her şeyi! En yüksek dağları, en mavi gölleri, en güzel resimleri, en görkemli kiliseleri, en ünlü kişileri ve de en güzel kadınları görmek istiyorum."

"O zaman Paris'e yerleşin. Burada, bildiğim kadarıyla, dağlar yok, tek göl ise Bois du Boulogne ve o kadar da mavi değil. Ama diğer her şey var: Bir sürü resim ve kilise, sayısız ünlü kişi ve birkaç güzel kadın."

"Ama bu mevsimde Paris'e yerleşemem, önümüz yaz."

"Ah, yaz mevsimi için Trouville'e gideceksiniz."

"Trouville de ne?

"Fransa'nın Newport'u. Amerikalıların yarısı oraya gider."

"Alplere yakın bir yer mi?"

"Newport ile Rocky Mountains arası kadar."

Newman, "Ah, ben Mont Blanc'ı görmek isterim. Amsterdam'ı, Rhine'ı ve başta Venedik olmak üzere daha birçok yeri görmek istiyorum. Venedik için çok olumlu şeyler düşünüyorum" dedi.

Tristram yerinden kalkarak, "Tamam, şimdi sizi eşimle tanıştırmam gerektiğini anlıyorum!"

bölüm üç

Christopher Newman, ertesi gün randevulaştıkları üzere Tristram'a akşam yemeğine gitmişti. Bay ve Bayan Tristram, Zafer Takı çevresinde, Baron Hausmann tarafından yapılan geniş caddelerde, şaşaalı birörneklikleriyle beyaza boyanmış yapılardan birinde oturuyorlardı. Oturdukları daire zengin ve modern biçimde döşenmişti; Tristram, konuğunun dikkatini, gaz lambaları ve kalorifer sistemi delikleri gibi evin önemli demirbaşlarına çekmekten geri kalmamıştı. "Ne zaman sıla hasreti çekerseniz, buraya gelebilirsiniz. Sizi şu büyük, güzel ısıtıcının karşısına oturturuz ve..."

Bayan Tristram araya girip "Sıla hasreti çekmekten kurtulursunuz" dedi.

Kocası gözlerini dikmiş ona bakıyordu; karısı, onun çoğu kez anlaşılmaz bulduğu bir tonda konuşurdu; şaka mı yapıyor yoksa ciddi mi, ayırt etmesi imkânsızdı. Gerçeği söylemek gerekirse, Bayan Tristram'ın böylesine göze batan şakacılığında yaşadığı koşulların büyük payı vardı. Zevkleri, birçok noktada kocasınınkilerden ayrılıyordu; sık sık ödün vermek durumunda kalırdı ama bu ödünlerin her zaman incelikli olmadığını kabul etmek gerek. Bir gün çok olumlu, bir şey yapacağına dair belirsiz bir planın, pek

de ciddiye alınamayacak bir tutkunun üzerine inşa edilmişti bu ödünler. Yapmayı tasarladığı şeyi asla size söylemezdi; o sırada taksitle vicdan satın almakla meşgul olurdu.

Gecikmeden şu nokta da eklenmelidir ki, Bayan Tristram'ın küçük bağımsızlık hesapları kesinlikle karşı cinsten birinin desteğini içermiyordu; flörtlerinin masraflarını karşılamak için erdem biriktirmiyordu. Bunun birçok nedeni vardı. Her şeyden önce, güzel değildi ve görüntüsüyle ilgili hiç yanılsamaya kapılmazdı. Dış görünüşü konusunda en ince ayrıntısına dek önlemini alır, en kötü ile en iyinin ne olduğunu bilir, kendisini olduğu gibi kabul ederdi. Aslında, bunun için az savaşım vermemişti. Genç bir kız iken, aynaya arkasını dönerek gözleri kızarana dek ağlar, sonra da, umutsuzluk ve meydan okuma duygularının doğurduğu bir tepkiyle, yalanlanıp avutulma ümidiyle (ki, kabul gören nezaket kuralları içerisinde kaçınılmazdı bu) kendini kadınların en çirkini olarak ilan ederdi. Paris'e geldiğinden bu yana konuları felsefi açıdan ele almaya başlamıştı. Burada inceden inceye yaptığı gözlemlerden, kadının ilk görevinin güzel değil sevimli olmak olduğu izlenimimi edinmişti; güzel olmamakla birlikte, hoşa giden birçok kadınla karşılaşmış ve böylece kendi görevini de öğrenmişti. Bir gün hevesli bir müzisyeni dinlemiş, yetenekli acemilik karşısında sabrı taşmış bir halde güzel sesin iyi şarkı söylemeye engel olduğunu söylemişti; ona öyle geliyordu ki güzel bir yüz de aynı şekilde, cazibenin önünde bir engeldi. Bayan Tristram, o günden sonra çok uyumlu bir havaya büründü, yeni misyonuna gerçekten bağlı kaldı. Bu konuda ne denli başarılı olduğunu söyleyemiyorum çünkü ne yazık ki, bu işi yarıda bıraktı. Bahanesi de yakın çevresinden destek bulamamasıydı. Ancak, ben onun bu konuda gerçek bir yeteneği olmadığı düşüncesindeyim, olsaydı, hoşnut etme sanatını öğren-

meye çalışırdı. Zavallı kadın çok yetersizdi. Tam anlamıyla vakıf olduğu makyaj güzelliğine dönüyor, kusursuz giyimiyle kendini avutuyordu. Bir insan yüzüne tam olarak yakışacak şeyleri ancak burada bulabileceği için numaradan nefret ediyor gibi göründüğü Paris'te yaşıyordu. Ayrıca, Paris dışında, on düğmeli eldiven bulmak biraz zordu. Bu her şeyin bulunabildiği kentten yakınıp durduğunda ona nerede yaşamak istediğini soracak olursanız hiç beklenmedik bir yanıt alırsınız. Ya Kopenhag ya da Barcelona diyecektir; çünkü, Avrupa turu yaparken, bu yerlerin her birinde ikişer gün geçirmiştir. Özetle, şiirsel, cicili bicili giysileri, biçimsiz, küçük akıllı yüzüyle, onu tanısanız, kesinlikle, ilginç bir kadın olduğunu anlarsınız. Utangaç bir tabiatı vardı, doğuştan güzel olsaydı da muhtemelen (kibirsiz) utangaç kalabilirdi. Şimdi ise hem çekingen, hem sırnaşık; bazen dostlarıyla birlikteyken içe kapanık, yabancılarla ise çok konuşkandı. Zamanında, evlenmek zorunda olmadığı kocasını epeyce aşağılamıştı. Kendisini küçümseyen bir adama âşık olmuştu ve bu nankör nüktecinin üzerine düşündüğünde, onun fazilete değer vermediği ve kendi faziletini umursadığını varsayarak gururunu okşadığı sonucuna vardığı bir budalayla evlenmişti. Huzursuz, hoşnutsuz, hayalci, kişisel tutkuları olmayan ama hırslı bir düş gücüne sahip biri olarak, daha önce sözünü ettiğim gibi, çok yetersizdi. Hiçbir yere varmayan iyi ve kötü başlangıçlarla doluydu; ancak ahlaki olarak, kutsal bir ateşten yayılan kıvılcımdı.

Newman, her koşulda kadınlara düşkündü; o anda bu doğal öğesinden, alışık olduğu bu ilgi alanından yoksun durumdaydı ve bu eksikliğini telafi etmeye çalışıyordu. Bayan Tristram'a karşı büyük bir ilgi duyuyor, bu ilgisine de karşılık buluyordu; ilk karşılaşmalarından sonra Newman, onun konuk odasında çok uzun saatler geçirmişti. İki üç konuşmadan sonra sıkı fıkı dost olmuşlardı. New-

man'ın kadınlara karşı davranışları kendine mahsustu; Newman'ın kendisine olduğunu anlayabilmesi bir kadın açısından, biraz yetenek gerektiriyordu. Alışıldık anlamıyla kadınlara karşı ince davranan biri değildi, kompliman ya da kibarlık yapmaz ve çene çalmazdı. Erkeklerle olan ilişkilerinde şakacıydı, bir koltukta karşı cinsin yanına oturduğu zaman da, aşırı ciddi olmadan yapamazdı. Utangaç değildi ve o ana dek utangaçlıkla olan savaşımında beceriksizliği ortaya çıkmış olsa da, beceriksiz değildi; ciddi, özenli, boyun eğen, sessiz biri de değildi, bir tür saygıdan uzak bir kişiliğe bürünmüştü. Bu duygunun hiç de kuramsal bir yanı yoktu, yoğun bir duygusallığı da yoktu; kadınların "konumu" üzerine çok az kafa yormuştu; kombinezonlu bir devlet başkanı görüntüsüne sempati ya da empati duyamayacak kadar yabancıydı. Davranışları, genel olarak, iyi mizacının ve herkesin rahat bir yaşam sürmeye hakkı olduğuna dair içgüdüsel ve gerçek demokrat düşüncesinin dışavurumuydu. Nasıl yontulmamış bir köylü, barınma, seyahat etme, para kazanma ve oy verme hakkına sahipse, yoksul bir adamdan kuşkusuz daha zayıf ve fiziksel olarak daha çekici olan kadınlar da duygusal olarak kamu tarafından özenle korunmalıydı. Newman, bu anlamda, geliri oranında vergilendirilmek istiyordu. Dahası, kadınlarla ilgili bilinen geleneklerin büyük bir bölümünü oldukça yeni kişisel izlenimlerinden öğrenmişti; daha bir roman bile okumuş değildi! Kadınların açıkgöz, incelikli, kırılgan oluşları, doğru karar verebilmeleri onu çok etkiliyordu. Ona göre çok iyi organize olmaktaydılar. Bir insanın din ya da en azından bir tür için çalışması gerektiği düşüncesi doğruysa, Newman da kendi metafizik esin kaynağını bu aydınlanmış kadın çehrelerine duyduğu sorumluluğa teslim olmakta buluyordu.

Bayan Tristram'ın tavsiyelerini dinleyerek çok zaman harcıyordu; hemen belirtelim ki kendisinin asla talep et-

mediği tavsiyelerdi bunlar. Sorun nedir bilmediğinden, çare bulmaya da pek meraklı olmadığından tavsiye talep etmezdi zaten. Etrafını saran karmaşık Paris dünyası ona çok basit bir şey gibi görünmekteydi; uçsuz bucaksız, harika bir manzaraydı ama fakat onun ne düş gücünü alevlendiriyor ne de merakını uyarıyordu. Elleri ceplerinde, önemli hiçbir şeyi kaçırmak istemeksizin iyimserlikle çevresine bakınıyor, önemli şeyleri az bir zaman ayırarak gözlemliyor ve asla kendine dönmüyordu. Bayan Tristram'ın bitmez tükenmez dedikoduları içerisinde, "tavsiyeler" gösterinin bir parçası ve en eğlenceli öğesini oluşturuyordu. Bayan Tristram'ın kendisiyle ilgili konuşması Newman'ın hoşuna gidiyordu; bu onun hoş maharetlerinin bir parçası gibiydi ama yine de ne kadının tavsiyelerini uyguladığı ne de ondan ayrıldıktan sonra hatırladığı vardı. Bayan Tristram'a gelince, Newman'a adeta el koymuştu; o aylar boyunca karşısına çıkan, kafa yormaası gereken en ilginç kişilikti. Onunla bir işler çevirmeyi diliyor ama ne yapacağını pek bilmiyordu. Adamın çok iyi özellikleri vardı; öylesine zengin, sağlıklı, rahat, içten, uyumluydu ki, Bayan Tristram'ın fantezilerini sürekli harekete geçiriyordu. O aşamada yapabileceği tek şey Newman'ı beğenmek idi. Kendisine "fena halde Batılı" olduğunu söylemiş; ancak bu övgüdeki "fena halde" sözcüğü bir parça yapay kaçmıştı. Bayan Tristram, Newman'ı elli kişiyle tanıştırdı ve zaferinden ölçüsüz derecede tatmin oldu. Newman onun her teklifini kabul ediyor, karşısına çıkan herkesle tokalaşıyor, ürkeklikten olduğu kadar gururdan da uzak görünüyordu. Tom Tristram ise karısının hırsından yakınıyor, dostuyla beş dakika olsun birlikte olamadığını söylüyordu. Olayların bu yönde gelişeceğini bilseydi, Newman'ı buraya, Avenue d'Iéna'ya, asla davet etmezdi. İki adam daha önce yakınlaşmamışlardı ama Newman ve hiçbir şekilde onunla sırdaş olmamış ama

Newman'ın, kocasının daha ziyade yozlaşmış bir ölümlü olduğunu itiraf etme dürüstlüğünü yeni keşfettiği Bayan Tristram evsahibiyle ilgili ilk izlenimlerini hatırlıyorlardı. Bay Tristram yirmi beşinde iyi bir insandı, bu açıdan değişmemişti; ancak bu yaşta kendisinden daha fazlası bekleniyordu. Toplum içinde olmaktan hoşlandığı söyleniyordu ama suya batırılan bir süngerin şişmesine benzer bir durumdu bu, tam anlamıyla insanlar arasında olma isteği değildi. Büyük bir dedikoducu ve boşboğazdı, attığı kahkahalar yaşlı annesininkileri aratmıyordu. Newman eski anılara düşkündü ama Tristram'ın o günlerde çok "hafif" oluşunu da anlayabiliyordu. Onun ilgi alanları, kulüpte pokere dalmak, tüm *koketlerin* adını bilmek, herkesin elini sıkmak, şampanya ile trüf mantarını pembe gırtlağında dolaştırmak, Amerikalıların arasında rahatsız edici anaforlar ve engeller yaratmaktı. Utanılacak derecede aylak, ruhsuz, zevkine düşkün, züppe biriydi. Dostunun kendi ülkelerine karşı kullandığı ima dolu sözlerin tonu Newman'ın tepesini attırıyor, Birleşik Devletler'in Bay Tristram için neden yeterince iyi olmadığını anlamakta zorluk çekiyordu. Asla bilinçli bir yurtsever olmamıştı, ancak ülkesinin bir dostunun burun deliklerinden çıkan bayağı bir koku derecesinde aşağılanması canını sıkıyordu; sonunda bir patlamayla, ülkesinin dünyanın en büyük ülkesi olduğunu, tüm Avrupa'yı cebinden çıkaracağını ve kim vatanına karşı kötü sözler söylerse, onun zincire vurularak Boston'da yaşamaya mecbur edilmesi gerektiğini haykırdı. (Newman bunları öç alırcasına söylüyordu.) Tristram, azarlanmaya aldırmayacak derecede rahat bir adamdı, kin beslemezdi; ısrarla Newman'a akşamı Batı Kulübü'nde sonlandırmasını söylüyordu.

Christopher Newman, Avenue d'Iéna'da birkaç kez akşam yemeğine kalmıştı; ev sahibi defalarca oradan erken ayrılmalarını öneriyor, Bayan Tristram ise buna karşı çı-

karak kocasının bütün yeteneklerini kendisini çileden çıkarmak için tükettiğini ileri sürüyordu.

"Ah, hayır, sevgilim, asla öyle bir şey yapmaya çalışmıyorum. Şansımı denemeye kalktığım zaman benden tiksindiğini biliyorum" diye yanıtladı Bay Tristram.

Newman bu duruma düşmüş karı kocaları görmekten nefret ediyor, çiftlerden birinin çok mutsuz olduğundan kuşku duymuyordu. Onun da Tristram olmadığının bilincindeydi. Bayan Tristram'ın oda pencerelerinin açıldığı ve haziran akşamlarında oturmaktan çok hoşlandığı bir balkonu vardı. Newman da kulübe gitmektense, orada oturmayı yeğlediğini içtenlikle söyler dururdu. Saksı çiçeklerinden yayılan güzel kokular içinde balkondan, geniş caddeleri ve yazın yıldızlar altında, Zafer Takı'nın kahramanlık heykellerini görebiliyordunuz. Newman, Bay Tristram'a verdiği, yarım saat sonra Batı Kulübü'nde olma sözünü bazen tutar, bazen de unuturdu. Ev sahibesi ona kendisiyle ilgili bir sürü soru sormaktaydı; ancak Newman bu konuda kayıtsız kalan bir konuşmacıydı. Kadının ilgisini samimi bulduğu zamanlar kahramanlık taslamasına karşın, sübjektif biri değildi. Kadına, daha önce yaptığı birçok şeyi anlatmış, Batı yaşamı konusundaki anekdotlarla eğlendirmişti: Bayan Tristram Philadelphia'lıydı, Paris'te bulunduğu sekiz yıl içinde kendisini tembel bir Doğulu olarak görüyordu. Newman'ın öykülerinin kahramanı, şüphesiz ki kendi lehine bir durum olarak, her zaman başka birileri olmuş, kendi duyguları çok az gündeme getirilmişti. Bayan, onun ciddi ve tutkulu bir aşk yaşayıp yaşamadığını bilmek istiyordu; muhatabının imalarından doyurucu bir yanıt alamayınca, doğrudan sordu. Newman bir süre duraksadıktan sonra "Hayır!" dedi. Bayan Tristram, onun duygusuz bir adam olduğuna dair inancını pekiştirmesi açısından bunu duymaktan hoşnut kaldığını söyledi.

"Gerçekten mi?" diye çok ciddi olarak sordu Newman. "Öyle mi düşünüyorsunuz? Bir adamın duygulu olup olmadığını nasıl anlıyorsunuz?"

Bayan Tristram, "Sizin yüzeysel mi, yoksa derin mi olduğunuzu söyleyemem" dedi.

"Ben derin bir kişiyim. Bu bir gerçek."

"Duygusuz bir insan olduğunuzu inanarak söyleseydim, bence, bana kesin inanırdınız."

"İnanarak mı?" dedi Newman, "deneyin bakalım."

"İnanacaksınız ama aldırış etmeyeceksiniz" dedi Bayan Tristram.

"Her şeyi yanlış anlıyorsunuz. Aldırış ederim ama size inanmam gerekmez. Aslında, olayları duyumsamaya hiç zamanım olmadı. Duyumsanmamı sağlamak için olayları kendim yaratmak zorundayım."

"Böyle bir şeyi bazen çok iyi yapabileceğinizi düşünebiliyorum."

"Evet, bu konuda kimsenin kuşkusu olmasın."

"Öfkeye kapılırsanız, hoş olmaz."

"Ben asla öfkelenmem."

"O zaman, kızarsınız ya da keyfiniz kaçar."

"Ben asla kızmam, en son keyfim kaçtığından bu yana o kadar uzun süre geçti ki unuttum gitti."

Bayan Tristram, "Asla kızmadığınıza inanmıyorum. Bir erkek ara sıra kızmalı, siz sinirlerinize hâkim olmak konusunda ne yeterince iyi ne de yeterince kötüsünüz" dedi.

"Sanırım, beş yılda bir sinirlerim bozuluyor."

"Demek, zamanı geliyor" dedi ev sahibesi. "Tanışıklığımız altı ayını doldurmadan önce, sizin çok öfkelendiğinizi göreceğim."

"Beni öfkelendirecek misiniz? Onu mu kastediyorsunuz?"

"Buna üzülmem. Olaylara çok soğukkanlı yaklaşıyorsunuz. Bu beni çileden çıkarıyor. O zaman da siz sevini-

yorsunuz. Zevk alacağınız şeyi peşinen satın alıp bedelini ödeme bilinci gibi dünyada en makbul sayılabilecek bir özellik var sizde. Bir gün bile hesaplarınızla yüzleşmemişsiniz. Tüm hesaplarınızı kapatmışsınız."

"Evet, sanırım mutlu bir insanım" dedi Newman düşünceli bir tavırla.

"Tiksinti uyandıracak derecede başarılı olmuşsunuz."

"Bakır işinde, demiryollarında biraz, petrolde ise umutsuz bir çırpınma."

"Amerikalıların nasıl servet yaptıklarını bilmek çok itici. Artık önünüzde bütün bir dünya var. Size tadını çıkarmak kalıyor."

"Ah, sanırım durumum çok iyi. Yalnız, bunun yüzüme vurulmasından bıktım. Ayrıca, birkaç eksiğim var. Ben entelektüel biri değilim" dedi Newman.

Bayan Tristram, "Kimse sizden entelektüel olmanızı beklemiyor" diye yanıtladı. Sonra da birden, "Ayrıca, siz bir entelektüelsiniz" dedi.

"Tamam, ister entelektüel olayım, ister olmayayım, iyi vakit geçirmek isterim" dedi Newman. "Görgülü değilim, eğitimli bile değilim; tarih, sanat, yabancı dil, diğer öğretiler konusunda hiçbir bilgim yok. Ama aptal da değilim, Avrupa'yı gezdikten sonra, onunla ilgili bilgi edineceğim. Şuramda, kaburgalarımın altında, açıklayamayacağım, bir tür uzanıp yatma özlemi çekiyorum."

Bayan Tristram, "Bravo!" dedi. "Çok iyi. Siz, tüm masumiyeti ve gücüyle adımladığı şu zavallı, kısır Yaşlı Dünya'ya şöyle bir göz attıktan sonra üzerine çullanan koca bir Batılı Barbarsınız."

"Ah, yapmayın" dedi Newman, "Ben hiç de barbar değilim. Tam tersiyim. Ben barbarları gördüm; onların nasıl olduklarını bilirim."

"Bir battaniyeye sarılmış, tüyler takmış bir Komançi şefi olduğunuzu söylemedim. Farklı türde barbarlar var."

"Ben çok uygar bir insanım" dedi Newman. "Bu konuda kuşkum yok. İnanmıyorsanız, size kanıtlamak isterim."

Bayan Tristram bir süre sessiz kaldı. "Bunu kanıtlamanızı isterim" dedi sonunda. "Sizi zor durumda bırakmak istiyorum."

Newman, "Lütfen, bırakın" dedi.

Arkadaşı, "Sesiniz çok kibirli çıkıyor!" diye ekledi.

"Ah" dedi Newman, "Kendimle ilgili çok olumlu şeyler düşünüyorum."

"Bu görüşlerinizi sınamak isterdim. Bana zaman verin, yapayım." Bayan Tristram, sözünü tutmaya çalışır gibi, bir süre konuşmadan bekledi. O akşam başarılı olduğu söylenemezdi ama Newman ayrılmak üzere ayağa kalktığında, o acımasız alaycı tavrından neredeyse ürkek denilebilecek bir sevgi gösterisine geçiş yaparak, "Doğrusunu söylemek gerekirse, size inanıyorum, Bay Newman. Siz benim vatanseverlik duygularımı alevlendiriyorsunuz" dedi.

"Sizin vatanseverliğiniz?" diye sordu Christopher.

"Her şeye rağmen. Bunu size anlatmak çok zaman alır, anlamayabilirsiniz de. Ayrıca, bunu gerçekten bir beyan olarak algılayabilirsiniz. Yine de, bunun sizinle şahsen ilgisi yok; bu sizin temsil ettiğiniz bir şey. İyi ki, bu konuda fazla bir şey bilmiyorsunuz, yoksa kibrinizden yanınıza yaklaşılmazdı."

Newman, olduğu yerde gözleri bir noktaya takılmış, neyi "temsil etmekte" olduğunu düşünmekteydi.

"İşlerinize burnumu sokarak, böyle çene çaldığım için beni bağışlayın, tavsiyelerimi de unutun. Size yapacakların konusunda üzerime vazife olmayan şeyler söylemekle aptallık ettim. Canınız sıkıldığında, içinizden nasıl geliyorsa öyle davranın. Zor durumda kalırsanız, kendiniz karar verin."

Newman, "Bana söylediğiniz her şeyi aklımda tutacağım. Burada o kadar çok kural ve seremoni var ki..."

"Kastettiğim de o kurallar ve seremoniler, kuşkusuz."

"Oh! Ama ben onlara uymak istiyorum" dedi Newman. "Benim de başkaları kadar hakkım yok mu buna? Kurallar beni korkutmuyor, siz de onlara karşı gelmeme izin vermemelisiniz. Buna katlanamam."

"Kastettiğim bu değil, kurallara kendinize göre uymanız. Kendinize güzel sorular sorun. İpleri kafanıza göre elinize alın, çekin ve bırakın."

"Ah, kuşkusuz, üstesinden geleceğim!" dedi Newman.

Avenue d'Iéna'da yemek yedikleri bir sonraki pazar günü, Bay Tristram, o akşam balkonda bir trio oluşturmak amacıyla, kartları karıştırmadan bırakmıştı. Konuşulacak çok konu vardı; Bayan Tristram ansızın, Christopher Newman'ın evlenme zamanının gelip çattığını söyledi.

Pazar akşamları her zaman tersliği üzerinde olan Tristram, "Şuna bak; bu ne cüret!" dedi.

Bayan Tristram, "Evlenmemeye karar verdiğinizi sanmıyorum" diye sürdürdü sözlerini.

"Tanrı korusun!" diye haykırdı. "Bu konuda çok kararlıyım."

"Çok rahat" dedi Tristram; "ölümcül derecede rahat!"

"O zaman, elli yaşına dek beklemek niyetinde değilsinizdir, sanırım."

"Aksine, acelem var."

"Asla istediğiniz gibi olmaz bu iş. Bir kadının gelip size evlenme teklifinde bulunmasını mı bekliyorsunuz?"

"Hayır, ben teklifte bulunmak istiyorum, bu konuya çok kafa yordum."

"Düşüncelerinizi açar mısınız?"

"İyi" dedi Newman, yavaşça, "Çok iyi bir evlilik yapmak istiyorum."

"Altmış yaşında bir kadınla evlenin, o zaman" dedi Tristram. "Ne anlamda, 'iyi'?"

"Her anlamda. Ben kolay beğenmem."

"Bir Fransız atasözünün dediği gibi, dünyanın en güzel kadını sana ancak sahip olduğu şeyleri verebilir, unutma."

"Sorduğunuz için açıkça, evlenmeyi çok istediğimi söylüyorum. Zamanı geldi, yoksa daha bunun farkına varmadan kırk yaşıma basmış olacağım. O zaman da, yalnız, çaresiz ve ruhsuz olacağım. Ama şimdi evlenirsem, yirmi yaşımda olduğum gibi ateşli olamayacağım için, gözlerim açık olacak. Doğru düzgün bir evlilik yapmak istiyorum. Yalnızca yanlış yapmamak değil, aynı zamanda turnayı gözünden vurmak istiyorum. Şansımı denemek istiyorum. Karım harika bir kadın olmalı."

Bayan Tristram, "*Voila ce qui s'appelle parler!*"[8] diye haykırdı.

"Ah, bu konuda çok kafa patlattım."

"Belki de çok fazla düşünüyorsunuz. En iyisi âşık olmaktır."

"Beni mutlu edecek kadını bulunca ona gereken sevgiyi göstereceğim. Karım çok rahat edecek."

"Harikasınız! Şahane kadınlar için yeni bir şans doğdu."

Newman, "Hiç adil değilsiniz" diye ekledi. "Birini konuşturup savunmasız bırakıyor, sonra da ona gülüyorsunuz."

Bayan Tristram "İnanın ki, çok ciddiyim" dedi ve "Bunu kanıtlamak için size bir öneride bulunacağım. Burada söyledikleri gibi, sizi evlendirmemi ister misiniz?" diye sordu,

"Bana bir eş mi arayacaksınız?"

"Eş bulundu bile. Sizi bir araya getireceğim."

Tristram, "Bırak bu işleri, burada çöpçatanlık bürosu işletmiyoruz. Adam komisyon istediğini sanacak."

Newman, "Kafama uyacak bir kadın getirin, yarın evlenirim" dedi.

---

8. (Fr.) İşte, konuşma dediğin böyle olur! (y.h.n.)

"Ses tonunuz çok tuhaf, sizi tam olarak anlamıyorum, bu denli soğukkanlı ve hesapçı olacağınız aklıma gelmezdi."

Newman bir an sessiz kaldı. Sonunda, "Evet" dedi, "Harika bir kadın istiyorum. Bu konuda kesin kararlıyım. Kendime sunabileceğim bir şey bu ve mümkünse onu elde etmekten söz ediyorum. Bunca yıldır başka ne için çalışıp çabaladım ki? Hayatta başarılı oldum, şimdi bu başarıyla ne yapabilirim? Gördüğüm kadarıyla, bu başarıyı kusursuzlaştırmak onun üzerine, bir anıt üzerinde yükselen heykel gibi, güzel bir kadın yerleştirilmelidir. Güzel olduğu kadar iyi, iyi olduğu kadar da akıllı olmalı. Karıma çok şey verebilirim, bu yüzden ondan çok şey istemekten korkmam. Bir kadının dilediği her şeyi elde etmiş olacak; onun bana karşı aşırı derecede iyi olmasına karşı çıkmayacağım; düşündüğümden de akıllı ve bilge olabilir, bu beni daha da mutlu eder. Uzun lafın kısası pazardaki en iyi parçayı kapmak istiyorum."

"Tüm bunları niçin daha işin başında kimseye söylemediniz?" diye sordu Tristram. "*Kendimi* size o denli sevdirmeye çalışıyordum ki!"

Bayan Tristram, "Çok ilginç. Bir erkeğin kendini tanımasını beklerdim" dedi.

"Ben kendimi uzun süredir tanıyorum" diye sözlerini sürdürdü Newman. "Güzel bir eşin sahip olmaya değer en iyi şey olduğunun bilincine oldukça genç bir yaşta varmıştım. Yaşanacak en büyük zafer budur. Güzellik derken kişilik olduğu kadar, kafa ve ahlak güzelliğini de kastediyorum. Her erkeğin eşit derecede hakkı olduğu bir şey bu; istenirse elde edilebilir. Bir kişinin belirli yeteneklerle doğması beklenemez. Kendi iradesini ve aklını kullanıp bu uğurda çalışması yeterlidir."

"Bana öyle geliyor ki, sizin evliliğinizde gösteriş sözkonusu olacak."

"Eh, insanlar karımı görüp hayran kalırlarsa, ben de bundan mutlu olurum, kuşkusuz."

"Tüm bunlardan sonra" dedi Bayan Tristram, "gel de bir erkeğin alçakgönüllü olduğunu söyle!"

"Ama o erkeklerin hiçbiri ona benim kadar hayran kalmayacaktır."

"Anladığım kadarıyla, siz gösteriş meraklısısınız."

Newman bir an duraksayarak, "Gerçekten de öyleyim!" dedi.

"Çevrenize alıcı gözle bakmışsınızdır sanırım."

"Evet, imkân buldukça baktım."

"Hoşunuza giden bir şey bulamadınız mı?"

Newman, yarı isteksizce, "Hayır, gerçekten hoşuma giden bir şey bulduğumu söyleyemem" dedi.

"Bana romantik Fransız ozanlarından Rolla ve Fortinio ile kendileri için bu dünyada hoşa giden hiçbir şeyin olmadığı, diğer tüm doyumsuz erkekleri hatırlatıyorsunuz. Ancak, ciddi olduğunuzu görüyor ve size yardımcı olmak istiyorum."

"Bu adama yamayacağın şu şeytan kadın kim acaba, sevgilim?" diye haykırdı Tristram. "Tanrıya şükürler olsun, sürüyle güzel kız tanıyoruz ama olağandışı kadınlar o kadar kolay bulunmuyor."

Karısı, ayaklarını balkon parmaklığına dayamış, elleri cebinde, yıldızları izlerken koltuğunda biraz arkaya doğru kaykılmış duran Newman'a, "Yabancı olsa olur mu?" diye sordu.

Tristram, "İrlandalı olmasın da" dedi.

Newman bir süre derin derin düşünerek, "Bir yabancı olarak, hayır" dedi sonunda; "önyargılarım yok."

Tristram, "Sayın dostum, hiçbir şeyden kuşku duymuyorsunuz!" diye bağırdı. "Bu yabancı kadınların, özellikle de 'şahane' olanların, ne korkunç şeyler olduklarını bilmi-

yorsunuz. Kemerine hançer takmış güzel bir Çerkes kızına ne dersin?"

Newman elini dizine çarparak "Hoşuma giderse, bir Japon'la bile evlenebilirim" diye karşılık verdi.

Bayan Tristram, "Avrupa dışına çıkmasak daha iyi olur" dedi. "Burada tek sorun sizin zevklerinize uygun birinin bulunması, öyle değil mi?"

Tristram, "Karım size değersiz bir mürebbiye bulacak!" dedi.

"Kesinlikle. Diğer koşullarım karşılandığı sürece buna itirazım olmaz; kendi ülkemden birisini tercih ederim. Aynı dili konuşmak daha iyi olur. Bununla birlikte, bir yabancıdan da korkmam. Ayrıca, Avrupa'da bulunmak beni mutlu eder. Seçim alanı genişlemiş olur. Daha çok sayıda kişi arasından seçim yapılırsa, seçim daha iyi bir noktada sonuçlanır!"

Tristram, "Sardanapalus gibi konuşuyorsunuz!" diye kükredi.

Newman'ın ev sahibesi, "Arkadaşlarımın arasından, dünyanın en sevimli kadını olan biri var. Ne fazlası var ne de eksiği. Çok çekici ya da çok güzel olduğunu söylemiyorum; yalnızca, dünyanın en sevimli kadını diyorum" dedi.

"Şeytan!" diye haykırdı Tristram, "onu çok gizli tutuyorsun. Benden mi korkuyordun yoksa?"

"Sen onu görmüştün" dedi karısı, "ama Claire gibi erdem sahibi değilsin."

"Oh, adı Claire mi? Vazgeçiyorum."

Newman sordu, "Arkadaşınız evlenmek istiyor mu?"

"Hayır, ilgisi yok. Onun aklını çelmek size düşüyor. Bu iş kolay olmayacak; kocasını hor görürdü hep."

"Ah, demek bir dul, öyle mi?" dedi Newman.

"Korkuyor musunuz? On sekizindeyken, Fransız usulüyle, anne ve babasının onayıyla, istemediği, yaşlı bir

adamla evlenmiş. Fakat adam iki yıl sonra ölmüş; kadın şimdi yirmi beş yaşında."

"Fransız mı?"

"Baba tarafından Fransız, annesi İngiliz. Fransız'dan çok İngiliz aslında ve İngilizceyi sizin benim kadar, hatta daha da iyi konuşuyor. Burada söylendiği gibi, kalburüstü bir kişi. Her iki aile tarafının da etkileyici bir geçmişi var; annesi Katolik bir İngiliz kontunun kızı. Babası ölmüş, dul kaldığından bu yana annesi ve evli ağabeyiyle birlikte yaşıyor. Yabanıl olduğunu düşündüğüm, bir küçük erkek kardeşi daha var. Rue de l'Université'de eski bir otele sahipler ama servetleri küçük, bu yüzden de ekonomik olsun diye birlikte yaşıyorlar. Genç kızlığımda babam Avrupa turu yaparken, eğitimim için, burada bir manastıra verildim. Benim açımdan akılsızca bir işti bu; ama Claire de Bellegarde ile tanıştığım için yararı dokundu bana. Benden yaşça küçüktü ama çok yakın dost olmuştuk. Ona aşırı bağlanmıştım, o da benim sevgime karşılık veriyordu. O baskı altındaydı ki, yapacak çok az şeyi vardı; ben manastırdan ayrılınca benimle olan ilişkisini kesmek zorunda kaldı. Ben onun dünyasının dışındaydım; şimdi de öyle ama yine de ara sıra buluşuyoruz. Onun ortamındaki insanlar korkunçtur; sanki bir mil yükseklerde, aynı boydaki soyağaçlarıyla birlikte yaşıyorlar. Eski soylular sınıfının kaymak tabakası. *Legitimist* ya da *Ultramontane*[9] ne demek biliyor musunuz? Bir akşamüstü, saat beşte Madam de Cintré'nin konuk odasına uğrayın da bunların en seçme örneklerini görün. Uğrayın diyorum, fakat oraya elli nesillik soyağacını göstermeyen kimseyi almazlar."

"Ve benim bu kadınla evlenmemi öneriyorsunuz, öyle mi?" diye sordu Newman. "Yanına bile yaklaşamayacağım bir hanımla mı?"

---

9. (Fr.) Legitimist: Özellikle Fransa'da Bourbon Krallığı yanlısı. Ultramontane: Papanın mutlak yetkisi olmasını isteyen. (y.h.n.)

"Ama daha şimdi hiçbir engel tanımadığınızı söylemiştiniz."

Newman, bir süre bıyıklarını sıvazlayarak Bayan Tristram'a baktı, "Güzel bir kadın mı?" diye sordu.

"Hayır."

"O zaman, bana yaramaz.."

"Güzel değil ama hoş bir kadın, ikisi çok farklı. Güzel bir kadının yüzünde hiçbir kusur olmaz; ama hoş bir kadının yüzündeki kusurlar onun büyüsünü artırır."

Tristram, "Madam de Cintré'yi şimdi anımsadım. Baston gibi dümdüz bir kadın. Bir erkek ona ikinci kez bakmaz" dedi.

Bayan Tristram da, "Kocam, ikinci kez bakmayacağını söyleyerek kadını yeterince tanımladı" diyerek ona katıldı.

Newman, "İyi bir insan mı; zeki mi?" diye sordu.

"Kusursuz bir insan! Daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Birine birini överken, ayrıntıya kaçmak kötü bir politikadır. Abartmıyorum. Onu öneriyorum, yalnızca. Tanıdığım tüm kadınlar arasında, onun yeri ayrıdır; onun yapısı farklı."

Newman, "Onu görmek isterim" dedi.

"Bir ayarlama yapmaya çalışacağım. Tek yol onu akşam yemeğine çağırmak. Onu daha önce hiç yemeğe çağırmadığım için gelip gelmeyeceğini bilmiyorum. Yaşlı, derebeyi kılıklı kontes annesi aileyi demir yumrukla yönetiyor ve ancak kendi seçtiği kişilerle arkadaşlık etmesine, kendi kutsal çevresini görmesine izin veriyor. Yine de, en azından, ona bir ricada bulunacağım."

O anda, balkona adımını atan bir hizmetçi, Bayan Tristram'ın sözünü keserek konuk odasında bekleyenlerin olduğunu bildirdi. Newman'ın ev sahibesi arkadaşlarını karşılamaya gittiğinde, Tom Tristram da dostuna yaklaştı.

Bitmiş sigarından çektiği son dumanı üfleyerek, "Bu işe bulaşmayın, dostum" dedi. "Bu işte hayır yok!"

Merakla ona bakıyordu. "Siz de başka telden çalıyorsunuz, öyle mi?"

"Yalnızca, Madam de Cintré'nin üst sınıf, kendini beğenmiş, büyük, beyaz bir taş bebek olduğunu söylüyorum."

"Kendini beğenmiş, öyle mi?"

"O size küçümseyen gözlerle bakacak, sizi hiç takmayacaktır."

"Çok gururlu, öyle mi?"

"Gururlu da bir şey mi? Benim alçakgönüllü oluşum kadar."

"Güzel görünüyor mu?"

Tristram omuz silkerek "Onun güzelliğini anlayabilmek için *entelektüel* olmanız gerekir. Şimdi içeri geçip konuklarla ilgilenmeliyim" dedi.

Arkadaşının, konuk odasına gitmesinden bir süre sonra, Newman da onu izledi. Sonunda, içeri girerken, bir an için sessizce bekledi, olağanüstü yüksek bir sesle, hiç durmadan konuşan bir kadını dinliyordu. Bayan Tristram kadını Newman'la tanıştırdı. Newman çevresine bakınarak topluluğa katıldı. Sıra Bayan Tristram'a iyi geceler dilemeye gelmişti.

"Kim bu bayan?" diye sordu.

"Bayan Dora Finch. Onu beğendiniz mi?"

"Çok gürültücü."

"Çok akıllı olduğu söyleniyor! Siz müşkülpesentsiniz, kuşkusuz" dedi Bayan Tristram.

Newman duraksayarak bir süre olduğu yerde kaldı. Sonra, "Arkadaşınızı unutmayın" dedi; "Madam, adı neydi? Hani şu gururlu güzelin. Akşam yemeğine davet edin ve sonucu da bana bildirin" diyerek ayrıldı.

Newman birkaç gün sonra, bir öğleden sonra yine gelmişti. Bayan Tristram konuk odasındaydı; yanında beyaz giysiler içinde genç ve güzel bir konuk vardı. İki kadın ayağa kalkmıştı; görünüşe göre, konuk olan gitmek üze-

reydi. Newman yaklaşınca, o anda hemen yorumlayamadığı, Bayan Tristram'ın o güne dek gördüğü en canlı bakışıyla karşılaştı.

Bayan Tristram, arkadaşına dönerek, "Bay Christopher Newman, iyi bir dostumuzdur. Kendisine sizden söz etmiştim, sizinle tanışmayı çok istiyor. Eğer, bize akşam yemeğine buyurursanız, kendisine bu şansı vermiş olacağım" dedi.

Yabancı kadın gülümseyerek Newman'a döndü. Newman o sıkıntılı anlarda ortaya çıkan bilinçsiz soğukkanlılığı sayesinde çekingenlik belirtisi göstermemişti. Ancak karşısındakinin, vaat edilmiş kusursuzlukta, dünyanın en sevimli kadını, gururlu güzel Madam Cintré olduğunun bilincine varınca, içgüdüsel bir davranışla kendini toparladı. Uzun güzel bir yüz ile parlak ve uysal bakışlı gözler, daha önceden içinde yer etmiş bir duyguyla karışmıştı.

"Gelebilsem, çok mutlu olurdum" dedi Madam de Cintré. "Ama ne yazık ki, Bayan Tristram'a da söylediğim gibi, pazar günü kent dışına çıkacağım."

Newman, ağırbaşlı bir tavırla öne eğilerek, "Buna çok üzüldüm" dedi.

Madam de Cintré, elveda diyerek arkadaşının elini sıkarken, "Paris çok ısınmaya başladı" diye ekledi.

Bayan Tristram, aniden sergilediği gözü pek bir ataklıkla kararlı kadınların yaptığı gibi içtenlikle gülümsedi. Başını yana yatırarak Madam Cintré'nin bonesinin kurdelelerine göz atıp, "Bay Newman'ın sizi tanımasını istiyorum" dedi.

Christopher Newman, hemşerisinden gelen uyarıyla, ciddi bir sükûnetle ayakta duruyordu. Bayan Tristram, arkadaşını Newman'a cesaret verecek bir söz söylemeye zorlamak konusunda kararlıydı; bu, genel kibarlık formüllerinden de fazlası olacaktı; birine yardım edecekse, buna en yakınındaki kişiden başlamalıydı. Madam de

Cintré onun en sevdiği, hayranlık duyduğu Claire'i idi; ancak Madam de Cintré Bayan Tristram ile yemek yemeyi reddetmişti, bu durumda, Bayan Tristram'ın gönlünü alması için Madam de Cintré'nin kibarca zorlanması gerekiyordu.

Madam de Cintré, Bayan Tristram'a bakarak, "Benim için büyük bir zevk olacaktır" dedi.

Bayan Tristram bunun üzerine, "Bunu Madam de Cintré'den duymak büyük bir onur!" diye haykırdı.

Newman, "Size çok teşekkür ediyorum; Bayan Tristram, benim adıma, benden daha iyi konuşuyor" dedi.

Madam de Cintré, Newman'a bir kez daha aynı uysal, parıldayan gözlerle bakarak, "Paris'te çok kalacak mısınız?" diye sordu.

"Onu burada alıkoyacağız" dedi Bayan Tristram.

Madam de Cintré, "Ama *beni* alıkoyuyorsunuz!" diyerek arkadaşının elini sıktı.

"Bir süre daha" dedi Bayan Tristram.

Madam de Cintré, Newman'a bir kez daha ama bu kez gülümsemeden baktı. Gözlerini yavaşça ayırdı, "Beni görmeye gelecek misiniz?" dedi.

Bayan Tristram onu öptü. Newman teşekkür etti, konuk ayrıldı. Ev sahibesi onu kapıya kadar uğurladı; Newman'ı bir an için tek başına bıraktı. Geri geldiğinde, ellerini ovuşturmaktaydı. "Güzel bir şanstı" dedi. Davetime katılamayacağını söylemek için gelmişti. Üç dakika sonunda, sizi evine çağırmasını sağlamakla hemencecik zafer kazanmış oldunuz."

"Bu zaferi siz kazandınız" dedi Newman. "Ona bu denli ısrarcı davranmamalısınız."

Bayan Tristram, "Ne demek istiyorsunuz?" diye dik dik baktı.

"Bana hiç de gururlu görünmedi. Utangaç olduğunu söylemeliyim."

"Gözünüzden de bir şey kaçmıyor! Yüzünü nasıl buldunuz?"

"Sevimli bir yüz!" dedi Newman.

"Ben de öyle düşünüyorum!" Onu görmeye gideceğinizden kuşkum yok."

Newman, "Yarın!" diye haykırdı.

"Hayır, yarın değil; ertesi gün. Pazar günü; pazartesi Paris'ten ayrılıyor. Onu göremeseniz de, en azından bir başlangıç olur." Bayan Tristram ona Madam de Cintré'nin adresini verdi.

Newman, yazın, bir öğleden sonra, Seine Nehri'nin karşı yakasına yürüdü; dış dünyaya ruhsuz ve mahremiyet çağrıştıran Doğu saraylarının boş duvarları gibi yansıyan yapılar arasından, Faubourg St. Germain'in kasvetli ve sessiz sokaklarına doğru ilerledi. Newman, varlıklı insanların böyle yerlerde yaşamalarını tuhaf bulmuştu; onun idealindeki gösterişli büyüklük, konukseverlik çağrıştıran, parlak ve ışıltısını dışarıya yansıtan konut cepheleriydi. Yönelmiş olduğu evin, zili çalındığında kendiliğinden açılan, koyu renge boyanmış, tozlu bir kapısı vardı. Kapıdan geçince, üç basamağı çıkarak, üstünde ince bir güneşliğin olduğu, sokağa bakan kapısıyla, üç yanı kapalı pencerelerle çevrili, çakıl taşları döşenmiş, geniş bir avluya ulaştı. Her yerin gölgelik oluşu Newman'da bir manastır izlenimi uyandırmıştı. Kapıyı açan hizmetçi kendisine Madam de Cintré'nin müsait olup olmadığını söyleyememiş, bir sonraki kapıya buyur etmişti. Avluyu geçti; oradaki revakta, saçları dökülmüş bir adam, elindeki güzel bir işaret sopasını evirip çevirerek oturmaktaydı. Newman'ın gelişiyle ayağa kalktı, elini zile götürdüğünde, İngilizce olarak, ne yazık ki, biraz bekletileceğini söyledi; hizmetçiler sağa sola dağılıyorlardı, adam zili çalmaktaydı. Newman neler olduğunu anlayamamıştı. Adam genç-

ti, İngilizcesi kusursuzdu, çok içten gülümsüyordu. Newman, Madam de Cintré'nin adını verdi.

Genç adam, "Sanırım, kız kardeşim buralardadır" dedi. "Buyurun, bana kartınızı verirseniz, kendisine götürebilirim."

Newman'a son işinde, bir saldırı ya da savunmada işe yarar düşüncesiyle, gözdağından diyemeyeceğim ama derinlemesine düşünmekten, iyi niyetli bir kuşkudan kaynaklanan hafif bir duygusallık eşlik ediyordu. Sütunlu girişte beklerken, cebinden çıkarmış olduğu kartın üzerine "San Francisco" yazıp uyanık bakışlarla, yanındaki genç adama uzattı. Bakışları güven vericiydi; genç adamın yüzünü beğenmişti; Madam de Cintré'yi andırıyordu. Erkek kardeşi olduğundan kuşkusu yoktu. Genç adam da Newman'ı çabucak incelemişti. Kartı aldıktan sonra tam eve girmek üzereyken, kapı eşiğinde başka biri belirdi; bu, yaşça daha büyük, akşam giysileri içinde, iyi görünümlü biriydi. O Newman'a, Newman da ona baktı. Genç adam, konuğun geliş nedenini açıklar gibi, "Madam de Cintré" dedi. Yaşça büyük olan adam onun elindeki karta hızlı bir bakış attı, Newman'ı yeniden baştan ayağa süzdü; bir an için duraksadıktan sonra, "Madam de Cintré evde yok" dedi.

Genç adam, bir el hareketiyle Newman'a dönerek "Çok üzgünüm bayım" dedi.

Newman ona kızgın olmadığını anlatırcasına, dostça başını salladı ve geriye döndü. Kapıcı kulübesine gelince durdu; iki adam yine revakta dikiliyorlardı.

Yine karşısına çıkan hizmetçiye, "Şu köpekli bey kim?" diye sordu. Artık Fransızca öğrenmeye başlamıştı.

"O Mösyö Kont'tur."

"Ya diğeri?"

"O da Mösyö marki."

"Bir Marki?" dedi Newman İngilizce olarak. Yaşlı kadın anlamamıştı. "Ah, o zaman o bir uşak değilmiş!"

bölüm dört

Bir sabah erken, Newman daha giyinmemişken, kısa boylu yaşlı bir adam, arkasında, elinde parlak çerçeveli bir tablo taşıyan bir gençle birlikte onun dairesine geldi. Newman, Paris'in cazibeli karmaşası içinde M. Nioche ve onun başarılı kızını unutmuştu; tablonun gelişi onları anımsatmakta etkili olmuştu.

Yaşlı adam, bir dizi özür ve selamlaşma sonunda, "Korkarım, bizden vazgeçtiniz bayım" dedi. "Biz de sizi bu kadar gün beklettik. Sözümüze sadık kalmadığımız için bizi suçluyor olabilirsiniz. Ama sonuçta işte buradayım! Güzel Madonna da burada. Dostum resmi, mösyönün beğeneceği şekilde, iyi ışık alan bir yere, bir sandalyeye koyuver" diyerek M. Nioche, genç adamın eseri yerleştirmesine yardım etti.

Bir inç kalınlığında vernik sürülmüş, en az bir ayak genişliğindeki çerçevesi ince desenlerle süslüydü. Sabah güneşinde parıldıyor, Newman'ın gözüne çok güzel, gösterişli ve değerli görünüyordu. Çok iyi bir alışveriş yaptığını düşünerek böyle bir şeye sahip olmakla zenginliğini hissediyordu. Saçını başını düzeltirken, durup resme huzur içinde bakıyordu. Yardımcısını gönderen M. Nioche de gülümsüyor, ellerini ovuşturarak Newman'ın yanında dolanıyordu.

Yaşlı adam, tabloyu okşarcasına, "Harika bir işçiliği var" diye mırıldandı. "Şurada burada çok güzel fırça darbelerini görebiliyorsunuzdur sanıyorum bayım. Gelirken de caddede herkesin dikkatini çekti. Şu tonlamalara bakın! Resim yapmak işte buna denir. Babası olduğum için söylemiyorum bayım; ama, zevk sahibi bir adam olarak diğer bir zevk sahibi kişiyle konuşurken, nefis bir yapıta sahip olduğunuzu söylemekten kendimi alamıyorum. Bu tür şeyleri üretmek ve sonra da onlardan ayrılmak zordur. Keşke onları elde tutabilecek lüksümüz olsa! Şunu da söylemeliyim ki bayım, sizi gerçekten kıskanıyorum!" dedi ve sözlerini sürdürerek, "Gördüğünüz gibi, sizin gibi zevkli bir kişi için değeri gittikçe artan bir yapıt sunuyoruz, galerilerde böyle bir şey almak için pazarlık yapma derdinden de kurtulmuş oluyorsunuz" diye ekledi.

M. Nioche'nin kullanmış olduğu dil, burada bütünlüğünü bozmaktan çekindiğim için tekrarlamayacağım, kesik kesik cümlelerden oluşuyordu. Görünüşe göre, bir zamanlar belirli bir düzeyde İngilizce öğrenmişti, aksanı Londra aksanına çalıyordu. Bununla birlikte, kullanılmaya kullanılmaya körelmiş, sözcük dağarcığı yetersiz bir hale gelmişti. Bu durumu, kendi kafasına göre İngilizceye uyarladığı Fransızca yamalarla ve bire bir çevirdiği yerel deyimlerle telafi etmeye çalışıyordu. Sonuç olarak, tüm alçakgönüllülüğüyle yaptığı bu konuşmayı, anlaşılmaz geleceği için okura biraz kırparak ve eleyerek vermek istedim. Newman, onun konuşmalarının yarısını anlamasa da, bu hoşuna gidiyor, yaşlı adamın o nazik umutsuzluğu kendi demokratik içgüdüleriyle bağdaşıyordu. Yoksulluk içinde ölmek varsayımı onun güçlü, iyi kişiliğine dokunuyor (aslında ona dokunan yegâne şey de buydu) ve bu varsayımı kendi zenginliğinin süngeriyle silip atma isteği duyuyordu. Matmazel Noémie'nin babası, bu konuda, ne

yaptığını çok iyi bilen biriydi; sürpriz olanakları değerlendirmekte hevesli davranıyordu.

Newman, "Çerçeveyle birlikte size ne kadar borcum var?" diye sordu.

Yaşlı adam ellerini alçakgönüllü bir biçimde kavuşturmuştu; yumuşak bir gülümsemeyle, "Hepsi üç bin frank ediyor" dedi.

"Bana makbuz verebilir misiniz?"

"Yanımda bir adet getirmiştim" dedi M. Nioche. "Mösyönün borcunu ödeyeceğini düşünerek bir makbuz hazırlamıştım." Cep defterinden bir sayfa koparark müşterisine uzattı. Belge bir dakika içinde, çok güzel bir yazıyla, seçkin bir dilde, açıklayıcı olarak yazılmıştı.

Newman parayı verdi; M. Nioche de, yirmi franklık altınları, birer birer, ciddiyet ve sevecenlikle deri para kesesine koydu.

Newman, "Peki, genç kızınız nasıl?" diye sordu. "Bende iyi bir izlenim bıraktı."

"Bir izlenim mi? Beyefendi çok iyi bir insan. Mösyö kızımı beğendi mi?"

"Kuşkusuz, çok sevimli bir kız."

"Öyle, çok güzeldir. Ne yazık ki!"

"Güzel olmasının ne zararı var?"

M. Nioche gözlerini halıdaki bir noktaya dikerek başını iki yana salladı. Sonra, parıltılı ve büyüdükleri izlenimini veren gözlerle Newman'a bakarak, "Mösyö Paris'i tanır. Güzellik parasızsa eğer, Paris güzeller için tehlikelidir" dedi.

"Kızınız için öyle bir durum yok. Artık zengin o."

"Çok doğru; altı ay için zenginiz. Ancak, kızım gösterişsiz bir kız olsaydı, yine rahat uyku uyurdum."

"Genç erkeklerden mi korkuyorsunuz?"

"Genç ya da yaşlı!"

"Bir koca bulmalı kendine."

"Oh, beyefendi, koca da karşılıksız gelmiyor. Kocası onu olduğu gibi kabul etmeli; ben ona para veremem. Fakat genç adamlar meseleye o gözle bakmıyorlar."

"Ah" dedi Newman, "onun yeteneğinin kendisi zaten bir çeyiz."

M. Nioche cebine sokmadan önce para kesesine eliyle vurarak "Oh bayım, yetenek önce paraya dönüştürülmeli!" dedi. "Her gün bugünkü gibi iş olmaz."

"Sizin genç erkekleriniz çok çulsuz" dedi Newman; "tek söyleyebileceğim bu. Para isteyeceklerine, kızınıza para vermeleri gerekir."

"Bunlar çok soylu görüşler mösyö; ama elden ne gelir? Bu görüşler bu ülkeye göre değil. Bizler evlenince ne koparabiliriz diye düşünüyoruz."

"Kızınız için ne kadar drahoma gerekiyor?"

M. Nioche, sözün ucu nereye varacak diye merak ediyordu; ama ne olur ne olmaz diye, birden kendini toparladı ve bir sigorta şirketinde çalışan, on beş bin frank ile yetinebilecek çok iyi genç tanıdığını söyledi.

"Kızınız bana yarım düzine resim yapsın, böylece çeyizini çıkarmış olur."

"Yarım düzine resimle çeyizini çıkarmak! Mösyönün ağzından çıkanı kulağı duyuyor mu?"

"Bana, Louvre'daki Madonna kadar güzel, altı ya da sekiz kopya resim yaparsa, ona aynı fiyatı ödeyebilirim" dedi Newman.

Zavallı M. Nioche'nin, şaşkınlık ve minnettarlık duyguları içinde bir an dili tutulmuştu, daha sonra Newman'ın elini kavrayarak on parmağı arasında sıktı ve yaşaran gözleriyle ona baktı. "Madonna kadar mı? Ondan bin kez daha güzel olacaklar, şahane, olağanüstü olacaklar. Ah, bayım, keşke ben de resim yapabilseydim, ona biraz yardım ederdim! Size nasıl teşekkür edeceğimi

bilemiyorum. Sizin için ne yapabilirim? Bunu düşüneceğim! *Voyons!*"[10]

"Ah, bana yeterince teşekkür ettiniz" dedi Newman.

M. Nioche, "Oh, şimdi aklıma geldi bayım!" dedi. "Bu iyiliğinizin karşılığı olarak ben de Fransızca konuşma dersleri için sizden para almayacağım."

"Dersler mi? Onları bütünüyle unutmuştum" dedi Newman; kahkaha atarak, "Sizin İngilizcenizi dinlemek, neredeyse Fransızca dersinin yerine geçiyor" dedi.

"Oh, İngilizce konusunda kesinlikle uzman değilim" dedi M. Nioche. "Ama kendi güzel dilime gelince, emrinizdeyim."

"Buraya gelmişken, şimdi başlayabiliriz. Çok iyi bir saat. Kahve de içecektim zaten; siz de her sabah dokuz buçukta gelin, birlikte kahve de içeriz."

"Oh, Mösyö bana kahve de mi sunuyor?" diye sesini yükseltti. "*Beaux jours*[11] kesinlikle geri geliyor."

"Haydi gel" dedi Newman, "başlayalım. Kahve oldukça sıcak. Bunu Fransızca nasıl söylersin?"

M. Nioche, o günden sonra, üç hafta boyunca, saygıda kusur etmeden, Newman'ın sabah kahvesinin güzel kokuları arasında, mahcup reveranslarla her gün aynı saatte derse gelmişti. Dostumuzun ne kadar Fransızca öğrendiğini bilemem ama kendisinin söylediğine bakılırsa, bu girişim boş çıkmış olsa da, bir zararı dokunmayacaktı. Bu çalışma onu eğlendiriyordu; ayrıca, dilbilgisi kurallarına uygun olmayan hoş diyaloglarda ortaya çıkan, meşgul ve dalgın olduğu günlerde bile sık sık, yeni kurulmuş olan Batı kentlerini çevreleyen çitler üzerinde günbatımında oturarak neşeli aylaklar ve gizemli falcılarla pek de dostça olmayan, zoraki dediko-

10. (Fr.) Hadi ama! (y.h.n.)

11. (Fr.) Güzel günler. (y.h.n.)

dular yapmasına neden olan, kişiliğinin çarpık yanını mutlu ediyordu.

Her nereye gitse, oranın yerli halkının konuşmaları konusunda bilgi edinirdi; bir ülkeye gitmenin o ülke yaşamını incelemek için çok iyi bir yol olduğuna inanmıştı. Yaşamı pek incelenmeye değer olmasa da, M. Nioche de yerli halktan biriydi. Paris'in tablo gibi uygarlığında yoğrulmuş, ulaşabileceği, kolayca şekil verebileceği bir öğe olarak kahramanımızı eğlendiriyor, onun meraklı ve işlek zihnine çözülmeye değer problemler çıkarıyordu. Newman istatistiklere düşkündü; her şeyin nasıl yapıldığını bilmek isterdi; vergilerin nasıl ödendiğini, ne gibi kazançlar elde edildiğini, hangi ticari uygulamaların geçerli olduğunu, yaşam savaşının nasıl verildiğini öğrenmekten hoşlanırdı. Düşmüş bir kapitalist olarak M. Nioche de bu tür konuların yabancısı değildi ve işaretparmağı ile başparmağı arasında sıkıştırdığı enfiyeden çekerek, bildiklerini en berrak kavramlarla formüle edebildiği için gurur duyuyordu. Bir Fransız olarak, Newman'ın frankları dışında da konuşmayı seviyordu, o yaşlı haliyle bile kentli kişiliği pas tutmamıştı. Bir Fransız olarak, olayları açıklığa kavuşturur ve yine bir Fransız olarak bilgisi yetersiz kalınca, kusurunu en uygun ve açık yürekli varsayımlarla kapatırdı. İflas etmiş bu küçük paragöz, kendisine soru sorulmasından özellikle hoşlanıyor, bilgileri özenle süzüyor, eli açık dostunun ilgisini çekecek olayları, yağlanmış küçük cep defterine not ediyordu. Rıhtımdaki kitapçıların tezgâhlarındaki eski yıllıkları okuyor, bir kuruş fazla ödeyerek yemek sonrası, küçük bir fincan kahve içip daha çok gazete bulunduran ve ilginç fıkralar, hilkat garibeleri ve sıra dışı tesadüfler bulmak amacıyla, yıpranmış sayfaları karıştırabildiği diğer bir kafeye gitmeye başlıyordu. Ertesi sabah, geçenlerde, Bordeaux'da ölen, beş yaşında bir çocuğun beyninin tıpkı Napoléon ya da Washington'un beyni gibi 170 gram gel-

diğini, ya da Rue de Clichy'de bir şarküteri işleten Madam P...'nin eski bir jüponunun vatkası içinde, beş yıl önce yitirmiş olduğu üç yüz altmış frangı bulduğunu gururla anlatırdı. Kullandığı sözcükleri çok anlaşılır biçimde ve tonda söyler, Newman da onun kullandığı Fransızcanın kesinlikle, diğer insanlardan duyduğu, insanı sersemleten gevezeliklerden daha üst düzey olduğunu ileri sürerdi. Hal böyle olunca, M. Nioche'nin aksanı, daha önce olduğundan çok daha etkileyici bir hale gelmişti; diksiyonunu geliştirmek için zayıf ciğerlerinin elverdiğince çaba göstermesine karşın, Lamartine'den alıntılar okumayı önermiş; ancak mösyö buna karşı çıkmıştı; kendisi gerçek Fransızca istiyorsa da, Théâtre Français'e de gidebilirdi.

Newman, Fransızların cimriliğine ilgi duyuyor, Parisli tutumluluğa büyük hayranlık besliyordu. Onun iktisat konusundaki dehası daha büyük çapta işleri kapsıyor, kafasına göre hareket etmesi için kesinlikle büyük riskleri ve büyük ödülleri duyumsaması gerekiyordu. Bakır kuruşları biriktirirerek elde edilen muazzam servetlerde ve ücretlerle kârın ayrıştırılmasında bir eğlence buluyordu.

Newman, M. Nioche'nin yaşam biçimini sorgulamış, onun ince, tutumlu davranışlar seremonisinde dostça bir sevgi ve saygı karışımı algılamıştı. Bu değerli adam, bir zamanlar kızıyla birlikte, günde on beş frank ile nasıl rahat bir biçimde geçindiğini ve geçenlerde, servetinden geriye kalan son kırıntıları batan bir gemi enkazını kıyıya çeker gibi elde ettiğini ve sayede bütçesinin biraz daha düzeldiğini anlattı. Bununla birlikte, paralarının hesabını iyi bilmeleri gerektiğini ama Matmazel Noémie'nin, bu sorumlulukta, arzu edilen çabayı göstermediğini de bir iç çekişle, Newman'a çıtlatmış oldu.

"Ne yaparsın?" diye filozofça sordu. "Genç ve güzel olunca, insan yeni giysiler, yeni eldivenler ister; Louvre'un görkemi içinde eski püskü şeyler giyilmez, kuşkusuz."

"Ama sizin kızınız kendi giysilerini alacak kadar para kazanıyor" dedi Newman.

M. Nioche ona çaresiz ve tereddütlü gözlerle baktı. Kızının yeteneklerini övmesini, onun resim yapma tekniğinin piyasada tutunacağından söz etmesini duymak istemişti; ancak daha sonra, eşit sosyal haklar açısından, kendisini onunla sorgusuz sualsiz eşit gören bu cömert yabancının safdilliğini kötüye kullanmak ona bir skandal gibi göründü. Newman'la ters düşmedi; Matmazel Neomié'nin eski ustaların reprodüksiyonlarını yapmasının açıkça övgüye değer olduğunu ancak kızının resimlerin sıra dışı özelliklerini göz önünde bulundurarak istediği fiyatların müşterileri saygılı bir biçimde de olsa uzaklaştırmakta olduğunu ileri sürdü. M. Nioche bir iç çekişle, "Zavallı küçüğüm! Çalışmalarının bu denli kusursuz olması, neredeyse üzücü! Daha az güzel yapsa, onun için daha iyi olacak" dedi.

Newman, "Peki, Matmazel Noémie sanatına bu denli düşkünse, neden geçen gün o korkularınızdan söz ettiniz?" diye soruşturdu.

M. Nioche düşünceye dalmıştı; ortada bir tutarsızlık vardı; düştüğü bu "geçen gün" durumu onu rahatsız etti. Altın yumurtlayan tavuğu, yani Newman'ın şu iyiliksever güvenini, kesmek istemese de, içinden tüm sorunlarını dile getirmek geliyordu. "Oh, kesinlikle bir sanatçı o, bayım" dedi. "Ama gerçeği söylemek gerekirse, aynı zamanda bir Fransız koketi. Bunu söylediğim için üzgünüm" diyerek başını sağa sola sallayıp zararsız bir kendini acındırmayla, sözlerine ekleme yaptı: "Ama durumu dürüstçe idare ediyor. Annesi de öyleydi zaten!"

"Eşinizle mutlu değil miydiniz?" diye sordu Newman.

M. Nioche başını üç beş kez arkaya doğru sallayıp "O benim için cehennem azabıydı" dedi.

"Sizi aldattı mı?"

"Hem de burnumun dibinde, yıllar boyu. Çok aptalmışım, beni çileden çıkarıyordu. Ama sonunda ondan ayrıldım. Ömrümde ilk kez kendisinden korkulacak bir adam durumuna düşmüştüm; çok iyi anımsıyorum; her şey o saat oldu! Neyse, düşünmek istemiyorum. Onu sevmiştim, ne denli sevdiğimi size anlatamam. Kötü bir kadındı."

"Hayatta değil mi?"

"Kendi yolunu seçti."

Newman, "Bu durumda, kızınız üzerindeki etkisinden korkmanıza gerek yok" dedi.

"O kızına, ayakkabısının topuğuna gösterdiği kadar ilgi göstermezdi! Fakat Noémie'nin ondan etkilenecek bir şeyi yok. O kendi kendisine yeter. Benden daha güçlü bir kız."

"Sizin sözünüzü dinlemiyor mu?"

"Ben emir vermediğim için beni dinleyemez. Ne yararı olur ki? Ancak onu sinirlendirmeye ve daha *coup de tete*[12] yapmaya yarar. Annesi gibi çok akıllı; bu anlamda zaman kaybetmez. Daha çocukken, yani benim mutlu olduğum ya da mutlu olmam gereken günlerde, çizim ve boyama dersi aldığı birinci sınıf öğretmenler onun bir yetenek olduğu konusunda bana güvence veriyorlardı. Bunu duymak beni çok sevindirmişti, sanat ortamına girmiştim ve resimleri bir portfolyo ile taşıyor, oradakilere gösteriyordum. Bir gün, bir bayan onları sattığımı düşünmüş ve ben de çok sinirlenmiştim. İnsan, daha sonra başına ne geleceğini bilemiyor işte! Sonra, karanlık günlerimiz başladı; Madam Nioche ile bağlarımız koptu. Artık Noémie saati yirmi beş franklık dersler almıyordu, yine de, zamanla, yaşı ilerledikçe, geçimimizi sağlamak için bir şeyler yapması gerektiği ortaya çıktı, o da çareyi paleti ile fırçasına sarılmakta buldu. Bazı dostlarımız bu işi mantıksız bulup bir işyerinde bone yapmasını ya da

12. (Fr.) Kafa vuruşu. (y.h.n.)

ücretli bakıcılık işi için ilan vermesini önermişlerdi. İlan verdi, yaşlı bir bayan ona bir mektup yazıp görüşmek istediğini söyledi. Yaşlı bayan ondan hoşlandı; ona yatacak yer ile yılda altı yüz frank verecekti; ancak, Noémie kadının, ömrünü tekerlekli sandalyede geçireceğini, yanında yalnızca, çok katı bir rahip ile elli yaşında, kırık burunlu, iki bin frank maaşlı bir devlet memuru olan yeğeninden başka kimsenin olmadığını anladıktan sonra o işten vazgeçti. Kendine bir ressam çantası, bir tuval ve yeni bir giysi alarak Louvre'da şövalesini kurdu. İki yıldır müzenin bir köşesinden ötekine gidip geliyor; bunun bizi milyoner yapacağını söyleyemem; ancak Noemié bana Roma'nın bir günde kurulmadığını, kendisinin de ilerleme kaydettiğini, onu sanatıyla baş başa bırakmamı ister. Dehası teslim edilmeden canlı canlı gömülmeye niyeti yok. Dünyayı görmek ve görülmek istiyor. Işıksız bir ortamda çalışamayacağını dile getiriyor. Onun konumundaki bir insan için bu çok doğal. Ama orada tek başına, günlerce gelip giden onca yabancı arasında, başına bir şey gelecek diye kaygılanıp meraklanmamak elimde değil. Her an başında bekleyemem ki. Sabah onunla birlikte gidiyor, sonra da onu oradan alıyorum ama ara zamanda, başında beklememi istemez; onu sinir ettiğimi söyler. Sanki, o yanımda olmadan, gün boyu sağda solda dolaşmak beni sinir etmiyor? Oh, aman başına bir şey gelmesin de!" M. Nioche, iki yumruğunu sıktı, başını yine kötümser bir ifadeyle geriye attı.

Newman, "Ah, umarım başına bir şey gelmez" dedi.

"Öyle bir şey olursa, öldürürüm onu" dedi yaşlı adam, ciddiyetle.

Newman, "Ah, sizin çözüm yolunuz buysa" dedi, "o zaman onu evlendiririz; yarın Louvre'a gidip onu göreceğim ve benim için kopyalarını yapacağı tabloları seçeceğim."

M. Nioche, yaptığı büyük pazarlığın ardından, Newman'a kızının mesajını iletti. Genç kadın Newman'ın hizmetinde olduğunu açıklayarak, elinden gelenin en iyisini yapmak için çaba göstereceğini, özel işleri nedeniyle teşekkür etmeye gelemediğini, bundan üzüntü duyduğunu ve bağışlanmayı dilediğini yazmıştı. Yukarıdaki sohbetin aktarıldığı günün ertesi sabahı, Newman, Matmazel Noemié ile Louvre'da buluşma planını açıkladı. Düşünceli görünen M. Nioche, getirmiş olduğu hikâyeleri öylece bıraktı, kocaman bir parça enfiye çektikten sonra sadık öğrencisine alıcı gözlerle baktı. Sonunda, tam ayrılırken, bir süre bekleyerek, şapkasını patiska cep mendiliyle parlattı; küçük solgun gözlerini Newman'a yöneltti.

Kahramanımız, "Bir sorun mu var?" diye sordu.

"Bir baba yüreğinin duyduğu bu kaygıları bağışlayın!" dedi M. Nioche. "Bana sınırsız güven duygusu aşılıyorsunuz ama yine de sizi uyarmadan edemiyorum. Siz de, ne de olsa, bir erkeksiniz, genç ve özgürsünüz. Bu durumda, Matmazel Nioche'nin masumiyetine saygı göstermeniz için size yalvarıyorum!"

Newman duyduklarına çok şaşırmış, kahkahayı patlatmıştı. Biraz daha ileri giderse, kendi masumiyetini korumak zorunda kalacağını söyleyecek noktaya gelmişti ama yine de, genç kıza saygıyla yaklaşacağı konusunda söz vermekle yetindi. Newman geldiğinde, Matmazel Noémie Salon Carré'deki büyük divanda oturmuş bekliyordu. Günün önemi açısından, iş giysilerini giymeyip bonesini ve eldivenlerini takmıştı, elinde de bir şemsiye vardı. Giysileri ve aksesuarları mükemmel bir zevkle seçilmişti, gençliğin diriliği ve yeşeren özelliği ondan daha canlı, daha hoş bir görüntü oluşturamazdı. Newman'ı çok saygılı bir reveransla selamlayarak, onun eli açıklığını harika, zarif ve kısa bir konuşmayla özetleyerek teşekkür etti. Newman, bu güzel genç kızın, ayakta durarak kendisine teşekkür etme-

sinden sıkılmış davranışları ve konuşması kusursuz olan bu sevimli genç kızı para karşılığı çalıştırmakta olmaktan da huzursuzluk duymuştu. Fransızcasıyla becerebildiği kadarıyla yaptığının pek teşekküre değecek bir şey olmadığını, onun kendisi için çalışmasının önemli olduğunu ileri sürüyordu.

Matmazel Noémie, "Siz ne zaman isterseniz, bir değerlendirme yaparız" dedi.

Odada ağır ağır dolaştıktan sonra diğer odalara geçtiler, yarım saat kadar gezindiler. Matmazel Noémie, durumunu açıkça sağlama bağlamıştı ve o anda, göz alıcı müşterisiyle yaptığı görüşmeyi sona erdirmek istemiyordu. Newman, onun şanslı bir insan olduğunu düşünüyordu. Daha önceki karşılaşmalarında babasıyla söyleşirken takınmış olduğu emredici tavır, yerini en ılımlı ve okşayıcı tonlara bırakmıştı.

"Ne tür resimleri beğeniyorsunuz?" diye sordu. "Dinsel ya da dinsel olmayan?"

"Ah, her birinden birkaç tane" dedi ve "Ama canlı ve neşeli bir şey istiyorum" diye ekledi.

"Canlı bir şey mi? Bu kasvetli, eski Louvre'da çok canlı bir şey yoktur. Ama olanlara bir bakalım. Fransızcanız bugün çok büyüleyici. Babam harikalar yaratmış!"

"Ah, ben kötü bir öğrenciyim" dedi Newman. "Bir dil öğrenmek için yaşım geçmiş artık."

Matmazel Noemié, "Geçmiş mi? *Quelle folie!*"[13] diyerek tiz bir kahkaha attı. "Siz çok genç bir adamsınız. Peki babamı nasıl buluyorsunuz?"

"Çok iyi, olgun bir beyefendi. Devirdiğim çamlara asla gülmüyor."

"Babam çok *comme il faut*[14]" dedi Matmazel Noemié.

13. (Fr.) Ne çılgınca! (y.h.n.)
14. (Fr.) Olması gerektiği gibi. (y.h.n.)

"Çok da dürüsttür. Ah, sıra dışı bir doğruluk örneği! Milyonlarınızı emanet edebilirsiniz ona."

Newman, "Her zaman babanızın sözünü dinler misiniz?" diye sordu.

"Söz dinlemek mi?"

"Sizden istediklerini yapar mısınız?"

Genç kadın durup adama baktı. Her iki yanağında da kızarıklıklar oluşmuş, kusursuz güzellikler arayışı içindeki, anlamlı Fransız bakışlarında hafif bir başkaldırı ışığı parıldamıştı. "Bana bunu neden soruyorsunuz?" diye sorguladı.

"Bilmek istiyorum da ondan."

"Benim kötü bir kız olduğumu mu düşünüyorsunuz?" dedi tuhaf bir gülümsemeyle.

Ona bir an için bakan Newman, onun güzel olduğunu düşünmüş ancak hiç de etkilenmemişti. Zavallı M. Nioche'nin, kızının "masumiyeti" konusundaki kaygılarını anımsadı ve kızla göz göze gelince, Newman'ı bir gülme tuttu. Kızın yüzünden gençlik ile olgunluğun değişik bir karışımı okunuyor, içten, araştırıcı gülümsemesi, belirsiz amaçlardan oluşan bir dünyayı yansıtır gibi görünüyordu. Babasını huzursuz edecek kadar güzel olduğu kesindi; masumiyete gelince: Newman'ın, kızın bu niteliğini asla elden bırakmadığına inancı tamdı. Aslında, Noémie, on yaşından bu yana dünyayı incelemekteydi, artık masumiyet sözkonusu değildi, Newman'ın onunla konuşmaktan sakınacağı bir sır olamazdı. Louvre'da geçirdiği uzun sabahlarda, yalnızca Madonnalar ve Aziz Johnlar üzerinde çalışmamış, aynı zamanda çevresinde oluşan farklı yapıdaki insanları da incelemiş, kendine göre sonuçlar çıkarmıştı. Newman, bir anlamda, kızının gözü pek davransa da, asla aptalca bir şey yapmayacağı konusunda M. Nioche'nin içinin rahat etmesi gerektiğini düşünüyordu. Newman, ağır, yayvan gülüşü ve gamsız konuşmasıyla her zaman işi ağırdan alıyor, kızın

ona neden öyle baktığını kendi kendine soruyordu. Genç kızın ondan kendisini kötü bir kız olarak gördüğünü itiraf etmesini beklediğini düşünüyordu.

"Ah, hayır" dedi sonunda; "sizin öyle olduğunuzu söylemek çok kaba bir davranış olur. Sizi tanımıyorum ki."

"Ama babam size benden yakınmış" dedi Matmazel Noémie.

"Sizin bir koket olduğunuzu söyledi."

"Sağda solda sizin gibi beyefendilerle böyle konuşması doğru değil! Ona inanmadınız, sanırım."

"Hayır" dedi Newman, ciddi olarak, "Ona inanmadım."

Genç kız ona yine şöyle bir göz atıp omuz silkti ve gülümsedi, sonra, St. Catherine'in Evliliği[15] adlı küçük bir İtalyan resmine baktı, "Buna ne dersiniz?" diye sordu.

"Hoşuma gitmedi" dedi Newman. "Sarı giysili kız güzel değil."

Matmazel Noémie, "Oh, siz büyük bir uzmansınız" diye mırıldandı.

"Resim konusunda mı? Ah, hayır; resimden pek anlamam."

"Ya güzel kadınlardan?"

"O konuda da daha iyi değilimdir."

Genç kız, çok güzel bir İtalyan kadın portresini göstererek sordu, "O zaman buna ne dersiniz? Bunu size daha küçük boyutta yapabilirim."

"Daha küçük boyutta mı? Niçin aynı boyutta değil?"

Matmazel Noémie o görkemli Venedik başyapıtına bir göz atarak başını hafifçe salladı. "Bu kadını sevmiyorum. Aptal görünüyor."

"Ben seviyorum" dedi Newman. "Gerçek boyutunda benim olmalı. Aynı oradaki aptallığıyla birlikte."

---

15. Correggio'nun Louvre Müzesi'nde sergilenen "The Mystic Marriage of Saint Catherine" (Saint Catherine'in Mistik Evliliği) adlı tablosu. (y.h.n.)

Genç kız bakışlarını yine Newman'a yönelterek, alaycı gülümsemesiyle, "Onun aptal görünmesini sağlamak benim için, kesinlikle kolay olacak" dedi.

Newman şaşkın bir biçimde sordu, "Ne demek istiyorsunuz?"

Genç kız yine omuz silkti. "Bu portreyi istiyorsunuz, değil mi? Sarı saç, mor saten, inci kolye ve iki azametli kol?"

"Her şeyi ile olduğu gibi."

"Onun yerine başka bir şey olsa, olmaz mı?"

"Ah, başka şeyler de istiyorum; ama bununla birlikte..."

Matmazel Noémie bir an için arkasını döndü, salonun diğer ucuna doğru yürüdü, durup çevresine bakındı. Sonra geri geldi. "Bu kadar çok resim ısmarlayabilmek çok zevkli bir şey olmalı. Gerçek boyutunda Venedik portreleri! Prensler gibi. Avrupa'yı bu amaçla mı gezeceksiniz?"

"Evet, amacım gezmek" dedi Newman.

"Resim ısmarlayarak, satın alarak, para harcayarak mı?"

"Para harcayacağım, kuşkusuz."

"Paranız olduğu için çok mutlusunuz. Peki, tam olarak özgür müsünüz?"

"Özgürlükle ne demek istiyorsunuz?"

"Size yük olacak hiçbir şey yok mu yani? Aileniz, eşiniz, nişanlınız?"

"Evet, iyiden iyiye özgürüm."

"Çok mutlusunuz" dedi Matmazel Noémie ciddiyetle.

Newman, söylediğinden daha iyi Fransızca öğrenmiş olduğunu kanıtlarcasına, "*Je le veux bien*!"[16] dedi.

Genç kız sözlerini, "Paris'te ne kadar kalacaksınız?" diye sürdürdü.

"Yalnızca, birkaç gün daha."

"Niçin gidiyorsunuz?"

---

16. (Fr.) "Onu seve seve istiyorum. (y.h.n.)

"Burada hava giderek ısınıyor, İsviçre'ye gitmeliyim."

"İsviçre'ye mi? Güzel bir ülke. Orayı görmek için yeni şemsiyemi verebilirim! Göller, dağlar, romantik vadiler, karlı tepeler! Ah, sizi kutlarım. Ben de bu arada, burada oturup sıcak yaz boyunca sizin resimlerinizi yapacağım."

"Ah, o konuda acelem yok, rahat olun" dedi Newman. "Size uygun olan bir zamanda yapın."

Biraz daha gezinerek, bir düzine kadar resme baktılar. Newman hoşuna gidenleri gösteriyor, Matmazel Noémie de genelde eleştiride bulunarak başka şeyler öneriyordu. Genç kız, konuyu değiştirerek kişisel sorular sormaya başladı.

Birdenbire, "Önceki gün, Salon Carré'de benimle konuşmanıza neden olan şey neydi?" diye sordu.

"Resminize hayran kalmıştım."

"Ama uzunca bir süre duraksadınız."

"Ah, ben hiçbir konuda acele etmem" dedi Newman.

"Evet, beni izlediğinizi anlamıştım. Ancak benimle konuşacağınızı asla düşünmemiştim. Bugün burada sizinle birlikte dolaşıyor olacağım aklımın ucundan geçmezdi. Çok tuhaf bir şey."

"Bu çok doğal" dedi Newman.

"Ah, bağışlayın; benim için değil. Siz beni bir koket olarak görüyorsunuz ama daha önce, bir beyefendiyle toplum içinde asla dolaşmadım. Babam sizinle görüşmeme izin verdiğinde, ne düşünüyordu acaba?"

"Yersiz suçlamaları için pişmanlık duyuyordu" diye yanıtladı Newman.

Matmazel Noémie bir süre suskun kaldı; sonra bir koltuğa çöktü. "O zaman, bu beş resim üzerinde anlaştık" dedi. "Elimden geldiğince, canlı ve güzel yapacağım beş kopya. Seçmemiz gereken bir tane daha var. Şu Rubens'lerden birine ne dersiniz? Marie de Médici'nin evliliği? Şu resmin güzelliğine bir bakın."

"Ah, evet; beğendim bunu" dedi Newman. "Bununla bitirelim işi."

"Bununla işi bitirelim. Güzel!" Bir kahkaha attı. Noémie, Newman'a baktı, sonra ansızın ayağa kalktı, kenetlediği ellerini sarkıtarak onun önünde durdu. Gülümseyerek "Sizi anlamıyorum" dedi. "Bir insanın nasıl bu denli bilgisiz olabileceğini anlamıyorum."

Newman, ellerini ceplerine sokarak, "Ah, kesinlikle bilgisizim" dedi.

"Çok komik! Ben resim yapmayı bilmiyorum."

"Bilmiyor musunuz?"

"Bir kedi gibi resim yapıyorum; düz bir çizgi çizemem. Siz, önceki gün benden bir resim satın alıncaya dek hiç resim satmamıştım." Noémie bu bilgiyi verdikten sonra, gülümsemesini sürdürdü.

Newman bir kahkaha attı. "Bunu bana neden söylüyorsunuz?" diye sordu.

"Çünkü akıllı bir adamın böyle çamlar devirmesi beni sinirlendiriyor. Benim resimlerim anlamsızdır."

"Benim satın almış olduğum..."

"O hepsinden kötüdür."

"Olsun" dedi Newman, "yine de hoşuma gitti."

Genç kız ona soran gözlerle baktı. "Bunu söylemeniz güzel; ancak daha fazla ileri gitmeden sizi uyarmak benim görevim" diye yanıt verdi. Bu siparişiniz imkânsız. Siz beni ne sanıyorsunuz? On kişinin yapacağı bir iş bu. Louvre'daki en zor resimleri seçiyorsunuz, ondan sonra, sanki ben bir düzine mendil kenarı işlemek için işe koyulmuşum gibi çalışmamı bekliyorsunuz. Daha ne kadar ileri gideceğinizi bilmek istiyorum."

Newman kafası karışmış halde kıza baktı. O suçlanmış olduğu gülünç çam devirmelere karşın, budalalıktan çok uzak bir kimseydi; Matmazel Noémie'nin o anlık açık sözlülüğü de, kendisini zor durumda bırakmasından daha

dürüst bir tutum değildi. Kız bir oyun oynamaktaydı; kendisinin estetik açıdan gelişmemiş olmasına acıyor değildi. Kazanmayı umduğu şey neydi? Kız büyük oynuyor, yüksek risk alıyordu; elde edeceği ödül de ona göre olmalıydı. Newman, ödülün büyük olabileceğini öngörse de, arkadaşının yürekliliğini hayranlıkla karşılamaktan kendini alamıyordu. Önemli miktarda bir parayı, bir eliyle yapmak istediği şeyler için tutarken, diğer eliyle havaya saçıyordu.

Newman, "Şaka mı yapıyorsunuz, yoksa ciddi misiniz?" diye sordu.

Matmazel Noémie, "Ah, ciddiyim" dedi; ama alışılmamış bir biçimde gülümsedi.

"Resim ve remin nasıl yapıldığı konusunda çok az bilgim var. Eğer elinizden gelmiyorsa tümünü yapamazsınız, kuşkusuz. O zaman, yapabildiğiniz kadarını yapın."

"Çok kötü olacak" dedi Matmazel Noémie.

"Ah" dedi Newman gülerek, "kötü olacak derseniz kötü olur. Niçin kötü resim yapacaksınız ki?"

"Daha iyisini yapamıyorum; bende gerçek yetenek yok."

"Bu durumda, babanızı kandırıyorsunuz."

Genç kadın bir an duraksayarak, "O bunu çok iyi biliyor!" dedi.

"Hayır" dedi Newman, "size inandığına eminim."

"O benden korkuyor. Sizin sorunuza yanıt vermem gerekirse: Kötü resim yapıyorum; çünkü öğrenmek istiyorum. Her şeye karşın, bu işi ve burada olmayı seviyorum; buraya her gün gelmem gerekiyor; bir avluda, küçük, karanlık, rutubetli bir odada oturmaktan ya da bir tezgâh üzerinde düğme ve balina kemikleri satmaktan çok daha iyi."

Newman, "Kesinlikle, çok daha eğlenceli bir iş. Ama yoksul bir kız için oldukça pahalı bir eğlence değil mi?" diye sordu.

"Ah, yanlış iş yaptığım konusunda hiç kuşkum yok" dedi Matmazel Noémie. "Yine de, diğer kızların yaptığı gibi, dünyadan soyutlanmış bir biçimde, elimde dikiş iğnesiyle küçük kara delikler açarak geçimimi sağlayacaksam, kendimi Seine Nehri'ne atarım daha iyi."

"Buna gerek yok" diye yanıtladı Newman; "babanız kendisine yaptığım tekliften söz etti mi?"

"Teklif mi?"

"Sizin evlenmenizi istiyor, ben de kendisine, size çeyizinizi kazanmanız için bir şans vereceğimi söyledim."

"Bana tüm bunlardan söz etti, olayların nasıl geliştiğini görüyorsunuz! Benim evliliğimle niçin bu kadar ilgileniyorsunuz?"

"Ben babanızla ilgileniyorum. Teklifime bağlıyım; canınız ne istiyorsa onu yapın, yaptığınız resimleri satın alacağım."

Genç kız, yere bakarak bir süre dalgın dalgın ayakta durdu ve sonra, "On iki bin frank karşılığında ne tür bir koca bulunabilir ki?" diye sordu.

"Babanız çok iyi gençler tanıdığını söylüyor."

"Bakkal, çakkal, kasap ve küçük *maîtres de cafés*![17] İyi bir evlilik yapmazsam, onların hiçbiriyle evlenmem."

"Aşırı titiz olmamanızı öneririm" dedi Newman. "Size önerebileceğim tek şey budur."

"Söylediklerim için çok üzgünüm!" diye haykırdı Matmazel Noémie. "Bana hiçbir yararı olmaz. Ama elimde değil."

"Size ne yararı dokunmasını umuyordunuz?"

"Yalnızca, elimden gelmiyor."

Newman bir süre kıza baktı. "Resimleriniz kötü olabilir ama siz benim için çok zeki bir insansınız. Sizi anlamıyorum. Hoşça kalın!" diyerek el salladı.

---

17. (Fr.) Kahve erbapları. (y.h.n.)

Kız bir yanıt vermemiş, hoşça kal dememişti. Arkasını döndü, başını resimlerin önünde bulunan parmaklığı kavrayan elinin üzerine yaslayarak bir bankın kenarına oturdu. Bir an duraklayan Newman arkasını dönüp yürüdü. Genç kızı, itiraf ettiğinden daha iyi anlamıştı; o garip sahne, babasının kızının Avrupalı bir koket olduğuna dair iddiasının pratiğe dökülmüş yorumu olmuştu.

bölüm beş

Newman, Bayan Tristram'a, Madam de Cintré'ye yaptığı, sonuçsuz kalan ziyaretinden söz ettiği zaman, Bayan Tristram, cesaretinin kırılmamasını, yazın yapacağı "Avrupa gezisi" planını uygulamasını, sonbaharda Paris'e dönüp kış için rahatça yerleşmesini önermişti. Newman'a, "Madame de Cintré tutarlı bir kadındır; salt evlenmiş olmak için evlenecek biri değildir" diyordu. Newman, Paris'e döneceğine dair kesin bir görüş bildirmiyor, hatta, Roma, Nil gibi yerlerden söz ediyor, Madame de Cintré'nin müzmin dulluğu ile ilgili özel bir açıklama yapmaktan kaçınıyordu. Onun her zamanki içtenliğine göre değişen bu durum, belki de gizemli olarak bilinen o tutkulu başlangıç aşamasının bir özelliği olarak görülmeliydi. Gerçeği söylemek gerekirse, canlı ve uysal bir çift gözdeki o anlık anlatım, belleğinde iyice yer etmişti ve kolay kolay o gözlere bir daha asla bakmayacağım demek içinden gelmiyordu. Bayan Tristram'a, önemli ya da önemsiz birçok olaydan söz etmiş; ancak bu özel noktayı kendine saklamıştı. Matmazel Noémie ile görüşmesinde mavi pelerinli Madonna'nın hazır olacağı güvencesini vererek göğüs cebindeki paraları, en kötü yazgıya bile karşı koyacak bir coşku içinde, sıkıca

koruma altına almış olan yaşlı adama, M. Nioche'ye, nazikçe veda etti. Newman, daha sonra, her zamanki aylak haliyle ve hedefine kilitlenmiş olarak yolculuğuna başladı. Ondan daha az aceleci ya da o kadar kısa vadede başarı kazanmış bir kişi daha yoktur. Turistlik zanaatında kendisine çok yardımcı olan bazı pratik içgüdüleri olan bir insandır o. Yabancı kentlerde yolunu sezgileriyle bulur, bir kez dikkatini yapacağı işe, içtenlikle vermeye görsün, belleği kusursuz çalışırdı; öğrenmek istediği konuyu tam anlamıyla özümseyerek, daha önce tek bir sözcüğünü bile anlamadığı yabancı dillerde başarılı olurdu. Olayları kavrama isteği sınır tanımıyordu; not ettiği olaylar, sıradan bir gezgine ruhsuz, tatsız ve renksiz görünebilirdi ama bu notlarda düş gücünün duygusal bir yanı olduğu anlaşılırdı. Brüksel gibi büyüleyici bir kentte, Paris'ten sonraki ilk durak, tramvaylarla ilgili bir sürü soru sormuş, Amerikan uygarlığının o yabancısı olmadığı simgesinin yeniden ortaya çıkışına çok sevinmişti; aynı zamanda, Hotel de Ville'in güzel gotik kulesinden çok etkilenmiş, San Francisco'da da buna benzer bir şeyin neden "yapılamadığı" konusunda kafa yormuştu. Bu yapının önündeki kalabalık meydanda, faytonların kocaman tekerlekleri tehlike yaratırken yarım saat boyunca dikilmiş, dişsiz bir turist rehberinin bozuk İngilizcesinden Egmont ve Horn Kontlarının dokunaklı öykülerini dinlemişti; o beyefendilerin adlarını, en iyi kendisinin bildiği nedenlerle, eski bir mektubun arkasına da yazmıştı.

Paris'ten ayrılırken, daha işin başında, yoğun bir merakı yoktu; Champs Elysées ve tiyatrolardaki dingin eğlenceler beklentilerini az çok karşılamıştı, Tristram'a gizemi ve en güzel eğlenceyi yaşamak istediğini söylemesine karşın, Grand Tour hiç de içine sinmemiş ve Tristram tarafından ne kadar eğlendiği ile ilgili çapraz sorguya tabi tutulmamıştı. Kendisinin Avrupa için değil de, Avrupa'nın

kendisi için var olduğuna inanmaktaydı. Kafasını geliştirmek istediğini söylüyor; ancak kendini aynaya bir entelektüel olarak bakarken yakaladığında, utançla, muhtemelen yapmacık bir utançla, karışık bir sıkılganlık duygusuna kapılıyordu. Ne bu açıdan ne de diğer bir açıdan Newman'da bir sorumluluk duygusu vardı; insan rahat yaşamalı, ayrıcalıklarını gidişata bırakmalıydı. Dünya, ona göre, insanın gezinerek güzel nesneler satın alabileceği, büyük bir pazar yeriydi; ama kişisel olarak satın alınması gereken bir nesnenin var olduğunu kabul ettiren toplumsal baskının da bilincinde değildi. Rahatsız edici düşüncelerden yalnızca nefret etmiyor, aynı zamanda, onlara karşı ahlaki bir güvensizlik duyuyordu; bu bakımdan, insanın kendini bir standartla kısıtlama duygusuna kapılması hem rahatsız edici, hem de çirkindi. Standart bir kişinin almasını olduğu kadar vermesini de sağlayabilen iyicil bir zenginlik idealiydi. Konuyu fazlaca kaygılanmaksızın, bir yandan sünepe bir ürkeklik, öte yandan çenesi düşük bir girişkenlik göstermeksizin genişletmek gerekirse, Newman'ın en kararlı yaşam planı, "hoş" bir deneyim diye adlandırabileceği bir şeydi. Trenlere yetişmek en nefret ettiği şey olsa da, her zaman treni yakalardı; istasyonlarda gereksiz bir "kültürlü" olma kuruntusu adına işi ahmakça ağırdan alma, kadınlara, yabancılara ve işe yaramaz kişilere özgü bir davranış olarak görünüyordu ona. Kısacası, Newman, gezisinden hoşlanmış en gayretli *dilettante*[18] olarak bu akıma kapılmıştı. Ne de olsa bir kişinin koyduğu kurallar çok önemli değildir; asıl önemli olan, kişinin mizah anlayışıdır. Dostumuz entelektüel bir kişiydi ve mizahsız yapamazdı. Belçika, Hollanda, Rheinland, İsviçre ve Kuzey İtalya'yı hiçbir şey planlamaksızın ve her şeyi görerek gezmişti. Rehberler ve gezi görevlileri onu

18. (Fr.) Sanat düşkünü. (y.h.n.)

kusursuz biri olarak görmüşlerdi. Hanların giriş yerlerinde ve revaklarında gezinmeye pek düşkün olduğundan, yanına yaklaşılabiliyor; ancak Avrupa'da cüzdanı kabarık bir beyefendiye özgürce sunulabilen ayrıcalıklı olanaklardan çok az yararlanıyordu. Kendisine, bir tur, bir kilise, bir galeri veya eski bir kalıntıyı gezmesi önerildiğinde, Newman'ın genelde yaptığı ilk şey, öneride bulunanı, sessizce, tepeden tırnağa süzmek ve bir masaya oturup içecek bir şey söylemek olurdu. Bu süreçte, rehber çoğu kez saygıyla uzaklaşırdı; aksi durumda, Newman'ın ona bir kadeh içki ısmarlar mıydı ya da gezdireceği kilise ve galerinin gerçekten zahmete değer olup olmadığını sorar mıydı emin değilim. Sonunda, ayağa kalkarak uzun bacaklarını gerdi, anıtları gezdirecek olan adamı başıyla çağırdı, saatine baktı ve bakışlarını rehberine odakladı. "Nedir bu?" diye sordu. "Ne kadar uzakta?" Yanıt ne olursa osun, bazen duraksar gibi görünmesine karşın, asla vazgeçmezdi. Soruları yanıtlaması için yanına rehberini oturtarak, üstü açık bir faytona biner, sürücüye, hacı olma hedefine doğru, tozlu banliyö yollarında, her olasılığı göze alarak (arabanın yavaş sürülmesine karşı olduğundan) hızlı gitmesini söylerdi. Gideceği kilise bakımsız ya da bir yıkıntı gibi bir şeyse, Newman asla karşı çıkmaz, rehberine kızmazdı; büyük ya da küçük anıtlara tarafsız bir gözle bakar, rehberine bildiklerini anlattırır, onu bir dindar olarak dinler, çevrede görülecek başka şeyler olup olmadığını sorar ve yine faytonun hızlı tıkırtısıyla geri dönerdi. Ne yazık ki, iyi ile kötü mimari arasındaki ayrımı algılayamaz, bazen gözü daha sıradan yapılara takılır ve öylece durup incelerdi. Tüm Avrupa gezisinde çirkin kiliseler de güzel olanlar kadar hoşuna gidiyordu, onun göre bu gezi tümüyle bir eğlenceydi. Bununla birlikte, bu tür, düş gücü olmayan insanlarda olduğu gibi, Newman, yabancı bir diyarda rehbersiz gezinirken, tek başına kalmış, hüzünlü bir kilise kulesi ya

da bilinmeyen bir geçmişte insanlara hizmet etmiş, dört yanı açık bir yapı karşısında içten gelen, kişisel bir ürperti duyardı. O, ne bir coşku ne de şaşkınlıktı; dingin, anlaşılmaz bir yanılsamanın verdiği duyguydu.

Hollanda'da, bir rastlantı sonucu, kendisiyle bir tür yol arkadaşlığı kurmuş olduğu genç bir Amerikalıyla karşılaştı. İkisi de ayrı dünyaların insanıydı; ama yine de, birkaç hafta yolculuğun risklerini paylaşarak iyi dost olmuşlardı. Adı Babcock olan bu yoldaşı, genç bir üniteryen[19] papazıydı; kısa boylu, sıska, iyi giyimli, gösterişli bir dış görünüşü vardı. Dorchester, Massachusetts'in yerlisiydi, New England'ın diğer bir banliyö kentinde küçük bir ayin topluluğunu yönetiyordu. Sindirimi zayıftı, beslenmesi ağırlıklı olarak Graham ekmeği ile mısır lapasına dayanıyordu; bu diyete o derece bağlıydı ki, bu kıtaya ayak basar basmaz, tabldot usulünde bu yiyeceklerin olmadığını görmek ona lanetlenmiş gibi hissettirmişti. Paris'teyken, Amerikan Acentesi adında, resimli New York gazetelerinin de alınabildiği bir kuruluştan aldığı bir torba mısır lapasını yanında taşıyordu; ayrıca, sürekli olarak gittiği otellerde, olur olmaz saatlerde kendisine mısır lapası hazırlanması konusunda ağırbaşlı bir ısrarı vardı. Bir zamanlar Newman, Babcock'un doğduğu kentte işi gereği bulunmuş ve burada açıklanması oldukça güç olan nedenlerle, oraya yaptığı bu ziyaret aklında gülünç bir tiyatro olarak kalmıştı. Açıklanmadığı için de etkisini yitiren bu şakayı gündeme getirmek için arkadaşına "Dorchester" adını takmıştı. Aynı yolun yolcuları genelde çok geçmeden yakınlaşırlar; ancak bu farklı kişilikteki insanların kendi ülkelerinde uyumlu, ortak noktalar bulmaları ihtimal dahilinde değildir. Aslında birbirlerinden oldukça farklıydılar. Bu konulara, daha önce hiç kafa yormamış olan Newman, durumu büyük bir

19. Üçlü Tanrı anlayışını reddeden Hıristiyan mezhebi. (y.h.n.)

olgunlukla karşılamıştı, fakat Babcock bu konuda derin düşüncelere dalıyor, bilinçli ve tarafsız bir yaklaşım sergilemek amacıyla akşamları erkenden odasına çekiliyordu. Yaşama bakış açısı kendisininkinden bu denli farklı olan bir insanla dost olmasının iyi mi, kötü mü olduğu konusunda kararsızdı. Newman, harika, cömert bir kişiydi; Bay Babcock bazen, kendi kendine, onun soylu bir kişi olduğunu ve ondan hoşlanmamanın olanaksız olduğunu söylüyordu. Peki, manevi yönünü hızla düzeltmek ve görev duygusunu canlandırmak için ona biraz baskı yapılsa iyi olmaz mıydı? Her şeyi beğeniyor, her şeyi kabulleniyor, her konuda bir eğlence buluyor, ayırt edici ve kesin kararlı olmuyordu. Dorchester'li genç adam, Newman'ı çok ciddi bulduğu ve kaçınması için elinden geleni yapması gereken bir yanlış konusunda suçluyordu; "ahlaki tepki" diye adlandırabileceği bir yanlıştı bu. Zavallı Bay Babcock resimlere ve kiliselere aşırı düşkündü; Bayan Jameson'un çalışmalarını çantasında taşıyordu; estetik çözümlemeden çok hoşlanıyor, gördüğü her nesneden özel bir izlenim ediniyordu. Fakat her nedense, ruhunun gizli bir yerinde Avrupa'dan nefret ediyor, içinden, Newman'ın o entelektüel konukseverliğine öfkeyle karşı koymak geliyordu. Bay Babcock'un şu *ahlak* hastalığı, korkarım, benim tanımımdan çok daha derinlere uzanır. Kendisi, ölçülü Avrupa anlayışına güvenmez, Avrupa iklimine katlanamaz, Avrupa akşam yemeği saatinden nefret ederdi; Avrupa yaşamı ona ahlaksız ve kirli görünürdü. İnce bir güzellik anlayışı vardı; güzellik, çoğu kez, yukarıda sözü edilen hoş olmayan koşullarla bütünleşmiş olduğundan, her şeyden önce, doğru ve tutkusuz biri olmayı diliyor, dahası, "kültür" anlayışına aşırı bağlı biri olarak, kendini Avrupa'nın çok kötü bir yer olmadığına da inandırmak istese de onun gerçekten çok kötü bir yer olduğunu, Newman gibi, başıboş, ince zevkli bir insanın da, ne yazık ki, kötüyü algıla-

yışının yetersiz olduğunu düşünüyordu. Babcock'un kendisi de, dünyanın herhangi bir yerinde, bir muhallebi çocuğu gibi, kötü konusunda çok az şey biliyordu; kötüyü en elle tutulur biçimde algılaması, Paris'te mimarlık eğitimi görmekte olan bir sınıf arkadaşının, kendisiyle evlenme umudu olmayan genç bir kadınla aşk ilişkisi olduğunu ortaya çıkarması olmuştu. Babcock bu olayı Newman'a anlattığında, kahramanımız genç kıza, onu övmeyen bir ad takmıştı. Ertesi gün, arkadaşı, Newman'a, genç mimarın sevgilisini tanımlamak için, gerçekten, en doğru adı kullanıp kullanmadığını sordu. Newman ona bakıp güldü. "Bu düşünceyi anlatmak için bir sürü sözcük var, istediğini seçebilirsin!" dedi.

"Ah, demek istediğim, bu kıza başka bir gözle bakamaz mıyız? Kız, gerçekten adamın kendisiyle evleneceğini bekliyor muydu?" dedi Babcock.

Newman, "Gerçekten bilmiyorum" dedi. "Kız biliyor olabilirdi; onun büyük bir kadın olduğundan kuşkum yok" diye ekledi ve yine kahkaha atmaya başladı.

Babcock, "Onu demek istememiştim, korkarım ki, dün anımsamıyordum, ya da konuşmak istememiş olabilirim; bu durumda, Percival'e mektup yazacağım" dedi.

Percival'e mektup yazmış (o da kendisine gerçekten küstah bir yanıt vermişti) ve Newman'ın Paris'teki bu genç kadını "büyük" olarak nitelendirmesini biraz densiz ve özensiz bulduğunu düşünmüştü. Newman'ın kestirme yargıları adamı şoka uğratıp çileden çıkarıyordu. İnsanları, ya fazla irdelemeden lanetleme ya da bilinci tam anlamıyla gelişmiş bir insanın ele almaya gönül indirmediği rahatsız edici özelliklere göre, onların en iyi dost olduklarını açıklama gibi bir yol izliyordu. Babcock, onu yine de seviyordu ve bazen anlaşılmaz ve çekilmez olsa da, bu, ondan vazgeçmesi için bir neden değildi. Goethe, insan doğasına farklı açılardan bakılmasını önermişti; Bay Ba-

bcock da Goethe'nin harika biri olduğunu düşünüyordu. Aralarda yarım saatlik konuşmalarda, Newman'a çoğu kez, kendi dinsel inançlarından biraz aşılamayı denemişti; ancak Newman'ın kişisel dokusu o aşının tutmasına izin vermeyecek denli gevşek idi. Bir elek suyu nasıl tutamıyorsa, onun kafa yapısı da ilkeleri barındırmıyordu. İlkelere hayranlık duyuyor, Babcock'un küçük, iyi bir insan olarak, ne kadar çok ilkesi olduğunu düşünüyordu. Babcock, bu deli dolu arkadaşının ona sunduğu her şeyi kabul etmiş ve güvenli olduğunu sandığı bir yerlere saklamıştı; ancak zavallı adam, Newman'ın gündelik konuşmaları arasında, onun Tanrı vergisi yeteneklerini seçememişti.

Birlikte Almanya'ya daha sonra da, üç dört hafta için, dağ geçitlerinden geçerek mavi gölleri gördükleri İsviçre'ye gittiler. Daha sonra, Simplon yoluyla Venedik'e geçtiler. Bay Babcock'a bir bezginlik çökmüş, hatta biraz huzursuzlaşmıştı; karamsar, dalgın ve düşünceli görünüyordu; planları arapsaçına dönmüş, bir an bir şey yapmaktan söz ederken, bir an sonra karar değiştiriyordu. Newman her zamanki yaşamını sürdürüyor, arkadaşlar ediniyor, rahatça galerileri ve kiliseleri geziyor, Piazza San Marco'da sonu gelmez saatler boyunca dolaşıp bir dolu resim satın alarak on beş günlük Venedik yolculuğunun tadını çıkarıyordu. Bir akşam oteline döndüğünde, Babcock'u yandaki bahçede beklerken buldu. Genç adam, ona doğru yürüdü, çok neşesiz görünüyordu, elini uzatarak bedbince, birbirlerinden ayrılacakları için üzgün olduğunu söyledi. Newman, şaşkınlık ve üzüntüyle neden ayrılmaları gerektiğini sordu. "Sizden bıktığımı düşünmeyin sakın" dedi.

"Siz benden bıkmadınız mı?" diye sordu Babcock, açık renk gözlerini ona dikerek.

"Sizden ne diye bıkayım ki? Siz çok yürekli bir insansınız. Ayrıca ben hiçbir şeyden bıkmam."

Genç papaz, "Birbirimizi anlamıyoruz" dedi.

"Ben sizi anlamıyor muyum?" diye haykırdı Newman. "Nereden çıkarıyorsunuz bunu? Ben anladığımı sanıyordum. Anlamasam da ne çıkar bundan?"

Babcock, "Ben sizi anlamıyorum" diyerek oturdu, başını eline yasladı, anlaşılması güç yoldaşına kederle baktı.

"Aman Tanrım, bu benim için hiç önemli değil!" diyerek kahkahayla karışık haykırdı Newman

"Ama bu beni üzüyor, huzursuz yapıyor; hiçbir konuda kafam rahat değil. Bunun bana iyi geldiğini sanmıyorum."

"Çok kaygılanıyorsunuz; sizin sıkıntınız bu" dedi Newman.

"Size öyle geliyor kuşkusuz. Her şeyi kendime dert edindiğimi sanıyorsunuz, ben de sizin her şeyi hafife aldığınızı düşünüyorum. Biz asla anlaşamayız."

"Ama şu ana kadar çok iyi anlaşıyorduk."

"Aslında, ben hiç anlaşamadım" dedi Babcock, başını sağa sola sallayarak. "Çok rahatsızım. Sizden bir ay önce ayrılmalıydım."

Newman, sesini yükselterek, "Ah, çok kötü! Ben her şeye uyarım!" dedi.

Bay Babcock başını iki elinin arasına aldı. Sonunda ona bakarak, "Benim düştüğüm durumu değerlendirebildiğinizi sanmıyorum. Ben her konuda gerçeğe ulaşmaya çalışırken, siz çok hızlı gidiyorsunuz. Siz, bana göre çok tutkulu ve çok eli açıksınız. Ters düştüğümüz konuları, tek başıma kalarak, yeniden gözden geçirmem gerektiğini düşünüyorum. Korkarım, şu ana dek çok yanlış yaptım" dedi.

"Bu kadar çok neden ileri sürmenize gerek yok" dedi Newman. "Arkadaşlığımdan bıkmışsınız işte. Buna kesinlikle hakkınız var."

"Ah hayır, bıkmış değilim!" dedi, sıkılmış bir halde genç papaz. "Bıkmış olmak çok yanlış bir tutum."

Newman, "Vazgeçiyorum!" diyerek güldü. "Ama bu, sizin yanlış yapmayı sürdürmenize engel olmayacak. Ne olursa olsun, kendi yolunuzu izleyin. Sizi özleyeceğim; ama görüyorsunuz, çok kolay arkadaş edinebiliyorum. Sizse yalnız kalacaksınız, canınız istediği zaman, bir iki satır yazın, ben sizi nerede olursa olsun, beklerim."

"Sanırım Milano'ya geri döneceğim. Luini'ye haksızlık etmiş olmak istemem!"

"Zavallı Luini!" dedi Newman.

"Korkarım, onu fazla abarttım. Birinci sınıf bir ressam olduğu kanısında değilim."

Newman, "Luini mi?" diye tepki verdi. O büyüleyicidir, olağanüstüdür! Onun dehasında, güzel bir kadını andıran bir şey var. İnsana o duyguyu yaşatıyor."

Bay Babcock kaşlarını çattı; ürkmüştü. Milano'dan geçerken, Newman o ressama karşı büyük bir ilgi duymuştu. Şunu da eklemek gerekirse, Babcock'un gidişi Newman'a göre, sıra dışı, fizikötesi bir kaçıştı. Bay Babcock, "İşte, bakın gördünüz mü? Yine aynı şey" dedi. "Evet, en iyisi, biz ayrılalım." Ertesi sabah, geri adım atarak, büyük Lombardiya ressamı konusundaki izlenimlerini daha alttan alan bir tonda açıkladı.

Bir iki gün sonra, Newman, son yol arkadaşından, aşağıdaki sözleri içeren bir not almıştı:

Sevgili Bay Newman,

Korkarım bir hafta önce, Venedik'teki davranışım size tuhaf ve sevimsiz görünmüştür, bu nedenle, o zaman da belirttiğim gibi, benim durumumu değerlendiremediğinizi açıklamak dileğindeyim. Uzunca bir süredir sizden ayrılma düşüncesi kafamı kurcalıyordu; bu adım, görüldüğü gibi, ansızın gerçekleşmedi. Bildiğiniz gibi, Avrupa'da bağlı olduğum dinsel örgütümün verdiği fonlarla seyahat ediyorum, onlar bana kendimi geliştirmem için Eski Dünya'daki doğa

ve sanat hazinelerini görme olanağı sağlıyor. Bu nedenle, bu olanağı kendim için en iyi biçimde kullanmalıyım. Bende büyük bir sorumluluk duygusu var. Siz ise, yalnızca yaşadığınız saatin zevkini çıkaran biri olarak görünüyorsunuz, o zevke benim başa çıkamayacağım bir güçle sarılıyorsunuz. Bazı sonuçlar çıkararak, inancımı belli noktalara odaklamam gerektiğini düşünüyorum. Sanat ile yaşam bana çok ciddi şeyler olarak görünüyor, Avrupa gezilerimizde de sanatın ne denli ciddi olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Bir şey sizi, o an için eğlendiriyorsa yeterli; sizin istediğiniz yegâne şey bu. Siz basit bir eğlenceden, benden çok daha fazla zevk alıyorsunuz. İtiraf etmeliyim ki, bana neredeyse şaka gibi göründüğünü söyleyebileceğim bu zevk aldığınız şeye karşı lakayt bir güven duyuyorsunuz. İzlediğiniz yol, kesinlikle benim yolum değil, bundan böyle, birlikte yürümeye çalışmanın akıllıca bir yanı yoktur. Şunu da eklemek gerekirse, sizin izlediğiniz yol için de söylenecek çok şey olduğunu biliyorum, çevrenizde bunu çok güçlü duyumsadım. Bu açıdan, sizden çok daha önce ayrılmalıydım. Fakat kafam çok karışıktı. Umarım yanlış yapmadım. Kapatmam gereken uzun bir kayıp zaman açığım oldu. Tanrı biliyor ki, tüm bunları iyi niyetle yazıyorum, lütfen, kötüye yormayın. Size karşı büyük bir saygım var ve umarım, kendimi toparladığım bir gün yeniden buluşuruz. Gezilerinizin eğlenceli geçmesini umuyor, Yaşam ve Sanatın çok ciddi şeyler olduğunu aklınızdan çıkarmamanızı diliyorum. Bana inanın. İyi dilekleri olan dostunuz,

Benjamin Babcock
Not. Luini konusunda aklım çok karışık.

Bu mektup Newman'ın içinde, neşe ile korku karışımı bir duygu uyandırmıştı. Bay Babcock'un yumuşak vicdanı, başlangıçta, ona koca bir saçmalık gibi gelmiş, işleri daha karıştıracak olan Milano'ya geri dönüş yolculuğu da, bil-

giçliğinin bir karşılığı olarak, çok gülünç bir doğru görünmüştü. Newman, daha sonra, kudretli gizemlerin var olduğunu; kendisinin de gerçekten, kötü ve konuşmaya değmez bir sinik olduğunu, sanat hazineleri ve yaşamın ayrıcalıkları karşısındaki tutumunun aşağılık ve etik dışı olduğunu düşünmeye başladı. Newman ölümsüzlük konusuna karşı büyük bir korku duyuyordu; o akşam, yarım saat boyunca, oturmuş, ılık Adriyatik üstündeki parlak yıldızları izlerken, ezik ve kederli bir duyguya kapılmıştı. Babcock'un mektubunu yanıtlama konusunda bocalıyordu. İyicil kişiliği, genç papazın gururlu uyarıları ve katı, esneklikten uzak mizah anlayışı onu ciddiye almasını engellemekteydi. Kendisini hiç yanıtlamamıştı; ancak bir iki gün sonra, bir antikacı dükkânında bulduğu on altıncı yüzyıldan kalma fildişi heykelciği yorumsuz olarak Babcock'a gönderdi. Sıska, sofu görünümlü, yırtık pırtık bir cüppe ile kukuleta giymiş, elleri birbirine kilitli, diz çökmüş, uzun, ürkütücü bir yüze sahip keşiş heykeliydi. Harika bir oyma işçiliği olan bu parçadaki keşişin yırtık cüppesinin arasından, belinden aşağı sarkan şişman bir horoz figürü ilk bakışta görülebiliyordu. Acaba Newman'a göre, bu figür neyi sembolize ediyordu? Keşişin ilk bakışta göründüğü kadar "nitelikli" olmaya çalışacağı, fakat daha yakından bakınca bir papazdan daha başarılı olamamaktan korktuğu anlamına mı geliyordu? Babcock'un sofuluğu üzerine bir hiciv yapmayı amaçlamış olması düşünülemezdi; çünkü bu gerçekten çok alaycı bir darbe olurdu. Ama neresinden bakılırsa bakılsın, arkadaşına çok değerli, küçük bir armağan vermiş oluyordu.

Newman Venedik'ten sonra, Tyrol yoluyla Viyana'ya gitti, sonra Güney Almanya'dan batıya yöneldi. Birkaç hafta geçirdiği Baden-Baden'de mevsim sonbahardı. Burası, büyüleyici bir yerdi, ayrılmak için acele etmek bir yana, kışın ne yapacağına karar vermek için çevresine bakın-

maktaydı. Yazı çok dolu dolu geçirmişti. Baden çiçek bahçelerinin yanından şırıltıyla geçen bir minyatür ırmağın kenarındaki büyük ağaçların altına, çiçekleri ezerek oturdu. Çok şey görmüş, çok şey yapmış, çok eğlenmiş, çok şey araştırmıştı; hem çok yaşlı, hem de çok genç hissediyordu. Bay Babcock'u, onun sonuç oluşturma arzusunu ve aynı saygıdeğer alışkanlığı edinebilmek için arkadaşının tavsiyelerinden çok az yararlandığını anımsıyordu. Acaba onunla birlikte, kendisi de birkaç sonuç oluşturabilir miydi? Baden-Baden o ana dek gördüğü en güzel yerdi; akşamları, yıldızlar altında çalan orkestra kesinlikle harikaydı. Çıkardığı sonuçlardan biri de buydu! Gözünü karartarak yurtdışına bu yolculuğu yapmakla, çok akıllılık ettiğini düşünüyordu hâlâ; dünyayı görmek çok ilginç bir şeydi. Çok şey öğrenmişti; ne öğrendiğini söyleyemiyordu ama öğrendikleri şapkasının altında bir yerlerdeydi. İstediklerini yapmış, harika şeyler görmüş, aklına isterse, kendisini "geliştirme" şansı vermişti. Aklının geliştiğine inanmaktan mutluydu. Evet, dünyayı görmüş olması büyük bir zevkti, seve seve biraz daha görebilirdi. Otuz altı yaşında biri olarak önünde oldukça uzun bir ömür vardı, haftaları saymaya gerek duymuyordu. Şimdi dünyanın neresine doğru uzansaydı acaba? Bayan Tristram'ın konuk odasında giderayak karşılaştığı şu bayanın gözleri aklına geldi; aradan dört ay geçmiş, yine de aklından çıkmamıştı. Bu süre içinde, bir sürü insanla göz göze gelmiş –özellikle de bakmış– ama aklında kalanlar yalnızca Madame de Cintré'ninkiler olmuştu. Dünyada görecek başka yerler kaldıysa, o yerleri Madamé de Cintré'nin gözerinde mi görecekti acaba? İster bu dünya densin, ister bir sonra göreceği olsun o gözlerde kesinlikle bir şey vardı. Geçmiş günlerinde ve uzun yıllar boyunca (erken yaşlarında başlayan), ara sıra derin düşüncelere kapıldığında, aklına gelen tek şey "girişimcilik" idi. Artık o günler geride kalmış,

içinde bulunduğu dinlenceden de öte durum bir kırılma noktası olmuştu. Tristram'a sarkacın geriye doğru sallanmakta olduğundan söz etmişti ve bu geri gidiş daha sona ermemişti. Şu "girişim" düşüncesi kafasının bir yanında sona ermişken, farklı saatlerde farklı görünümlerde kafasını kurcalıyordu. Unutulmuş bin adet yaşanmışlık, belleğinde sıra sıra dizilmişti. Onların bazılarına gönül rahatlığıyla bakarken, bazılarına sırtını dönüyordu. Onlar eski uğraşlar, eski bulgular, geçmişte kalan "akıllılık" ve uyanıklık örnekleriydi. Bazılarıyla kesinlikle gurur duyuyor, başka bir insana bakarcasına kendine hayranlıkla bakıyordu. Büyük bir başarıyı oluşturan nitelikler karar verme, çözüm, yüreklilik, atiklik, açık görüş ve güçlü bir el idi. Diğer başarıları konusunda utanılacak bir şey yaptığını söylemek çok ileri gitmek olur; çünkü Newman, asla kirli işlere bulaşmamıştı. Baştan çıkarıcı öğelerin çekici görüntülerle gelen darbelerini alt edebilen doğal bir tepki yeteneği vardı. Kuşkusuz, kimsenin dürüst olma isteği bundan daha az hoş görülemez. Newman, doğruyla yanlışı bir bakışta anlayabilirdi, yanlış olan şeyler onda her zaman için nefret uyandırmıştı. Ama yine de, bazı anıları tatsız ve çirkin görünüyordu; o kötü işleri yapmamış olsaydı, özellikle güzel olan hiçbir şeyi yapmamış olacaktı. Yıllarını bine bin katarak, durmak bilmeyen bir çabayla geçirmişti; şimdi, tüm bunlardan dışlanmış, ceplerini doldurmuş ve bu işlerden sıyrılmış, temiz bir kişi olarak, para kazanma işine alaycı gözlerle bakıyordu. Newman'ın bu işlerden daha önce arınması gerekirdi de denebilir; ancak bu görüşe, istenilirse, başka bir servet daha yapabilirdi diye yanıt verilebilir; ayrıca, onun tam bir etik arınmadan geçtiğini de söyleyemeyiz. Yaz boyunca gözlemlemiş olduğu, çok zengin ve güzel bir dünya idi, gözlemlediği tüm bu dünya ne demiryolu işçileri ne de borsa simsarlarınca oluşturulmuştu.

Baden-Baden'de kaldığı süre içinde, Bayan Tristram'dan aldığı bir mektupta, Avenue d'Iéna'daki dostlarına pek az havadis vermesi nedeniyle azarlanıyor, civar bölgelerde kışı geçirmek gibi korkutucu bir girişimde bulunmaması ve dünyanın en güzel kentine sağ salim dönmesi isteniyordu. Newman'ın bu mektuba verdiği yanıt aşağıdadır:

Mektup yazmakta çok kötü olduğumu bildiğinizi ve bu yüzden benden bir şeyler beklemediğinizi sanıyorum. Tüm yaşamım boyunca, salt dostluk için yirmi mektup yazdığımı anımsamıyorum; Amerika'da iletişimi telgraflarla sağlıyordum. Bu tam bir dost mektubudur; çok meraklanmışsınız, umarım bu mektup merakınızı giderir. Geçen üç ay içinde neler yaptığımı öğrenmek istiyorsunuz. Bunu anlatmanın en iyi yolu, sayfa kenarlarını işaretlemiş olduğum yarım düzine rehber kitabı size göndermektir, diye düşünüyorum. Nerede bir çizik, bir çarpı, "Güzel!" ya da "Çok doğru!" "Çok ince!" gibi şeyler görürseniz, o anda, bir tür duyguya kapılmış olduğumu anlayabilirsiniz. Sizden ayrıldığımdan bu yana başımdan geçenler bunlar. Belçika, Hollanda, İsviçre, Almanya, İtalya, listede ne varsa, altından girip üstünden çıktım, hiç de kötü olmadı. Madonnalar, kilise kuleleri konusunda normal bir insanın bilebileceğinden çok daha fazlasını biliyorum. Çok güzel şeyler gördüm; umarım onları bu kış, şöminenizin başında size anlatırım. Gördüğünüz gibi, Paris'e yüz çevirmiş değilim. Çok değişik planlarım ve öngörülerim var; ama mektubunuz onların birçoğunu aldı götürdü. Bir Fransız atasözü, "İnsan yedikçe iştahı artar" der; ben de dünyayı ne kadar çok gezersem, bir o kadar çok gezmek görmek istiyorum. Hızımı almışken, neden yolun sonuna dek gitmeyeyim? Bazen Uzakdoğu aklımdan geçiyor, Şam, Bağdat, Mekke, Medine gibi Doğu kentlerini bir bir saymak istiyorum. Geçen ay, Doğu'dan dönen bir grup misyonerle bir hafta geçirdim; bana oralarda görülecek o kadar

çok önemli şey varken, Avrupa'da dolaşmamın ayıp olduğunu söylediler. Gezip dolaşmak istiyorum; ancak Rue de Université'yi de görmek istiyorum. Sevimli hanımdan bir haber var mı? Bir daha uğradığımda, evde olması için ondan söz alabilirseniz, doğrudan Paris'e döneceğim. O akşam sizinle konuştuğum konuda şimdiye dek olmadığım kadar kararlıyım. Birinci sınıf bir eş istiyorum. Bu yaz karşıma çıkan tüm güzel kızlara alıcı gözüyle baktım; ama hiçbiri, az ya da çok kafama uygun çıkmadı. Sözkonusu olan bayan yanımda olsaydı, yaşadıklarımdan bin kat daha zevk alacaktım. Ona en yakın insan, kişilik uyumsuzluğu gerekçesiyle, çok geçmeden, benden ayrılmak isteyen Boston'lu bir üniteryen papazıydı. Benim, fesat, ahlaksız, "sanat sanat içindir" (ne demekse) bağımlısı olduğumu söylüyordu; bu küçük sevimli adamın sözleri beni çok yaraladı. Daha sonra, başlangıçta iyi bir dost olacakmış gibi görünen, Londra gazetelerinde yazı yazan, Paris'i Tristram kadar iyi bilen, zeki bir İngiliz ile arkadaş oldum. Bir hafta kadar dost kaldık; ama çok geçmeden benden bezginlik duyarak ayrıldı. Bir yarım çok erdemli, öteki yarım ise ciddi bir ahlakçıydı. Benim kendi bilincim ile lanetlendiğimi, nesneleri bir Protestan gibi yargılayarak yaşlı bir kadın gibi konuştuğumu söyledi. Bu benim için oldukça sinir bozucuydu. Bu iki eleştirmenden hangisine inanmalıyım? Onlara önemsemedim; bir süre sonra da ikisinin de ahmak olduğuna karar verdim. Sizin sadık dostunuz kaldıkça, kimse benim yanıldığımı ileri sürecek bir densizliğe düşemez.

C. N.

bölüm altı

Newman, Şam ve Bağdat'tan vazgeçerek sonbahar sona ermeden Paris'e döndü. Tom Tristram, Newman'ın toplumsal konumuna uygun olarak, ona bir iki oda ayırmış, Newman da bu odalara yerleşmişti. Newman toplumsal konumunun göz önüne alındığını öğrenince, kendini oldukça yetersiz gördü ve Tristram'dan bu ilgiden vazgeçmesini istedi: "Toplumda bir yerim olduğunu bilmiyordum. Böyle bir şey varsa da, bunun ne olduğu konusunda en küçük bir bilgim yok. Toplumsal konum, iki üç bin kişiyi tanıyor olmak ve onları akşam yemeğine davet etmek midir? Seni, karını, geçen bahar bana ders veren, şu ufak tefek Bay Nioche'yi tanıyorum. Sizleri, tanışmanız için akşam yemeğine davet edebilir miyim? O zaman yarın buyurun."

Bayan Tristram, "Bu bana çok kadirşinas gelmedi doğrusu" dedi ve "geçen yıl sizi tanıdığı her canlıya kim tanıştırmıştı?" diye ekledi.

"Siz tanıştırmıştınız; unutmuşum. Ama unutmamı siz istemiştiniz sanıyorum" dedi Newman. Ses tonunda, konuşmasının bir özelliği olan ve bir gözlemcinin acaba bilgisizlikten gelen gizemli, iyi niyetli bir alay mı yoksa alçakgönüllü bir öğrenme isteği mi olduğunu anlayama-

yacağı basit bir kararlılık vardı. "Bana onların tümünden nefret ettiğini söylemiştiniz."

Bayan Tristram, "Oh, Söylediklerimi anımsamış olmanız, en azından gururumu okşadı. Ancak bundan sonra, yalvarırım, tüm kötü şeyleri unutup yalnızca iyi olanları aklınızda tutun. Bunu yapmak kolay, belleğinizi yormaz. Ama sizi önceden uyarıyorum, odalarınızı seçmekte kocama güvenirseniz, başınıza çirkin bir şey gelecek demektir" dedi.

"Çirkin mi dedin, sevgilim?" diye haykırdı Tristram.

"Bugün kötü hiçbir şey söylememeliyim. Yoksa, daha ağır bir dil kullanmam gerekebilir."

Tristram, "Bu bayanın daha ne söyleyeceğini düşünüyorsunuz, Newman?" diye sordu. "Gerçekten yorgun mu? O zaman hoşnutsuzluğunu iki üç dilde akıcı olarak anlatabilir; işte entelektüellik budur. Ben İngilizce dışında küfredemediğim için, bana tam anlamıyla veryansın ediyor. Beni deli edince, ben de sevgili anadilime dönmek zorunda kalıyorum. Ne de olsa anadil gibisi yok."

Newman, masalar ve sandalyelerle ilgili hiçbir şey bilmediğini, Tristram'ın kendisine konaklama konusunda sunacağı her şeyi gözü kapalı kabul edeceğini açıkladı. Bu, kahramanımız açısından kısmen bir gerçeklik olduğu kadar kısmen de bir bağıştı. Ortalıkta gezinmek, odalara göz atmak, pencereleri açtırmak, bastonuyla sedirleri dürtmek, ev sahibesiyle dedikodu yapmak, üst katta, alt katta kimin oturduğunu sormak... Bütün bunların Tristram'a açısından paha biçilmez eğlenceler olduğunu biliyordu ve dostunun, artık eski sıcak dostluklar azaldığı için acı çektiğinin bilincindeydi. Ayrıca, Newman döşemecilikten hiç anlamazdı, rahat ya da huzur konusunda ince duyguları yoktu. Lüks ve gösterişe meraklıydı; ama merakı çok büyük planlamalara da yönelikti. Sert bir sandalye ile yumuşak olanı zor ayırt ederdi, çevresindeki ev eşyasına aldırış etmeden

bacaklarını uzatıp oturmak gibi bir saplantısı vardı. Onun rahatlık anlayışı, içinde (yarısını kullanma fırsatı bulamadığı) bazı mekanik düzeneklerin olduğu, çok sayıdaki geniş odayı kapsıyordu. Daireler pırıl pırıl aydınlık ve ferah olmalıydı; bir keresinde içinde şapkayla dolaşabileceği odalar istediğini söylemişti. Diğer özellikler açısından, herhangi bir saygıdeğer kişinin gönül rahatlığıyla, "doğru düzgün" diyebileceği şeyler ona yetiyordu. Tristram, Newman'ın istediği nitelikte bir daireyi onun için sağlama almıştı. Boulevard Haussmann'da birinci katta yer alan daire, zeminden tavana dek kalın altın yaldızlı, çeşitli açık saten tonlarında perdeleri olan, aynalar ve saatlerle döşenmiş bir dizi odadan oluşuyordu. Daireyi olağanüstü bulan Newman, Tristram'a yürekten teşekkür etti; tapuyu hemen üstüne geçirdi, Tristram'ın konuk odasında üç aydır beklemekte olan bavullardan birini dairesine aldırdı.

Bayan Tristram bir gün, Newman'a güzel dostu Matmazel de Cintré'nin kent dışından döndüğünü, onunla üç gün önce St. Sulpice Kilisesi'nden çıkarken karşılaştığını; o uzak yere gidiş amacının, orada bulunan, adından övgüyle söz edilen bir dantelciyi bulmak olduğunu söyledi.

Newman, "O güzel gözler nasıldı?" diye sordu.

"Ne diyorsunuz? O gözler ağlamaktan kızarmıştı!" dedi Bayan Tristram. "Günah çıkartıyordu."

"Onun çıkaracak günahının olması bana anlattıklarınızla uyuşmuyor."

"Onlar günah değildi; çektiği acılardı."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Benden gidip kendisini görmemi istemişti; ben de bu sabah gittim."

"Peki, niçin acı çekiyor?"

"Sormadım. Çok özel bir sorunu var gibi. Ama ben çok kolay tahmin edebiliyorum. Yaşlı cadı annesiyle şu Büyük Türk erkek kardeşi yok mu? İşte tüm sıkıntısı onlar. Ona

çok baskı uyguluyorlar. Onları, bir bakıma, bağışlayabiliyorum; çünkü size söylediğim gibi, o bir aziz ve azizliğini ortaya koyup kusursuzluğa ulaşması için baskı gerekli oluyor."

"Bu teori, işin kolayına kaçmak anlamına gelir. Umarım bunu eski dostlarınıza çıtlatmamışsınızdır. Peki, niçin kendisini böyle ezmelerine izin veriyor? Kendi kişiliği yok mu?"

"Yasal olarak sanırım evet; ama ahlaki açıdan hayır. Fransa'da, ne olursa olsun, annenize asla hayır diyemezsiniz. Dünyanın en tiksinti verici yaratığı olabilir, yaşamınızı cehenneme çevirebilir, yine de, o bir *ma mére*'dir;[20] onu yargılamaya hakkınız yoktur. Boyun eğmekten başka çıkar yol yoktur. İşin iyi yanı, Madam de Cintré başını öne eğip sesini kısıyor."

"En azından erkek kardeşinden de paçayı kurtaramıyor mu?"

"Erkek kardeşinin *chef de la famillie*[21], olduğunu söylüyorlar; kabilenin başı yani. Bu insanlara göre aile her şey demektir; kendi zevkine göre değil, ailenin çıkarına uygun hareket etmelisin."

"Ailem benim ne yapmamı istiyor, merak ediyorum!" diye haykırdı Bay Tristram.

"Keşke senin de öyle bir ailen olsaydı!" dedi karısı.

"Peki, o zavallı kadından ne istiyorlar?"

"Başka bir evlilik. Fazla zengin değiller, aileye daha fazla para gelsin istiyorlar."

"Bu noktada şansınız var!" dedi Tristram.

Newman, "Madam de Cintré buna karşı çıkar" diye ekledi.

"Kız bir kez satılmış; doğal olarak bir kez daha satılmaya karşı koyacaktır. Birincide oldukça kötü bir pazar-

20. (Fr.) Annem. (y.h.n.)

21. (Fr.) Aile reisi. (y.h.n.)

lık yaptıkları anlaşılıyor; Madam de Cintré'ye az mal kalmış."

"Peki, şimdi kiminle evlendirmek istiyorlar?"

"Sormamak daha iyi olur kanısındayım; ama yaşlı bir iğrenç, para babası ya da küçük bir ayyaş dükle olacağından kuşkunuz olmasın."

Kocası, "İşte karşınızda, tüm görkemiyle Bayan Tristram!" diye yüksek sesle söylendi. "Şunun düş gücünün zenginliğine bir bakın. Tek bir soru bile sormuyor (soru sormak yabanlıktır) ama her şeyi de biliyor. Madam de Cintré'nin evliliğinin tarihçesini çıkarmış sanki. Sevimli Claire'i, gözleri yaşlı, saç buklelerini dağıtmış olarak dizlerine yatırmış, çevresindeki insanlar da ellerinde mızrak, sopalar ve kızgın demirlerle, şu ayyaş dükle evlenmeye karşı çıkarsa üzerine çullanmaya hazır bekliyorlarmış! İşin gerçeği, adamlar kızcağızın şapkacısının faturası ile opera locası konusunda bire bin katmışlar."

Newman, Tristram'a ve karısına güvensizlik duygusu içinde bakarak, Bayan Tristram'a sordu, "Arkadaşınızın, mutsuz bir evliliğe zorlandığını mı söylemek istiyorsunuz gerçekten?"

"Büyük olasılıkla, öyle olduğunu düşünüyorum. Bu insanlar böyle şeyler yapabilirler."

"Bir nevi tiyatro" dedi Newman, "şu eski, karanlık evde karanlık işler dönüyor demek."

"Madam de Cintré'nin anlattığına göre, kent dışında, ondan daha karanlık bir evleri daha varmış, bu planlar, yazın orada uygulamaya konuluyormuş."

"Şuraya bakın hele; uygulamaya konuyormuş!" dedi Tristram.

Kısa bir sessizlikten sonra, Newman, "Kısacası, başka bir konuda sorun yaşayabilir" dedi.

Bayan Tristram, büyük bir kararlılıkla, "Başka bir konu daha varsa, bu daha da kötüsüdür" dedi.

Newman bir süre konuşmadı, derin düşüncelere dalmış görünüyordu ve sonunda sordu, "Böyle şeyler yapılabiliyor mu burada? Biçare kadınlar, nefret ettikleri erkeklerle mi evlendiriliyorlar?"

"Çaresiz kadınlar, tüm dünyada, bu konuda zor durumdalar. Her yerde zorbalık hüküm sürüyor" dedi Bayan Tristram.

"New York'ta da buna benzer sürüyle olay oluyor" dedi Tristram, "kızlar, kötü erkeklerle evlenmeleri için ya kandırılıyor ya dövülüyor ya da rüşvetle alınıp veriliyor. Beşinci Cadde'de süregelen bu ve benzeri kötü şeylerin sonu gelmiyor. Beşinci Cadde'nin Gizemleri! Birisi çıkıp bunları ortaya dökmeli."

Newman, "Bunlara inanmıyorum!" dedi ciddiyetle. "Amerika'da kızların bu şekilde zorlamayla karşılaştıklarına inanmıyorum. Bu ülke kurulduğundan bu yana, böyle bir düzine olay bile olduğuna inanmıyorum" dedi.

"Kanatlarını açmış şu kartalın sesine kulak verin!" diye haykırdı Tristram.

Bayan Tristram, "Kanatlarını açmış kartalın kanatlarını kullanması gerekiyor. Madam de Cintré'yi kurtarmak için uçsun artık!" dedi.

"Onu kurtarmak için mi?"

"Tepesine çullanın, pençelerinizle yakalayıp kaçırın. Onunla evlenin."

Bir süre yanıt vermeyen Newman, sonra, "Sanırım, evlilik konusunda yeterince bilgi edinmiştir" dedi. "Ona karşı olabilecek en kibar davranış ona hayran kalmak ama evlilikten söz etmemektir. Ancak, bu da yakışık almaz. Tüm bunları duymak beni yabanıl yapıyor" diye ekledi.

Daha sonra bu türden şeyleri birden çok kez duymuştu. Bayan Tristram, Madam de Cintré'yi yine görmüş ve onu çok kederli bulmuştu. Bununla birlikte, böyle özel durumlarda gözyaşı dökülmezdi; güzel gözleri parlak ve

sakindi. "Soğuk, sessiz ve umutsuzdu" dedi Bayan Tristram. Ayrıca, dostu Newman'ın Paris'e döndüğünü, Madam de Cintré ile arkadaş olma isteğine bağlı kaldığını söyleyince, güzel kadının da hüzünlü yüzünde bir gülümseme belirdiğini, bahardaki ziyaretinde Newman'ı karşılayamadığını, cesaretini yitirmemiş olduğunu umduğunu söyledi. Sözlerini, "Kendisine, sizinle ilgili bir şey de söyledim" diyerek sürdürdü Bayan Tristram.

"İçim rahatladı, şimdi" dedi Newman uysalca. "İnsanların benimle ilgili bilgi edinmeleri hoşuma gider."

Newman, birkaç hafta sonra, loş bir sonbahar öğleden sonrası, Rue de L'Université'ye gitti. Çevresi çok iyi korunmuş Hôtel de Bellegarde'a girmek için başvurduğunda akşam çökmek üzereydi. Madam de Cintré'nin evde olduğu söylendi; avluyu geçerek ilerideki kapıdan girdi, bir dehlize yönlendirildi; geniş, ışıksız ve soğuk eski demir parmaklıklı bir taş merdivenden ikinci kattaki daireye çıktı. İçeriye buyur edilince, kendini paravanlı bir odada buldu. Odanın karşı ucunda, şömine önünde, bir hanım ile bir bey oturmaktaydı. Beyefendi sigara içiyordu; birkaç mum ışığı ve şömineden gelen parıltı dışında odada ışık yoktu. İki kişi de Newman'ı karşılamak için ayağa kalktı, Newman ateşten gelen ışıkta Madam de Cintré'yi tanımıştı. Kendisine elini uzatan genç kadının gülümsemesi Newman'a tek başına bir aydınlık kaynağı gibi gelmişti. Madam de Cintré, yanındaki beyefendiyi göstererek, yumuşak bir sesle, "Erkek kardeşim" dedi. Genç adam, Newman'ı dostça, içten selamladı; kahramanımız önceki gelişinde, avluda konuşmuş olduğu ve kendisinde iyi bir izlenim bırakan genci tanıdı hemen. .

Madam de Cintré, yeniden oturarak, "Bayan Tristram bana sizden çok söz etti" dedi.

Oturduktan sonra, Newman gerçekten ne yapmakta olduğunu düşünmeye başlamıştı. Dünyanın tuhaf bir kö-

şesine gelmiş olmanın verdiği sıra dışı, beklenmedik bir duyguya kapılmıştı. Bu, bir tehlike öngörüsü ya da onu bekleyen bir kötülük duygusu değildi, o özel durumda hiçbir toplumsal coşkuya kapılmamıştı. Ne çekingen ne de saygısızdı. Kendine karşı iyi yürekli, tüm dünyaya karşı da iyi huylu olduğu kanısındaydı. Doğuştan gelen kurnazlığı gamsızlığını denetim altına alıyordu bazen; her şeyi hafife alırken, bazı şeylerin diğerleri kadar basit olmadığını da anlıyordu. Yukarı tırmanırken, atladığı bir basamağı bulmaya çalışır gibiydi. O yabancı, güzel kadın, konuksever görünüşü olmayan bu evin solgun derinliklerinde, erkek kardeşiyle şömine ateşi karşısında oturmuş konuşuyordu; ona ne söylemeliydi ki? Masalsı bir özel yaşam ile sarmalanmış görünüyordu; bu işe nereden bulaşmıştı? Bir an için, okyanus kadar derin bir deryaya dalmış da batmaktan kurtulmaya çalışıyormuş bir duyguya kapıldı. Bu arada gözleri, sandalyesine yerleşmekte olan, uzun giysisini çekerek yüzünü kendisine çeviren, Madame de Cintré'nin üzerindeydi. Göz göze geldiler; bir an sonra, genç kadın bakışlarını başka yöne çevirdi, kardeşine ateşe bir odun atmasını söyledi. Ama o an ve o bakışlar, Newman'ın o ana kadar yaşadığı ilk ve son utangaçlık nöbetinden kurtulmasına yetmişti. Vazgeçemediği alışkanlığı ve aynı zamanda ortama zihinsel olarak hâkim olma simgesi de sayılabilecek hareketini gerçekleştirdi: Bacaklarını uzattı. İlk karşılaşmalarında Madame de Cintré'nin onda bırakmış olduğu izlenim bir anda geri gelmişti; algıladığından daha da derin olmuştu bu. Hoş ve ilginç bir hanımdı; bir kitabı okumaya başlamış ve ilk satırları dikkatini çekmişti.

Newman'a, Bayan Tristram'ı en son ne zaman gördüğünü, ne zamandır Paris'te olduğunu, daha ne kadar kalmak istediğini, Paris'i beğenip beğenmediğini sordu. İngilizceyi aksansız ya da Newman'ın Avrupa'ya ilk gel-

diği zaman, bütünüyle başka bir yabancı dil sandığı ama karşılaştığı kadınlar konuşurken çok beğendiği bir tonda konuşuyordu. Madam de Cintré'nin ses tonunda, arada bir, tuhaf bir yumuşaklık oluşuyor ve on dakika sonra Newman bu yumuşak dil yanlışlarının gelmesini bekliyor gibi bir duyguya kapılıyordu. Bu tondan hoşlanıyor ve o yanlışların nasıl güzel bir noktaya ulaştığını görmek onu şaşırtıyordu.

O anda, "Güzel bir ülkeniz var" dedi Madam de Cintré.

"Ah, harika!" dedi Newman. "Gidip görmelisiniz."

"Asla göremeyeceğim" dedi Madam de Cintré gülümseyerek.

"Neden olmasın?" diye sordu Newman.

"Ben yolculuk yapmam; özellikle de o kadar uzaklara."

"Ama bazen yapıyorsunuz; her zaman burada kalmıyorsunuz, değil mi?"

"Yazları gidiyorum, fazla uzağa değil, kent dışına."

Newman ona, kendisinin de bilmediği, başka şeyler, özel şeyler sormak istiyordu. "Burasını çok sessiz bulmuyor musunuz?" dedi. "Caddeden çok uzak değil mi?" "Oldukça boğucu" demek geldi içinden; ancak sonra saygısızlık olacağını düşündü.

"Evet, burası çok sessizdir" dedi Madam de Cintré, "ama biz seviyoruz."

Newman, "Ah, demek seviyorsunuz" diye yineledi.

"Ayrıca, tüm ömrüm burada geçti."

Newman, "Tüm ömrünüz burada geçti" diye aynı tonda yanıtladı.

"Burada doğmuşum, benden önce babam da, büyükbabam da, büyük büyük babalarım da burada doğmuşlar. Öyle değil mi Valentin?" diyerek erkek kardeşine seslendi.

Genç adam, "Evet, burada doğmak bir aile geleneği" dedi; gülerek ayağa kalktı, sigarasının kalan kısmını ateşe attı, şömine rafına yaslandı. Dışarıdan bakıldığında orada

dikilmiş, bıyığını düzeltirken, önce gizlice incelediği Newman'a daha yakından bakmak istediği anlaşılıyordu.

"Bu ev kaç yaşında, kardeşim?" Madam de Cintré sordu.

Şömine rafındaki iki şamdanı alan genç adam, ellerinde tuttuğu şamdanları havaya kaldırarak şömine üstünde duvarla tavanın birleşme noktalarına baktı. Son yüzyılın bilinen rokoko tarzındaki beyaz mermerle kaplı şeridin üstü daha önceki yıllarda yapılmış, incelikli oyma işiydi ve yer yer altın yaldızla kaplıydı. Beyazlar sararmış, yaldızlar da zedelenmişti. Figürler tepe noktasında bir arada toplanarak bir kalkan biçimi almış, üzerine de bir hanedanlık arması işlenmişti. Üstünde kabartma olarak 1627 tarihi yazılıydı. Genç adam, "İşte, gördüğünüz gibi, bizim bakış açımıza göre eski ile yeni" dedi.

Newman, "Şu anda, insanın bakış açısı oldukça değişiyor" dedi; başını arkaya yatırarak odayı inceledi. "Evinizin mimarisi çok ilginç" dedi.

Şömine kenarında duran genç adam sordu: "Mimari ile ilgileniyor musunuz?"

"Bu yaz, sayabildiğim kadarıyla dört yüz yetmiş kilise gezerek bu işe kafa yordum. Buna ilgilenmek der misiniz?"

"Dinbilimle ilgili olabilirsiniz" dedi genç adam.

Newman, "O kadar değil. Madam, siz Katolik misiniz?" diyerek Madam de Cintré'ye döndü.

Genç kadın, "Evet bayım" diye yanıtladı, ciddiyetle.

Sesindeki ciddiyet Newman'ı şaşırttı; başını arkaya yatırarak yine odaya göz atmaya başladı. "Şuradaki rakama gözünüz çarptı mı hiç?" diye sordu.

Bir an duraklayan genç kadın, "Önceki yıllarda" dedi.

Genç kadının erkek kardeşi Newman'ın davranışlarını gözlüyordu. "Belki evi incelemek istersiniz" dedi.

Newman bakışlarını aşağıya çekerek ona baktı; genç adamın belli belirsiz alaycı bir yaklaşım içinde olduğu izlenimini edinmişti. Yakışıklı biriydi, yüzünde bir gülümseme

vardı, bıyıklarının ucu yukarı doğru kıvrıktı, gözlerinde kıpırdayan bir ışık vardı. Newman'ın içinden, "Kahrolsun şu Fransız kendini beğenmişliği!" demek gelmişti. "Şu adam, ne halt etmeye sırıtıyor?" diyecekti neredeyse. Madam de Cintré'ye göz attı; yere bakar vaziyette oturmaktaydı. Bakışlarını yukarı doğru kaldırınca Newman ile göz göze geldi ve erkek kardeşine baktı. Newman yeniden genç adama döndü, kız kardeşine ne kadar benzediğini fark etti. Bu onun yararınaydı, ayrıca kahramanımızın Kont Valentin hakkındaki izlenimleri olumluydu. Güvensizliği sona ermişti; ona evi gezmekten mutlu olacağını söyledi.

Genç adam içten bir kahkaha attı, mumlardan birine uzandı, "Güzel, güzel! Buyurun o zaman" diye yüksek sesle konuştu.

Fakat Madam de Cintré hemen ayağa kalkarak onu kolundan yakaladı ve "Oh, Valentin!" dedi, "ne yapmaya çalışıyorsun?"

"Bay Newman'a evi gezdireceğim. Çok eğlenceli olacak onun için."

Madam de Cintré kardeşinin kolunu bırakmamıştı; Newman'a dönüp gülümseyerek "Sizi gezdirmesine izin vermeyin. Hoşunuza gitmez. Burası da diğerleri gibi eski, köhne bir ev" dedi.

Kont, ona karşı çıkarak "Antika nesnelerle dolu burası. Ayrıca, onu gezdirmek istiyorum; bu şans her zaman ele geçmez" dedi.

"Sen çok yaramaz bir kardeşsin" dedi Madam de Cintré.

Genç adam, "Girişim yoksa, kazanç da yoktur!" diye haykırdı. "Geliyor musunuz?"

Madam de Cintré Newman'a doğru bir adım attı, ellerini yavaşça kavuşturup tatlı tatlı gülümseyerek, "Kardeşimin ardından karanlık yerlerden düşe kalka geçmek yerine, burada şömine başında benimle olmak istemez miydiniz?" dedi.

"Yüzlerce kez isterdim!" dedi Newman. "Evi başka bir gün gezeriz."

Genç adam, yapmacık bir ciddiyetle, elindeki şamdanı indirdi, başını iki yana sallayarak, "Oh, büyük bir programı kaçırdınız, bayım!" dedi.

"Program mı? Anlamadım" dedi Newman.

"Kendi rolünüzü oynayacaktınız. Belki başka bir gün bunu size açıklama şansım olur."

Madam de Cintré, "Çok konuşma ve çay zilini çal" dedi.

Genç adam söyleneni yaptı; bir hizmetçi çayları getirdi, küçük bir sehpa üzerine bırakıp çıktı. Madam de Cintré tam çaylarla uğraşmaya başlamıştı ki, o anda kapı hızla açıldı, içeriye telaş içinde gürültülü bir bayan girdi. Kadın Newman'a baktı, başıyla selamladı ve "Mösyö!" dedi, sonra, hızla Madam de Cintré'ye yaklaşarak öpsün diye alnını uzattı. Madam de Cintré de onu selamlayarak çayı hazırlamayı sürdürdü. Yeni gelen bu bayan, Newman'a genç ve güzel göründü, taktığı bone ve mantosu çok uyumlu ve orantılıydı. Hızlı bir biçimde Fransızca konuşmaya başladı. "Ah, güzelim, Tanrı aşkına bana bir çay ver! Yorgunluktan öldüm, bittim." Newman onun konuşmasını anlayamıyordu; ona göre, M. Nioche'nin konuşmasından bile daha az anlaşılıyordu.

Kont Valentin, Newman'a eğilerek, "Yengem" dedi.

"Çok güzel bir hanım" dedi Newman.

"Enfes" diye yanıtladı genç adam, bu kez Newman onun alaycılığından kuşkulanmıştı.

Yengesi, şöminenin diğer yanından, elinde giysisine dökülmesin diye kolunu uzatarak tuttuğu bir fincan çayla, küçük telaşlı çığlıklar atarak geldi. Fincanı şöminenin rafına koydu, peçesinin iğnesini, sonra da eldivenlerini çıkardı, bu arada Newman'a bakmaktaydı.

Kont Valentin, alaycı ve içten bir tonla, "Sizin için yapabileceğim bir şey var mı sayın bayan?" diye sordu.

"Mösyö" dedi yengesi.

Genç adam karşılık verdi, "Bay Newman!"

"Size reverans yapamayacağım Mösyö, yoksa çayımı dökerim" dedi bayan. Kayınbiraderine alçak sesle Fransızca olarak "Demek Claire böyle yabancıları davet ediyor" dedi.

"Görünüşe göre öyle!" diye gülümseyerek yanıtladı. Newman, bir an duraksayarak Madam de Cintré'ye yaklaştı. Genç kadın sanki ona söyleyeceği bir şeyi düşünüyormuş gibi baktı. Ama hiçbir şey düşünmüyor gibi görünerek, yalnızca gülümsedi. Yanına oturan Newman'a bir fincan çay verdi. Konuşurlarken, Madam de Cintré'ye baktığında, Bayan Tristram'ın onun "kusursuzluğu" konusunda söyledikleri ve bulmayı düşlemiş olduğu tüm güzel şeyler geliyordu Newman'ın aklına. Bu da genç kadını güvensizlik duymadan ve aynı zamanda rahatsız edici sonuçlardan uzak olarak gözlemlemesini sağlıyordu; ona baktığı ilk andan beri varsayımları kadının yanındaydı. Güzel olsa da, göz kamaştırıcı bir güzellik değildi bu. Uzun boylu, uzun yapılıydı, saçları sık ve açık renkli, alnı genişti ve yüz hatlarındaki aykırılıklarda dengeli bir uyum vardı. Açık gri renk gözleri özellikle çarpıcıydı; hem kibar hem zeki idiler, Newman'ın çok hoşuna gidiyorlardı; ancak ünlü güzellerin kaşlarını da etkileyen türde, çok renkli ışınlar yayan derinlikte değillerdi. Madame de Cintré oldukça zayıftı, olduğundan daha genç gösteriyordu. Tüm varlığıyla, hem genç, hem uysal, ince uzun ve dolgun, sessiz ve utangaç, olmamışlık ile olgunluk, masumiyet ile ağırbaşlılık karışımı bir insandı. Newman, Tristram'ın ona kibirli demekle ne kastettiğini merak etmeye başladı. Ona karşı kesinlikle kibirli değildi, gerçi olsa da, Newman için bir sorun değildi bu, genç kadın, kendisini Newman'a kibirli bir kişi olarak gösterse de, kibri Newman üzerinde erir giderdi. Güzel bir kadındı o ve kendisiyle geçinmek çok

kolaydı. Kontes mi, Markiz mi, yoksa bir tür tarihsel bir oluşum mu? Newman bu unvanları çok az duymuş ve onları görselleştirmekle uğraşmamıştı; ama o sözcükler artık ona bir tür melodi gibi geliyordu. İyi, yumuşak, parlak bir şeyleri simgeliyor ve çok uyumlu şeyler anlatıyorlardı.

Sonunda konuşacak bir şey bulmuş olan Madam de Cintré, "Paris'te çok arkadaşınız var mı; dışarı çıkar mısınız?" diye sordu.

"Dans ediyor muyum mu demek istiyorsunuz?"

"Bizim deyişimizle, *dans le monde*'a[22] gider misiniz?"

"Çok sayıda insanla tanıştım. Bayan Tristram'ın beni götürdüğü yerlerde. O ne söylerse ben onu yapıyorum."

"Eğlenceden hoşlanmaz mısınız?"

"Ah evet, bazılarından. Dansa ve onun gibi şeylere düşkün değilimdir; yeterince yaşlı ve temkinliyim. Ama eğlenmeyi severim; Avrupa'ya bu amaçla geldim."

"Ama Amerika'da da eğlenebilirsiniz."

"Hayır eğlenemezdim; sürekli çalışıyordum. Ama yine de benim eğlencem çalışmaktı."

O anda, Madam de Bellegarde yeni bir fincan çay için, Kont Valentin ile birlikte geri geldi. Madam de Cintré ona çay verirken, yine Newman ile konuşmaya başladı; ona "Kendi ülkenizdeyken çok mu işiniz vardı?" diye sordu.

"İş yapıyordum. Ben on beş yaşından beri çalışıyorum."

Madam de Cintré kadar güzel olmayan Madam de Bellegarde sordu: "Peki, ne iş yapıyordunuz?"

"Her türlü işe girdim" dedi Newman. "Bir zamanlar deri sattım; bir keresinde çamaşır teknesi ürettim."

Madam de Bellegarde hafifçe sırıttı. "Deri mi? Beğenmedim. Çamaşır teknesi daha iyi. Sabun kokusunu tercih ederim. Umarım en azından size bir servet sağlamıştır"

22. (Fr.) Dünyada. (y.h.n.)

dedi aklına gelen her şeyi söylemesiyle ve güçlü Fransız aksanıyla ünlenmiş bir kadın havasıyla.

Newman neşeli bir ciddiyetle konuşmuştu fakat Madam de Bellegarde'ın tonu, onun bir süre düşünceye daldıktan sonra, şaka yollu hafifçe sert bir konuşmaya yöneltmişti. "Hayır, çamaşır teknelerinde para kaybettim; ama deri işinde köşeyi döndüm."

Madam de Bellegarde, "Ben yine de kararımı verdim, işin püf noktası, ne demiştiniz? Köşeyi dönmektir. Ben de paraya ihtiyaç duyuyorum; bunu yadsımıyorum. Sizin paranız var, size soru sormuyorum. Bu bakımdan, mösyö, sizin gibi gerçek bir demokratım. Madam de Cintré çok gururludur; ancak çok yakından bakmazsanız, bu hüzünlü yaşamdan çok daha fazla zevk alabilirsiniz" dedi.

"Tanrı aşkına sevgili madam, konuya nasıl yaklaşıyorsunuz?" dedi Kont Valentin ses tonunu alçaltarak.

Kadın, "Görümcem kendisini kabul ettiğine göre, konuşulması gereken bir kişi o" diye yanıtladı. "Ayrıca, söylediklerim çok doğru; benim düşüncelerim onlar."

"Oh, onlara düşünce mi diyorsunuz?" diye mırıldandı genç adam.

Madam de Cintré, "Fakat Bayan Tristram sizin, savaş sırasında orduda olduğunuzu söylemişti" dedi.

"Evet ama o bir iş değil!" dedi Newman.

"Çok doğru!" dedi Madam de Bellegarde. "Yoksa, ben beş parasız kalmazdım."

Newman, "Sizin çok gururlu olduğunuz doğru mu? Bunu şimdi duydum" diye sordu.

Madam de Cintré, gülümseyerek, "Beni öyle mi buluyorsunuz?" diye sordu.

"Ah" dedi Newman, "Ben yargıç değilim. Bana karşı gururluysanız, bunu bana söylemek zorunda kalacaksınız. Aksi durumda öğrenemem."

Madam de Cintré kahkaha atmaya başladı. "Bu, kederli bir insanın gururu olacaktır!" dedi.

"Kısmen öyle" dedi Newman ve sözlerini sürdürdü, "çünkü bilmek işime gelmez. Bana iyi davranmanızı bekliyorum."

Gülmesi kesilen Madam de Cintré, başını yarım çevirerek, ne söyleyeceğinden korkar gibi Newman'a baktı.

"Bayan Tristram size gerçeği tam olarak söyledi" dedi Newman; "Sizi tanımayı çok istiyorum. Ben buraya günü geçirmek için gelmedim; beni yine çağırırsınız umuduyla geldim."

Madam de Cintré, "Ah, lütfen sık sık gelin" dedi.

Newman, "Peki, evde olacak mısınız?" diye ısrarla sordu. Bu sözler, kendisine de biraz "ısrarcı" gibi gelmişti ama aslında heyecana kapılmıştı.

"Umarım!" dedi Madam de Cintré

Newman ayağa kalktı. "Göreceğiz bakalım" dedi, şapkasını paltosunun koluyla düzeltirken.

Madam de Cintré, kardeşine, "Kardeşim, Bay Newman'a yine buyurun der misin?"

Kont Valentin, nezaketle yüzsüzlüğün birbirine karıştığı, kendine özgü gülümsemesiyle, kahramanımızı tepeden tırnağa süzerek, "Yürekli bir adam mısınız?" diye ısrarla sordu.

"Evet. Öyle olduğumu sanıyorum" dedi Newman.

"Biraz kuşkuluyum gibi. Öyleyse, yine buyurun."

Madam de Cintré, acı bir gülümsemeyle, "Oh, ne biçim davet!" diye mırıldandı.

Genç adam, "Ah, ben Bay Newman'ın gelmesini özellikle istiyorum" dedi. "Bu benim için büyük bir zevktir. Onun ziyaretini kaçırırsam, çok üzülürüm. Cesur olması gerektiği konusunda ısrarcıyım. Yürekli olmalısınız, bayım!" dedi ve Newman'a elini uzattı.

"Ben sizi değil, Madam de Cintré'yi görmeye geleceğim" dedi Newman.

"O zaman daha da cesur olmalısınız."

"Oh, Valentin!" dedi Madam de Cintré, yalvarırcasına.

Madam de Bellegarde, "Burada nazik bir şey söyleyecek tek kişi, kesinlikle, benim! Beni görmeye gelin, o zaman cesarete gerek duymazsınız" dedi.

Newman, pek de onaylama anlamına gelmeyen bir gülüşle oradan ayrıldı. Madam de Cintré yengesinin ters davranışını kibar bulmamış, giden konuğunun arkasından karışık duygularla bakmıştı.

bölüm yedi

Newman'ın Madam de Cintré'ye yaptığı ziyaretin ardından bir hafta kadar sonra, bir akşam hizmetçisi ona bir kart getirdi. Kart, genç M.de Bellegarde'ın idi. Kısa bir süre sonra, ziyaretçisini karşılamaya giden Newman, onu, altın yaldızlı oturma odasının ortasında, tavandan halıya kadar göz gezdirirken buldu. M. de Bellegarde'ın yüzünde canlı ve neşeli bir ifade seziyordu. Kahramanımız kendi kendine, "Yine niçin gülüyor bu adam?" diye sordu. Bununla birlikte, bu soruda bir garez gütmüyordu çünkü, Madam de Cintré'nin kardeşinin iyi biri olduğunu ve iyi insanların birbirleriyle iyi anlaştıkları önsezisiyle yaklaşıyordu konuya. Gülünecek bir şey varsa, konuyu anlamak istiyordu, yalnızca.

Genç adam, elini uzatırken, "Öncelikle söyleyeyim, çok mu geç geldim, acaba?" diye sordu.

"Ne için çok geç?" diye soru Newman.

"Sizinle puro içmek için."

"Bunun için daha erken gelmeliydiniz" dedi Newman. "Ben tütün kullanmıyorum."

"Oh, siz sağlıklı bir adamsınız!"

"Ama purolarım var" dedi Newman. "Oturunuz."

"Anlaşılan, burada puro içmemeliyim" dedi M. de Bellegarde.

"Sorun ne? Oda çok mu küçük?"

"Oldukça büyük. Bir balo salonunda ya da bir kilisede içiyormuşum gibi."

"Bunun için mi gülüyordunuz, az önce?" diye sordu Newman, "oda büyük olduğu için mi?"

"Yalnızca büyüklüğü için değil" diye yanıt verdi M. de Bellegarde, "aynı zamanda görkemi, uyumu ve ayrıntılardaki güzelliği için. Bir hayranlık gülümsemesiydi."

Ona bir an bakan Newman, sonra, "Yani, çok çirkin?" diye yokladı.

"Çirkin mi? Burası harika bayım."

"Sanırım ikisi de aynı şey" dedi Newman. "Rahatınıza bakın. Bu ziyaretinizi dostluğa bağlıyorum. Gelmek zorunda değildiniz. Bu nedenle, çevrenizde sizi güldürecek bir şey varsa bu çok hoş; elinizden geldiğince yüksek sesle kahkaha atın. Konuklarımın neşeli olmasını isterim. Ancak, bir ricam olacak: Konuşacak duruma gelince, lütfen espriyi bana açıklayın, şakayı kaçırmak istemem."

M. de Bellegarde öfkelenmeden şaşkınlık içinde ona baktı. Newman'ın koluna dokunarak, bir şeyler söyleyecek oldu ama kendini tuttu; sandalyesinde geriye yaslandı, dumanını üfledi. Sonunda, sessizliği bozarak, "Kuşkusuz" dedi, "sizi görmeye gelmem dostluk gereğidir. Bununla birlikte, gelmem gerektiği için geldim. Kız kardeşim gelmemi rica etti, kız kardeşimin ricası benim için bir yasadır. Size yakın bir yere gelmiştim, pencerelerinizin olduğunu varsaydığım ışıkları gördüm. Size uğramak açısından kurallara uygun bir saat değildi, fakat size, yaptığım şeyin kurallara uymadığımı göstermekten üzüntü duymuyorum."

Newman, "İşte, tüm varlığımla buradayım" dedi bacaklarını uzatarak.

"Ne demek istediğinizi anlamıyorum, bana sonsuz gülme şansı tanıyorsunuz. Ben, kesinlikle iyi gülen bir

insanım, çok gülmek çok az gülmekten iyidir. Ancak, bu birlikte ya da ayrı ayrı güleceğiz demek değildir, sizin dostluğunuzu bunun için aramıyorum. Açık açık konuşmak gerekirse, siz beni ilgilendiriyorsunuz!" M. de Bellegarde'ın sözleri, bir Fransız olarak kusursuz İngilizcesiyle, ağzından, bir dünya adamının eğitilmiş akıcılığıyla dökülmüştü; Newman da oturduğu yerden, onun bu akıcı konuşmasını dinlerken, bunun yalnızca mekanik bir kibarlık olmadığını sezmişti. Konuğunda, kesinlikle hoşuna giden bir şey vardı. M. de Bellegarde tam bir yabancıydı; kendi Batı düzlüklerinde rastlamış olsaydı ona, "N'aber, Müsyü?" gibi bir şey söylerdi herhalde. Ama onun yapısında, ırk ayrımından kaynaklanan geçit vermez bir körfez üzerine köprü kuruyormuş izlenimini veren bir özellik vardı. Boyu ortanın altındaydı, gürbüz ve çevik bir fiziğe sahipti. Newman'ın daha sonra öğrendiğine göre, Valentin de Bellegarde gürbüzlüğünün çevikliğini bastırması konusunda ölümcül bir korku içindeydi; şişmanlamak gözünü korkutuyordu; kendisinin söylediği gibi göbek yapmamasını gerektirecek kadar çok kısa boylu idi. At biniyor, eskrim ve de bitmez tükenmez bir çabayla jimnastik yapıyordu; ona "Çok iyi görünüyorsunuz!" derseniz, şaşırıp rengi kaçardı. Sizin kullandığınız *iyi* sözcüğünü bile tombul anlamına çekerdi. Kulaklarının üzerinde yükselen toparlak bir kafası, bir zamanlar gür olan ipeksi saçları, geniş, kısa bir alnı, dogmatik ve duyarlı olmaktan çok alaycı ve araştırıcı küçük bir burnu, bir aşk serüveni sayfasındaki kadar kırılgan bir bıyığı vardı. Kız kardeşine dış özellikler açısından değil, fakat iç gözlemden bütünüyle uzak açık renk, parlak gözleri ve gülüşüyle benziyordu. Yüzünün en önemli özelliği, çok canlı –içten, tutkulu, yürekli anlamda canlı– olmasıydı. Yüzü, sapı genç adamın ruhunda olan bir çanı andırıyordu: Sapına dokunulunca yüksek tonda temiz bir sesle çalıyordu. Açık kahverengi, uyanık gözlerinde, bilinç

açısından cömert olduğu güvencesini veren bir özellik vardı. Diğer taraflarını sağlama almak için bilincinin bir köşesine sıkışıp kalmamıştı. Merkezde kalarak açık yüreklilikle davranıyordu. Gülümserken yaptığı, bir kişinin bir fincanı boşaltırken, fincanı tersine çevirme hareketini andırırdı. Newman'a, onun gençlik yıllarında arkadaşlarıyla yaptığı ilginç ve akıllıca numaralar –eklem yerlerini çatırdatmak ya da ters ıslık çalmak– gibi konularda aynı duyguları yaşatıyordu.

M. de Bellegarde, "Kız kardeşim buraya gelip, sizin üzerinizde bırakmış olduğum üzüntü verici izlenimi ve belki de benim bir kaçık olduğuma dair düşüncenizi silmem gerektiğini söyledi. Önceki gün size çok ters davrandığımı anladınız mı?" dedi.

"Evet oldukça" dedi Newman.

"Kız kardeşim de öyle söylüyor." M. de Bellegarde Newman'ı, puro dumanının halkaları arasından izliyordu. "Tüm sorun buysa, bırakalım bu konuyu. Benim bir kaçık olduğumu sanmanız için hiçbir çaba harcamış değilim; aksine sizin üzerinizde iyi bir izlenim yaratmak istemiştim. Eğer kendimi budala yerine koyduysam, Yüce Tanrı öyle istediği içindir. Dostluğumuz süresi içinde, hiçbir zaman onaylamadığım, bilge gibi görünmek iddiasıyla, her şeye karşı çıkarsam kendime zarar veririm. Beni akıllı dönemleri olan bir deli olarak düşünebilirsiniz."

"Ah, sanırım kendinizin ne olduğunu biliyorsunuz" dedi Newman.

"Aklım başımda olduğu zaman, çok akıllıyımdır, bunu itiraf ediyorum" diye yanıtladı M. de Bellegarde. "Ama ben buraya kendimle ilgili konuşmaya gelmedim. Size birkaç soru sormak istiyorum. İzin verir misiniz?"

"Bir ipucu verir misiniz?" dedi Newman.

"Burada tek başınıza mı yaşıyorsunuz?"

"Kesinlikle. Kiminle yaşayabilirim ki?"

"Şu anda" gülümseyerek devam etti M. de Bellegarde, "soruları soran benim, yanıtlayan değil. Paris'e eğlenmek için mi geldiniz?"

Newman bir süre sustu. Sonunda, "Herke bana aynı soruyu soruyor!" dedi alçak bir ses tonuyla. "Bu bana çok aptalca geliyor."

"Ama yine de, bir nedeniniz olmalı."

"Ah, eğlenmek için geldim!" dedi Newman. "Aptalca ama doğru."

"Peki, eğleniyor musunuz?"

Newman, herhangi bir iyi Amerikalının yapacağı gibi yabancıya pabuç bırakmamayı düşünerek, onu, "Eh, şöyle böyle" diye yanıtladı.

M. de Bellegarde puro dumanını yine sessizce üfledi. "Tümüyle hizmetinizdeyim" dedi sonunda, "Sizin için her şeyi seve seve yaparım. İstediğiniz zaman bana uğrayın. Tanımak istediğiniz biri mi var, görmek istediğiniz bir şey mi var? Paris'in keyfini çıkarmazsanız, yazık olur."

"Ah, keyfini çıkarıyorum!" dedi Newman, uyumlu bir biçimde. "Size çok teşekkür ederim."

"Doğrusunu söylemek gerekirse" diye sözlerini sürdüren M. de Bellegarde, "Size bu önerileri sunduğumu duyunca, bu işte bir saçmalık var diyorum. Bunlar iyi niyetin göstergesi ama daha da fazla anlam taşıyor. Siz başarılı bir insansınız, bense başarısız; size yardım eli uzatıyormuş gibi konuşarak sizinle rol değişimi yapıyorum" dedi.

"Ne bakımdan başarısız oldunuz?"

"Ah, bende trajik bir başarısızlık var?" diyerek bir kahkaha savurdu genç adam. "Ben yüksek bir yerden düştüm ve bu düşüş hiç gürültü çıkarmadı. Siz, kesinlikle başarılısınız. Bir servet yaptınız, bir çatı kurdunuz, parasal, ticari bir güçsünüz, rahat bir yer bulup oraya, dünyalığını yapmış bir insanın gönül rahatlığıyla uzanıp yatana dek yeryüzünü dolaşabilirsiniz. Öyle değil mi? Bir de tüm

bunların tersi olarak beni düşünün. Ben hiçbir şey başarmadım, hiçbir şey de yapamıyorum!"

"Neden?"

"Uzun hikâye. Zamanı gelince anlatırım. Haklı değil miyim? Siz başarılı biri değil misiniz? Servet yapmadınız mı? Bu beni ilgilendirmez; ama zengin değil misiniz?"

"Bunun aptalca olduğunu söylemek başka bir şey" dedi Newman. "Bırak bunları, hiç kimse zengin değildir."

M. de Bellegarde, "Düşünürlerin, hiç kimse yoksul değildir sözünü duydum; ama sizin bu formülünüz bana bir gelişme gibi geldi. Genel olarak, itiraf etmeliyim ki, başarılı insanlardan hoşlanmam, akıllı insanların da servet yapanlarını yaralayıcı bulurum. Sinirime dokunurlar, beni rahatsız ederler. Fakat, sizi görür görmez, kendi kendime, 'Oh, işte anlaşabileceğim bir adam' dedim. Karamsarlığın değil, başarının erdemini taşıyan bir insan. Bizim sinir bozucu, çirkin Fransız kibrimiz yok onda. İşin özeti, size hayranım. Kuşkusuz, ikimiz çok farklıyız; aynı fikirde olduğumuz bir konu olduğuna inanmıyorum. Ancak, derler ya, kavgaya gerek kalmayacak ölçüde farklı kişiler olduğumuz için, sizinle anlaşacağımı düşünüyorum" dedi.

"Ah, ben asla kavga etmem" dedi Newman.

"Hiç mi? Bazen bir görevdir, bazen de, en azından bir zevktir. Ah, zamanında, birkaç tane çok tatlı iki kavgam oldu!" diyen M. de Bellegarde, bu olayları anımsayarak, nerdeyse, doyuma ulaşmış bir zevk yoğunluğunda, gülümsedi.

Karşılıklı küçük bir söyleşiyle başlayan konuşmalar, genç adamın ziyaretini uzattıkça uzatmıştı; ayaklarını şömine ateşine doğrultmuş otururlarken, uzakta, kilisenin sabah olduğunu anlatan çan seslerini duymuşlardı. Kendisinin de kabul ettiği gibi, M. de Bellegarde her zaman için çenesi düşük biriydi; şimdi de kuşkusuz, çenebazlığı üzerindeydi. Kendi kanından gelenlerin gülümseyişleriy-

le lütufta bulunmaları ırksal bir gelenekti; bu anlamda, genç adamın coşkunluğu nadir, nezaketi de sürekli olduğu için, dostluğunun bozulacağından hiç kuşku duymaması için çifte nedene sahipti. Dahası, çok eski bir kökün çiçeği olarak, gelenek, onun kişiliğinde arzu edilmeyen bir katılıkta yer almıyordu. Gelenek, dantellerini ve inci kolyelerini takmış dul bir kadın gibi, toplumsallığa ve kibarlığa bürünmüştü. Valentin, en yalın anlamıyla, Fransa'da *gentilhomme*[23] denilen türde bir adamdı ve yaşamdaki misyonu da, şimdiye dek kesinleşmiş olduğu gibi, tam bir centilmen rolü oynamaktı. Genç bir adam olarak, sıradan iyi rolleri oynamak ona rahatlık sağlıyordu. Ancak o andaki varlığı, teorik değil, içgüdüseldi ve o denli cana yakındı ki, bazı bakımlardan kırılgan olarak görülen aristokratik erdemleri hayata geçirilirken uygulanırken aşırı bir sevimlilik gerektiriyordu. Daha erken yaşlarında, ucuz zevklere yönelmişti; annesi çamurlu sokaklarda kayıp düşeceğinden, ailenin onurunu lekeleyeceğinden çok korkardı. Bu nedenle, eğitim ve öğretimine daha çok ilgi gösterilmiş; ancak öğretmenleri onu zapt etmekte başarısız olmuşlardı. Valentin'in tehlikesiz doğallığını aşamamışlar, o da soyluların en az özen göstereni ve en şanslısı olarak kalmıştı. Gençliğine, şimdiye dek, o denli kısa bir bağla bağlanmıştı ki, aile disiplinine karşı ölümcül bir garez besliyordu. Aile disiplini sınırları içinde kalan bir kişi olarak bilinmekteydi, uçarı bir insan olarak da, isminin onurunu, kendi ellerinde, ailenin diğer üyelerinkinden daha da güvende tutmuştu; bunu denemek zorunda kalırsa bir gün gösterecekti. Konuşması, çocukça bir boşboğazlık ile görmüş geçirmiş bir adamın kibarlığının ve suskunluğunun tuhaf bir karışımıydı; sonraları Latin ırkının genç üyeleri Newman'a bazen toy, bazen de şaşırtıcı

23. (Fr.) Beyefendi. (y.h.n.)

derecede olgun görünmüşlerdi. Newman, Amerika'da, yirmi beş otuz yaş arası gençlerin kafalarının olgun, yüreklerinin ise genç, en azından, gençlik ahlakına bağlı olduğunu düşünüyordu; burada ise kafaları genç, yürekleri çok yaşlı, ahlaki açıdan da bulanık ve karışık idiler.

"Sizin kıskandığım yanınız özgürlüğünüz" diye gözlemledi M. de Bellegarde, "geniş bir alanınızın, seyahat özgürlüğünüzün olması; çevrenizde kendini ciddiye alan, sizden bir şeyler bekleyen bir sürü insan olmamasıdır" diyerek bir iç çekişle, "Ben saygıdeğer annemin bakışları altında yaşıyorum" diye ekledi.

"Bu sizin hatanız; yaşam alanınızı kısıtlayan nedir?" dedi Newman.

"Sözlerinizde hoşa giden bir basitlik var. Beni her şey kısıtlıyor. Her şeyden önce beş parasızım."

"Ben de işlerimi genişletmeye başladığımda beş parasızdım."

"Ama yoksulluğunuz size sermaye olmuş. Bir Amerikalı olarak, nasıl doğdunuzsa, yoksul olarak doğsanız da, öyle kalmanız imkânsızdır; doğru anlamış mıyım? Bu yüzden zengin olmanız kaçınılmaz olmuş. İnsanın ağzını sulandıracak bir konumdaydınız; çevrenize bakınca, ulaşıp elde edebileceğiniz şeylerle dolu bir dünya görüyordunuz. Ben yirmi yaşındayken, çevreme baktığımda, üzerinde 'dokunmayın' etiketi bulunan bir dünya görüyordum! Ve işin kötü yanı etiketlerin yalnızca benim için konmuş gibi olmasıydı. Bir işe giremezdim; çünkü para kazanamazdım, bir Bellegarde idim. Bellegarde'lar Bonaparte'ları tanımaz. Edebiyata da giremedim; çünkü kalın kafalıydım. Zengin bir kızla da evlenemedim; çünkü hiçbir Bellegarde sıradan bir insanla evlenmemiştir; böyle bir işe girişmem uygun olmazdı. Bu konuya sonra geleceğiz. Evlenilebilir varisle, sizin isminizi alacak olan kişiyle boş yere evlenilmez; isme karşı isim, servete karşı servet olmalı. Benim yapabileceğim

tek şey gidip Papa ile kavga etmekti. Ve bunu da kitabına göre yaptım ve Castlefidardo'da bir havarilik yarası aldım. Görebildiğim kadarıyla, bunun ne Papa'ya ne de bana bir yararı dokundu. Roma Caligula zamanında, kuşkusuz, çok eğlenceli bir yerdi, fakat o zamandan bu yana gözden düştü. St. Angelo Şatosu'nda üç yıl geçirdim, sonra yine dünyevi yaşama döndüm."

"Demek bir işiniz yok; hiçbir iş yapmıyorsunuz" dedi Newman.

"Hiçbir iş yapmıyorum! Kendi kendimi eğlendirmem bekleniyor benden ve işin gerçeği, kendimi eğlendiriyorum. Eğlenmeyi biliyorsan, eğlenebilirsin. Ama bu sonsuza dek sürmez. Beş yıl kadar daha böyle gidebilir ama sonra neşem kaçacak. Sonra, ne yapacağım? Bir keşiş olurum belki. Belime bir halat bağlayıp manastıra girerim. Bu eski bir gelenekti ve eski gelenekler iyi idi. İnsanlar yaşamın değerini bizim kadar biliyorlardı."

Newman, alaycılığa kaçan bir vurguyla "Çok dindar mısınız?" diye sordu.

M. de Bellegarde, kuşkusuz, sorudaki alaycı vurguyu sezdi, fakat Newman'a aşırı bir ağırbaşlılıkla bakarak, "Çok iyi bir Katoliğim. Kiliseye saygı duyarım. Kutsal Meryem'e taparım. Şeytandan korkarım" dedi.

Newman, "O zaman kurallarınız iyi belirlenmiş. Anın zevkini çıkarıyorsunuz, gelecekte de dinden zevk alacaksınız; niçin yakınıyorsunuz?"

"Yakınmak da bir bakıma zevk almaktır. Sizin yaşam koşullarınızda benim sinirimi bozan bir şey var. Siz, şu ana dek, kıskandığım tek adamsınız. Özel bir durum ama öyle. Benim gibi bazı uydurma avantajlarına ek olarak, parası ve satın alınabilir beyinleri olan bir sürü insan tanıdım; fakat, her nasılsa, o insanlar, asla benim neşemi kaçırmadı. Sizde, bende olmasını dilediğim bir özellik var. Bu para değil. Sizinki kesinlikle kusursuz olmasına karşın,

beyin de değil. Bir seksen boyunuz da değil; gerçi bir iki santim daha uzun olsaydım fena olmazdı. Bu, sizin bu dünyada evinizdeymiş gibi davranma özelliğiniz. Genç bir çocukken, babam bana, bir Bellegarde havasından tanınır, derdi. Benim ilgimi o yöne toplamıştı. O havayı geliştirmem için bir öneride bulunmadı; onun, büyüdükçe, zamanla kendiliğinden gelişeceğini söylerdi. Bu duyguyu sürekli olarak yaşadığım için şimdi geliştiğini sanıyorum. Yaşamdaki yerim benim için oluşturulmuştu ve o yeri doldurmak kolaydı. Ama siz görüyorum ki, kendi yerinizi oluşturmuşsunuz, geçen gün söylediğiniz gibi çamaşır teknesi üretiyormuşsunuz. Kendi ayakları üzerinde duran bir insan olarak, çevrenize yüksekten bakıyorsunuz. Büyük ölçüde hisse sahibi olduğunuz demiryollarında gezen bir insan gibi dünyayı dolaştığınızı düşlüyorum. Bir şeyleri kaçırmışım gibi geliyor bana. Nedir bu?"

"Gururla, dürüst çalışmaların bilincine varmak; birkaç çamaşır teknesi üretmek işte" dedi Newman ansızın, hem şakacı hem ciddiydi.

"Ah, hayır; bundan daha çoğunu yapmış insanlar gördüm, yalnızca, çamaşır teknesi değil, aynı zamanda sabun (güzel kokulu sarı, büyük kalıp sabunlar) üretenler gördüm ama onlar beni zerre kadar rahatsız etmedi."

"O zaman, Amerikan vatandaşı olmanın bir ayrıcalığı olmalı bu" dedi Newman, "İnsanı kalkındıran şey bu."

"Belki de öyledir" diye katıldı M. de Bellegarde. "Ama hiç de işini yoluna koymuş ya da büyük hissedar gibi görünmeyen birçok Amerikan vatandaşı tanıdığımı söyleyebilirim. Onları asla kıskanmadım. Asıl başarılı olan sizsiniz, diye düşünüyorum" dedi.

"Ah, yapmayın" dedi Newman, "beni gururlandıracaksınız!"

"Hayır, sizin gurur ya da alçakgönüllülükle ilginiz yok; bu sizin rahat davranışlarınızın bir parçası. İnsanlar yiti-

recek bir şeyi varsa gururlu, kazanacakları bir şey varsa alçakgönüllü olurlar."

"Yitirecek bir şeyim olduğunu sanmıyorum, ancak, kuşkusuz, kazanacak bir şeyim var" dedi Newman.

"Nedir o?" diye sordu konuğu.

Newman bir an duraksadı, "Sizi daha iyi tanıdığım zaman söylerim."

"Umarım, uzun sürmez! O zaman, size kazanmanızda yardımcı olabilirsem, ne mutlu bana."

"Olabilir" dedi Newman.

Onu, "Yardımcınız olduğumu unutmayın" diye yanıtlayan M. de Bellegarde, kısa bir süre sonra ayrıldı.

Sonraki üç hafta içinde Newman, Bellegarde'ı birkaç kez görmüş ve resmi olarak, sonsuza dek dost kalma yemini etmeden aralarında sıkı bir yakınlık oluşmuştu. Kahramanımızın mistik etkilerle ilgilendiği kadarıyla, Bellegarde, gelenekleri ve romantizmi ile ideal bir Fransız'dı. Yiğit, açık sözlü, neşeli, başkaları üzerinde bıraktığı etkiye göre (çok memnun olsalar da), kendisiyle daha barışıktı. Seçkin toplumsal erdemlerle donanımlıydı; tüm akla yatkın duygulara bağlıydı; gizemli ve kutsal şeylerin hayranıydı ve bunlara, ara sıra dolaylı olarak son güzel kadından söz edişinden bile daha coşkulu yaklaşıyor, onu, bir *onur* imgesi olarak eskimiş görse de, yine de güzel buluyordu. Karşı konulmaz derecede eğlenceli ve canlandırıcıydı; Newman, insanı oluşturan bileşenlerin olası karışımı üzerine daha önceleri kafa yorarken, onunla karşılaştığında, haklı bulduğu bir kişilikte olduğunu anlamıştı. Bellegarde, onun, tüm Fransızların sabun köpüğü gibi anlaşılmaz bir madde olduğu önermesini değiştirmesine neden olmamış, yalnızca, hafif malzemelerin dövülerek en uyumlu bileşiklere dönüştürülebileceğini anımsatmıştı. Hiçbir iki arkadaş onlardan daha farklı olamazdı; ancak

onların farklılıkları, ayırt edici özellikleri her ikisinin de eğlenceli bulduğu bir temele oturuyordu.

Valentin de Bellegarde, Rue d'Anjou St. Honoré'de eski bir evin zemin katında oturuyordu; dairesi evin avlusu ile arkadan dolaşan eski bir bahçe arasındaydı. Arka pencerelerden bir beklentiniz olmadan baktığınız bahçe, geniş, güneş görmeyen, diğer konutlar arasına nasıl olup da sıkıştığına şaşıracağınız türden bir bahçeydi. Newman, Bellegarde'ı ziyaretten döndüğünde, onun dairesini, en azından, kendisininki kadar gülünç bulduğunu dolaylı olarak söylemişti. Yalnız kontun garip tutkuları, kahramanımızın, Boulevard Haussmann'daki yaldızlı salonlarından farklıydı; basık, loş, sıkışık ve ufak tefek antika eşya ile doluydu. Beş parasız asilzade Bellegarde, onulmaz bir koleksiyoncuydu, duvarları paslı silahlar, eski paravan ve büyük tabaklarla kaplıydı, kapı girişlerinde solmuş duvar halıları asılıydı, yerlerde ise yumuşak, hayvan postları seriliydi. Sağda solda, Fransa'da çok sık görülen döşemecilerin ince sanatının rahatsız edici kalıntıları; içinde gölgelerden kendinizi göremediğiniz, perdeler arasında kalmış bir ayna; kordonları ve saçakları yüzünden oturamadığınız bir divan; üzeri fırfırlı ve tüylü bir perdeyle kaplı, ateşle ilgisi olmayan bir şömine göze çarpıyordu. Genç adamın eşyası, pitoresk bir karmaşa içindeydi; puro kokusu sinmiş dairesinde, parfüm kokularıyla gizemli bir karışım oluşmuştu. Dairenin oturulamayacak kadar nemli ve kasvetli olduğunu düşünen Newman, mobilyaların sıkış tıkış ve dağınık olmasına da şaşırmıştı.

Ülkesinin geleneklerine göre kendisini açık sözlülükle anlatıyor, hiçbir şeyi gizlemeden, özel geçmişini ortaya koyuyordu. Kadınlar konusunda da kuşkusuz, söyleyecek çok şeyi vardı, bu neşe ve kederlerinin başoyuncularına karşı çoğu kez, duygusal ve alaycı yaklaşım içindeydi. "Ah

kadınlar, kadınlar ve bana yaptırdıkları şeyler!" diyerek haykırdı, gözlerini açarak. "*C'est égal*[24], onlar için yaptığım ahmaklık ve budalalık yüzünden birini bile özlemiyorum!" Bu konuda Newman, her zamanki tutarlılığını sürdürmüştü; konuya ilişkin aşırı açıklama yapmak ona biraz kumruların cilveleşmelerini, maymunların çene çalmalarını anımsatıyor, gelişmiş insan kişiliği ile tutarsız gibi geliyordu. Bununla birlikte, Bellegard'ın özel öyküleri onu çok eğlendirmiş, hiç de usandırmamıştı; çünkü bu genç Fransız kötümser değildi. Bir keresinde, "Çağdaşlarımın çoğundan daha yozlaşmış olmadığımı düşünüyorum. Çağdaşlarım etik olarak benden daha yoz!" demişti. Çok çeşitli hanım arkadaşları için çok güzel şeyler söyleyerek, onlardan kötülükten çok iyilik geldiğini ileri sürüyordu. Sözlerine ekleme yaparak, "Ama bu sözleri bir öneri olarak almamalısın, bu anlamda, bir yetkili olarak ben güvenilmez biriyimdir. Onların iyi olmaları konusunda önyargılıyım; ben bir *idealistim!*" dedi. Newman onu, tarafsız bir gülümsemeyle dinliyordu, onun ince duyguları olmasına kendi açısından seviniyordu, ancak, bir Fransızın cinselliği bu denli erdemli bulması aklına yatmamıştı. M. de Bellegarde, konuşmalarını kendi yaşam öyküsüyle sınırlamamış, aynı biçimde, kahramanımızı da yaşamından bazı olayları aktarması için sorgulamış ve Newman da ona Bellegarde'ın dağarcığındakilerden daha ilginç şeyler anlatmıştı. İş yaşamını, başlangıcından bu yana, tüm çeşitliliğiyle anlatıyor, arkadaşının, safdilliği ya da kibarlığı nedeniyle, karşı çıkması da olayları daha renklendiriyordu. Newman Batı'daki mizah yazarlarından, yuvarlak, dökme demir sobalarına kadar inanılmaz öyküler anlatmaya koyulmuştu, anlattıkları giderek inandırıcılıktan uzak bir hale geldiğinden, düş gücünü kullanarak tutarlı olanları bir araya

24. (Fr.) Bana önemsiz geliyor. (y.h.n.)

toplayıp durumu kurtarmıştı. Bellegarde'ın tutumu en sonunda, kendini savunma amaçlı kahkaha atmaya yönelmişti; çokbilmiş bir Fransız olarak ününü sürdürmek için her anlatılana kuşkuyla bakıyordu. Bunun sonucunda, onu bir zamanların onurlu değerlerine inandırmak Newman için olanaksız olmuştu.

"Ayrıntılar önemli değil, kuşkusuz bazı şaşırtıcı serüvenler yaşamışsınız; yaşamın ilginç yanlarını görmüşsünüz, ben bulvarda bir aşağı bir yukarı dolaşırken, siz tüm bir kıtayı baştan aşağı gezmişsiniz. Dünyadan öç almaya çalışan bir dünyalısınız! Ölümcül saatler yaşamışsınız, istenmeyen işler yapmışsınız: Kum küremiş, altın arayıcıların kampında akşam yemeği niyetine köpek eti yemişsiniz. On saat ayakta, kalıp dökümü yapmışsın, bir Protestan kilisesi sırasında, güzel bir kıza bakabilmek uğruna dua dinlemişsiniz. Tüm bunlar, bizim deyişimizle, çetin. Ama yine de bir şey yapmış ve bir şey olmuşsunuz. İradenizi kullanarak servet edinmişsiniz. Kendinizi ayyaşlıkla uyuşturmamışsınız, servetinizi toplumsal işlere yatırmamışsınız. Her şeye boş veriyorsunuz ve kendisini önyargısız olarak gösteren ama en az üç dört önyargısı olan benden daha az önyargılarınız var. Mutlu, güçlü ve özgür bir erkeksiniz. Peki, bu kahrolası avantajlarınızla ne yapmayı düşünüyorsunuz? Aslında, onları kullanmanız için size daha iyi bir dünya gerekecek. Burada size göre bir şey yok."

"Ah, sanırım bir şey var" dedi Newman.

"Peki, nedir o?"

"Eveet" diye mırıldandı Newman, "Daha sonra söylerim!"

Kahramanımız, yüreğinin derinliklerinde dolaşan bu konuyu günden güne geciktirmişti. Bununla birlikte, bu konuyla gittikçe bütünleşmiş, diğer bir deyişle, Madam de Cintré'yi üç kez ziyaret etmişti. Bu üç ziyaretin her ikisinde evde başka konuklar da vardı. Kalabalık ve gürültücüy-

düler; ev sahibesinin dikkatinin büyük bölümü onlara yönelikti. Yine de, Newman'a biraz özen gösteriyor, arada bir belirsiz gülücükler gönderiyor, bu da Newman'ın içini rahatlatıyor, sonrasında bıraktığı anlamlı izlenim ayaklarını yerden kesiyordu. Kapı girişlerine, çıkışlarına bakarak konuşmadan oturmuş, Madam de Cintré'nin selamlaşmalarını ve çene çalışını izliyordu. Konuşursa kesintiye uğratacağı bir tiyatro oyunu izler gibi bir duygu içindeydi; bazen, söyleşileri izlemek için elinde bir program metni olmasını dilediği bile oluyordu; pembe şeritli, beyaz kepli bir görevlinin iki frank karşılığında bir program satmasını bekliyor gibiydi. Hanımlardan bazıları ona çok ters –ya da çok yumuşak– bakıyor, bazıları ise onun varlığının bilincinde bile olmuyorlardı. Erkekler yalnızca, Madam de Cintré'ye bakıyordu. Bu kaçınılmazdı; çünkü onlardan biri genç kadına güzel olduğunu söylese de söylemese de o, güzel bir sesin kulağa hoş gelmesi gibi, insanın gözünü dolduruyordu. Newman onunla, toplamda yirmi sözcükle konuşmuştu; ancak o sözcüklerin, ciddi anlamda verilen sözlerden daha değerli olduğu izlenimine kapılmıştı. Onun, konuklarıyla birlikte sergilediği bu oyunun bir parçası olmuştu Newman; ama genç kadın sahneyi o denli güzel dolduruyordu ki ondan kat kat üstündü. Ayakta olduğu kadar, otururken, ayrılan arkadaşlarını geçirirken, geçtikleri yerlerdeki ağır perdeleri kaldırıp onları başıyla uğurlarken ya da kollarını kucağında çapraz yapıp koltuğunda otururken, gülümseyerek birilerini dinlerken, bakışlarını yöneltirken, anlamlı bir konukseverlikle sağa sola koşuşturan bu kadının sürekli olarak gözünün önünde olması gerektiği duygusu oluşmuştu Newman'da. *Kendisine* konukseverlik gösterilmesi iyi bir şeydi; ama her şey *kendisi* için olsaydı çok daha iyi olacaktı! Genç kadın uzun boylu olmasına karşın, öylesine hafif, öylesine zarif ve yalın, öylesine içten ve gizemliydi ki, sahnede olmadığı anlarda

bile Newman'ın en çok ilgisini çeken bu gizem olmuştu. Kendisine sorarsanız, gizemli konularda konuşma yetkisi olmadığını söylerdi ama şiirsel bir anlatımla açıklayabilseydi, Madam de Cintré'yi gözlemlemenin yarısı karanlık bir yarım ayı gözlemlemek gibi bir şey olduğunu söylerdi. Ancak, ay gibi dönmüyordu, aksine, akar bir su gibi dümdüz ilerliyordu. Aslında, kendisinin de kuşku duymadığı nitelikleri vardı, Newman bundan emindi.

Bunları Bellegarde'a söylememesi için birkaç nedeni vardı. Bunlardan biri, herhangi bir işe girişmeden önce, her zaman özenli, tedbirli ve derin düşünceli olmasıydı; yola çıkınca, büyük adımlarla yürümeye başlayan bir adam gibi davranma isteği çok azdı. Konuşmamak daha çok hoşuna gidiyordu; o duygu, onu sarıyor, heyecanlandırıyordu. Ama bir gün, bir restoranda Bellegarde ile akşam yemeğinde uzunca bir süre oturmuşlardı. Yemekten kalkarken Bellegarde, akşamın geri kalan saatlerini geçirmek amacıyla gidip Madam Dandelard'ı görmeyi önermişti. Madam Dandelard, yaşamı kendisine zehir eden, kaba saba serseri bir Fransız ile evli, kısa boylu bir İtalyan idi. Kocası onun tüm parasını yemiş, daha pahalı zevkler ardında koşarken, parası bittiğinde tepesi atınca da karısını dövmeye başlamıştı. Kadıncağız, birkaç kişiye olduğu gibi, morarmış yerlerini Bellegarde'a da göstermişti. Servetinden kalan ne varsa (çok az da olsa) son kuruşuna dek toplayarak, kocasından ayrıldıktan sonra, Paris'e gelmişti, *Hôtel Garni*'de kalmaktaydı. Sürekli olarak, tanıdıklarından soruşturarak, bir daire aramaktaydı. Güzel, çok çocuksu, sıra dışı konuşmaları olan bir hanımdı. Bellegarde, kendi açıklamasına göre, merak ettiği için, dost olmuştu onunla. Onun için, "Yoksuldu, güzeldi ve saftı, bence, yalnızca, tek bir doğrultuda ilerliyordu. Yazık ama elde değil. Ona altı ay süre vereceğim. Benden hiç kork-

muyor, fakat onun gelişmesini izliyorum. Sonuç ne olacak merak ediyorum. Evet, ne söyleyeceğini biliyorum: Bu korkunç Paris, insanın yüreğini katılaştırıyor, diyeceksin. Ama insanın aklını geliştiriyor ve ince gözlem konusunda eğitiyor da! Bu, ufak tefek kadının küçük oyununu oynarken izlemek benim için entelektüel bir zevktir" diyordu.

Newman, "Eğer umutsuz durumdaysa, ona engel olmalısınız" dedi.

"Onu durdurmak mı? Nasıl durdurayım?"

"Onunla konuşun; iyi önerilerde bulunun."

Bellegarde güldü, "Tanrı yardımcımız olsun! Durumu bir düşünün! Gidin kendiniz öneride bulunun."

Bu konuşmadan sonra, Newman, Bellegarde ile birlikte, Madam Dandelard'ı görmeye gitti. Oradan ayrıldıktan sonra, Bellegarde Newman'a kızarak, "Nerede kaldı sizin şu ünlü öneriniz? Bir sözcük bile duymadım" dedi.

"Ah, vazgeçtim" dedi Newman yalnızca.

"Siz de benim kadar kötüsünüz bu işte!" dedi Bellegarde.

"Hayır; çünkü ben o kadının serüven planlarından 'entelektüel zevk' almıyorum. En azından, onu yokuş aşağı düşerken görmek istemiyorum. Diğer yöne bakmayı yeğlerim. Peki ama siz niçin kız kardeşinizi ona göndermiyorsunuz?"

Bellegarde gözlerini ona dikti, "Kız kardeşimin gidip Dandelard'ı görmesi için mi?" diye sordu.

"Kadının iyiliği için konuşabilir."

Bellegarde, bir an ciddiyete bürünerek başını iki yana salladı, "Kız kardeşim öyle bir insanı göremez. Madam Dandelard bir hiçtir; onlar asla buluşamaz" dedi.

"Kız kardeşinizin istediği kişiyle görüşebileceğini sanıyordum" dedi Newman. Genç adam, daha sonra yumuşa-

yarak, kadını biraz daha iyi tanıdıktan sonra, Madam de Cintré'nin gidip o aptalla konuşabileceğini belirtti.

Newman, Bellegarde ile yediği akşam yemeği sonrası, gidip Madam Dandelard'ın kederlerinin ve yaralarının öyküsünü dinlemeye karşı çıkmıştı. "Aklımda daha iyi bir şey var, benim eve gidip akşamı şömine karşısında noktalayalım" dedi.

Bellegarde, böyle uzun sohbetleri kaçırmazdı; iki adam, çok geçmeden, aydınlığını Newman'ın balo salonunun yüksek süslemelerine kadar ulaştıran şöminenin büyük alevlerini izlemeye koyulmuştu.

bölüm sekiz

"Bana biraz kız kardeşinizden söz edin" dedi Newman ansızın.

Bellegarde hızla dönüp ona baktı, "Bana şimdiye kadar onunla ilgili bir şey sormamıştınız" dedi.

"Evet, çok iyi biliyorum."

"Bana güvenmediğiniz içinse, çok haklısınız" dedi Bellegarde. "Onunla ilgili gerçekçi olarak konuşamam. Ona çok hayranlık duyuyorum."

"İçinizden nasıl geliyorsa, öyle konuşun" dedi Newman. "Rahatça anlatın."

"Biz çok iyi iki arkadaşız; Orestes ile Electra'dan bu yana görülmemiş iki kardeşiz. Onu gördünüz, ne olduğunu biliyorsunuz: uzun boylu, zayıf, hafif, etkileyici ve kibar, yarı hanımefendi, yarı melek; gurur ile alçakgönüllülüğün, kartal ile kumrunun karışımı. Taştan yapılmış olmayı içine sindirememiş, kusurlarından arınarak, dünyaya pelerin ve uzun etekler giyerek gelmek için ete kemiğe bürünmüş bir yontuya benzer o. Söyleyeceğim tek şey, yüzünde, bakışında, gülüşünde, ses tonunda, beklentilerinizi karşılayacak her erdemin gerçekten onda toplanmış olmasıdır; bu konuda söylenecek çok şey var. Genelde, bir kadın çok çekici göründüğünde, ben 'Dikkat et!' derim; ancak Claire'in

çekici göründüğü anlarda, kollarınızı kavuşturup kendinizi akıntıya bırakmanız gerekir; o zaman güvendesiniz demektir. İşte, o bu denli iyi bir insan! Onun yarısı kadar kusursuz ya da olgun bir kadın asla görmedim. Onda tüm bu özellikler var; yani, onunla ilgili tüm söyleyeceklerim bunlar. Bellegarde, "İşte! Size gerçekçi değil, duygusal olarak konuşacağımı söylemiştim" dedi.

Newman, bir süre sessiz kaldıktan sonra, dostunun sözlerini yinelermiş gibi, "Çok iyi biri, öyle mi?" diye sordu.

"İlahi bir iyilik!"

"İyi yürekli, yardımsever, kibar, cömert?"

"Cömertlik anıtı; iyi yürekliliğin iki kez damıtılmışı!"

"Zeki mi?"

"Tanıdığım en akıllı kadın. İsterseniz, bir gün onu zor bir sorunla deneyin bakalım, o zaman görürsünüz."

"Kendisine hayranlık duyulmasından hoşlanıyor mu?"

"Kesinlikle!" diye haykırdı Bellegarde; "hangi kadın hoşlanmaz ki?"

"Hayranlık duyulmasına aşırı düşkün oldukları zaman, onu elde etmek için her tür ahmaklığı yaparlar."

"Aşırı düşkündür demedim!" diye çıkıştı Bellegarde. "Bu denli aptalca bir şey söylemekten Tanrı beni korusun. O hiçbir konuda *aşırıya* kaçmaz! Onun çirkin olduğunu söylesem de, bu aşırı çirkindir demek değildir. İnsanları hoşnut etmeye düşkündür, siz hoşnut kaldıysanız o da öyledir. Hoşnut kalmadıysanız, bunu önemsemez; ne sizi ne de kendisini zor duruma sokar. Cennetteki azizleri hoşnut etmeyi ister, onların onaylamayacağı herhangi bir yolla onları hoşnut edemeyeceğini bilir, bundan kuşkum yok."

"Ciddi mi yoksa neşeli mi?" diye sordu Newman.

"Her ikisi de; dönüşümlü olarak değil, neyse o. Onun neşesinde ciddiyet, ciddiyetinde de neşe vardır. Durup dururken neşeli olmasının da bir mantığı olmaz."

"Mutsuz mu?"

"Öyle olduğunu söyleyemem. Mutsuzluk insanın olayları algılamasına göre değişir, Claire olayları Meryem Ana'nın bakış açısından ele alır. Onun için mutsuzluk uyumsuzluktur, sözkonusu bile edilemez. Bu nedenle, olayları mutlu olacağı biçime sokar."

"O bir düşünür" dedi Newman.

"Hayır, o yalnızca çok iyi bir kadın."

"İçinde yaşadığı koşullar, her bakımdan, olumsuz."

Bellegarde bir an duraksadı; ender görülen bir davranıştı bu. "Ah, sevgili dostum, ailemin geçmişi konusuna girersem, size aradığınızdan çok daha fazlasını anlatabilirim."

"Hayır, aksine bu konuya girmenizi istiyorum" dedi Newman.

"Daha erken başlayarak, bu konuya ayrı bir zaman ayırmalıyız. Şimdilik, Claire'in gül yaprakları içinde yatmadığını söylemekle yetinelim. On sekizinde, parlak olması beklenen, fakat sönen bir lambaya dönüşen bir evlilik yaptı; sönen lambanın tüten dumanı çok kötü bir koku çıkardı. M. de Cintré altmış yaşında, iğrenç, yaşlı bir adamdı. Evlendikten sonra kısa bir süre yaşadı; ölümünden sonra ailesi parasına konmak için, dul karısına dava açarak işleri zora soktu. Dava onların lehine sonuçlandı, M. de Cintré bazı akrabalarının vekili olduğundan, birtakım yolsuzlukları nedeniyle suçlu bulundu. Dava sırasında, adamın geçmişiyle ilgili bazı özel şeylerin ortaya dökülmesi kız kardeşimi üzdü ve kendisini savunmaktan vazgeçerek, tüm mallarından da elini çekti. Bir yandan kocasının ailesi, bir yandan kendi ailesinin zorlamasıyla iki ateş arasında kalan bir insan için yürek isteyen bir durumdu bu. Annem ve ağabeyim onun hakkı olanı almasını istediler. Ama o büyük bir direniş göstererek so-

nunda özgürlüğüne kavuştu; bir söz vermesi karşılığında, annemin onayını aldı."

"Neydi o söz?"

"Gelecek on yıl içinde, evlilik dışında, kendisinden istenen, her şeyi yapabilmesi."

"Kocasından çok mu nefret ediyordu?"

"Ne kadar nefret ettiğini kimse bilmiyor."

"Bu evlilik sizin şu korkunç Fransız usulüyle yapılmış, kadının onayı alınmadan, öyle değil mi?" dedi Newman.

"Bir roman konusu olabilir. Kız kardeşim, M. de Cintré'yi, ilk kez, nikâhtan bir ay önce, her şey, en ince ayrıntısına dek, organize edildikten sonra görmüştü. Ona bakınca, yüzü bembeyaz olmuş ve nikâh gününe kadar da öyle kalmıştı. Nikâh töreninden önceki akşam baygınlık geçirdi, gece boyu hıçkırıklara boğuldu. Annem iki elinden tutuyor, ağabeyim de odada bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Durum korkunçtu, kız kardeşime, adamı istemezse, herkesin içinde, onun yanında yer alacağımı söyledim. Bana kendi işime bakmam söylendi ve o da Kontes Cintré oldu."

Newman, düşünceli bir biçimde, "Ağabeyiniz, çok iyi bir insan olmalı" dedi.

"Genç değil ama çok iyi bir insan. Elli yaşında var, benden on beş yaş büyük. Kız kardeşim ile bana babalık yapmıştır. Çok önemli bir insan; Fransa'da görgü kurallarını en iyi bilen adamdır. Çok zekidir; çok iyi bir eğitim aldı. Fransa'da hiç Evlenmemiş Prensesler'in tarihini yazıyor." Bellegarde bu sözlerini, yüzü Newman'a dönük, büyük bir ciddiyetle, hiçbir çekince duymadan, açıkça dile getirmişti.

Newman, o açıklamalarda küçük bir ayrıntı yakalamış olmalı ki, "Ağabeyinizi sevmiyorsunuz" dedi.

Bellegarde, kuralcı bir tonda "Kusura bakmayın ama soylu kişiler her zaman ağabeylerini severler" dedi.

"İyi ama ben onu sevmiyorum!" diye yanıtladı Newman.

Bellegarde, "Onu tanıyana kadar bekleyin!" diyerek gülümsedi.

"Anneniz de çok saygıdeğer mi?" diye sordu Newman, bir duraksamadan sonra.

Bu kez daha çok ciddileşerek, "En çok anneme hayranlık duyarım. Olağanüstü bir kadındır. Ona yaklaşmadan önce, bunu algılarsınız" dedi.

"Onun bir İngiliz asilzadesinin kızı olduğunu sanıyorum."

"St. Dunstan Kontu'nun."

"St. Dunstan Kontu çok eski bir aileden mi geliyor?"

"Az çok... On altıncı yüzyıl. Babam tarafından çoook eskilere gidiyoruz. Ailenin soy araştırıcıları çok yoruldu. Sonunda, soluk soluğa kalıp dokuzuncu yüzyılda, bir oh çektiler ve başlangıcımız olan Charlemange döneminde durdular."

"Bu konuda bir yanlışlık yok mu?" dedi Newman.

"Yanıldığımı sanmıyorum. Birkaç yüzyıldır aldatılıyoruz, zaten."

"Yine de eski ailelerden kız alıp veriyorsunuz, değil mi?"

"Evet, kural böyle ama bu süreç içinde bazı istisnalar oldu. Bellegarde ailesinin birkaç üyesi burjuva sınıfı dışından, avukat kızlarıyla, evlenmişlerdi."

"Bir avukatın kızı; çok kötü değil mi?" diye sordu Newman.

"Korkunç! Ortaçağlarda bizden biri daha da iyisini yaptı; Kral Copthetua gibi, bir dilenci-hizmetçiyle evlendi. Gerçekten daha iyi bir şeydi bu; bir kuş ya da bir maymunla evlenmek gibi; o zaman ailesini düşünmek zorunda kalmıyorsun. Ama kadınlarımız her zaman için daha iyidir; asla küçük burjuva soyluları dışına çıkmadı. Kadınlar arasında, yanlış evlilik yapmış biri kayıtlarda yok sanıyorum."

Newman konuyu biraz geçiştirerek, sonunda, "Bana ilk geldiğinizde, benim için, elinizden gelen her şeyi yapabileceğinizi söylemiştiniz. Ben de size, zamanı gelince, yapabileceğiniz şeyi isteyebileceğimi söylemiştim. Anımsıyor musunuz?"

"Anımsamak da ne demek? Saatleri sayıyorum bunun için."

"Çok güzel; işte size bir şans. Kız kardeşinizin benimle ilgili iyi şeyler düşünmesini sağlayın."

Bellegarde, ona gülümseyerek baktı, "Onun, zaten sizinle ilgili iyi şeyler düşündüğünden kuşkum yok" dedi.

"Bu, beni üç dört kez görmekle edindiği bir izlenim mi? Bu bende biraz soğukluk uyandırıyor. Daha başka şeyler istiyorum. Bu konu üzerinde çok düşünmekteyim ve sonunda, size açılmaya karar verdim. Madam de Cintré ile evlenmek istiyorum."

Bellegarde bunu bekliyormuş gibi, Newman'a verdiği söze gönderme yapmasını kutlarmış gibi dostuna gülümseyerek bakmaktaydı. Bu son açıklamayla, bakışları iki, üç tuhaf aşamadan geçmişti. Görünüşe göre, artma eğilimindeki gülümsemesi anında denetim altına alındı. Sonra, bir geri dönüşle içselleştirildi. Kendiliğinden yok olan gülümsemesi, kabalaşma yoluna gitmeden, yerini ciddiyete bıraktı. Valentin'in yüzünde aşırı bir şaşkınlık oluşmuştu; konuyu orada bırakmak yakışık almazdı. Peki, bu açmazdan nasıl çıkacaktı? O telaşla ayağa kalktı, yine Newman'a bakarak şöminenin önünde durdu. Söyleyeceği şeyleri düşünmek için daha çok uzun zamanı vardı.

"Sizden istediğim hizmeti bana sunacaksanız, yüksek sesle söyleyin!" dedi Newman.

Bellegarde, "Bir kez daha, net olarak duyayım. Bildiğiniz gibi, çok önemli bir konu bu. Kız kardeşime bu isteğinizi iletirim, onunla evlenmek istiyorsunuz, öyle mi? Öyle değil mi?"

"Aslında tam olarak, isteğimi ona iletmenizi söylemedim. Ben onu kendim yapmaya çalışırım. Yalnız, ona, ara sıra, benimle ilgili güzel şeyler söyleyin, beni iyi tanımasını sağlayın."

Bunun üzerine, Bellegarde küçük bir kahkaha attı.

"Her şeyden önce, senden en çok istediğim şey, aklımdan geçeni bilmenizdir. Sizin de bilmek istediğiniz bu, değil mi? Yapılması gereken bir şey varsa, izin verin yapayım. Gereken kurallara uymadan Madam de Cintré'ye yaklaşmam sözkonusu olamaz. Gidip annenizle konuşmam gerekiyorsa, konuşurum. Ağabeyinizle de konuşurum. Kiminle isterseniz, onunla konuşurum. Başka kimseyi tanımadığım için, işe size söylemekle başladım. Toplumsal bir yükümlülük varsa, bu da benim için bir zevktir."

"Evet, anlıyorum anlıyorum" dedi Bellegarde, hafifçe çenesine dokunarak. "Hissettiklerinizde çok haklısınız ve işe benimle başlamanıza sevindim." Biraz duraksadı, oda boyunca ağır adımlarla yürümeye başladı. Newman, ayağa kalktı, şömineye yaslandı, elleri cebinde, Bellegard'ın yürüyüşünü izledi. Genç Fransız gelip Newman'ın önünde durdu. "Vazgeçtim" dedi; "şaşırmamış gibi görünmekten vazgeçtim ve rahatladım. Çok şaşkınım! Of!"

"Bu tür haberler, her zaman için şaşırtıcıdır, ne yaparsanız yapın, hazırlıklı değilsinizdir. Ama bu denli şaşırdıysanız, en azından sevindiğinizi umuyorum" dedi Newman.

"Bırakın bunları!" dedi Bellegarde. "Çok açık sözlü olacağım. Sevindim mi yoksa dehşete mi kapıldım bilemiyorum."

"Sevindiyseniz, bu beni mutlu eder" dedi Newman, "ve bundan cesaret alırım. Dehşete kapıldıysanız, üzülürüm ama cesaretim kırılmaz. İşinize nasıl geliyorsa, öyle düşünün."

"Haklısınız, sizin tutumunuz bu. Bu konuda, çok ciddi misin?"

"Ben ciddiyetten uzak bir Fransız mıyım?" diye sordu. "Peki, siz niçin dehşete kapıldığınızı söylediniz?"

Bellegarde, elini başının arkasına koyarak hızla saçlarını karıştırdı, bu arada dilinin ucunu dışarı çıkarmıştı. "Nedeni, öncelikle sizin bir soylu olmamanız" dedi.

"Lanet olsun, soylu değilim!" diye haykırdı Newman.

"Ah" dedi Bellegarde biraz daha ciddi olarak, "Bir unvanınızın olduğunu duymadım."

"Bir unvan mı? Unvanla ne kastediyorsunuz?" diye sordu Newman. "Kont mu, dük mü, Marki mi? Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum, kim nedir, ne değildir bilmem. Ama soylu olduğumu söylüyorum. Bununla ne demek istediğinizi, tam olarak bilmiyorum; ama yine de güzel bir sözcük ve güzel bir kavram: Bu konuda iddialıyım."

"Peki, sevgili dostum, kanıt olarak ne gösteriyorsunuz?"

"Ne isterseniz onu! Bununla birlikte, bir soylu olduğumu kanıtlamaya girişeceğimi sanmayın. Bunun aksini kanıtlamayı size bırakıyorum."

"Bunu yapmak kolay. Siz zaten çamaşır tekneleri üretiyordunuz."

Newman bir an ona göz attı. "Bu yüzden mi ben soylu değilim? Anlamıyorum. Benim yapmadığım bir şey söylesenize, yapamayacağım bir şey?."

"Madam de Cintré gibi bir kadınla, siz istiyorsunuz diye, evlenemezsiniz."

"Yeterli olmadığımı mı söylemek istiyorsunuz?" dedi Newman yavaşça.

"Kabaca konuşmak gerekirse, evet!"

Bellegarde bir an duraksadı, bu süre içinde Newman'ın dikkatli bakışları daha istekli olmuştu. Son sözcüklerine yanıt olarak bir şey söylemedi. Yalnızca, biraz yüzü kızardı. Sonra gözlerini tavandaki pembe renkli melek resmine dikerek ayakta durdu. "Bir kadınla, yalnızca ben istiyorum diye evlenecek değilim kuşkusuz" dedi sonunda. "Önce-

likle, ona kendimi kabul ettirmeliyim. Önce, beni beğenmeli. Fakat, bir girişimi sürprize dönüştürmekte pek iyi değilimdir."

Bellegarde, şaşkınlık, sempati ve hoşnutlukla karışık bir haldeydi. "O zaman, durmayın, yarından tezi yok, Düşes'e evlenme teklif edin, tamam mı?"

"Bana uygun olup olmadığını düşündüğümden değil, fakat zor beğenen biri olduğum için; beni istemeyebilir."

Bellegarde'ın neşesi artmıştı. "Sizi reddederse, şaşıracak mısınız?" dedi.

Newman bir süre duraksadı. "Bu soruya evet dersem, kibirlilik olur; ama yine de evet demeliyim. Çünkü ona çok iyi bir şey sunacağım."

"Neymiş o?"

"İstediği her şey. Kafa yapıma uygun bir kadını elde ettiğim zaman, onun için hiçbir şeyin aşırı olmayacağını düşünürüm. Uzun bir süredir incelemekteyim, öyle kadınların çok ender olduklarını anladım. Aradığım nitelikleri bir araya getirmek zor görünüyor; ama bu zorluk aşılırsa ödül hak edilmiş olur. Karım iyi bir konumda olacaktır, ben de iyi bir koca olacağımı söylemekten korkmuyorum."

"Aradığınız şu nitelikler neler?"

"İyilik, güzellik, zekâ, iyi bir eğitim, kişisel zarafet;tek bir sözcükle bir kadını harika yapan her şey."

"Kuşkusuz, soylu olarak doğmak" dedi Bellegarde.

"Ah, bırakın bunları, ne olur. Ne kadar soylu olursa, o kadar iyi!"

"Kız kardeşimde tüm bu özellikleri buluyor musunuz?"

"O tam benim aradığım kadın. O benim düşlerimin gerçekleşmiş biçimidir."

"Peki, ona iyi bir eş olacak mısınız?"

"Size anlatmak istedim şey işte bu."

Bellegarde elini dostunun kolu üzerine koydu, ona tepeden tırnağa şöyle bir baktı, bir kahkaha atarak diğer elini havada salladı. Oda boyunca yürüdü, geri döndü ve New-

man'ın önünde durdu. "Tüm bunlar çok ilginç, çok garip. Size söylediğim gibi, kendim için değil, geleneklerim, batıl inançlarım adına konuşuyorum. Kişisel olarak sizin bu teklifiniz beni gerçekten sevindirdi. Önce şaşırttı; ama düşündükçe, daha iyi anlamaya başladım. Açıklamaya kalkmama gerek yok; siz beni anlamayacaksınız. Niçin açıklama istediğinizi de anlamıyorum; bu büyük bir kayıp değil."

"Ah, açıklanacak başka şeyler varsa, açıklayın! Gözlerim açık ilerlemek istiyorum. Anlamak için elimden geleni yapacağım."

"Hayır" dedi Bellegarde, "bu bana yakışmaz; vazgeçiyorum. İlk gördüğümde, hoşlanmıştım sizden, buna sadık kalacağım. Sizinle emir veriyormuşçasına konuşmak çok çirkin olur. Daha önce, sizi kıskandığımı söylemiştim; bizim deyişimizle *vous m'imposez*[25]. Son beş dakikaya kadar sizi fazla tanımamışım. Bu nedenle, işleri oluruna bırakalım, benim yerimde olsaydınız, siz de açıklamazdınız."

Üstü kapalı değindiği o gizemli olanaktan vazgeçmekle, Bellegarde çok cömert bir iş yaptığını mı düşünüyordu, bilmiyorum. Öyleyse, cömertliğinin değeri bilinmez ve karşılığında ödülünü alamazdı. Newman, genç Fransız'ın duygularını evirip çevirme gücünü anlayamamıştı ve artık bundan kolay kaçış yoktu. Dostuna teşekkür anlamında bile bakmamıştı. "Ailenizin ve arkadaşlarınızın bana sırt çevirdiğini söyleyene dek gözlerim açık kalacaktır. İnsanların birine sırt çevirme nedenleri üzerine asla fazlaca kafa yormuş değilim; bu soruna düşünmeden yaklaşıyorum. Bu açıdan bir şey göremiyorum. Ancak, en iyisi kadar iyi olduğumu bilmenizi isterim. Kimin en iyi olduğunu da söyleyemem, bu konuda da fazla düşünmedim. Gerçeği söylemek gerekirse, kendimle ilgili her zaman, iyi şeyler düşünmüşümdür, başarılı bir insan için böyle düşünmemek elde değildir. Kibirli olduğumu kabul ediyorum. Evet de-

25. (Fr.) Bana dayatıyorsunuz. (y.h.n.)

miyorsam, kendimi, diğerleri kadar yükseklerde görmediğimdendir. Bu tartışmayı ben değil, siz başlattınız. Kendimi asla savunma durumundaki ya da haklı çıkmaya çalışan biri olarak görmüyorum; ancak sizin çevreniz öyle algılarsa, ben de elimden geleni yaparım."

"Ama biraz önce, anneme ve ağabeyime saygı gösteriyordunuz."

"Lanet olsun!" diye kükredi Newman. "Nazik olmak istiyorum."

"Güzel!" diyerek ona katılan Bellegarde, "bu iş uzun sürer, çok eğlenceli olacak. Bu konuda soğukkanlı oluşumu bağışlayın; ama konu kaçınılmaz bir gereklilik kazandı. Olumlu bir coşku var. Sizin tarafınızı tutmam dışında, bu oyunda izleyici olmak kadar, oyuncu da olacağım. Siz başroldesiniz; size inanıyor ve sizi destekliyorum. Kız kardeşimin değerini bilmiş olmanız yönündeki basit gerçek istediğim kanıt olacaktır. Tüm insanlar eşittir, özellikle de zevk sahibi olanlar!" dedi.

Newman, "Madam de Cintré evlenmemekte kararlı mı?" diye sordu.

"Bu benim edindiğim izlenim. Ama bu sizinle ilgili bir şey değil; düşüncesini değiştirmek de size kalıyor."

"Korkarım bu iş zor olacak" dedi Newman ciddiyetle.

"Kolay olacağını sanmıyorum. Genel olarak, bir dul niçin bir daha evlenmez diye düşünürüm. Evliliğin sağladığı kazanımlardan, özgürlük ve saygınlıktan, yararlandı, kötü yanlarından kurtuldu. Kafasını ne diye bir daha cellada teslim etsin? Tutkulu bir yanı var: Bir erkek ona iyi bir konum sağlarsa, onu prensesi, elçisi yaparsa, her şey karşılığını fazlasıyla bulacaktır."

"Bu anlamda, Madam de Cintré hırslı mı?"

"Kim bilir?" diyerek omuz silken Bellegarde, "Onun tam olarak ne olduğunu ya da olmadığını anlatmaya çalışmıyorum. Önemli bir adamın karısı olma düşüncesi onu

etkileyebilir sanıyorum. Bir bakıma, ne yaparsa yapsın, olanaksız olabileceği inancını taşıyorum. Ne çok güvenli olun ne de çok kuşkulu. Onun gözünde, sıra dışı, beklenmedik ve özgün bir kişi olabilirseniz başarı şansınız artar. Başka bir kişiliğe bürünmeyin; yalnızca kendiniz olun. Böyle olursanız, bir umut doğar; sonucu çok merak ediyorum" diye konuştu.

"Önerilerinize çok teşekkür ederim" dedi Newman ve gülerek ekledi: "Sizin hatırınız için eğlenceli olmaya çalışacağım."

"Eğlenceli olmaktan da öte şeyler olacak" dedi Bellegarde; "esinleyici olmalısınız. Ben kendi açımdan, siz kendi açınızdan bakıyorsunuz. Neresinden bakarsanız bakın, her şey değişiklik için! Daha dün çenemi yerinden oynatacak kadar esniyor, bu dünyada değişen bir şey yok diyordum! Sizin aileye bir âşık olarak girişiniz de yeni bir şey değilse, o zaman ben yanılıyorum demektir. Sevgili dostum, bu konuda iyi ya da kötü bir şey dile getirmeyeceğim; yalnızca *yeni* diyeceğim." Bir yenilik duygusuna kapılmış olan Bellegarde, kendini şömine önündeki derin koltuğa bırakarak, yoğun, kalıcı bir gülümsemeyle, duygularını, önündeki kütük yalımlarında okur gibiydi. "Haydi, dostum; size iyi dileklerimi sunuyorum; ama ne yazık ki, beni anlamıyorsunuz, ne yaptığımı da bilmiyorsunuz."

"Ah" dedi Newman gülerek, "yanlış bir şey yapma. Bırakın yanlışı ben yapayım, siz bana karşı çıkın. Size fazla yük olmak istemem."

Bellegarde yine yerinden fırladı; kesinlikle coşkuya kapılmıştı; gözlerinde alışılmışın da dışında parlak bir kıvılcım çaktı. "Asla anlamayacak, asla öğrenemeyeceksiniz" dedi; "başarılı olursanız ve ben sonra sizi desteklemekten vazgeçersem, beklediğim ölçüde hoşlanmayacaksınız benden. Siz her zaman mükemmel bir insan olarak kalacaksınız, fakat minnettar kalmayacaksınız. Neyse, önemli değil, bu

eğlenceden payımı alacağım." Kahkahalara boğulan Bellegarde, "Şaşkın görünüyorsunuz, neredeyse, korkmuş gibisiniz" dedi.

Newman, "Ne yazık ki, sizi anlamıyorum. Bazı iyi esprileri kaçırıyorum" dedi.

"Hatırlıyorsanız, tuhaf bir aile olduğumuzu söylemiştim size" dedi Bellegarde ve sözlerini sürdürerek, "Sizi yine uyarıyorum. Biz böyleyiz! Annem tuhaf, ağabeyim tuhaf, ben her ikisinden de tuhaf olduğuma inanıyorum. Kız kardeşimi de biraz tuhaf bulacaksın. Eski ağaçların dalları kıvrık, eski evlerin duvarları çatlaktır; eski ırkların tuhaf sırları olur. Bizim sekiz yüz yıllık bir aile olduğumuzu aklınızdan çıkarmayın!" dedi.

"Çok iyi" dedi Newman; "ben de Avrupa'ya bunun için geldim zaten. Programıma siz de katıldınız."

"*Touchez-là*[26], o zaman" dedi Bellegarde elini uzatarak. "Anlaştık; sizi onaylıyorum; davanızı benimsiyorum. Çünkü sizi çok seviyorum; ancak tek neden bu değil!" Newman'ın elini tutuyor, sorgularmış gibi, ayakta ona bakıyordu.

"Peki, öteki neden nedir?"

"Ben muhalifim. Bir başkasından nefret ediyorum."

"Ağabeyinizden mi?" diye sordu Newman, değişmeyen ses tonuyla.

Bellegarde parmaklarını dudaklarına götürerek *hişş!* diyerek fısıldadı, "Eski ailelerin tuhaf gizemleri olur. Harekete geçin ve gidip kız kardeşimi görün, duygularınızı paylaştığımdan emin olun!" diyerek çıkıp gitti.

Newman şömine ateşinin önündeki koltuğa çökerek uzun süre gözlerini yalımlara dikti.

---

26. (Fr.) Buraya dokunun. (y.h.n.)

bölüm dokuz

Newman, ertesi gün Madam de Cintré'yi görmeye gittiğinde, hizmetçisi evde olduğunu söylemişti. O geniş, soğuk merdivenlerden çıkarak, biraz yukarıdaki, solgun yaldızlı duvarları küçük kapı panolarından oluşmuş gibi görünen, ferah bir giriş yerine geçti; oradan, daha önce kabul edilmiş olduğu oturma odasına alındı. Oda boştu; hizmetçi Madam de Cintré'nin hemen geleceğini söyledi. Zamanı vardı; beklerken Bellegarde'ın önceki akşamdan sonra kız kardeşine konuşmalarından söz edip etmediğini merak etti. Eğer öyle ise, Madam de Cintré'nin onu kabul etmesi cesaret vericiydi. Ona karşı aşırı hayranlık duyduğunu, planlarını biliyor olabileceğini düşünüyordu; hoşa gitmeyen bir durum yoktu. Genç kadının yüzünde güzelliğini azaltacak bir anlatım olamazdı; aklındaki teklifine de aşağılayıcı ve alaycı bir gözle bakmayacaktı. Yüreğinin derinliklerini okuyup ona karşı olan iyi niyetinin boyutunu ölçebilirse, kendisine nazik davranacağını seziyordu.

Bu denli uzun bir bekleyiş sonunda, Newman, onun kararsız olup olmadığını merak etmeye başlamıştı ki, genç kadın en sonunda geldi. Her zamanki içtenliğiyle gülümseyerek elini uzattı; uysal ve ışıltılı gözleriyle, doğrudan

Newman'a baktı; sesi titreyerek onu gördüğüne sevindiğini söyleyip hatırını sordu. Daha önceki karşılaşmalarında nasılsa şimdi de öyleydi; dışarıya açıldığında dağılıp yok olan hafif bir parfüm kokusu gibi, Madam de Cintre'nin utangaçlığı da yaklaştıkça daha çok sezilebiliyordu. Bu dağılan çekingenlik, kararlı ve güvenli davranışlarına ayrı bir değer katıyordu; bir başarıyı, yeteneği, bir piyanistin enfes dokunuşlarını çağrıştırıyordu. Aslında, Newman'ı özellikle etkileyip büyüleyen şey, Madam de Cintré'nin sanatçılara atfedilen "ağırlığını koyma" özelliği idi; sürekli olarak, bir eş bularak kişiliğini tamamlayacağı ve karısının kendisini dünyaya açıklayacağı duygusuna geri dönüyordu. Buradaki tek sorun, aslında, böylesi kusursuz bir enstrüman olduğu zaman, kendinizle o enstrümanı kullanan deha arasına fazla giriyor gibi görünme sorunudur. Madam de Cintré, gençliğinde yaşadığı gizemli seremoniler, kültürel süreçler ve belirlenmiş abartılı toplumsal zorunluluklarla Newman'da yoğun bir eğitimden geçtiği izlenimi uyandırıyordu. Tüm bunlar, daha önce de vurguladığım gibi, onu az bulunur ve değerli yapmaktaydı; Newman'ın dediği gibi, çevresindekilerin en iyisini elde etme tutkusunda olan bir adamın elde etmek isteyeceği çok değerli bir varlıktı. Fakat duruma, özel, mutlu bir gözle bakıldığında, Newman, doğa ile sanatın böyle nefis bir bileşimin neresinde ayrıldığını merak ediyordu. Özel amaçlar, görgü kurallarından nerede ayrılıyordu? Kibarlık nerede sona eriyor, içtenlik nerede başlıyordu? Newman bu soruları kendisine, hayranı olduğu bu varlığı tüm karmaşıklığıyla kabul etmeye hazır bir halde ayakta dururken soruyordu; bu kabul edişin derin bir güvenlik içinde olabileceğini, ayrıntılarını da daha sonra, boş bir anında inceleyeceğini düşünüyordu.

"Sizi yalnız bulduğum için çok mutluyum" dedi Newman. "Biliyorsunuz, daha önce bu şansı yakalayamamıştım."

"Ama geçen gelişinizde, şansınızla bir sorununuz yok gibi görünüyordu" dedi Madam de Cintré. "Oturmuş konuklarımı izlerken oldukça neşeliydiniz. Onları nasıl buldunuz?"

"Ah, bayanlar çok zarif, kibar ve kısa sürede ayrıldıkları için de harikaydılar. Ancak asıl düşündüğüm şey, bütün o hanımların size olan hayranlığımı artırmış olmalarıydı." Bu, Newman açısından nazik bir tutum değildi, bu, onun yabancısı olduğu bir sanattı. Yalnızca, yapacağı şeye karar vermiş ve onu elde etmek için etkin önlemleri almaya başlayan, pratik bir erkeğin içgüdüsüydü.

Madam de Cintré biraz şaşırdı, kaşlarını kaldırdı; böylesi ateşli bir komplimanı kesinlikle beklemiyordu. "Ah, bu durumda" dedi gülerek"beni tek başıma bulmanız bana iyi şans getirmeyecek. Umarım, hemen birileri gelir buraya" dedi.

"Umarım, kimse gelmez" dedi Newman. "Sizinle özel olarak konuşmak istediğim meseleler var. Ağabeyinizle görüştünüz mü?

"Evet; onu bir saat önce gördüm."

"Dün gece onu gördüğümü size söyledi mi?"

"Evet, söyledi."

"Neler konuştuğumuzu da söyledi mi?"

Madam de Cintré bir an duraksadı. Newman'ın soruları sürdükçe, gelecek soruları gerekli fakat kabul edilemez bulduğundan, biraz rengi solmuştu. "Bana vermesi için bir not mu verdiniz kendisine?" diye sordu.

"Tam olarak bir not değildi. Benim için bir şey yapmasını rica etmiştim."

"İstediğiniz şey övgülerinizi dile getirmekti, öyle değil mi?" Bu sorusunu, sanki işi kolaylaştırmak istermiş gibi, bir gülümsemeyle süslemişti.

"Evet, amaç buydu" dedi Newman. "Övgülerimi size iletti mi?"

"Sizin için çok iyi şeyler söyledi. Ama onları sizin rica-nız üzerine söylediğini öğrenince, övgülerine karşı bir çekince duydum."

"Ah, fark etmez, ağabeyiniz benimle ilgili inanmadığı şeyler söylemeyecektir. Kendisi bunu yapmayacak kadar dürüst bir insan."

Madam de Cintré, "Açıklayamadığınız bir şey mi var?" dedi. "Ağabeyimi överek beni hoşnut etmeye mi çalışıyor-sunuz? İtiraf etmeliyim ki, iyi bir yol."

"Benim için başarıya götüren her yol iyidir. Bana yara-rı dokunacaksa, ağabeyinizi gün boyu överim. Ufak tefek, soylu biri. Bana yardımcı olmak için elinden gelen her şeyi yapacağı konusunda söz verdi; ona güvenebileceğimi dü-şünüyorum."

"Fazla büyütmeyin. Size fazla yardım etmez."

"Kuşkusuz, kendi yolumu kendim çizmeliyim. Bunu çok iyi biliyorum. Bunun için, yalnızca şans istiyorum. Kardeşinizin size söylediklerinden sonra, beni görmeyi kabul ederek bana neredeyse bir şans verdiğinizi düşün-düm."

"Kardeşime söz verdiğim için sizinle görüşüyorum" dedi Madam de Cintré, cesaretle.

"Ağabeyiniz bin yaşasın!" diye haykırdı Newman. "Ona dün akşam size şimdiye kadar gördüğüm kadınlardan daha çok hayranlık duyduğumu ve sizi karım olarak görmek istediğimi söyledim." Newman bu sözcükleri, teklemeden, doğrudan ve net bir tavırla dile getirdi. Düşüncesiyle tam anlamıyla bütünleşmişti; tüm zarafetiyle karşısında duran Madam de Cintré'ye kucaklayıcı, olumlu bir yaklaşımla tepeden bakar gibi görünüyordu. Bu özel ses tonu ve tutum elinden gelenin en iyisiydi. Bununla birlikte, arkadaşının, onu dinlerken yüzünde beliren zoraki gülümseme yok olmuştu; genç kadın dudakları aralık, yüzüne acıklı bir maske takmışçasına oturmuş ona bakmaktaydı. Newman'ın

kendisiyle ilgili sözleri onun için sıkıntı yaratmıştı; ancak sabırsızlığını anlatacak öfkeli bir söz bulamıyordu. Newman onu incitmekten korkuyordu; dile getirmek istediği bir bağlılığın olumsuz olabileceğini düşünemiyordu. Ayağa kalktı, şömineye yaslanarak genç kadının önünde durdu. "Size saygısızlık gibi gelebilecek bu sözleri edecek kadar sık görmediğimin bilincindeyim, Bu benim şansızlığım! Bunları sizi ilk gördüğüm anda söylemeliydim. Aslında sizi daha önce gördüm; sizi düş gücümde de gördüm; bana eski bir dost gibi görünmüştünüz. Bu nedenle, sözlerim bir kahramanlık, kompliman ya da saçmalık değil; böyle konuşamam, neden bilmiyorum ama konuşsam da sizinle konuşamam. Sözcüklerin olabileceği ölçüde ciddi bir şey bu. Sizi tanıdığımı düşünüyorum; sizin ne kadar güzel, saygıdeğer bir bayan olduğunuzun bilincindeyim. Belki bir gün daha iyi tanıyacağım ama bugün ancak genel izlenimlere sahibim. Siz, çok daha kusursuz olsanız da, tam aradığım kadınsınız. Karşı çıksanız da, yemin etseniz de bana güvenebilirsiniz. Tüm bunları söylemek için daha çok erken; nedeyse kırıcı. Ama niçin, bile bile zaman kaybedeyim? Sizin düşünmek için zamanınız varsa düşünün lütfen. Ne kadar çabuk başlarsanız, benim için o kadar iyi. Benimle ilgili ne düşündüğünüzü bilmiyorum ama benim bir sırrım yok; ne görüyorsanız oyum. Ağabeyiniz bana, geçmişimin ve yaptığım işlerin aleyhimde olduğunu; sizin ailenizin benimkinden daha üstün olduğunu söyledi. Bu, benim kesinlikle anlamadığım ve kabul edemediğim bir düşünce. Siz buna aldırmıyorsunuz. Çok tutarlı bir adam olduğum konusunda size güvence verebilirim; üzerine düşersem, birkaç yıl içinde kim ve ne olduğumu açıklamak için zaman yitirmeden her şeyi yoluna koyabilirim. Beni beğenip beğenmeyeceğinize siz karar vereceksiniz. Her şey önünüzde. Hiçbir gizli saklı, kötü ya da hileli bir yanım olmadığına inancım tamdır. İyi yürekli bir insanım! Size,

bir erkeğin bir kadına verebileceği her şeyi vereceğim. Büyük, çok büyük bir servetim var; izin verirseniz, bir gün ayrıntılarına girerim. Gösterişli bir yaşam istiyorsanız, paranın satın alabileceği her şeyi elde edebileceksiniz. Vazgeçebileceğiniz bir şey varsa, yeri doldurulamaz diye kuruntuya kapılmayın. İşi bana bırakın; konuyla ilgilenebilirim; ne istediğinizi öğreneceğim. Güçlü bir adamım ben! İşte, içimden geçenleri size söyledim. Size açılmam iyi oldu. Bunlar hoşunuza gitmediyse bağışlayın; sorunun açıklığa kavuşmasının ne kadar iyi olduğunu bir düşünün. İstemiyorsanız, bana şimdi yanıt vermeyin. Bu konu üzerinde, içinizden geldiği gibi, acele etmeksizin düşünün. Özellikle size olan hayranlığıma fair söylediklerimde öylesine dile getirilmiş bir nokta yok kesinlikle. Bana olumlu bakın, her şey yoluna girecektir."

Newman'ın o ana dek yapmış olduğu en uzun konuşma süresince, Madam de Cintré'nin ona odaklanan bakışları sonunda büyülü bir hal almıştı. Newman'ın söylevi sona erince, gözlerini indirdi, bir süre yere baktı. Sonra ayağa kalktı, olağanüstü bir çift uyanık göz, onun titremekte olduğunu sezmişti. Yine aşırı ciddi görünüyordu. "Teklifinize çok teşekkür ederim" dedi. "Tuhaf görünüyor, fakat fazla beklemeden konuştuğunuza sevindim. Bu konuyu kapatsak iyi olur. Söylediklerinize değer veriyorum; beni onurlandırdınız. Ancak, ben evlenmemeye karar verdim."

"Ah, böyle konuşmayın! Newman, önceki yalvaran ve okşayıcı tonundan kesinlikle daha zayıf bir sesle haykırdı. Genç kadın arkasını döndü, bir süre öyle kaldı. "Daha iyi düşünün. Daha çok genç, çok güzelsiniz, mutlu edilecek ve mutlu edeceksiniz. Özgürlüğünüzü yitirmekten korkuyorsanız, o özgürlüğün işte burada olduğu konusunda size güvence verebilirim. Şu anda sürdürdüğünüz yaşam, size sunacağım yaşam yanında karamsar bir bağlılık. Sizi bu

uçsuz bucaksız dünyanın dilediğiniz yerine götürebilirim. Mutsuz musunuz? Bende mutsuz olduğunuz izlenimi bırakıyorsunuz. Mutsuz olmaya ya da mutsuz edilmeye hakkınız yok. Lütfen, gelip tüm bunlara bir son vermeme izin verin."

Madam de Cintré başka yöne bakarak olduğu yerde bir süre daha kaldı. Newman'ın konuşma biçiminden etkilendiyse, bu akla yatkın bir şeydi. Her zaman yumuşak ve sorgulayıcı olan ses tonu, sevilen bir çocukla konuşur gibi, giderek kibar ve hafifçe yargılayıcı olmuştu. Ayakta durmuş, genç kadını izlemekteydi; kadın yine Newman'a dönmüştü ama bu kez onun yüzüne bakmadı, görülebilir az bir çabayla sessizce bir şeyler söyledi.

"Evlenmemem için birçok neden var" dedi, "size açıklayabileceğimden daha çok. Mutluluğuma gelince, ben mutluyum. Teklifiniz, size anlatamayacağım bir sürü nedenle bana tuhaf görünüyor. Bir teklifte bulunmakta kesinlikle haklısınız. Ama bu teklifi kabul edemem; olanaksız bu. Lütfen, bu konuyu bir daha asla açmayın. Bana bu konuda söz vermezseniz, sizden bir daha buraya gelmemenizi rica edeceğim."

"Niçin olanaksız?" Newman ısrar etti. "Olanaksız olmadığını aklınıza getirmeden önce öyle olduğunu düşünebilirsiniz. Önce, hoşlanacağınızı beklemiyordum zaten; ancak bu konuya bir süre kafa yorarsanız, hoşnut kalabileceğiniz inancındayım."

"Sizi tanımıyorum" dedi Madam de Cintré. "Sizi ne kadar az tanıdığımı bir düşünün."

"Kesinlikle çok az, bu nedenle, konuya anında karşı çıkmanızı istemem. Sizden istediğim tek şey hayır demeden, bir umut vermeniz. İstediğiniz kadar bekleyeceğim. Bu arada beni daha çok görebilir ve daha iyi tanıyabilirsiniz, bana potansiyel bir koca, bir aday, gözüyle bakıp kararınızı verin."

Madam de Cintré'nin düşüncelerinde hızla bir şeyler değişiyordu; bir soruyu Newman'ın gözlerinde tartıp bir karara varmaya çalışmaktaydı. "Bu aşamadan sonra, sizden, bir daha geri dönmemek üzere evimden ayrılmanızı isteyemem" dedi, "sizi dinlediğimde, size umut verir gibi görünüyorum. Sizi kararıma karşın dinledim. Çünkü güzel konuşuyorsunuz. Bu sabah, birisi benden, sizi bir koca adayı olarak görmemi isteseydi, ona deli derdim. Gördüğünüz gibi sizi dinliyorum!" Ellerini uzattı, sonra bir güçsüzlük ifadesiyle, iki yanına düşürdü.

"Evet, söylenecek ne varsa, tümünü söyledim" dedi Newman. "Size, sınırsız inanıyorum ve size, bir insan için düşünebileceğim tüm iyilikleri diliyorum. Benimle evlenirseniz, *güvende* olacağınıza kesinlikle inanıyorum." Bir gülümsemeyle konuşmasını sürdürerek "Az önce söylediğim gibi, kötü huylarım yok. Sizin için her şeyi yapabilirim. Alıştığınız türde, incelmiş, kibar ve kurallara uyan biri olmadığım için korkuyorsanız, bu konuda kaygınız olmasın. Ben duyarlı bir insanım! Göreceksiniz!" dedi.

Madam de Cintré biraz uzaklaştı, pencerenin yanında, porselen bir saksıdaki büyük bir açelya bitkisinin önünde durdu. Bitkiden bir çiçek kopardı, parmakları arasında bükerek geri döndü. Sessizce oturdu, Newman'ın daha çok konuşmasını istermiş gibiydi.

"Evlenmenizin niçin imkânsız olduğunu söylüyorsunuz?" diye sürdürdü Newman, "bunu imkânsız kılan tek şey sizin şu anda evli olmanızdır. Bunun nedeni, evliliğinizde mutlu olmayışınız mı? Bu iyi bir neden olabilir! Ailenizin baskı uygulaması, işinize karışması, canınızı sıkması mı nedeni? Diğer bir neden, evliliğin sizi çok özgür bırakacak olması. Ailenize karşı bir şey söylemiyorum; bunu anlayın!" Akıllı bir gözlemciyi güldürebilecek bir istekle ekledi: "Onlar için doğru olan hangi yol olursa

olsun, kendimi onlara kabul ettireceğim, istediğiniz ne olursa olsun, gerekeni yapacağım. Bana güvenin!"

Madam de Cintré yeniden ayağa kalktı, Newman'ın yanında ayakta durduğu şömineye yaklaştı. Yüzündeki acı ve sıkıntılı ifade silinmiş; yüzü, Newman'ın, onun huyuna mı, amacına mı, sanata mı yoksa doğaya mı bağlamak konusunda, en azından bu kez, şaşırmak zorunda kalmadığı bir ışıkla aydınlanmıştı. Arkadaşlık sınırını aşıp çevresine bakınarak geniş bir alan gören bir kadın havasındaydı. Belirli ölçüde, denetimli ve sınırlı bir coşku, bakışlarının her zamanki parlaklığına karışmış görünüyordu. "Sizi yeniden görmeye karşı değilim" dedi, "çünkü söylediklerinizin çoğundan hoşlandım. Ama sizi ancak şu koşulla görebilirim: Uzun bir süre bu tarz konuşmalar yapmayacaksınız."

"Ne kadar bir süre?"

"Altı ay. Bunun için ciddi bir söz vermelisiniz."

"Tamam, söz veriyorum."

"Hoşça kalın o zaman" diyerek elini uzattı Madam de Cintré.

Newman, bir şey daha söyleyecekmiş gibi, bir an durdu. Ama yalnızca ona baktı; sonra da ayrıldı.

O akşam, bulvarda, Valentin de Bellegarde ile karşılaştı. Selamlaştıktan sonra, Newman ona, birkaç saat önce Madam de Cintré'yi gördüğünü anlattı.

"Biliyorum" dedi Bellegarde, "Rue de l'Université'de yemek yedim." Sonra, iki adam da bir süre sessiz kaldılar. Newman, Bellegarde'a, ziyaretinin ne gibi görünür bir etki yaptığını sormak istiyordu; ancak Kont Bellegarde'ın kendi sorusu vardı ve önce o konuştu.

"Beni ilgilendirmez ama kız kardeşime neler söyledin, bakalım?"

"Ona evlenme teklif ettiğimi sana söylemek isterim" dedi Newman.

"Şimdiden!" Genç adam ıslık çalarak, " 'Vakit nakittir!' Amerika'da böyle mi söylüyorlar? Peki, Madam de Cintré ne dedi?" diye merakla sordu.

"Teklifimi kabul etmedi."

"O durumda edemezdi, biliyorsun."

"Ama onu yine göreceğim" dedi Newman.

"Ah, şu kadınlar ne tuhaf!" diye haykırdı Bellegarde. Sonra, durdu, Newman'ı koluyla engelledi. "Sana saygım var!" diye haykırdı. "Bireysel başarı dediğimiz budur işte! Seni hemen ağabeyimle tanıştırmalıyım."

"Ne zaman istersen!" dedi Newman.

bölüm on

Newman, dostları Tristram'larla çok sık görüşüyordu ama Bayan Tristram'a kulak asacak olursanız Newman daha önemli bir tanıdığı yüzünden onları ihmal ettiğini düşünebilirsiniz. "Rakiplerimiz olmadığı sürece, iyi durumdayız; hiç yoktan iyidir. Ama siz artık gözde ve her gün üç akşam yemeğinden birini seçen biri olduğunuza göre, biz bir köşeye atılmış oluyoruz. Ayda bir gelip bizi görmeniz iyi bir şey kuşkusuz; niçin bize kartlarınızdan göndermiyorsunuz, merak ediyorum. Bir kart gönderirseniz, kenarları siyah olsun lütfen; o zaman son umutlarımızın da tükendiğini anlarız." Bayan Tristram, Newman'ın kendilerini ihmal ettiğini, aslında ona olan bağlılığını gösteren, bu tür iğneleyici sözlerle dile getiriyordu. Şaka yaptığına kuşku yoktu, fakat onun ciddiyetinde bir neşe, şakalarında da alaycılık vardı.

Newman, "Karakterimi bu kadar özgür bırakmanız, size iyi davrandığımı gösteren en iyi kanıttır" diyordu. Samimiyet nefret doğurur; kendimi ucuza satıyorum. Gururlu olsaydım, bir süre sizden uzak durur, beni yemeğe çağırdığınızda da Prenses Borealska'ya gideceğimi söylerdim. Ama eğlencem sözkonusu olduğunda ve beni görme

arzunuzun korunması için dilediğiniz her şeye varım, hatta beni ancak kötü isimler takarak görmeniz gerekiyorsa ona da varım. Paris'in en büyük züppesi olduğumu kabul ediyorum." Newman, aslında tanıtılmış olduğu Polonyalı meraklı hanımefendi Prenses Borealska'nın verdiği davete, o gün Bayan Tristram'a gittiği için katılmamıştı; Avenue d'Iéna'daki ev sahibesinin ters tutumu karşısında dostluğuna sadık kalmaması sözkonusuydu. Sık sık ziyaret edilmesini sağlayan ahlaki bozulmayı açıklaması gerekiyordu. Bu açıklama yeterli değilse, benden daha iyi analiz yapan biri doğru bir açıklama yapmalı. Kahramanımızı hızla sürükleyen bir akıntıya soktuğumuz için, Bayan Tristram bu hızdan pek mutlu görünmemektedir. Kendisi çok başarılı olmuştu; oyununu fazla akıllıca oynamış, kartları karıştırmak istemişti. Newman, zamanı geldiğinde, ona dostunun "doyurucu" olduğunu söylemişti. Bu sıfat romantik değildi, fakat Bayan Tristram bunun asıl anlamını algılamakta güçlük çekmemişti. Koltuğuna yaslanıp başını arkaya yasladığında, Newman'ın yarı kapalı gözlerinden yansıyan o bakış ve o kısacık sözcük ona, o ana kadar karşılaşmış olduğu en iyi türden olgun bir duygusallık olarak görünmüştü. Bir Fransız deyişine göre, Newman kendi içinde çoğalıyordu, fakat ılımlı çıkışları Bayan Tristram'ın birkaç ay önce özgürce ortaya koyduğu çabayı tek başına etkiliyordu. Bayan Tristram, artık Madam de Cintré ile ilgili salt eleştirel bir görüş oluşturma eğilimine girmiş görünüyordu ve onun tüm erdemlerin bir özeti olduğu görüşüne yanıt vermemesinin anlaşılmasını diliyordu. "Başka hiçbir kadının bu kadın kadar iyi görünmedi" diyordu. "Shakespeare'in Desdemona'yı nasıl nitelediğini anımsa; 'üst düzey incelikte bir Venedikli.' Madam de Cintré de seçkin bir Parisli. Büyüleyici bir kadın ve beş yüz erdemi var; bunları aklınızda tutsanız iyi olur." Acaba, Bayan Tristram, Seine Nehri'nin öteki yakasından, sevgili dostu-

nu kıskanmaya başladığını ve Newman'a ideal bir eş bulayım derken tarafsızlığı fazla abarttığını mı fark ediyordu? Bundan kuşku duymakta özgürüz. Avenue d'Iéna'lı tutarsız küçük kadın, mantığı açısından, önlenemez bir değişim ihtiyacı duyuyordu. Canlı bir düş gücü vardı; bazen en sevdiği inançlarına, saplantıdan daha yoğun bir canlılıkla ters düşen düşlere kapılırdı. Doğruyu düşünmekten bıkardı; bunun ciddi bir sakıncası yoktu; çünkü yanlışı düşünmekten de aynı biçimde bıkıyordu. Onun bu gizemli terslikleri arasında, hayran kalınacak adalet ışıkları parlıyordu. Bu ışıklardan biri, Newman, Madam de Cintré'ye resmi bir evlilik teklifinde bulunduğunu söylediğinde parlamıştı. Genç kadına söylediklerini ve onun yanıtlarını birkaç sözcükle yinelemişti. Bayan Tristram da aşırı bir ilgiyle dinlemişti.

"Ama sonuç olarak" dedi Newman, "beni kutlamanız için ortada bir neden yok. Bu bir zafer değil" dedi.

"Kusura bakma ama bu büyük bir zafer. Seni ilk sözcüğünde susturmadığına ve onunla bir daha konuşmamanı istemediğine göre bu büyük bir zaferdir" dedi Bayan Tristram.

"Anlayamadım" dedi Newman.

"Anlamazsın, kuşkusuz; Tanrı aşkına, anlayın biraz! Size kendi bildiğinizi okuyun, aklınıza geleni yapın dediğimde, bu kadar hızlı başarı sağlayacağınızı düşünmemiştim. Beş altı ziyaret yapmadan, böyle açılacağınızı rüyamda görsem inanmazdım. Peki, sizden hoşlanması için ne yaptınız? Hiçbir şey yapmadan, öylece, biraz da kambur vaziyette, oturup gözlerinizi ona diktiniz. O da sizi beğendi, öyle mi?"

"Görmeliydiniz."

"Hayır, kanıtı ortada. Asıl görülmesi gereken şey bundan sonra. Daha fazla çaba göstermeksizin ona evlenme teklif edeceğiniz kadının aklına bile gelmezdi. Konuşurken

onun aklından geçenleri siz anlayamazsınız; olur da sizinle evlenirse, bu ilişki, tüm insanların kadınlara karşı olan alışılagelmiş adaletini gösterecektir. Ona karşı cömert bir tutum içinde olduğunuzu düşüneceksiniz, fakat sizi kabul etmeden önce, ne kadar tuhaf bir duygular denizinden geçtiğini de anlamaya başlayacaksınız. Önceki gün, sizin önünüzde dururken, bir konuya girerek, birkaç saat önce kabul edilemez bir şey için 'Neden olmasın?' dedi. Bir merkez nokta çevresinde, bin tane önyargı ve gelenekten söz etti, daha önce değinmediği şeyleri araştırdı. Claire de Cintré'yi ve onun temsil ettiği şeyleri düşündüğümde, aklımdan çok hoş şeyler geçiyor. Size onunla şansını denemenizi önerdiğimde, kesinlikle, iyiliğinizi düşünmüştüm, günahlarınıza karşın yine öyle düşünüyorum. Ama sizin kim olduğunuzu ve bu nitelikteki bir kadının sizin için böyle bir şey yapması için neler yaptığınızı tam olarak anlayamıyorum."

Newman, "Ah, çok hoş bir şey var işin içinde!" dedi gülerek ve Bayan Tristram'ın sözlerini yineleyerek. Hoş bir şey olduğunu duymaktan aşırı hoşlanmıştı. Kendisiyle ilgili en ufak bir kuşkusu yoktu ama onu elde etmek gibi görkemli bir plan gerektiğini ve ayrıca çevresinin Madam de Cintre'ye duyduğu hayranlığın değerini anlamaya başlamıştı.

Yukarıdaki konuşmadan hemen sonra dostunu ailenin diğer üyeleriyle tanıştırmak üzere Rue de l'Université'ye götürmek amacıyla Valentin de Bellegarde geldi ve "Zaten tanıştırılmıştınız" dedi, "herkes sizden söz etmeye başladı. Kız kardeşim sizin kendisine yapmış olduğunuz ziyaretleri annesine anlattı, annemle karşılaşmamış olmanız bir rastlantı. Kendisine sizin çok büyük bir serveti olan ve evlenmek için üstün bir eş arayan, dünyanın en iyi insanı, bir Amerikalı olduğunu söyledim" dedi.

Newman, "Madam de Cintré'nin kendisiyle yapmış olduğum son konuşmayı annesine anlattığını düşünüyor musunuz?" diye sordu.

"Anlatmadığından kuşkum yok; buna kendisi karar verir. Bu arada, ailenin geri kalan üyeleriyle de görüşmelisiniz. Sizinle ilgili bilinen şeyler; ticarette büyük servet yapmış, biraz sıra dışı biri olmanız ve Claire'imize açıkça hayranlık duymanızdır. Hatırlarsınız, Madam de Cintré'nin oturma odasında gördüğünüz yengem sizi, çok yönlü bir kişilik olarak tanımlıyor. Bu nedenle, annem de sizi merak ediyor."

Newman, "Bana bakıp gülmeyi mi umuyor?" dedi.

"O asla gülmez. Sizden hoşlanmazsa, neşeli görünerek, kendinizi sevdirmeye çalışmayın. Uyarıma kulak verin!"

Bu konuşma akşam yapılmıştı; yarım saat sonra Valentin, dostunu henüz içine girmediği, Rue de l'Univérsite'deki dul Markiz de Bellegarde'ın dairesine buyur etti. Duvar ve tavanları gri beyaz boyalı, ince işlemeli ve kütlesel pervazlarıyla çok geniş, yüksek tavanlı bir odaydı; kapı girişleri ve sandalye arkalıkları solmuş ve özenle onarılmış goblenle örtülüydü; yerde, çok eski olmasına karşın, yumuşaklığını ve derinliğini korumuş, açık renk bir Türk halısı vardı; Madam de Bellegarde'ın çocuklarının her birinin on yaşlarındayken yapılmış portreleri kırmızı ipek fon üzerinde asılıydı. Oda, konuşmalara yetecek kadar birbirinden uzak köşelere yerleştirilmiş, yarım düzine mumla, aydınlatılıyordu. Şöminenin yanında, derin bir koltukta, siyahlar giymiş yaşlı bir bayan oturuyordu; odanın diğer ucunda, piyano başında oturmuş biri güzel bir vals çalıyordu. Newman, bu kişinin Markiz de Bellegarde olduğunu gözlemledi.

Valentin dostunu tanıştırdı; Newman ateşin yanındaki yaşlı bayana doğru adım atarak onunla el sıkıştı. Newman'da beyaz, kırılgan, geniş alınlı, küçük ağızlı, gençliğin

tazeliğini koruyan, bir çift soğuk, mavi gözlü yaşlı bir yüz izlenimi kalmıştı. Ona sert bir ifadeyle bakan Madam de Bellegarde, el sıkışırken, St. Dunstan Kontu'nun kızı olduğunu anımsatan bir İngiliz tutarlılığı havasındaydı. Gelini piyano çalmayı bırakıp Newman'ı içtenlikle selamladı. Valentin genç Markiz'in elini öperken Newman oturup çevresine bakındı.

"Sizi daha önce görmem gerekiyordu" dedi Madam de Bellegarde. "Kızımı birkaç kez ziyaret etmişsiniz."

"Ah, evet" dedi Newman gülümseyerek; "Artık Madam de Cintré ile eski arkadaşız."

"Çok hızlı bir ilerleme" dedi Madam de Bellegarde.

"İstediğim kadar hızlı değil" dedi Newman ciddiyetle.

"Ah, çok azimlisiniz" diye yanıtladı yaşlı kadın.

"Evet, itiraf etmeliyim ki öyleyim" dedi Newman gülümseyerek.

Madam de Bellegarde, Newman'a güzel, soğuk gözleriyle baktı; Newman da, sınamaya çalıştığı potansiyel bir düşmanla karşı karşıya olduğunu düşünerek bu bakışlara karşılık verdi. Bakışları bir süre çakıştı. Sonra Madam de Bellegarde bakışlarını ayırarak, gülümsemeden, "Ben de çok azimliyimdir" dedi.

Newman, yaşlı bayanı sınamanın kolay olmayacağını sezmişti; küçük kadın katı ve anlaşılmazdı. Kızına hem benziyordu, hem de ondan bütünüyle farklıydı. Makyajı Madam de Cintré'ninki ile aynıydı, kaşlarının ve burunlarının inceliği kalıtsaldı. Ama yüzü daha geniş, daha açık ve ağzı, fazla konuşkan olmaktan dolayı mutlu bir sapma yapmış durumdaydı. Bir zamanlar tombul ve sıkışık olan dudakları kapandığı zaman; ancak bir bektaşiüzümü yutacak kadar ya da "Ah, canım, hayır!" diyecek kadar açılabiliyordu. Aksi takdirde, kırk yıl öncesinin güzellik kitaplarında Bayan Emmeline Atheling'in temsil ettiği aristokratik güzelliğe son darbeyi vurmuş olurdu. New-

man'ın gözünde Madam de Cintré'nin yüzünde Batı düzlüklerindeki gibi esintiler boyu, parça parça bulutlar kadar çok geniş bir alana yayılan hoş bir anlatım vardı. Oysa annesinin ak pak, katı, saygı bekleyen yüzü, kuralcı bakışları ve gülümsemesiyle, cetvelle çizilmiş bir parşömen kâğıdına mürekkeple yazılıp imzalanmış ve mühürlenmiş bir belgeyi andırıyordu. Newman, ona bakınca, kendi kendine, "Gelenekler ve kurallar kadını" demişti; "bir sözü sessizce bir kurallar dünyası yaratıyordu. Ama kendisini nasıl içselleştiriyor, içi nasıl rahat ediyordu? Kendi dünyasında, çiçekli bir parkta, bir cennette dolaşır gibiydi; yürürken, 'bu uygundur' ya da 'bu kural dışıdır' gibi tabelalar görüyor, bir bülbülü dinlermiş ya da kokulu bir gülü koklarmış gibi coşkuyla duruyor gibiydi." Madam de Bellegarde, çenesinin altından bağlanan siyah kadifeden küçük bir başlık takmış, eski siyah kaşmir bir şala sarınmıştı.

"Siz bir Amerikalısınız, öyle mi?" dedi. "Birkaç Amerikalı gördüm."

"Paris'te birkaç tane var" dedi Newman alaylı olarak.

"Ah, gerçekten mi?" dedi Bayan Bellegarde. "Onları İngiltere'de ya da başka bir yerde gördüm, Paris'te değil. Sanırım, uzun yıllar önce, Pirenelerdeydi. Kadınlarınızın çok güzel olduğu söyleniyor. Gördüğüm kadınlardan biri çok hoştu! Harika bir yüzü vardı! Birisini tanıştırmak için bana bir not vermişti, kim olduğunu unuttum, kendi yazdığı bir not da göndermişti. Daha sonra o mektubu uzun bir süre sakladım, tuhaf bir anlatımı vardı. Bazı tümceleri ezberimde. Çok eskidendi. O zamandan beri hiçbir Amerikalı görmedim. Sanırım, gelinim görmüş; o çok gezenti bir insan, her türlü insanı görür."

O anda, genç kadın, belini çok ince biçimde sıkmış, görünüşe göre bir balo için tasarlanmış giysisini hışırdatarak yanlarına geldi. Çirkindi ama kendine has bir güzelliği de vardı; gözleri dışarı fırlamıştı, dudaklarında tuhaf

bir kırmızılık vardı. Newman'a arkadaşı Matmazel Nioche'yi anımsatıyordu; o engellenmiş genç kız da bu kadın gibi olmak isterdi. Valentin de Bellegarde kadının biraz gerisinde, o çok geniş eteğe basmamak için seke seke yürüyordu.

Ciddi bir tonda, "Omuzlarını arkadan biraz daha sergilemeliydin" dedi, "ayrıca, böyle bir giysiye, kırmalı yuvarlak yaka da takabilirdin."

Genç kadın, Valentin'in sözlerini doğrulamak için, arkasını dönerek şömine rafı üzerindeki aynada sırtına baktı. Ayna aşağı doğru bakmasına karşın, yine de sırtını geniş çapta yansıtıyordu. Genç Markiz, ellerini arkasına götürerek giysisini belinden aşağı doğru çekti. "Böyle mi demek istiyorsun?" diye sordu.

"Şimdi daha iyi" dedi Bellegarde aynı tonda, "isteneni daha iyi gösteriyor, şimdi" dedi.

"Ah, ben asla aşırıya kaçmam" dedi yengesi. Sonra da Madam de Bellegarde'a dönerek, "Az önce, benim için hangi sözcüğü kullandınız madam?"

"Sizin için gezenti dedim ama başka bir isim de takabilirim" dedi.

"Bir gezenti mi? Ne çirkin bir sözcük! Ne anlama geliyor?"

Onun Fransızca bir sözcük olduğunu düşünen Newman, "Çok güzel bir insan" diye araya girdi.

"Çok iyi bir kompliman, fakat kötü bir çeviri" dedi genç Markiz. Sonra ona bakarak, "Dans eder misiniz?" diye sordu.

"Bir adım bile atamam."

"Çok olumsuzsunuz" dedi yalnızca. Geri dönerek aynada yine sırtına baktı.

Görünüşte, bir Amerikalı ile nasıl konuşulacağını merak eden yaşlı bayan, "Paris hoşunuza gidiyor mu?" diye sordu.

"Evet, oldukça" dedi Newman. Sonra dostça bir vurguyla, "Ya sizin?" diye ekledi.

"Paris'i tanıdığımı söyleyemem. Evimi biliyorum, dostlarımı tanıyorum, Paris'i bilmiyorum."

"Çok şey kaçırıyorsunuz" dedi Newman içtenlikle.

Madam de Bellegarde dik dik baktı; büyük bir olasılıkla ilk kez, kaçırdığı fırsatlar konusunda böyle bir hoşgörüyle karşılaşıyordu. "Elimde olanlar bana yetiyor" dedi saygın bir havayla.

Bu arada, Newman odada göz gezdiriyordu, ilgisini çeken nesneler oldukça kasvetli ve eski püsküydü; bunlar arasında, kalın çerçeveli yüksek, küçük pencere kanatları ve aralarına asılı, geçen yüzyıldan kalma sararmış pastel boyalı üç dört portre vardı.

"Evet, sevgili anneciğim" dedi Valentin, gelip şömine rafına yaslanarak, "sevgili dostum Newman ile ilgili görüşleriniz nedir? Size söylediğim gibi mükemmel bir insan, değil mi" diye sordu.

"Bay Newman ile uzun bir tanışıklığım olmadı daha" dedi Madam de Bellegarde. "Şu anda ancak, aşırı kibarlığını değerlendirebiliyorum."

"Annem bu konularda çok iyi karar verir" dedi Valentin, Newman'a. "Onun hoşuna gittiyseniz, bu bir zaferdir."

"Umarım bir gün benden hoşlanırsınız" dedi Newman, yaşlı bayana bakarak. "Daha bir şey yapmadım."

"Siz oğluma bakmayın; sizin başınıza dert açabilir. Aklı bir karış havadadır."

"Ah, onu severim, onu seviyorum" dedi Newman açık sözlülükle.

"Sizi eğlendiriyor mu?"

"Evet, çok."

"Duyuyor musun Valentin?" dedi Madam de Bellegarde. "Bay Newman'ı eğlendiriyormuşsun."

"Daha sonra, o konuya sonra geleceğiz!" diye haykırdı Valentin.

"Diğer oğlumu da görmelisiniz" dedi Madame de Bellegarde. "O, bundan daha iyidir. Fakat, sizi eğlendirmez."

"Bilmiyorum, bilmiyorum!" diye mırıldandı Valentin, düşünceli olarak. "Ama yakında olacakları göreceğiz. İşte, mösyö ağabeyim geliyor."

Kapının açılmasıyla birlikte, Newman'ın yüzünü anımsadığı bir beyefendi içeriye doğru adımını atıyordu. Kahramanımızı, kendisini Madam de Cintré'ye ilk kez tanıtmaya çalışırken bozguna uğratan adamdı o. Valentin de Bellegarde ağabeyini karşılamaya gitti, ona bir süre baktı, sonra kolundan tutarak Newman'ın karşısına çıkardı.

"Bu benim mükemmel dostum Bay Newman" dedi donuk bir sesle. "Onu tanıyor olmalısın."

Marki Hafifçe eğilerek "Tanıştığımıza sevindim Bay Newman" dedi, fakat elini uzatmadı.

Newman, kendi kendine, "Bu, yaşlı kadının kopyası" diyordu, M. de Bellegarde'ı selamlarken. Newman, son Marki'nin çok hoş bir yabancı olduğuna, yaşamı hafife alma eğiliminin bulunduğuna ve ateşin başında oturan o tantanacı kadının kocası olmanın zorluğunu yaşadığına dair spekülatif bir teoriyi zihninde oluşturmaya başlamıştı. Karısıyla mutlu olduysa, çok sevdiği iki küçük çocuğu nedeniyle olmuştu, Madam de Bellegarde ise büyük çocuğunu daha çok severdi.

"Erkek kardeşim bana sizden söz etmişti" dedi M. de Bellegarde; "ve siz kız kardeşimle tanışınca, bizim için de tanışma zamanı geldi." Sonra da annesine dönüp, kibarca eğilerek dudaklarını onun eline dokundurdu, şömine önünde kendine özgü bir tavırla durdu. Favorileri sarı ve parlaktı, hatasız bir İngiliz gibi, yakışıklı çenesinin ortasında bir çukuru vardı. Tırnak cilalarına kadar, "sıra dışı" idi;

güzel, dik duruşuyla, soylu ve asilzade denmeyecek bir davranışı yoktu. Newman, kendisini ağırdan satma sanatını bu denli iyi beceren bir başka insan daha tanımamıştı; büyük bir yapının ön cephesini görebilmek için geri çekilircesine, o da bir adım geri adım atmıştı.

Görünüşe göre, kocasının kendisini baloya götürmesini bekleyen genç Madam Bellegarde, "Nezaket" dedi kocasına, "Giyinmiş kuşanmış olduğuma dikkatini çekmek isterim" dedi.

"İyi fikir" dedi Valentin, mırıldanarak.

"Emrinizdeyim, sevgilim" dedi M. de Bellegarde. "Yalnız, Bay Newman ile bir iki söz etmeme izin vermelisin."

"Ah, bir partiye gidiyorsanız, sizi tutmayayım" dedi Newman. "Yine görüşeceğiz, nasıl olsa. Aslında, benimle konuşmak isterseniz bunun için seve seve bir saat ayırabilirim." Tüm soruları yanıtlamaya ve istenenleri yerine getirmeye hazır olduğunun bilinmesini istiyordu Newman.

M. de Bellegarde şöminenin önünde, beyaz eliyle düzgün favorisini okşarken, özel gözlemci bir bakışın anlamsız gülümsemesiyle birleştiği bir anlatımda, dengesi yerinde, ayakta Newman'ı süzüyordu. "Çok kibarsınız, böyle bir öneride bulunmanıza sevindim" dedi. "Yanılmıyorsam, işleriniz nedeniyle zamanınız değerli. Bizde söylendiği gibi-ah-, *dans les affaires.*[27]"

"İşim başımdan aşmış mı, demek istiyorsunuz? Ah, hayır, şimdilik işleri askıya aldım. Bizim deyişle, 'gezip tozuyorum', zaman benim zamanım."

"Oh, tatildesiniz" dedi M. de Bellegarde. " 'Gezip tozmak'; evet bu sözü işitmiştim."

"Bay Newman bir Amerikalı" dedi Madam de Bellegarde.

"Ağabeyim büyük bir etnologdur" dedi Valentin.

27. (Fr.) İşlerde. (y.h.n.)

"Bir etnolog mu?" dedi Newman. "Oh, demek zencilerin kafatasları gibi şeyler topluyorsunuz."

Marki, erkek kardeşine sertçe bakıp favorisini okşamaya başladı. Sonra, aynı nazik tavırla Newman'a dönerek, "Zevk için mi geziyorsunuz?" diye sordu.

"Ah, gezerek, oradan buradan bir şeyler öğreniyorum. Kuşkusuz bundan çok zevk alıyorum."

"Özel ilgi alanınız nedir?" diye sordu Marki.

"Beni her şey ilgilendirir" dedi Newman. "Bir konuya bağlı kalmam. En çok üreticilere ilgi duyarım."

"Özel ilgi alanınız bu oldu demek?"

"Özel ilgi olduğunu söyleyemem. Asıl ilgim, en kısa sürede, mümkün olan en büyük serveti edinmek olmuştur." Newman, bu saptamayı bilinçli olarak yapmış, gerekirse diye, varlıklı oluşuyla baskın bir hava yaratmaya başlamıştı.

M. de Bellegarde, onaylarcasına güldü. "Umarım, başarılı olmuşsunuzdur" dedi.

"Evet, akla yatkın bir süre içinde büyük bir servet yaptım. Gördüğünüz gibi, fazla yaşlı da değilim."

"Paris bol para harcamak için çok iyi bir yerdir. Size iyi eğlenceler." M. de Bellegarde, eldivenlerini giymeye başladı.

Newman, kısa bir süre, onun beyaz ellerini, içi beyaz kürklü eldivenlerine geçirirken izledi; bu arada duygularında garip bir sapma olmuştu. M. de Bellegard'ın iyi dilekleri, dışarıda serpiştiren yumuşak kar tanelerinin bembeyaz bir gökyüzünden sessizce dağılarak inişleri gibiydi. Newman, yine de, sinirlenmemişti; üzerinde bir üstünlük kurulduğunu düşünmedi; o denli soylu, uyumlu bir ortamı bozacak bir şey yapamayacağının bilincindeydi. Newman, yalnızca dostu Valentin'in uğraşmak zorunda kalacaksın dediği güçlerle karşı karşıya olduğunun ve bu güçlerin yoğunluğunun bilincine varmıştı. Ayaklarını

boylu boyunca uzatarak ve kendi düdüğünü öttürerek karşılık vermeyi isterdi. Bu tepki kötü ve zararlı olmasa da, eğlenceli olmayan bir davranış da değildi. Newman, şu rahat gülümseyişini devreye sokmaya hazırdı, onları bilerek şaşırtmayı planlamamış olsa da ev sahipleri şaşıracaklardı.

"Paris başıboş insanlar için iyi bir yer" dedi, "ya da uzun bir süre için, ailenizle buraya yerleşirseniz, tanıdıklarınız ve çevreniz olursa; ya da bunun gibi büyük bir eviniz, eşiniz ve çoluk çocuğunuz varsa, rahatınız yerindeyse, Paris çok iyi bir yer. Birbirine yakın odaların olduğu bir yerde yaşamak hoşuma gitmez. Ama başıboş bir insan değilim. Öyle olmaya çalışsam da beceremem; eşyanın doğasına aykırı. Benim iş alışkanlıklarım yerine oturmuştur. Oysa, benim diyebileceğim bir evim ya da ailem diyebileceğim bir şeyim yok. Kız kardeşlerim beş bin mil uzaktalar, annem ben daha gençken öldü, bir karım yok; keşke olsa! İşte, gördüğünüz gibi, ne yapacağımı tam olarak bilmiyorum. Sizin kadar kitap okumam; dışarıda yemek yemek, operaya gitmek beni sıkar. İş yaşamımı özlüyorum. Hayatımı kazanmaya neredeyse çocukken başladım ve birkaç ay öncesine kadar, asla işten elimi çekmedim. Boş zamanı hak etmek zordur."

Bu konuşmadan sonra Newman'ı izleyenler arasında, derin bir sessizlik oluşmuştu. Valentin, elleri cebinde, bakışları ona yönelik ayakta duruyordu; sonra yan yan yürüyerek kapıya yaklaştı. Marki eldivenlerini takmakta ve gülümsemekteydi.

"Hayatınızı kazanmaya daha çocukken mi başladınız?" dedi marki.

"Biraz daha sonra, ergenliğimde."

"Kitaplara düşkün olmadığınızı söylediniz" dedi M. de Bellegarde; "ama eğitiminizin erken yaşta kesildiğini anımsıyor ve kabul ediyor olmalısınız" dedi.

"Çok doğru; onuncu yaş günümde okulu bıraktım. Okula gitmenin çok iyi bir şey olduğunun bilincindeydim. Ama daha sonra bilgimi artırdım" diye yanıtladı Newman inandırıcı bir tonda.

"Kız kardeşleriniz mi var?" Madame de Bellegarde sordu.

"Evet, iki tane. Harika kadınlar!"

"Sanırım, hayatın zorlukları onlar için de erken başladı."

"Buna zorluk derseniz, Batı'daki diğer kızlar gibi çok erken evlendiler. Bir tanesi Batı'nın en büyük plastik fabrikasının sahibiyle evlendi."

"Siz plastikten evler de yapıyor musunuz?" diye sordu Marki.

Uzun beyaz şalına sarılmakta olan genç Madam de Bellegarde, "Aileniz büyüdükçe evi de uzatırsınız" dedi.

Newman bu söze karşılık bir kahkaha patlattı; enişte-sinin oturduğu evin büyük ahşap bir ev olduğunu, kendisinin de büyük çapta plastik madde üretip sattığını açıkladı.

"Benim çocuklar, yağışlı havalarda, kauçuk ayakkabılarını giyerek Tuileries'e oynamaya giderler" dedi genç Marki. "Acaba onları da enişteniz mi üretiyor?"

"Büyük bir olasılıkla" dedi Newman; "eğer öyleyse, kesinlikle sağlamdır."

"Aman, cesaretiniz kırılmasın" dedi M. de Bellegarde, belirsiz bir kibarlıkla.

"Ah, kırılmaz. Üzerinde çok düşünmem gereken yeni bir projem var, önemli bir iş." Newman bir an sustu, duraksadı ama hızla düşünüyordu; aklındakini açıklamak istiyordu; ancak bunu yapmak hoşa gitmeyecek bir biçimde konuşmaya zorluyordu onu. Bununla birlikte Madam de Bellegarde'a yönelik konuşmasını sürdürdü, "Projemi

size anlatacağım; belki bana yardımcı olabilirsiniz, ben evlenmek istiyorum."

"Çok iyi bir proje bu ama ben çöpçatan değilim" dedi yaşlı bayan.

Ona bir an bakan Newman, kusursuz bir içtenlikle, "Sizi öyle görmek isterdim" diye açıkladı.

Madam de Bellegarde, Newman'ı çok içten bulmuştu sanki. Sertçe, Fransızca bir şeyler mırıldandı, gözlerini oğluna dikti. O anda kapı açılmış, hızla içeri giren Valentin yeniden kapıda belirmişti.

Yengesine, "Size bir haberim var" dedi. "Claire, baloyu başlatmamanızı istedi, o da sizinle gelecekmiş."

"Claire bizimle geliyor!" diye haykırdı genç Markiz. "*En voilâ, du nouveau!*"[28]

"Kararını değiştirmiş; yarım saat önce karar verdi, saçına son pırlantayı takıyor" dedi Valentin.

"Kızımın aklını çelen şey nedir?" diye sordu Madam de Bellegarde, ciddiyetle. "Son üç yıldır dünyaya açılmadı. Şimdi bana danışmadan, yarım saat için de mi karar verdi?"

"Beş dakika önce bana danıştı, anneciğim" dedi Valentin, "ben de ona bu denli güzel bir kadının, güzelliğini siz de göreceksiniz, kendini canlı canlı gömmeye hakkı yok dedim."

M. de Bellegarde, Fransızca olarak, "Claire annesine danışsa, iyi olurdu, kardeşim. Bu çok tuhaf" dedi.

"Claire adına, buradaki herkese danışıyorum!" dedi Valentin. "İşte geliyor!" Açık kapıya doğru gitti, Madam de Cintré'yi kapıda karşıladı, elinden tutup odaya getirdi. Beyazlar giyinmişti ama ayaklarına kadar uzanan uzun mavi bir pelerin, gümüş bir klips ile omuzlarından tutturulmuştu. Pelerini arkaya savurmuş, uzun beyaz kolları ortaya çıkmıştı. Sık, açık renk saçları arasında bir düzine pırlanta ışıldıyordu. Ciddi görünüyordu, çevresine bakınıp

28. (Fr.) İşte yeni bir şey! (y.h.n.)

Newman'ı görünce, gülümseyerek ona elini uzattı. Newman onu çok güzel bulmuştu. Görünüşe göre, Newman'la göz göze gelmeden, ne yapacağını bilmeden salonun ortasında bir süre duraksayarak kaldığı için, Newman onun yüzüne tam olarak bakma şansı bulmuştu. Sonra, şömine başında, derin bir koltukta oturmakta olan ve Madam de Cintré'ye kızmış gibi bakan annesinin yanına gitti. Madam de Cintré, sırtı diğerlerine dönük olarak, giysisini göstermek için pelerinini üzerinden aldı.

"Beni nasıl buldun?" diye sordu.

"Çok cüretli bulduğumu düşünüyorum" dedi Markiz. "Daha üç gün önce, benim için özel olarak, Düşes Lusignan'ı ziyaret etmeni rica ettiğim zaman, bir programın olmadığını, senin için uygun olduğunu söylemiştin. Senin uygun dediğin şey bu ha? Madam Robineau'yu niçin atlattın? Bu gece mutlu etmek istediğin kim acaba?"

"Kendimi mutlu etmek istiyorum, sevgili anneciğim" dedi Madam de Cintré; eğilerek yaşlı kadını öptü.

"Sürprizlerden hoşlanmam, sevgili kardeşim" dedi Urbain de Bellegarde; "özellikle, balo salonuna girerken."

O an Newman'a konuşmak için esin kaynağı olmuştu, "Ah, bir salona Madam de Cintré ile giriyorsanız, ilginin sizin üzerinizde toplanmasını bekleyemezsiniz!"

M. de Bellegarde zorlama bir gülücükle kız kardeşine döndü, "Umarım, ağabeyin pahasına yapılan bir komplimanı değerlendirebilirsin" dedi. "Haydi gel, madam." Ve Madam d Cintré'yi koluna takarak hızla salondan çıkardı. Valentin de aynısını, görümcesinin kıyafetinin kendisininkinden daha güzel olmadığını düşünmekte olan ama yine de tam olarak içi rahat etmeyen, genç Madam de Bellegarde'a uyguladı. Bir hoşça kal gülümsemesiyle Amerikalı konuğunun gözlerinde kendisini yatıştırıcı bir şey ararken, belirli bir gizemli parlama sezince, kendini onu bulduğu için avutmamış olamazdı.

Madam de Bellegarde ile baş başa kalan Newman, onun karşısında bir süre sessizce ayakta kaldı. "Kızınız çok güzel" dedi sonunda.

"Çok ilginç bir insan" dedi Madam de Bellegarde.

"Bunu duyduğuma sevindim" dedi Newman gülerek. "Bu beni umutlandırıyor."

"Ne umudu?"

"Bir gün benimle evlenmeye razı olacağı umudu."

Yaşlı kadın yavaşça ayağa kalktı. "Projem dediğiniz bu muydu?"

"Evet; siz onay verir misiniz?"

"Onay mı?" Madam de Bellegarde bir an ona bakıp başını iki yana salladı. Yavaşça, "Hayır!" dedi.

"Bu durumda, izin verecek misiniz? Olur, der misiniz?"

"Siz ne sorduğunuzu bilmiyorsunuz. Ben çok gururlu ve her şeye karışan yaşlı bir kadınım."

"Ben de çok zengin bir adamım" dedi Newman.

Madam de Bellegarde bakışlarını yere dikti, Newman, kadının, bu sözleri, öfkelenmeyi gerektirecek bir şey olarak kafasında tarttığını düşünüyordu. Ama sonunda başını kaldırarak, "Ne kadar zenginsiniz?" diye sordu.

Newman gelirini yuvarlak olarak açıkladı; Frank'a çevrildiğinde çok büyük boyutlara ulaşan bu rakam görkemli bir ses çıkarmıştı. Parasal durumu konusunda yaptığı açıklamalar, kaynaklarını yeterince ortaya koymuştu.

"Madam de Bellegarde sessizce dinlemişti. "Çok açık sözlüsünüz" dedi sonunda, "ben de öyle olacağım. Genel olarak, sizinle uğraşmaktansa, sizin yanınızda olurum. Böylesi daha iyi."

"Her koşul için size teşekkür ediyorum" dedi Newman. "Ancak, bu durumda, benimle yeterince uğraştınız. İyi geceler!" diyerek ayrıldı.

bölüm on bir

Gezisinden sonra Paris'e döndüğünde, Newman, M. Nioche ile Fransızca derslerine başlamamış, zamanını başka konulara harcamıştı. Bununla birlikte, M. Nioche, hemen Newman'ı görmeye gelmiş, Newman'ın asla akıl erdiremediği gizemli bir yolla, onunla ilgili her şeyi öğrenmişti. Ufak tefek, meteliksiz kapitalist, Newman'ı arka arkaya birkaç kez görmeye gelmişti. Kendisine fazla para ödendiği için eziklik duygusuna kapıldığından, bunun karşılığını, küçük taksitler halinde dilbilgisi ve istatistiksel bilgiler sunarak verme çabasındaymış gibiydi. Birkaç ay öncesinde olduğu gibi, yine o düzgün, melankolik görünümündeydi; paltosunda ve şapkasının eski parlaklığında bir değişiklik olmamıştı. Ama zavallı adamın iç huzuru biraz daha kaçmış gibiydi, sanki yazın, başından kötü şeyler geçmişti. Newman, ilgiyle Matmazel Noémie'yi sordu, M. Nioche de yanıt olarak, ona yaşlı gözlerle, sessizce baktı.

Sonunda, "Bana sormayın, efendim" dedi. "Oturup onu izliyorum, fakat elimden bir şey gelmiyor."

"Kötü bir davranışta mı bulundu?"

"Gerçekten bilmiyorum. Onu izleyemiyorum. Onu anlayamıyorum. Kafasında bir şeyler var; ne yapmaya çalıştığını bilmiyorum. Benim için çok derin."

"Louvre'a gidiyor mu? Benim için o kopyaları yaptı mı?"

"Louvre'a gidiyor, ama kopya namına bir şey görmüş değilim. Sehpasında bir şey oluyor; sanırım sizin ısmarladığınız resimlerden biri. Bu denli harika bir sipariş ona melek parmakları kazandırmış olmalı. Ancak ciddi çalışmıyor. Ona bir şey söyleyemiyorum; ondan korkuyorum. Geçen yaz, bir akşam onunla Champs Elysées'de yürüyüşe çıktığımızda, beni korkutan şeyler söyledi."

"Neler söyledi?"

"Bunları söyleyemeyecek olan mutsuz bir babayı bağışlayın" dedi M. Nioche patiska cep mendilini açarken.

Newman, kendi kendine Matmazel Noémie'yi Louvre'da görmeye gideceğine söz verdi. Kopya çalışmaları nasıl gidiyor diye merak ediyordu ama genç kadını da merak etmiyor değildi. Bir öğleden sonra müzeye gitti, birkaç odayı boş yere dolaştı. Tam İtalyan ustaların bulunduğu salona girmek üzereydi ki, ansızın Valentin de Bellegarde ile yüz yüze geldi. Genç Fransız içtenlikle selam verdikten sonra onu kendisine Tanrı'nın gönderdiğini söyledi. Ruh durumu kötüydü, moral bulacak birine gereksinim duyuyordu.

"Tüm bu güzellikler arasında neden böyle mutsuzsunuz?" dedi Newman. "Sizin resme düşkün olduğunuzu sanıyordum, özellikle eski-siyah olanlara. Şurada sana iyi gelecek iki üç tane var."

"Ah, bugün" dedi Valentin, "resim beğenecek durumda değilim, ne kadar güzel olurlarsa, o kadar az beğeniyorum onları. Dik bakışlı, durağan, kocaman gözleri sinirimi bozuyor. Konuşmak istemediğim insanlarla dolu, büyük, sıkıcı bir partideymişim gibi bir duyguya kapılıyorum. Bunların güzelliklerinden bana ne? Can sıkıcı, daha da kötüsü kahredici. Bir sürü sıkıntım var; kendimi çok kötü hissediyorum."

"Louvre size huzur vermiyorsa, ne diye buraya geldiniz?" diye sordu Newman.

"Sıkıntılarımdan biri bu zaten. Buraya kuzenimle buluşmaya geldim; ürkünç bir İngiliz kuzen, anne tarafından bir akraba. Kocası için bir haftalığına Paris'e geldi, kendisine güzel yerleri göstermemi istiyor. Aralık ayında yeşil tüllü bir başlık takan, uzun çizmelerinin bileklerinden şeritler sarkan bir kadın düşün! Annem onların hoşuna gidecek bir şeyler yapmamı istedi. Bu öğleden sonra bir uşak görevi üstlendim. Saat ikide burada buluşacaktık, yirmi dakikadır bekliyorum. Neden gelmez ki? Yürümeyi mi bilmiyor? Beni atlattıkları için kızayım mı yoksa onlardan kurtulduğuma sevineyim mi?"

"Yerinizde olsam ben de kızarım" dedi Newman, "gelirlerse, boş yere öfkelenmiş olacaksınız. Ama gelmeyeceklerini düşünüp sevinirseniz ve sonra geldiklerinde, o sevinci ne yaparsınız bilemem."

"Bana çok iyi bir akıl verdiniz, şimdi daha iyi hissediyorum. Öfkeleneceğim; cehennemin dibine kadar yolları var. Ben sizinle geliyorum; bir randevunuz yoksa tabii."

"Randevu denemez tam olarak" dedi Newman. "Fakat, aslında buraya resim değil birini görmeye geldim."

"Bir kadın olabilir mi?"

"Genç bir bayan."

"Eh, tüm kalbimle umarım ki, yeşil tül takmış ve ayakları ilgi odağı olmayan biridir."

"Ayaklarını bilmem ama elleri çok güzeldir."

Valentin iç çekerek, "Bu durumda sizden ayrılmam mı gerekiyor?"

"O genç bayanı bulacağımdan emin değilim" dedi Newman, "sizi bulmuşken, ayrılmak istemem. Sizi onunla tanıştırmam doğru olmayabilir ama yine de görüşünüzü almak isterim."

"Güzel mi?

"Öyle denebilir."

Bellegarde, dostunun koluna girdi. "Beni hemen ona götürün! Yoksa, güzel bir bayanı kararımı vermek için bekletmekten utanırım."

Newman, yürümekte olduğu yöne doğru ağır adımlarla ilerledi. Aklından bir şeyler geçiyordu. İki adam, İtalyan ustaların bulunduğu uzun galeriden geçerken, bir an aydınlık alana baktıktan sonra, Newman sol yanında aynı ekole ayrılmış daha küçük bir bölmeye saptı. İçeride çok az kişi vardı ama en uçta, sehpasının önünde Matmazel Nioche oturmaktaydı. Çalışmıyordu; paleti ve fırçaları kucağında, sandalyesine yaslanmış, salonun diğer yanındaki sırtı ona dönük, resimlerin önünde duran iki kadına, ilgiyle bakmaktaydı. Kadınlar, görünüşe göre, son moda giyinmişti; uzun ipek giysileri ve saçakları parlak döşeme üzerine yayılmıştı. Ne düşündüğünü söyleyemesem de, Matmazel Noémie'nin baktığı, kadınların giysileriydi. Öylesine uzun giysileri parlak döşeme üzerinde sürükleyerek dolaşmak her şeye değer diye, kendi kendine konuştuğunu varsayıyorum. Her neyse Matmazel Noémie'nin düşünceleri, Newman ile dostunun görünmesiyle dağıldı. Onlara çabucak göz attı ve yüzü hafifçe kızardı, ayağa kalkarak sehpasının önünde durdu.

Newman, kötü Fransızcasıyla, "Buraya özellikle sizi görmeye geldim" dedi ve elini uzattı. Sonra, iyi bir Amerikalı gibi, resmi olarak, Valentin'i tanıştırdı: "İzninizle size, Comte Valentin de Bellegarde'ı tanıştırmak isterim."

Valentin, Matmazel Noémie'ye unvanının etkileyiciliği ile uyumlu gelen biçimde eğildi, fakat genç kadının verdiği yanıtın kısalığı onun daha aşağı bir sınıf olduğunu saklamıyordu. Ellerini saçlarına götürüp sert kısımlarını yumuşatarak Newman'a döndü. Sonra tuvali tersine çevirdi. "Beni unutmadınız mı?" diye sordu.

"Sizi asla unutmayacağım" dedi Newman, "bundan hiç kuşkunuz olmasın."

"Ah" dedi genç kız, "bir insanı anımsamanın çok değişik yolları vardır." Ve kendisinden bir "karar" vermesi beklenen bir beyefendi edasıyla ona bakan Valentin de Bellegarde'a kaçamak bakışlarla baktı.

Newman, "Benim için bir şeyler yaptınız mı? İyi çalıştınız mı?" diye sordu.

"Hayır, hiçbir şey yapmadım." Ve paletini alarak boyaları karıştırmaya başladı.

"Peki ama babanız bana sürekli buraya geldiğinizi söyledi."

"Gidecek başka yerim yok! Hiç olmazsa, burası yaz boyu serindi."

"Burada olduğunuza göre, bir şeyler denemiş olmalısınız" dedi Newman.

"Size daha önce söylemiştim" diye yanıtladı usulca, "ben resim yapmayı bilmiyorum."

"Ama şu anda sehpanızda güzel bir şey var" dedi Valentin, "bakmama izin verir misiniz?"

Genç kız iki parmakları açık bir halde elini tuvalin arka yüzeyine yayarak koydu; o eller, üstünde boya lekeleri olsa da Newman'ın güzel dediği ve Valentin'in hayran kalabileceği ellerdi. Genç kız, "Benim resimlerim güzel değil" dedi.

Valentin, açık yüreklilikle, "Sizinle ilgili güzel olmayan tek şey o, matmazel" dedi.

Küçük tuvali alarak ona uzattı. Valentin resme bir an baktı. Genç kız, "Sizin bu işten anladığınıza kuşkum yok" dedi.

"Evet" diye yanıtladı, "Anlarım."

"Bunun çok kötü olduğunu biliyorsunuz, o zaman."

"*Mon dieu.*"[29] dedi Valentin, omuzlarını silkerek, "değerlendirelim."

"Görüyorsunuz, ben resimle uğraşmamalıyım" diye sürdürdü sözlerini genç kız.

"Açık söylemek gerekirse, Matmazel, bu işe girişmemelisiniz."

Genç kız yine, iki güzel giyimli bayanın kıyafetlerine bakmaktaydı; bir varsayımda bulunduktan sonra diğeri için de risk alabilirim. Şık bayanlara bakarken, Valentin de Bellegarde'ı da izliyordu. O da, nedense, genç kıza bakmaktaydı. Valentin, boyaların rastgele karışmış olduğu tuvalini indirdi, kaşlarını kaldırarak Newman'a baktı.

Matmazel Noémie, kahramanımıza, "Aylar boyu nerelerdeydiniz?" diye sordu. "Harika yolculuklar yaptınız, eğlenceli oldu mu?"

"Ah, evet" dedi Newman. Yeterince eğlendim."

"Sevindim" dedi Matmazel Noémie aşırı bir kibarlıkla; boyalarını yine karıştırmaya başladı. Yüzünde beliren ciddi bir sempatiyle, özellikle güzel görünüyordu.

Valentin, kızın yere dönük bakışlarından yararlanarak, dostuna döndü. Havada parmaklarını hızla bir döndürerek gizemli görüntüsünü yeniledi. Aslında, Matmazel Noémie'yi çok ilginç bulmuştu; mavi şeytanlar, meydanı boş bırakarak havalanmaya başlamıştı.

"Bana biraz seyahatlerinizden söz edin" dedi genç kız.

"Ah, İsviçre'ye-Cenova'ya, Zematt, Zürih'e ve bildiğin o yerlere, sonra Venedik'e, Almanya yoluyla Rhine'a, Hollanda ve Belçika'ya gittim. Avrupa kazan ben kepçe dolaştım. Fransızcada nasıl söylenir bu? Avrupa kazan ben kepçe?" diye Valentin'e sordu.

Matmazel Nioche, hafifçe gülümseyerek bakışlarını Bellegard'a çevirdi, "Anlamıyorum, Mösyö" dedi, "bu kadar

29. (Fr.) Allahım. (y.h.n.)

şey bir arada söylenince, Fransızcaya çevirmek sizin için zor olmayacak mı?"

Valentin, "Size aklımdan geçenleri söyleyeyim, daha iyi" dedi.

Newman ciddi bir tavırla, kötü Fransızcasıyla, "Hayır" dedi. "Matmazel Nioche ile konuşmamalısın; çünkü onun cesaretini kırıyorsun. Ona azimle çalışmasını söylemelisin."

Valentin, "Matmazel, biz Fransızlar, yapmacık dalkavuklar olmakla suçlanıyoruz!" dedi.

"Dalkavukluk istemiyorum, yalnızca gerçeği duymak istiyorum. Gerçeği biliyorum."

Valentin, "Söyleyeceğim tek şey, sizin için, resim yapmaktan daha iyi şeylerin var olduğudur" dedi.

"Bu gerçeği biliyorum, biliyorum" diye yineledi Matmazel Noémie; fırçasını kırmızı bir boyaya batırarak, bitmemiş resminin üstüne uzun bir yatay çizgi çekti.

"Nedir bu?" diye sordu Newman.

Onu yanıtlamadan, kız, tuvalin ortasından aşağı, diğer bir dikey, uzun, kırmızı çizgi daha çizerek bir haç görüntüsü ortaya çıkardı. "İşte, gerçeğin simgesi" dedi sonunda.

İki adam birbirine baktı. Valentin, diğer bir dış görünümsel iletişim deviniminde bulunmuştu. Newman, "Resmi bozdunuz" dedi.

"Evet, ne yaptığımı çok iyi biliyorum. Yapılacak en iyi şey bu. Gün boyu bu resme bakarak, hiç dokunmadan oturmaktaydım. Ondan tiksinmeye başlamıştım. Sanki bir şey olacakmış gibiydi."

"Öncekine göre daha iyi oldu" dedi Valentin. "Şimdi daha ilginç. Bir öyküyü anlatıyor. Satılık mı matmazel?"

"Elimdeki her şey satılıktır" dedi Matmazel Noémie.

"Kaç para bu?"

"On bin frank" dedi genç kız, gülümsemeksizin.

"Şu anda, Matmazel Nioche'nin elindeki her şey benimdir" dedi Newman. "Birkaç ay önce kendisine verdiğim siparişin bir parçası bu. Bu nedenle, siz alamazsınız."

"Mösyö bu resmi almamakla bir şey yitirmiş sayılmaz" dedi genç kız, Valentin'e bakarak. Ve eşyasını toplamaya başladı.

Valentin, "Bu, benim için güzel bir anı oldu" dedi. "İşiniz bitti mi? Gidiyor musunuz?"

"Babam beni almaya gelecek" dedi Matmazel Noémie.

Tam o sırada, Louvre'un büyük, taş merdivenlerine açılan kapıda M.Nioche göründü. İçeri gelerek, her zamanki düzgün, sabırlı tavrıyla, kızının şövalesi önünde duran iki beyefendiyi yerlere kadar eğilerek selamladı. Newman, adamın elini içten bir dostlukla sıktı, Valentin de selama aşırı bir saygıyla karşılık verdi. Yaşlı adam, Noémie'nin takımlarını toplaması için ayakta beklerken, bakışlarını, başlığını ve mantosunu giyerken genç kızı izlemekte olan Bellegarde'a yöneltmişti. Bu bakış Valentin'in umurunda değildi. Kıza, bir müzik ezgisi dinlermişçesine bakıyordu. Özen göstermek de, yerine göre, basit bir görgü kuralıdır. Daha sonra, M. Nioche kızının resim kutusunu bir eline, ciddi ve şaşkın bir biçimde baktıktan sonra da, boya sıvanmış tuvali öteki eline alıp kapıya yöneldi. Matmazel Noémie, genç adamlara bir düşes selamı vererek babasını izledi.

"Evet" dedi Newman, "kızla ilgili ne düşünüyorsun bakalım?"

"Çok olağanüstü. Şeytan, şeytan, şeytan!" diye yineledi, düşünceli olarak; "çok olağanüstü."

"Korkarım küçük, umutsuz bir serüven düşkünü" dedi Newman.

"Küçük değil, çok büyük. Onda cevher var." Sonra, Valentin, gözlerinde düşünceli bir pırıltıyla, duvarlardaki resimlere öylesine bakarak gezinmeye başladı. Düş gücünü, şu içinde Matmazel Nioche "cevheri" taşıyan genç bayan kadar hiçbir şey etkilememişti. "Çok ilginç biri" diye sürdürdü sözlerini, "Güzel bir tip."

"Güzel bir tip mi?" "Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Newman.

"Sanatsal bakış açısından bakınca yani. O bir ressam; kuşkusuz resim yapması dışında olumsuz bir tip."

"Ama güzel değil. Ben onu sevimli bile bulmuyorum."

"Kendi çapında sevimli, yüzü ve yapısı amacına uygun. Daha sevimli olsaydı, daha akıllı olmazdı, akıllı oluşu güzelliğinin yarısını oluşturuyor."

Dostunun, Matmazel Nioche konusunda anlık felsefe üretmesi çok hoşuna giden Newman, "Onun akıllı oluşu, size ne bakımdan olağanüstü geliyor?" diye sordu.

"Hayatı tanımış, ne pahasına olursa olsun, başarılı olmak için bir şey olmaya karar vermiş. Resim uğraşı, kesinlikle, zaman kazanmak için bir numara. Kısmetini bekliyor; bir başlangıç yapmak ve de iyi bir başlangıç yapmak istiyor. Paris'i iyi tanıyor. Salt tutku açısından, elli bin kişide bir rastlanacak bir tip; kararlılık ve kapasite açısından da çok ender biri olduğundan kuşkum yok. Kusursuz acımasızlık yeteneği olarak eşsiz olduğuna kalıbımı basarım. Bir iğne ucu kadar bile acıma duygusu olmayan biri. Bu da önemli bir erdemdir. Evet, geleceğin ünlülerinden biri olacak."

"Tanrı yardımcımız olsun!" dedi Newman, "bir insanın nasıl bu kadar sanatsal görüşü olabilir? Bu durumda, size önerim, sizi fazla etkilemesine izin vermemeniz. Bir çeyrek saat içinde Matmazel Noémie'den harika şeyler öğrendiniz. Bu kadarı yetsin artık; araştırmalarınızı burada bırakın."

"Sevgili dostum" diye, coşkuyla haykırdı Bellegarde, "aranıza girmekle görgü kurallarını hiçe saymış oldum."

"Araya girmiyorsunuz ki. Bu kızla aramda bir şey yok. Aslında ondan hiç hoşlanmıyorum. Ama zavallı yaşlı babasını severim, onun hatırı için, tasarılarını gerçekleştirmek amacıyla, herhangi bir girişimden kaçınmanızı rica ediyorum."

"Şu, kızını almaya gelen, tohuma kaçmış, yaşlı adamın hatırı için mi?" diye sordu Valentin. Newman'ın onayı üzerine, "Oh, hayır, oh hayır" deyip gülümseyerek "Çok yanılıyorsun sevgili dostum; onunla uğraşmanıza gerek yok" diye konuştu.

"Zavallı adamı kızının dürüst olmayışına sevinemediği için suçladığınızı düşünüyorum gerçekten."

"Bırakın bunları" dedi Valentin; "kim bu? kimin nesi?"

"Nasıl görünüyorsa o: Çok yoksul biri, fakat gönlü zengin."

"Kesinlikle, onu çok iyi inceledim; kuşku yok ki, ona haksızlık etmiyorum. Ne yazık ki, kayıpları olmuş, *des malheurs*[30] deriz biz. Karamsar bir adam, kızı onun için çok fazla. Saygıdeğer bir insan, sırtında altmış yılın dürüstlüğünü taşıyor. Tüm bunları çok iyi takdir ediyorum. Ancak, ben arkadaşlarımı ve Parislileri iyi tanırım, sizinle bu konuda bir pazarlık yapabilirim." Newman, özenle kulak verdi bu pazarlık işine. "Kızının kötü olmasındansa iyi olmasını isteyecektir; ancak kötülük daha kötülüğe yol açarsa, Yaşlı adam Virginius'un yaptığını yapmayacaktır. Başarı her şeyi haklı çıkarır. Matmazel Noemie kişiliğini bulursa, babası mutlu olup rahatlayacaktır diyebiliriz. Bu durumda, yaşlı beyefendinin geleceği güvence altında olur."

"Virginius'un ne yaptığını bilmiyorum; ancak M. Nioche, Bayan Noémie'yi vuracaktır" dedi Newman. "Ondan sonra, geleceği iyi bir cezaevinde güvence altında olur."

"Ben bir sinik değilim; yalnızca bir gözlemciyim" dedi Valentin. "Matmazel Noémie beni ilgilendiriyor; çok sıra dışı. Görgü kuralları adına, onu aklımdan, sonsuza dek, çıkarmak için iyi bir neden varsa, onu gerçekleştirmeye hazırım. Babasının duyarlılığı konusundaki tahminin, geçersizliği ortaya çıkıncaya dek, iyi bir nedendir. Babası

30. (Fr.) Terslikler. (y.h.n.)

konusunda düşüncelerinizi değiştirdiğinizi bana söyleyene dek, genç kızın yüzüne bir daha bakmayacağıma söz veriyorum. Bir düşünür olduğunu net olarak kanıtladığı zaman yasağınızı kaldıracaksınız. Kabul ediyor musunuz?"

"Ona rüşvet mi vereyim demek istiyorsunuz?"

"Ah, rüşvet verilebilir bir kişi olduğunu kabul ediyorsunuz demek? O daha da fazlasını ister, bu doğru bir davranış olmaz. Biraz daha bekleyelim, demek istiyorum. Bu ilginç iki insanı görmeyi sürdüreceğinizi sanıyorum, bana haberlerini verirsiniz."

"Tamam" dedi Newman, "adam düzenbaz çıkarsa, istediğinizi yapabilirsiniz. O zaman, ben bu işten çekilirim. Kıza gelince, rahat olabilirsiniz. Bana ne kötülük yapabileceğini bilemiyorum, fakat size çok uygun gibi geliyor bana. İkiniz de çetin cevizsiniz, bana göre M. Nioche ve ben Paris'te bulunabilecek en dürüst kişileriz."

Bu olaydan sonra, M. de Bellegarde, sabırsızlığının cezası olarak, sırtından sivri uçlu bir nesne ile dürtüldüğünü anladı. Arkasına döner dönmez, silahın, yeşil tüllü başlık takmış bir bayanın kullandığı bir şemsiye olduğunu gördü. Valentin'in İngiliz kuzenleri, rehbersiz olarak, ortalıkta geziniyorlardı ve öfkeli oldukları açıkça görülüyordu. Valentin'i onların merhametine bırakan Newman, davasını sürdüreceği sonsuz inancıyla oradan ayrıldı.

bölüm on iki

Madam de Cintré'nin ailesine tanıştırılmasından üç gün sonra, Newman evine geldiğinde, masasında Markiz de Bellegarde'ın kartını bulmuştu. Ertesi gün de Markiz'in vereceği akşam yemeğini şereflendirmesini isteyen bir davetiyesini aldı.

Kuşkusuz, başka bir randevusunu atlayarak oraya gitti. Newman önce Madam de Bellegarde tarafından karşılanmış, orada tüm ailenin çevresinde toplandığı saygıdeğer ev sahibesini görmüştü. Odayı yalnızca, şöminenin çatırdayan ateşi aydınlatıyor, küçük bir sandalyede ayaklarını sıcağa doğru uzatarak oturmuş bir hanımefendinin ufak pembe terliklerine ışık tutuyordu. O hanım genç Madam de Bellegarde idi. Odanın diğer ucunda oturan Madam de Cintré, ağabeyi Urbain'in çocuğunu kucağına almıştı, ona harika bir öykü anlatmakta olduğu anlaşılıyordu. Valentin, kulağına en güzel saçmalıkları fısıldamakta olduğu yengesinin yanında bir minder üstünde oturuyordu. Marki, başı dik, elleri arkasında, kendisinden beklenen resmiyet içinde, ateşin önünde duruyordu.

Yaşlı Madam de Bellegarde, alçakgönüllülük derecesini kaçırmadan ayağa kalkarak, Newman'ı selamladı. "Gör-

düğünüz gibi, biz bizeyiz, başka kimseyi çağırmadık" dedi ağırbaşlı bir edayla.

"Çağırmadığınıza sevindim; böylesi çok daha içten" dedi Newman. "İyi akşamlar, beyefendi" diyerek elini Marki'ye uzattı.

M. de Bellegarde nazikti ve ağırbaşlılığına karşın huzursuzdu. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, uzun pencerelerden dışarı bakıyor, kitapları kaldırıp yerlerine koyuyordu. Genç Madam de Bellegarde yerinden kıpırdamadan ve ona bakmadan Newman'a elini uzattı.

Valentin, "Bu yaptığının soğukluk olduğunu düşünebilirsin; ama öyle değil, bu sıcak davranıyor demek, seni bir yakını olarak gördüğünü gösteriyor. Bak, benden nefret eder; ama sürekli olarak bana bakıyor" diye yorumladı.

"Senden nefret ettiğim için sürekli sana baktığım doğrudur, kuşkusuz" diye haykırdı genç kadın. "Bay Newman, tokalaşmamı beğenmediyse, onunla yine tokalaşırım."

Ancak, bu güzel ayrıcalık, yolunu Madam de Cintré'ye yöneltmiş olan Newman'ın işine yaramamıştı. Madam de Cintré el sıkışırken Newman'a bakmıştı ama küçük yeğenine öykü anlatmayı da sürdürmüştü. Anlatacak iki üç tümcesi kaldıysa da öykünün en can alıcı yerine gelmişti. Sesini derinleştirip gülümsüyor, küçük kız da ona uyanık gözlerle bakıyordu.

"Ama sonunda genç prens, güzel Florabella ile evlenip onu Pembe Gökyüzü Ülkesine götürdü" diye anlatıyordu Madam de Cintré. "Kız orada o denli mutlu oldu ki, tüm dertlerini unuttu ve her gün, beş yüz beyaz farenin çektiği fildişi arabasıyla gezdi. Zavallı Florabella, çok acı çekmişti" diye Newman'a doğru konuştu.

"Altı ay hiçbir şey yememişti" dedi küçük Blanche.

"Evet ama altı ayın sonunda, bir divan büyüklüğündeki erikli pastayı yedi. Bundan sonra da kendine geldi" dedi Madam de Cintré.

"Ne kadar renkli bir iş!" dedi Newman. "Çocukları çok seviyor musunuz?" Yanıtı kesinlikle biliyordu ama bunu onun ağzından duymak istemişti.

"Onlarla konuşmak hoşuma gidiyor" diye yanıtladı: "yetişkinlerden çok, onlarla daha da ciddi olarak konuşmalıyız. Blanche'a anlatmış olduğum büyük bir saçmalık; ancak toplumda birbirimize anlatmış olduklarımızdan daha ciddi."

"Keşke ben de Blanche'ın yaşında olsam da, siz benimle konuşsanız" dedi Newman gülerek. "Geçen gece baloda eğlendiniz mi?"

"Büyük bir coşkuyla!"

"Şimdi de toplumda konuştuğumuz saçmalıklardan söz ediyorsunuz" dedi Newman. "Buna inanamıyorum."

"Mutlu değilsem, bu benim kusurum. Balo güzel geçti, herkes neşeliydi."

"Annenizin ve ağabeyinizin canını sıkmış olmanız sizi etkilemiş olmalı" dedi Newman.

Madam de Cintré ona, yanıt vermeden, bir an baktı. "Bu doğru" diye yanıtladı sonunda. "Taşıyabileceğimden fazlasını üstlenmişim. Cesaretim çok az; ben bir kadın kahraman değilim" dedi özel bir vurguyla; sonra sesinin tonunu değiştirerek, "Ne güzel Florabella'nın çektiği acıları ne de kazanacağı ödülleri asla yaşamak isterdim" dedi.

Akşam yemeği için çağrı yapıldı; Newman, yaşlı Madam de Bellegarde'ın yanı başına oturdu. Soğuk bir koridorun sonunda yer alan yemek odası basit ve zevkli döşenmişti. Newman, Madam de Cintré'nin yemek listesinin belirlenmesinde bir dahli olup olmadığını merak ediyor, öyle olmasını ümit ediyordu. Çevresinde, bu eski Bellegarde konutunun çeşitli üyeleriyle birlikte masaya oturduğunda, kendi konumunun ne anlam taşıdığını kendi kendine soruyordu. Yaşlı hanımefendi, onun çıkışlarına yanıt mı

veriyordu? Yalnız bir konuk oluşu onun yararına mı, yoksa zararına mıydı? Onu öteki insanlara göstermekten utanıyorlar mıydı, yoksa son anda benimseyip kanatları altına mı alacaklardı? Newman, kendini korumaya almış, uyanık ve hazırlıklıydı; ama yine de biraz kayıtsız kalıyordu. İster çok, ister az şans tanısınlar, orada Madam de Cintré'nin karşısındaydı. Genç kadın, iki yanındaki uzun şamdanlar arasında bir saat daha masada kaldı. Akşam yemeği aşırı derecede ciddi ve ölçülü olmuştu; Newman, "eski ailelerde" durum her zaman böyle midir, diye merak ediyordu. Madam de Bellegarde başını yukarı kaldırmış, düzgün kırışmış, küçük, beyaz yüzünde beliren özel, keskin bakışlarla, masa servisini incelemekteydi. Marki şaşkınlık uyandıran vahiylere yol açmayacak sanat konusunun sohbet için güvenli olacağına karar vermişti. Newman'ın Avrupa müzelerini gezdiğini öğrendiği için, arada bir, Rubens'in ten rengini kullanması ve Sansovino'nun zevki ile ilgili parlak aforizmalar sıralıyordu. Asabi davranışları, sofradaki hava daha iyi söylemlerle arındırılmadığı takdirde hoşa gitmeyecek bir şeylerin olabileceği korkusunu yansıtır gibiydi. Newman, kendi kendine, "Bu adam neden böyle korkuyor, acaba?" diye soruyordu. "Benimle ne alıp veremediği var?" Marki'nin kendisiyle, dünya yıkılsa anlaşamayacağı gerçeğine gözlerini kapatmasının bir yararı yoktu. Kişisel olarak aşırı nefret besleyen bir insan değildi; sinirleri tanıdıklarının gizemli niteliklerine göre yön değiştirmezdi. Bununla birlikte, karşısında karşı konulamaz derecede ters bir adam vardı; söylemler, havalı duruşlar ve formaliteler adamı; olası küstahlık ve düzenbazlıkla dolu bir adam. M. de Bellegarde yüzünden, mermer zemin üstünde yalın ayak duruyormuş gibi bir duygu içindeydi; ama yine de, onun dediği yerine gelsin diye ayakta durabildiğini düşünüyordu. Kendisi onay alırsa, Madam de

Cintré'nin bu konuda ne düşüneceğini merak ediyordu. Davranışlarına özen gösterdiğinden, yüzünde çok az duygu yansıtmaya özen gösteriyordu, bu yüzden de neye karar verdiği anlaşılamıyordu. Genç Madam de Bellegarde ise her zamanki, kafası karışık, dikkati dağınık, her şeye kulak kabartan ama hiçbir şey dinlemeyen, giysilerine, yüzüklerine, tırnaklarına bakan, canı sıkkın görünen, ideal toplum üzerine düşünceleriyle sizi şaşırtan kadındı. Newman bu konuda daha sonra aydınlanmıştı. Valentin'in bile, tam olarak, aklı başında değil gibiydi; neşesi nöbet tutar gibi ve zorlamaydı ama Newman konuşmalarında coşkulu göründüğünü gözlemliyordu, o zaman, gözlerinde daha yoğun bir kıvılcım parlıyordu. Tüm bunların Newman üzerindeki etkisi, yaşamında ilk kez kendisi gibi davranmamak oldu; davranışlarına özen gösterdi, sözcüklerini tarttı, karşılaşacağı krizlerde baston yutmuş gibi görünmeye karar verdi.

Yemekten sonra, M. de Bellegarde, konuğunu sigara içilen odaya çağırdı; burası, duvarlarında eski baskılı deri ve paslı silah takımları asılı, biraz küf kokan, küçük bir bölme idi. Newman, sunulan puroyu geri çevirdi ama divanlardan birine kuruldu. Valentin, şöminenin önünde purosunu tüttüren Mark'nin purosundan art arda çıkan dumanları incelemekle meşguldü.

"Daha fazla sessiz kalamam" dedi Valentin sonunda. "Size haberleri vermem ve sizi kutlamam gerekiyor. Ağabeyim bu işi yapamaz görünüyor; o, bir sunak çevresinde dönen papaz gibi açıklamayı dolandırır durur. Kız kardeşimizin elinden tutmak için adaylığınız kabul edildi."

Ağabeyi, "Valentin, kendine gel biraz!" diyerek, büyük burnunun köprüsünü aşağı doğru eğip, en nazik asabi tavrıyla mırıldandı.

"Aile toplantısı yapıldı" genç adam devam etti; annem ve Urbain kafa kafaya verdiler, hatta benim onayım bile

alındı. Annemle Marki, yeşil örtülü masaya oturdu; yengemle ben de duvar kenarındaki bir sedire oturduk. Yasama meclisi gibi bir toplantıydı. Tanıklık etmek için birer birer çağrıldık. Sizin için çok olumlu şeyler söyledik. Madam de Bellegarde, kim olduğunuz söylenmeseydi, sizi bir dük sanacağını dile getirdi; bir Amerikan dükü, Kaliforniya dükü falan. Ben de, sizin en küçük yardımlara bile teşekkür eden, alçakgönüllü, gösterişsiz biri olduğunuzdan söz ettim. Her zaman kendini bilen ve asla kendisine belirli ayrımları anımsatmaya meydan vermeyecek bir kişi olduğunuza dair güvence verdim. Ne de olsa, bir dük olmamanız sizin suçunuz değil. Sizin ülkenizde böyle bir şey yok; ama olsaydı, akıllı ve üretken biri olarak bu unvanı kesinlikle alabilirdiniz. Bu noktada yerime oturmam istendi; ama sizin adınıza iyi bir izlenim bıraktığıma inanıyorum."

M. de Bellegarde kardeşine tehlikeli bir soğuklukla bakarak bir bıçak ağzı kadar ince sırıttı. Sonra, ceketinin koluna düşen puro külünü silkeledi; bakışlarını bir süre tavan pervazına dikti; ve sonunda, beyaz ellerinden birini iç yeleğinin cebine daldırarak, "Kardeşimin bu içler acısı düşüncesizliği için sizden özür dilemeliyim" dedi, "onun incelik eksikliğinin sizi böylesine ciddi bir sıkıntıya sokması son olmayacak gibi görünüyor."

"Nazik olmadığımı kabul ediyorum" dedi Valentin. "Ciddi bir sıkıntıya mı düştünüz, Newman? Marki sizi rahatlatacaktır; onun davranışları çok naziktir."

"Üzgünüm ama Valentin asla, onun konumundaki bir erkeğin ses tonunu, davranışını edinemedi. Eski geleneklerine bağlı olan annesi için de, her zaman bir sıkıntı kaynağı olmuştur. Ancak, onun yalnızca kendi adına konuştuğunu unutmamalıyız."

"Ah, benim için önemli değil, beyefendi" dedi Newman, iyimserlikle. "Ben kardeşinizi tanıyorum."

"O eski güzel günlerde" dedi Valentin, "Marki ve kontların yanında, şakalar yapan, soytarıları ve maskaraları vardı. Bugün ise, iriyarı, büyük bir demokrat, yanında soytarı rolünü üstlenen bir kont bulunduruyor. İyi bir konum ama ben de kesinlikle çok yozlaşmışım."

M. de Bellegarde, bir an için, gözlerini yere çevirdi, "Annem, geçen akşam kendisine yapmış olduğunuz açıklamayı bana iletti" dedi.

"Kız kardeşinizle evlenmek istediğimi mi?" dedi Newman.

"Kız kardeşim Kontes de Cintré ile bir düğün hazırlığı yapma dileğinizi. Bu ciddi bir teklif ve annem adına çok düşünülmesi gereken bir konu. Doğal olarak benim düşüncelerimi de aldı; ben de konuya çok özen gösterdim. Düşünülmesi gereken çok konu vardı; sizin aklınıza gelebilecek olandan çok daha fazla. Sorunu tüm açılardan, her yönüyle inceledik. Sonuçta, siz uygun görüldünüz. Annem benden, kararımızın size bildirilmesini rica etti. Kendisi de bu konuyu kutlamak açısından size bir iki şey söyleyecek. Bu arada, ailenin büyükleri olarak, biz de size onay veriyoruz."

Newman yerinden kalktı, Marki'ye yaklaştı. "Beni engelleyecek bir şey yapmayacaksınız, bana elinizden gelen yardımı yapacaksınız, değil mi?"

"Kız kardeşime sizi kabul etmesini önereceğim."

Newman ellerini yüzüne götürerek, bir süre, gözlerinin üstüne bastırdı. Verilen söz büyük yankı yapmıştı; ama yine de duyduğu sevinç, orada M. de Bellegarde'dan onay belgesi beklemesiyle gölgelenmişti. Bu beyefendinin, genç kadına yapacağı kurlara ve nikâhına burnunu sokması Newman için kabul edilebilir olmaktan giderek uzaklaşıyordu. Ancak, Newman, düşündüğü gibi, kendini suyun akışına bırakmaya karar vermişti, akıntıya kapılınca çığlık

atmayacaktı. Bir an sustuktan sonra, Valentin'in kendisine büyük bir havayla söylediği sözleri, tavan bir biçimde yanıtladı: "Size minnettarım."

Valentin, "Verilen sözü not aldım, evlilik yemini güvence altında" dedi.

M. de Bellegarde yine tavan pervazına bakmaya başladı; görünüşe göre, konuşacak daha çok şeyi vardı. "Anneme hak vermeliyim" diye söze başladı. "Kararımızın kolay verilmediğini söyleyerek kendime de hak vermeliyim. Aslında, bu beklediğimiz sonuç değildi. Kız kardeşimin bir beyefendiyle, ah, bir işadamıyla evlenmesi yenilik gibi bir şey."

"İşte tam size söylediğim gibi" dedi Valentin, Newman'a parmağını kaldırarak.

"Yenilikler henüz bitmiş değil, kabul ediyorum" dedi Marki devam ederek; "belki de asla, tam olarak bitmeyecek. Fakat, bütünüyle üzülecek bir durum da yok." Yine hafifçe sırıttı. "Yeni olana bir nebze ayrıcalık tanıma zamanı geldi denebilir. Çok uzun yıllar boyu ailemizde değişim olmadı. Bu gözlemimi annemle paylaştım, o da bunun dikkate değer olduğunu kabul etti."

"Sevgili ağabey" diye sözünü kesti Valentin, "belleğin seni biraz yanlış yola saptırmıyor mu? Annemiz soyut düşüncelere karşı mesafesiyle bilinir. O çarpıcı teklifini, senin tanımladığın cana yakın bir tarzda yanıtladığından emin misin? Bazen ne denli inatçı olduğunu sen de biliyorsun. Senin söylemlerine 'Saçma! Bunun için daha iyi nedenler var' demedi mi?"

"Diğer nedenler de tartışıldı" dedi Marki, Valentin'e bakmadan; ama sesinde işitilebilir bir titreme vardı: "bazı nedenler daha iyi idi. Biz tutucuyuz, Bay Newman, ama bağnaz değiliz. Konuyu özgürce karara bağladık. Her şeyin rahat olacağından kuşkumuz yok."

Newman, bu sözleri, kollarını kavuşturmuş, bakışlarını M. de Bellegarde'a kilitlemiş olarak, "Rahat mı?" diye, sert, yavan bir sesle sordu. "Niçin rahat olmayalım ki? Siz rahat değilseniz, bu sizin sorununuz; beni rahatlatacak her şeyim var."

"Ağabeyim, zaman geçtikçe, değişikliklere alışabilirsiniz diye düşünüyor" dedi Valentin ve bir sigara daha yakmak için sustu.

"Ne değişikliği?" Newman aynı ses tonuyla sordu.

"Urbain" dedi Valentin, çok ciddi olarak. "Korkarım, Bay Newman tam olarak değişimin bilincine varmamış. Bu konuda ısrar etmeliyiz."

"Kardeşim yine çok ileri gitmeye başladı" dedi M. de Bellegarde. "Dengeli davranması gerekiyor. Böyle üstü kapalı sözlerin söylenmemesi annemin ve benim dileğimiz. Lütfen, siz de söylemeyin. Kız kardeşimin koca adayı olarak kabul edilen kişi bizden biridir ve açıklama yapmaması gerekir. Her iki tarafın biraz anlayışlı olmasıyla her şey yoluna girecektir. Benim söylemek istediğim altına girdiğimiz yükümlülüğü idrak ettiğimizi ve kararımıza bağlı olduğumuza güvenebileceğinizdir."

Valentin ellerini havada salladı, sonra başını iki eli arasına aldı. "Kuşkusuz, bende olması gerekenden daha az görgü var; ancak, ağabey, ne söylediğini bir bilsen!" deyip kahkahayı bastı.

M. de Bellegarde'ın yüzü hafifçe kızarmıştı; kardeşinin bu davranışını onaylamadığını gösterircesine başını dikleştirdi. Newman'a, "Beni anladığınıza eminim" dedi.

"Ah, hayır, sizi hiç anlamıyorum" dedi Newman. "Ama boş verin. Önemli değil. Aslında, sizi anlamasam daha iyi. Hoşuma gitmeyebilir. Biliyorsunuz, bana yakışmaz. Kız kardeşinizle evlenmek istiyorum, hepsi bu; hiçbir kusur bulmadan, en kısa zamanda olsun istiyorum. Nasıl olaca-

ğını bilmiyorum. Biliyorsunuz, sizinle evlenmiyorum, beyefendi. İznimi aldım, tüm istediğim de buydu."

"Son sözü annemden duysanız iyi olur" dedi Marki.

"Çok iyi; gidip o sözü alacağım" dedi Newman ve oturma yöneldi.

M. de Bellegarde, onun önce geçmesi için yana çekildi, Newman çıkınca, kendisi ve Valentin odaya kapandılar. Newman, küçük kardeşin yüzsüz alaycılığına biraz kızmıştı, M. de Bellegarde'ın baskıcı tutumunu açıklamak için böyle bir yaklaşıma gerek yoktu. Dikkatinizi sizi kurtardığı terbiyesizliklere çeken o nezaketin gücünü takdir edecek kadar kıvrak zekâlıydı. Fakat Valentin'in ağabeyine karşı saygısızlığını kendisi için duyduğu ince sempatinin beslediğini hissetmişti ve dostunun bunun için bir bedel ödemesini hiç istemiyordu. M. de Bellegarde'ın hoşnutsuzluğunu yansıtan sesler duyma beklentisiyle, koridorda bir süre bekledi; fakat ortalığın çok sessiz olduğunu gördü. O sessizlik Newman'a ürkütücü geldi; orada durup sesleri dinlemeye hakkı yoktu; salona geri döndü. O yokken, içeri birkaç kişi daha girmişti. Gruplar halinde salona dağılmışlardı, iki üç kişi, yeni açılıp aydınlatılan, oturma odasının yanındaki küçük bir odaya girdi. Yaşlı Madam de Bellegarde ateşin yanındaki yerinde, 1820 yılının modası bir peruk ile bol bir boyunluk takmış, çok yaşlı bir bey ile konuşmaktaydı. Madam de Cintré, eğilmiş, tahminen, o boyunluklu, yaşlı adamın karısı olan, kırmızı saten giysili, siyah benekli beyaz kürk pelerinli, alnında, üzerine topaz yerleştirilmiş bir bant olan yaşlı bir hanımı dinlemekteydi. Newman içeri girince, genç Madam de Bellegarde, aralarında oturmakta olduğu insanlardan ayrılarak, akşam yemeğinden önce oturduğu yere geçti. Sonra, yanındaki sediri itip Newman'a göz atarak, ona yer ayırmış gibi davrandı. Newman da gidip oraya oturdu; Marki'nin karısı onu eğlendiriyor ve şaşırtıyordu.

"Sizin sırrınızı biliyorum" dedi, kötü ama çekici İngilizcesiyle: "Saklamanıza gerek yok. Görümcemle evlenmek istiyorsunuz. İyi bir seçim. Sizin gibi bir adamın ince uzun birisiyle evlenmesi gerek. Sizin için iyi şeyler söyledim; bana güzel bir mum borçlusunuz!"

"Madam de Cintré ile mi konuştunuz?" dedi Newman.

"Hayır, öyle değil. Tuhaf bulabilirsiniz ama görümcem ile o denli samimi değilim. Hayır kocamla ve kayınvalidemle konuştum; sizden yararlanabileceğimize güvendiğimi söyledim."

"Size çok teşekkür ediyorum" dedi Newman gülerek; ama yararlanamazsınız."

"Bunu çok iyi biliyorum; bir sözcüğüne bile inanmadım. Fakat, sizin bu eve girmenizi istedim; iyi arkadaş olacağımıza inanıyorum."

"Bundan hiç kuşkum yok" dedi Newman.

"Fazla emin olmayın. Madam de Cintré'yi çok severseniz, beni sevmeyebilirsiniz. Mavi ile pembe kadar farklıyız. Ama sizinle ortak noktalarımız var. Ben bu aileye evlilik yoluyla geldim; siz de aynı yolla gelmek istiyorsunuz."

"Ah hayır, istemiyorum!" diye sözünü kesti. "Benim istediğim, yalnızca, Madam de Cintré'yi buradan çıkarmak."

"Evet, ağlarınızı atmak için suya girmeniz gerekir. Konumlarımız aynı; izlenimlerimizi karşılaştırabiliriz. Kocamla ilgili ne düşünüyorsunuz? İlginç bir soru, değil mi? Ama daha da ilginçlerini soracağım size?"

"Belki, daha ilgincinin yanıtı daha kolay olur" dedi Newman. "Beni sınayabilirsiniz"

"Ah, siz bu işi çok iyi kotardınız; şurada oturan Comte de la Rochefidéle bile daha iyisini yapamazdı. Onlara, size bir şans versek, kusursuz bir *talon rouge*[31] olacağınızı bile

31. (Fr.) Kırmızı topuk. Fransa'da soyluluğun göstergesi olan ayakkabılar. (y.h.n.)

söyledim. Erkekleri biraz tanırım. Ayrıca, ikimiz de aynı grubun insanıyız. Ben ateşli bir demokratım. Doğuştan *vieille roche'yim;*[32] Fransa tarihinin küçük bir parçasını benim aile tarihim oluşturur. Ah eminim bizi duymamışsınızdır! *Ce que c'est que la gloire!*[33] Biz Bellegarde'lardan her bakımdan çok daha iyiyiz. Soyağacı umurumda değil; ben yaşadığım zamana ait olmak isterim. Ben bir devrimci, köktenci, bu çağın çocuğuyum! Eminim sizi aşıyorum. Nereden gelirlerse gelsinler, zeki insanları severim ve nerede olursa olsun eğlenecek bir şey bulurum. Ben imparatorluğa karşı çıkmıyorum; burada herkes imparatorluğa karşı çıkıyor. Sözlerime özen göstermeliyim kuşkusuz; ama öcümü beraber alacağımızı umuyorum."

Madam de Bellegarde gizemli felsefesini ortaya serme fırsatını gerçekten de ender yakaladığını gösteren bir coşkuyla sempatik söylevini bir zaman daha sürdürdü. Newman'ın, kendisinden korkmayacağını umuyordu ama o gerçekten fazlasıyla ileri gittiği için Newman başkalarıyla görüşebilirdi. Ona göre, "Güçlü insanlar" –*le gens forts*– tüm dünyada eşitti. Newman onu safdil ve asabi bir tavırla dikkatle dinlemişti. Kendisinden korkmamasını ümit etmekle ve eşitlik karşıtı olmakla sözü ne demeye getirdiğini merak ediyordu. Onu anlayabildiği kadarıyla, yanlış düşünüyordu; ahmak, çenebaz bir kadın, mantıklı, hırslı tutkuları olan bir adamla, kuşkusuz, eşit olamazdı. Madam de Bellegarde ansızın durdu, yelpazesini sallayarak, Newman'a keskin bir bakış attı. "Görüyorum ki, bana inanmıyorsunuz" dedi, "çok savunmaya geçmişsiniz. Saldırgan ya da savunmacı bir anlaşmaya varmayacak mısınız? Yanlış yoldasınız; ama size yardımcı olabilirim."

32. (Fr.) Eski bir kaya. (y.h.n.)
33. (Fr.) Zafer nedir ki! (y.h.n.)

Newman, çok teşekkür ederek, kuşkusuz yardım isteyeceğini belirtti. "Ancak, öncelikle, kendime bir yardım edeyim" diyerek Madam de Cintré'nin yanına gitti.

"Madam de la Rochefidèle'ye sizin bir Amerikalı olduğunuzu anlatıyordum" dedi genç kadın, o gelince. "Bu konuyla çok ilgilendi. Onun babası da, geçen yüzyılda, Fransız birlikleriyle, sizin savaşlarda yer almış ve sonuçta, bir Amerikalı görmeyi çok istiyor. Bu akşama kadar bu dileği yerine gelmemiş. Ona göre, gördüğü tek Amerikalı sizmişsiniz."

Madam de Rochefidèle'in dudaklarını birleştirmesini engelleyen, konuşmasını etkileyici; ancak anlaşılmaz gırtlaksı seslere dönüştüren düşük alt çenesiyle, yaşlı, pörsümüş bir yüzü vardı. Çok eski, ince oyma gümüş işlemeli gözlüğünü kaldırarak, Newman'ı tepeden tırnağa inceledi. Sonra, Newman'ın saygıyla dinleyip hiç anlayamadığı, bir şeyler söyledi.

"Madam de la Rochefidèle, bilincinde olmadan bazı Amerikalılar görmüş olabileceğini söylüyor" diye açıkladı Madam de Cintré. Newman, yaşlı kadının, bilincinde olmadan daha bir sürü şey görmüş olabileceğini düşündü; Madam de Cintré'nin aktardığına göre, bilincinde olmayı çok istiyormuş.

O sırada, büyük Madam de Bellegarde ile konuşmakta olan yaşlı bir beyefendi, Marki'yi koluna takmış olarak yaklaşmıştı. Karısı ona, görünüşe bakılırsa geçmişini açıklamış olarak, Newman'ı işaret etmişti. Yaşlı görünümüne karşın, neşeli ve sağlam bir duruşu olan M. de la Rochefidèle, Newman'a göre M. Nioche kadar, güzel, açık ve net konuşuyordu. Konu aydınlatılınca, içten bir nezaketle Newman'a döndü.

"Mösyö, kuşkusuz, şu ana kadar gördüğüm ilk Amerikalı değil" dedi. "Gördüğüm, neredeyse, ilk Amerikalı denebilir."

"Ya?" dedi Newman, sempatik bir tavırla.

"Büyük Dr. Franklin" dedi M. de la Rochefidéle. "Kuşku yok, çok gençtim. Bizim dünyamızda çok iyi biri olarak bilinirdi."

"Bay Newman'dan daha iyi değil" dedi Madam de Bellegarde. "Öteki odaya geçmek için, kolunuza girip, bana eşlik etmenizi rica edeceğim. Dr. Franklin'e bile bu ayrıcalığı tanımazdım."

Madam de Bellegarde'ın ricasına uyan Newman, Valentin ve ağabeyinin, oturma odasına döndüklerini gözlemledi. Onlardan ayrıldıktan sonraki durumun yüzlerinde bıraktığı izleri inceledi, fakat Marki, her zamankine göre, ne az ne de daha fazla soğuk bir büyüklük taslıyordu, Valentin ise alışılmış alçakgönüllülüğü ile bayanların ellerini öpmekteydi. Madame de Bellegarde büyük oğluna bir göz attı; küçük bölmeye adımını atarken oğlu yanına geldi. Oda boştu ve özel bir havası vardı. Yaşlı kadın Newman'ın kolundan çıkarak elini Marki'nin koluna yasladı, başı dik ve küçük altdudağını ısırıp bir süre ayakta kaldı. Korkarım, Newman bu sahneyi kaçırmıştı, fakat ufak tefek, yılların yıprattığı bir kadın olsa da Madam de Bellegarde'ın, o anda sergilediği çarpıcı asalet görüntüsü tartışmasız bir yetke ve kararlılık simgesiydi.

"Oğlum sizinle istediğim gibi konuşmuş" dedi, "bizim araya girmeyeceğimizi anlıyorsunuz. Gerisi size kalıyor."

"M. de Bellegarde bana anlamadığım bazı şeyler söylemişti" dedi Newman, "fakat, şimdi anladım. Bana boş alan sağlıyorsunuz. Teşekkür ederim."

"Oğlumun belki size söyleyemediği bir iki söz eklemek istiyorum. Bunu, içim rahat olsun diye söylüyorum. Bu konuyu oldukça esnettik; size büyük bir kolaylık sağlıyoruz."

"Ah, oğlunuz da bundan söz etmişti; öyle değil mi?" dedi Newman.

"Annem kadar iyi değil" diye açıkladı Marki.

"Teşekkürlerimi yineliyorum."

"Size söylemem yerinde olacak" diye sürdürdü sözlerini Madam de Bellegarde, "ben çok gururlu bir insanım, başımı çok dik tutarım. Yanlış yapıyor olabilirim; ancak artık değişmeyecek kadar yaşlıyım. En azından bunu biliyor ve başka türlü görünmeye çalışmıyorum. Kızımın gururlu olmadığını düşünerek sevinmeyin. Nenden biraz farklı olsa da o da kendine göre gururludur. Bu konuda kendi kurallarınızı getirirsiniz. Valentin de gururludur, doğru noktaya dokunursanız, ya da yanlış, bunu anlarsınız. Bazen, onun fazlasıyla gururlu olduğunu da düşünürüm ama değiştiremem. Çocuklarımın en iyisidir; yaşlı annesine çok bağlıdır. Hepimizin gururlu olduğunu size göstermek için yeterince konuştum. Ne tür insanların arasına karışacağınızı bilmeniz iyi olur."

"Peki" dedi Newman, "Karşılık olarak, size yalnızca, gururlu olmadığımı söyleyebilirim; size aldırmıyorum! Ama sanki anlaşmaya yanaşmayacaksınız gibi konuşuyorsunuz."

"Anlaşmamızın kendi tarafınızla ilgili kısmına uyarsanız, tartışmayız; sizden tek isteğim bu" dedi Newman. "Ellerinizi çekin ve bana alan bırakın. Çok ciddiyim; benim için cesaretimin kırılması ya da vazgeçme gibi en ufak bir tehlike sözkonusu dahi olamaz. Ben her zaman gözünüzün önünde olacağım; istemezseniz, sizin için üzülürüm. Beni kabul ederse, kızınız için, bir erkeğin bir kadın için yapacağı her şeyi yapacağım. Size böyle bir söz vermekten mutluyum. Sizin de aynı sözü vermenizi bekliyorum. Sözünüzden dönmeyeceksiniz değil mi?"

" 'Sözden dönmekle' ne kastediyorsunuz bilmiyorum" dedi Marki. "Şu ana kadar, hiçbir Bellegarde'ın yapmakla suçlanmadığı bir şeyi kastediyorsunuz."

"Sözümüz söz" dedi Urbain. "Söz verdik artık."

"Evet, şimdi, sizin gururlu olmanıza çok sevindim. Gururlu olmanız, beni sözünüzü tutacağınıza inandırıyor."

Markiz bir an sustuktan sonra, ansızın, "Bay Newman, size karşı her zaman kibar olacağım, fakat sizi asla sevmeyeceğim" dedi.

"O kadar emin olmayın" dedi Newman, gülerek.

"Bana vereceğiniz hizmet sonucu duygularımda bir değişme olma korkusu duymadan, beni koltuğuma kadar götürmenizi rica edeceğimden eminim." Ve Madam de Bellegarde Newman'ın kolunda salondaki her zamanki yerine gitti.

M. de la Rochefidèle ve karısı ayrılma hazırlığındaydı, Madam de Cintré'nin mırıltı halinde konuşan yaşlı hanımla görüşmesi sona ermişti. Newman, yanına geldiğinde, genç kadın kiminle konuşacağını kendi kendine sorar gibi görünüyordu.

"Anneniz, buraya sık sık gelmeme, resmi olarak, izin verdi" dedi. "Ben de sık sık geleceğim."

"Sizi görmek hoşuma gider" diye yanıtladı. Sonra, bir anda, "Dediğiniz gibi, böyle bir resmiyet olmasını tuhaf buluyorsunuz, sanıyorum."

"Evet, yani, oldukça."

"Valentin ağabeyimin, beni ilk kez görmeye geldiğinizde, tuhaf bir aile olduğumuzu anlattığını anımsıyor musunuz?"

"O, ilk gelişimde değil, ikincisindeydi" dedi Newman.

"Çok doğru. Valentin o zaman canımı sıkmıştı ama şimdi sizi daha iyi tanıyorum. Onun haklı olduğunu söyleyebilirim. Sık sık gelirseniz anlayacaksınız!" dedi Madam de Cintré ve arkasını döndü.

Newman, bir an onu diğerleriyle konuşurken izledkten sonra oradan ayrıldı. En son, merdivenin başına kadar

gelen Valentin de Bellegarde ile el sıkıştı. "İşte izninizi aldınız" dedi Valentin. "Olayların gelişimini beğendiğinizi umuyorum."

"Kız kardeşinizi daha da çok beğeniyorum. Ayrıca hatırım için ağabeyinize aldırmayın" diye ekledi Newman. "Ben boş veriyorum ona. Korkarım, ben çıktıktan sonra, sigara içilen odada size çıkıştı."

"Ağabeyim bana çıkışınca" dedi Valentin, "yere çakılır. Ona karşı özel bir yöntemim var, diyebilirim" diye sürdürdü sözlerini, "sonuca umduğumdan daha çabuk ulaştılar. Anlamıyorum, işi çok sağlama bağlamış olmalılar. Sizin milyonlarınıza saygı gösteriyorlar."

"Şimdiye dek elde ettikleri en değerli şey" dedi Newman.

Valentin, parlak, biraz alaycı bakışlarla göz atarak, tam giderken Newman'ı durdurdu. "Acaba, son günlerde saygıdeğer arkadaşın M. Nioche'yi gördünüz mü?"

"Dün bendeydi" diye yanıtladı Newman.

"Size ne anlattı?"

"Özel bir şey anlatmadı."

"Cebindeki tabancanın namlusu görünüyor muydu?"

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Newman. "O adamın, neşesinin kendine göre, oldukça yerinde olduğunu düşünüyordum."

Valentin bir kahkaha patlattı. "Bunu duyduğuma sevindim! İddiayı kazanmış oldum; Matmazel Noémie, bizim deyişimizle, gözünü karartmış. Baba baskısını üzerinden atmış. Hayata atılmış! M. Nioche'de *–kendine göre–* mutlu demek! Bu durumda, dereyi görmeden paçayı sıvamayın: Louvre'daki o günden sonra, kızı ne gördüm ne de kendisiyle konuştum. Andromeda benden başka bir Perseus bulmuş. Bu konudaki bilgilerim, her zamanki gibi, doğru çıktı. Artık, beni protesto edebilirsiniz."

"Protestonun canı cehenneme!" diye mırıldandı Newman.

Fakat, Newman'ın ses tonu, eli kapının üstünde, annesinin dairesine dönerken ona seslenen Valentin'de bir yansıma bulmamıştı, "Yine de, o kızı göreceğim şimdi! Çok olağanüstü bir kız; çok sıra dışı!"

bölüm on üç

Newman, Rue de l'Univesité'ye sık sık giderek, sonraki altı hafta içinde Madam de Cintré'yi sayısız kez görerek sözünde durmuş ya da korkusunu yenmişti. Âşık olmamakla övünüyordu ama yaşam öykücüsünün, konuyu ondan daha iyi bildiği varsayılabilir. En azından, romantik bir tutkunun ayrıcalıklarını ve sağladığı yararları önemsemiyordu. Aşkın insanı aptallaştırdığına inanıyordu; o andaki duygusu ise aptallık değil, bilgelikti; sağlam, dingin, iyi yönetilen bir bilgelik. Kapılmış olduğu yoğun bir iyi yüreklilik duygusu, Seine'in sol yakasında, büyük gri bir evde oturan, olağanüstü derecede zarif, ince ve de etkileyici bir kadına yönelikti. Bu iyi yüreklilik, sıklıkla, zararsız bir gönül yarasına dönüşüyordu; Newman, bilimin bu duyguya ne ad verdiğini, kesinlikle, okumalıydı. Yüreğin üzerine ağır bir yük bindiğinde, o yük ister altın, ister kurşun olsun, önemi yoktur; mutluluk, kendine, acıyla eşdeğer olacağı bir yer bulur ve insan bilgeliğin askıya alındığını kabul edebilir. Newman, Madam de Cintré için, gelecekte yapmayı düşündüğü hiçbir şeyin, o andaki ruhsal durumunun oluşturduğu yüksek standarda ulaşmaması anlamında iyi dileklerde bulunuyordu. Genç kadın, ona doğanın ve dün-

yanın bir nimeti olarak görünüyor, gelecekte onun güzel, bireysel uyumunu bozacak bazı kaba saba baskılarla karşılaşacağı korkusu, sürekli olarak kafasını kurcalıyordu. Newman'ın iyi yürekliliği ile kastettiğim şey buydu; Madam de Cintré, onu, görüldüğü gibi, öylesine mutlu ediyordu ki, Newman'ın onunla yaşamın zorlukları arasına girme isteği, yeni doğmuş çocuğunun uykusunu güvence altına almak için çabalayan bir anneninki gibiydi. Newman, tam anlamıyla büyülenmişti ve büyüsüne, çarpınca duracak bir müzik kutusuymuş gözüyle bakıyordu. Her insanın bir yerinde gizli, ortaya çıkmak için ilahi bir işaret bekleyen, ısrarcı bir ince zevkli olma duygusuna bundan daha iyi bir kanıt olamazdı. Newman, en sonunda, bu duygunun tadını yalın, derinden ve özgürce çıkarıyordu. Madam de Cintré'nin belirli nitelikleri, gözlerinin ışıklı tatlılığı, yüzündeki ince devinim, sesinin derin akışkanlığı, Newman'ın bilincine doluyordu. Eski çağlarda, mermer bir tanrıça yontusuna hayranlıkla bakan, başı gülle taçlandırılmış, parlak zekâlı bir Yunan bile, o dingin zevk ortamında, bundan daha fazla bilgelik görüntüsü sergileyemezdi.

Newman, Madam de Cintré'ye şiddetli bir aşk gösterisi, duygusal konuşmalar vs yapmamıştı. Onun, şimdilik yasaklı olduğunu ilan ettiği alana, izinsiz giriş yapmamıştı. Bununla birlikte, günden güne genç kadının, Newman'ın hayranlığının farkına varması Newman'ın içini rahatlatıyordu. Genelde, parlak bir konuşmacı olmamasına karşın, çok konuşuyor ve Madam de Cintré'yi de konuşturuyordu. Ne sözleriyle ne de sessizliğiyle, onun canını sıkmaktan korkmuyordu; ara sıra canını sıksa bile, sonuçta, en azından şu utangaçlık anları göz önünde bulundurulduğunda, Newman'dan hoşlanıyor olması oldukça muhtemeldi. Newman bir köşede otururken, sık sık gelen ziyaretçiler orada görünüşe göre, ölçülüp biçilmiş esprileri değerlendirecek

kadar kültürü olmadığından, ciddiliğini koruyan, bazen kahkaha atan, yarı uzanmış halde oturan, ince, uzun, sessiz bir adam görüyorlardı.

Kabul etmek gerekir ki, Newman'ın üzerinde düşünmüş olmadığı çok sayıda konu vardı, herhangi bir düşüncesi olmadığı bu konularla ilgili olarak da söyleyecek bir şeyi olmuyordu. Konuşma konusunda sıkıntılıydı; hazır formüller ve deyimler stoku da yetersizdi. Öte yandan, her şeye çok özen gösteriyor, bir konunun önemini tahmin etmesi o konuyla ilgili söyleyeceği akıllıca şeylerin sayısına bağlı kalmıyordu. Neredeyse, hiç canı sıkılmıyordu; onun yanındaki herhangi biri için suskunluğun hoşnutsuzluk anlamına geldiğini düşünmek en büyük yanlış olur. Konuşmadan durduğu bazı anlarda, onu eğlendiren şeyin ne olduğunu doğrusu ben de kestiremiyorum. Birçok insanın modası geçmiş hikâyeler olarak algıladığı şeyler ona yeni ve çekici geliyordu, fakat onun yeni edinmiş olduğu bir dizi izlenim de bizde şaşkınlık yaratabiliyor. Madam de Cintré'ye yüzlerce öykü, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çeşitli yerel kuruluşların çalışmalarını, ticari geleneklerini anlatmıştı. Bu arada, onun ilgisini çeken konuları da sıraya diziyordu, ne de olsa, insan daha önceden bunu anlayamazdı. Genç kadının konuşmalarına gelince, Newman öncelikle onun hoşlanarak anlattığından emin olmak istiyordu: Bu, Bayan Tristram'ın genç kadınla ilgili çizdiği portrede yapılan bir çeşit tadilattı. Madam de Cintré'nin, doğal anlamda, çok eğlenceli biri olduğunu keşfetmişti. İşin başında, onun utangaç olduğunu söylemekte haklıydı; koşulları ve suskun güzelliği, içinde bulunduğu görgülü düzenin zorluklarını kaldırabilecek bir kadın açısından bir büyüden de fazlasıydı. Bu büyü, Newman için, bir süre etkili olmuş, etkisini yitirdikten sonra bile, işlevini aynı güçte sürdüren bir şey bırakmıştı. Arkadaşının himayesinde olan, bir an için onun asaletinde ve derinliğinde

görünen Bayan Tristram'ın, kendisine anahtarlarıyla çizilen, acıklı sırrı belki de çok ağırdı? Newman öyle olduğunu varsayıyordu ama sırların, zaten, kendisi için istenmeyen şeyler olduğu inancıyla, Madam de Cintré'nin gizeminin ne olabileceği konusunda her geçen gün daha az kafa yoruyordu. O gölgelerin değil, ışıkların kadını olmalıydı; onun doğal çizgisi, içe kapanma ve gizemli bir melankoli değil; fakat bir gram fazlası olmayan düşünce birikimiyle, içtenlikli, neşeli, parlak bir çizgi olmalıydı. Aslında, onu bu duruma getirmekte başarılı olmuştu. Baskı yaratan sırlara karşı panzehir olduğu inancındaydı; ona sunmuş olduğu şey, aslında, her şeyden önce, bu gizemlere karşı, uçsuz bucaksız, ışıklı bir bağışıklıktı.

Akşamları, genel olarak, Madam de Bellegarde'ın ısıtmayan şöminesinin başında Madam de Cintré ile birlikte olduklarında, ailesinin yanındayken odayı incelermiş gibi yaparak, sürekli olarak onlardan söz eden müstakbel eşine göz ucuyla bakıyordu. Şömine önünde oturan Madam de Belegarde, yanına kim gelse, onunla, düzgün ve soğuk bir biçimde söyleşiyor, ağır ve huzursuz bakışları odayı taradıktan sonra Newman'a ulaştığında, onun üzerinde anlık bir nemli hava etkisi yapıyordu. Newman, onunla tokalaştığı zaman, kendisine başka bir akşam daha "katlanıp katlanamayacağını" soruyor, o da gülmeksizin, Tanrı'ya şükrederek, görevini yaptığını söylüyordu. Bir gün, Bayan Tristram'a Markiz'den söz ettiğinde, sonuçta, onunla geçinmenin kolay olduğunu, bu kadınla da, diğer namussuzlarla olduğu gibi, kolay geçindiğini söyledi.

Bayan Tristram onu, "Markiz de Bellegarde için söylenecek kibar bir söz değil bu, değil mi?" diye yanıtladı.

"Evet" dedi Newman, "kötü bir kadın o, yaşlı bir günahkâr."

"Suçu ne?" diye sordu Bayan Tristram.

"Birisini öldürdüğünü söyleseler şaşırmazdım; kuşkusuz görev duygusuyla yapmıştır."

"Nasıl bu kadar korkunç olabiliyorsun?" diye iç çekti Bayan Tristram.

"Korkunç değilim. Üstelik ondan iyimserlikle söz ediyorum."

"Bir de kötümser olsan, kim bilir neler diyeceksin?

"Kötümserliğimi başkasına saklayacağım; Marki için, kuşkusuz. İçime sindiremediğim bir insan, istediğimi yapacağım."

"Ne yaptı ki?"

"Tam olarak anlayamıyorum; çok kötü, sinsi, alçakça bir şey ve annesinin çarpık davranışları gibi, küstahlığın örtemeyeceği bir şey. Bir cinayet işlemediyse de, başka biri adam öldürürken, arkasını dönüp diğer yöne bakmıştır."

"Amerikan mizahı" içeren hafif bir tiyatro örneğinden başka bir şey olamayacak, bu ürkütücü varsayıma karşın, Newman, M. de Bellegarde ile yakın temasını sürdürmek için elinden geleni yapıyordu. İnsanlarla kişisel ilişki içinde olduğu sürece, onları bağışlamak için bir nedeni olmasından nefret ederdi ve düş gücünü kendi iç huzuru için, onların iyi insanlar oldukları yönünde, o anda kimseden kuşku duymaksızın kullanabilirdi. Marki için de elinden geleni yapmıştı; ama doğrusu, onun göründüğü kadar, aklı karışık bir ahmak olamayacağı inancındaydı. Newman'in teklifsizliği asla yılışıkça değildi. Onun eşitlik anlayışı, saldırgan bir zevk ya da estetik bir kuram değildi; fakat asla yetersiz derecede müsamaha gösterilmemiş ve sonuç olarak kaba bir hevesten azade, fiziksel bir iştah kadar doğal ve organik bir şeydi, Newman'ın, toplum içindeki konumundan emin sakinliği onu, kendi entelektüel aynasındaki etkileyici görüntüden farklı olarak çiğ ve renksiz bir enişte adayı biçiminde gören M. de Bellegarde için, büyük bir olasılıkla, sinir bozucu olmalıydı. Bir an için bile

konumunu unutmayan Marki, Newman'ın "çıkışları" olarak algıladığı davranışları mekanik bir nezaketle yanıtlıyordu. Newman ise, konumunu sürekli olarak unutuyor, sınırsız ve sorumsuz sorguların ve varsayımlarının keyfini çıkartırken ev sahibinin kasti, alaycı gülümsemesiyle karşı karşıya kalıyordu. M. de Bellegarde'ın ne diye güldüğünü anlamakta güçlük çekiyordu. M. de Bellegarde'ın gülüşü, kendine göre, bir sürü duygular arasında bir uzlaşma olarak görülebilirdi. Gülümsediği sürece kibarlığını koruyordu; bu, istenen bir durumdu. Bununla birlikte, bir gülümseme onun kibarlığına bir şey katmadığı gibi kibarlık derecesini de belirsizlik sınırında bırakıyordu. Bir gülümseme ne bir karşı çıkış, daha da kötüsü, ne de, çok kötü karışıklıklara yol açabilen bir anlaşma olabilirdi. O andaki bir gülümseme, kusursuz olarak sürdürdüğü bu kritik konumda, bireysel onurunu kapsayan bir şeydi; evinin görkeminin gölgelenmesi sözkonusuydu. Newman'a yönelik tüm tutumu, aralarında hiçbir görüş alışverişinin olamayacağını açıklar nitelikte idi; demokrasi kokusu almamak için nefesini tutan bir adamdı. Newman ise, Avrupa politikaları konusunda bilgisizdi, fakat çevresinde ne dolaplar döndüğüne dair genel bir fikir edinmek istiyor, M. de Bellegarde'a ara sıra kamusal olaylarla ilgili sorular yöneltiyordu. M. de Bellegarde onu, konuyu geçiştirerek yanıtlıyor, durumu elinden geldiğince kötülüyor, işlerin gittikçe kötüleşmekte olduğundan ve yaşadıkları çağın köküne kadar çürüdüğünden söz ediyordu. Bu yaklaşım, Newman'da dünyayı neşesiz bir yer olarak gören Marki için bir anlık acıma duygusu uyandırmış, bir sonraki görüşmelerinde Marki'nin dikkatini zamanın güzelliklerine yöneltmeye kalkışmıştı. Marki de, ona yanıt olarak, tek bir politik inancı olduğunu ve bunun kendisine yettiğini söylemiş; Henry Bourbon'un beşinci adıyla Fransa tahtına çıkmakta ilahi bir hakkı olduğunu öne sürmüştü. Newman,

bunun üzerine, ona ters bir bakışla karşılık vererek daha sonra M. de Bellegarde ile politika konuşmayı kesmişti. Ne korkuyor, ne şaşırıyor ne de eğleniyordu; M. de Bellegarde'ın tuhaf bir yemek zevki olduğunu keşfetmişti: örneğin, balık kılçığı ve ceviz kabuğundan hoşlanması. Bu koşullar altında, Newman onunla, kuşkusuz, yemek konusuna giremezdi.

Bir öğleden sonra Madam de Cintré'ye uğradığında, genç kadın meşgul olduğu için, bir hizmetli bir süre beklemesini istemişti. Newman, kitaplara bakarak, çiçekleri koklayarak, onun (çok güzel olduğunu düşündüğü) gravürlerini ve fotoğraflarını inceleyerek odada dolaşırken, sonunda, arkası dönük olduğu kapının açıldığını duydu. Eve giriş çıkışlarında, birkaç kez karşılaşmış olduğunu anımsadığı yaşlı bir kadın kapı eşiğinde duruyordu. İnce uzun, siyah giysiliydi, başında bir kep vardı; Newman böyle gizemli görüntülere alışkın olsaydı, kusursuz İngiliz başlığıyla bu kadının kesinlikle Fransız olmadığını düşünecekti. Kadının solgun, düzgün ve mutsuz bir yüzü, açık renk, donuk İngiliz gözleri vardı. Newman'a bir süre, kararlı ve çekingen bir tavırla baktıktan sonra kısa, düz bir İngiliz reverans yaptı.

"Madam de Cintré biraz beklemenizi rica ediyor" dedi. "Yeni geldi; kısa bir süre içinde hazır olacak."

"Ah, istediği kadar bekleyebilirim" dedi Newman. "Lütfen, acele etmemesini söyleyin."

"Teşekkür ederim beyefendi" dedi kadın hafifçe; sonra, mesajı iletmek için gidecek yerde, odaya girdi. Bir ara çevresine bakındı, bir masaya giderek kitapları ve biblolaı düzenlemeye başladı. Kadının o denli saygın görünüşü Newman'ı şaşırtmıştı; ona hizmetçi gözüyle bakmaktan korkmuştu. Newman bir aşağı bir yukarı yürürken, o bir süre, masayı düzene sokmuş, perdeleri düzeltmişti. Sonunda, Newman aynanın önünden geçerken, çalışmasına

ara veren kadının kararlı bir biçimde, aynadan kendisine baktığını sezdi. Bir şeyler söylemek istediği açıktı, bunu anlayan Newman konuşmaya başlamasına yardımcı oldu.

"İngiliz misiniz?"

"Evet, efendim, doğru" diye yanıtladı kadın, hızlı ve yumuşak bir tonda; "Wiltshire'de doğdum."

"Paris ile ilgili ne düşünüyorsunuz?"

"Ah, Paris'i düşünmüyorum, efendim" dedi aynı tonda. "Buraya geleli çok oldu."

"Demek uzun süredir buradasınız."

"Kırk yıldan daha uzun bir süredir efendim. Buraya Bayan Emmeline ile geldim."

"Büyük Madam de Bellegarde ile mi demek istiyorsunuz?"

"Evet, efendim. Evlendiği zaman onunla geldim. Hanımımın yardımcısıyım."

"O zamandan beri onun yanında mısınız?"

"O zamandan beri bu evdeyim. Hanımım yeni birisini işe aldı. Gördüğünüz gibi ben yaşlandım. Düzenli olarak çalışmıyorum ama buradayım işte."

"Çok güçlü ve iyi görünüyorsunuz" dedi Newman, kadının dik figürünü ve yanaklarının hoş pembeliğini gözlemleyerek.

"Tanrıya şükürler olsun hasta değilim, efendim; ev içinde sağa sola koşuşturarak işimi iyi yaptığımı sanıyorum. Ancak, yaşlı bir kadınım, efendim, sizinle konuşmaya da bu yüzden cüret edebiliyorum."

"Ah, konuşun lütfen" dedi Newman, merakla. "Benden korkmanıza gerek yok."

"Evet, efendim. Siz iyi yürekli bir insansınız. Sizi daha önce görmüştüm."

"Merdivenlerde mi demek istiyorsunuz?"

"Evet efendim. Kontesi görmeye gelirken. Sık sık geldiğinizi görüyordum."

"Ah evet; sık sık geliyorum" dedi Newman, gülerek. "Bunu anlamak için çok uyanık olmaya gerek yok."

"Sizi görmek hoşuma gidiyordu, efendim" dedi yaşlı hizmetçi, ağırbaşlılıkla. Sonra, yüzünde tuhaf bir ifade ile Newman'a bakarak ayakta dikildi öylece. Davranışlarında kadim bir içgüdüden kaynaklanan saygı ve alçakgönüllülük vardı; "kendi yerini" bilme ve dürüstçe geri planda durma alışkanlığı. Fakat o anda belki de Newman'ın pek kimsede görülmeyen ulaşılabilirlik özelliği nedeniyle, kadının o anda cesaretini toplaması ve bunun da ötesinde, adabımuaşeret kurallarına kayıtsız kalması işe karışmıştı; hanımın yardımcısı sonunda bu tür şeyleri düşünmeye başlamıştı ve başka birini işe alacağına göre, o da kendince, kurallarını yavaşça oluşturuyordu.

"Bu aileye çok bağlısınız, değil mi?" dedi Newman.

"Çok bağlıyım, efendim. Özellikle kontese."

"Bunu duyduğuma sevindim" dedi Newman. Bir an sonra, gülerek, "Ben de öyle" diye ekledi.

"Doğrudur, efendim. Bazı şeyler elimizde değil; kendi düşüncelerimizin olması gibi, değil mi?"

"Bir hizmetçi olarak mı, demek istiyorsunuz?" dedi Newman.

"Öyle, efendim. Düşüncelerimi bu konulara karıştırırsam, artık hizmetçi olamam. Fakat, ben kontese o denli bağlıyım ki; kendi çocuğum olsaydı, onu daha fazla sevemezdim. Cesaretimin kaynağı işte budur, efendim. Onunla evlenmek istediğiniz söyleniyor."

Newman, bu konuşma canlısı kadına bakarak onun bir dedikoducu değil de bir yandaş olduğuna karar verdi; kadın kaygılı, çekici ve akıllı görünüyordu. Newman, "Çok doğru" dedi. "Madam de Cintré ile evlenmek istiyorum."

"Onu Amerika'ya mı götüreceksiniz?"

"Onu nereye isterse, oraya götüreceğim."

"Ne kadar uzak olursa, o kadar iyi olur, efendim!" Yaşlı kadın, anlık bir coşkuyla haykırmıştı. Ancak, kendini toparlayarak, masadaki cam bir kâğıt ağırlığı kaldırıp siyah önlüğüyle parlatmaya başladı. "Bu ev ile ilgili olumsuz bir şey söylemek istemem, efendim. Fakat olumlu bir değişikliğin zavallı kontese iyi geleceğine inanıyorum. Burası çok boğucu."

"Evet, çok canlı bir yer değil" dedi Newman. "Ama Madam de Cintré neşeli bir insan."

"Onda iyi olan her özellik vardır. Son iki aydır, uzunca bir süre olmadığı kadar neşeli olduğunu söylersem, yalan söylemiş olmam."

Bu bilgiyi almak, durumu gereği, Newman'ın hoşuna gitmiş ama diğer tüm aşırı övgülerden hoşlanmamıştı. "Bu konu ortaya çıkmadan önce, Madam de Cintré'nin morali bozuk muydu?" diye sordu.

"Zavallı hanımım, önemli bir nedeni vardı. M. de Cintré böylesine tatlı genç bir hanıma koca olacak adam değildi. Bu yüzden, burası kasvetli bir eve dönüştü. Bana sorarsanız, ondan kurtulması iyi oldu. Böyle konuştuğum için bağışlayın, sizinle evleneceğini umuyorum."

"Umarım evlenecek!" dedi Newman.

"Ama hemen karar vermiyorsa, cesaretiniz kırılmasın. Sizden ricam bu olacak, efendim. Vazgeçmeyin, efendim. Her kadın için ve her zaman için bunun bir risk olduğunu söylersem, kaygılanmayın; başından kötü bir evlilik geçmiş birisi ne de olsa. Ama karşısına iyi, kibar, saygıdeğer bir beyefendi çıktığı zaman, kararını vermesi iyi olur. Evde sizinle ilgili çok iyi şeyler söyleniyor, bana sorarsanız, sizin yüzünüzü beğeniyorum. Eski konta göre çok farklı bir görünüşünüz var, boyu yüz elli santim bile yoktu. Yüklü bir servetiniz olduğu da söyleniyor. Bunun bir zararı yok. Bu nedenle, size sabırlı olmanız için yalvarıyorum efendim; doğru zamanı bekleyin. Bunları size

ben söylemesem, belki kimse söylemez. Bu konuda söz vermek, kuşkusuz bana düşmez. Soruları yanıtlayamam. Ancak, sizin şansınız fena değil, efendim. Ben kendi köşesine çekilmiş, yorgun, yaşlı bir kadından öte bir şey değilim; ama bir kadın bir başka kadını anlar; ben de kontesi anladığımı söyleyebilirim. Doğduğu zaman, onu ben kollarıma aldım. İlk evliliği hayatımın en acıklı günüydü. Bana, başka, daha güzel bir evlilik göstermek konusunda borcu var. Azimli olursanız, ki, öyle görünüyorsunuz, bu iş oldu demektir, efendim."

"Bana cesaret verdiğiniz için size çok teşekkür ederim" dedi Newman, içtenlikle. "İnsan bir yere kadar sabreder, yani azimli olur, demek istiyorum. Madam de Cintré benimle evlenirse, siz de gelip onunla birlikte yaşarsınız."

Yaşlı kadın ona, uysal, cansız gözleriyle tuhaf bir biçimde baktı. "Bir evde kırk yıl çalıştıktan sonra, bunu konuşmak biraz acımasızlık olur; ama buradan ayrılmak istediğimi söyleyebilirim."

"Neden olmasın? Bunu konuşmanın tam zamanı" dedi Newman çıkışırcasına. "Kırk yıldan sonra insan bir değişiklik ister."

"Siz çok iyi yürekli bir insansınız, efendim" diyerek, bu sadık hizmetçi, bir reverans daha yapıp ayrılmaya yeltendi. Fakat bir an için duraklayarak, utangaç, cansız bir biçimde gülümsedi. Newman, şaşkın bir durumda, parmaklarını, yarı çekingen, yarı sinirli bir hareketle yeleğinin cebine daldırdı. Karşısındaki haberci bu hareketi görmüştü. "Tanrıya şükür, bir Fransız kadını değilim" dedi, "öyle olsaydım yüzsüzlükle isterdim, bu yaşta biri için size verdiğim bilginin bir karşılığı olmalı. Kendi düzgün İngilizcemle söyleyeyim. Bu bilgi bir şeylere değer."

"Kaç para istiyorsunuz, lütfen söyleyin" dedi Newman.

"Yalnızca şu: Size söylediklerimi kontese anlatmamanız için söz vermeniz."

"Tüm istediğiniz buysa, söz veriyorum" dedi Newman.

"Hepsi bu efendim. Teşekkür ederim efendim. İyi günler efendim." Eteklerini bir kez daha toparlayan yaşlı kadın odadan ayrıldı. Aynı anda, karşı kapıdan Madam de Cintré içeri girdi. Karşı oda kapısındaki perdenin hareketi gözüne çarpınca, Newman'a kiminle konuşmakta olduğunu sordu.

"Şu İngiliz kadınla!" dedi Newman. "Siyah giysili, başında kepiyle, reveranslar yapan ve derdini iyi anlatmasını bilen şu yaşlı bayan."

"Reveranslar yapan ve derdini iyi anlatan yaşlı bayan mı? Oh, zavallı Bayan Bread[34] demek istiyorsunuz. Anladığım kadarıyla, kadını esir almışsınız."

"Ona Bayan Cake[35] denmeli" dedi Newman. "Çok tatlı, çok şeker bir yaşlı hanım."

"Madam de Cintré bir an ona baktı. "Size ne anlatmış olabilir ki? Harika bir yaratık; ama onu oldukça içine kapanık biri olarak tanıyoruz."

"Olabilir" diye yanıtladı Newman, "sizin yanınızda uzunca bir süre kalması hoşuma gitti. Sizin doğumunuzdan bu yana olduğunu söyledi."

"Evet" dedi Madam de Cintré. "Çok sadıktır, ona güvenirim."

Newman, Madam de Cintré'ye annesi ve ağabeyi Urbain ile ilgili bir yorumda bulunmamış, onların kendi hakkındaki izlenimlerinden de söz etmemişti. O da Newman'ın düşüncelerini öngörmüşçesine, onlar konusunda konuşmaktan özenle kaçınır gibi görünmüştü. Annesinin ev içindeki ağırlığından ya da Marki'nin görüşlerinden söz açmamıştı. Bununla birlikte, Valentin'den söz ederek, küçük kardeşine olan aşırı sevgisini saklamamıştı. Onu, masum bir kıskançlık duygusuyla dinleyen Newman, onun bu

34. (İng.) Bread: Ekmek. (y.h.n.)

35. (İng.) Cake: Pasta. (y.h.n.)

imalı anlatımlarından kendine bir pay çıkarmaya çalışıyordu. Bir keresinde, Madam de Cintré Valentin'in üstesinden geldiği bir sorunu, kardeşinin çok onurlu bir başarısı havasında anlatmıştı. Ailenin eski dostlarından birine yapılan bir yardımdı o başarı; Valentin'in gücünü aşan derecede "ciddi" bir şeydi. Newman, bunu duyduğuna sevindiğini ve sonra da Valentin için içinden geldiği gibi bir şeyler söylemişti. Onu dinleyen Madam de Cintré bir süre sonra, "Valentin ağabeyimle ilgili konuşma biçiminizi beğenmiyorum" dedi. Newman da bunun üzerine, şaşkınlık içinde, Valentin'le aralarının her zaman iyi olduğundan söz etti.

"İyiliği aşan bir durum" dedi Madam de Cintré. "sonuçsuz kalan bir iyilik; bir çocuk için yapılan iyilik. Ona saygı duymuyorsunuz gibi bir şey."

"Saygı mı? Ona karşı saygılı olduğumu sanıyorum."

"Sanıyorsunuz? Emin değilseniz, bu saygı sayılmaz."

"Siz saygı duyuyor musunuz?" dedi Newman. "Öyleyse, ben de duyuyorum."

"Bir insan bir insanı seviyorsa, bu soruyu yanıtlamak zorunda değildir" dedi Madam de Cintré.

"Bu soruyu bana sormamalıydınız; çünkü ağabeyinize bayılıyorum."

"O sizi eğlendiriyor. Ama siz onun gibi olmak istemezsiniz."

"Ben kimseye benzemek istemem. Bir insanın kendisine benzemesi bile çok zor bir iştir."

"Bir insanın kendine benzemesiyle ne kastediyorsunuz?" diye sordu Madam de Cintré.

"Kendisinden bekleneni yapması. Görevini yapması gibi."

"Bu; ancak bir insan çok iyi ise olur."

"Evet, bir sürü iyi insan var" dedi Newman. "Valentin, bana göre, yeterince iyi bir insan."

Madam de Cintré bir süre konuşmadı. "Benim için yeterince iyi değil" dedi sonunda. "Keşke bir şeyler yapabilse."

"Ne yapabilir ki?" diye sordu Newman.

"Hiçbir şey. Ama çok akıllıdır."

"Hiçbir şey yapmadan mutlu olmak da akıllılığın kanıtıdır" dedi Newman.

"Aslında, Valentin'in mutlu olduğunu sanmıyorum. Akıllı, cömert, cesur; ama bu özelliklerini nerede göstersin? Bence, üzüldüğü bir şey var, bazen onun başına kötü bir şey geleceği duygusuna kapılıyorum. Neden bilmiyorum ama mutsuzluk yaratacak bir sorunla karşılaşacak gibi geliyor bana."

"Ah, onu bana bırakın" dedi Newman, neşeyle. "Ben ona göz kulak olurum, tehlikelerden uzak tutarım."

Bir akşam, Madam de Bellegarde'ın salonunda oldukça makul bir diyalog geçmişti. Marki, özel bir şatonun kapısında nöbet tutan bir bekçi gibi sessizce bir aşağı bir yukarı yürümekteydi; annesi bakışlarını ateşe yöneltmişti; Madam de Bellegarde koca bir bant goblen işlemesi üzerinde çalışıyordu. Genellikle, üç dört konukları olurdu; ancak bu kez dışarıdaki şiddetli fırtına en sık gelenleri bile engellemişti. Uzun süreli sessizlikler arasında fırtınanın uğultusuyla birlikte, yağmurun şıkırtısı açıkça kulakları tırmalıyordu. Newman oturmuş, gözlerini dikmiş olduğu saatin on biri çalmasına kadar beklemeye karar vermişti; bir saniye bile fazla kalmayacaktı. Madam de Cintré arkası dönük, alnını perdesi yukarı kaldırılmış bir pencereye yaslamış, dışarıdaki karanlık tufanı izlemekteydi. Ansızın, görümcesine döndü.

"Tanrı aşkına" dedi, ayrıcalıklı bir ısrarla, "piyanoya geçip, bir şeyler çalar mısın?"

Madam de Bellegarde elindeki gobleni kaldırarak, küçük beyaz bir çiçek motifini gösterdi. "Bu işi bırakmamı isteme

benden. Bir başyapıtın yarısına geldim. Çiçeğim çok tatlı kokacak; kokuyu şu altın renkli ipek ile içine katıyorum. Nefesimi tutuyorum; şu anda bırakamam. Sen çalsana."

"Burada sen varken, bu iş bana düşmez" dedi Madam de Cintré. Fakat, biraz sonra, piyanonun başına geçerek, tuşlara coşkuyla vurmaya başladı. Bir süre hızlı ve çok güzel bir biçimde çaldı; Newman yanına gelerek bir kez daha çalmasını rica etti. Genç kadın, bu ısrara karşılık, başını iki yana sallayarak, "Sizin için çalmıyorum; kendim için çalmıştım" dedi. Yine pencereye dönerek dışarı bakmaya başladı, daha sonra da odadan çıktı. Newman da odadan çıkarken, Urbain de Bellegarde, her zaman yaptığı üç basamak inerek ona eşlik etti. Aşağıda, paltosunu tutmakta olan bir uşak vardı. Newman tam paltosunu giymişti ki, Madam de Cintré'yi, giriş yerinde, kendisine doğru gelirken gördü.

Newman, "Cuma günü evde olacak mısınız?" diye sordu.

Soruyu yanıtlamadan önce, ona bir an Newman'a bakan genç kadın, "Siz benim annemi ve ağabeyimi sevmiyorsunuz" dedi.

O anda duraklayan Newman, sonra hafifçe, "Hayır" dedi.

Genç kadın elini merdiven tırabzanına koymuş, gözleri birinci basamağa çevrilmiş, merdivenleri çıkmaya hazırlanıyordu.

"Evet, cuma günü evde olacağım" dedi ve geniş loş merdivenleri çıkmaya başladı.

Cuma günü, Newman gelir gelmez, ona niçin annesinden ve ağabeyinden hoşlanmadığını anlatmasını rica etmişti.

"Hoşlanmamak mı?" diye haykırdı Newman. "Bu çok kötü bir şey. Ben böyle bir şey söylemedim, öyle değil mi? Söylesem de, ciddi olarak söylememişimdir."

"Sizden onlarla ilgili ne düşündüğünüzü söylemeni diliyorum" dedi Madam de Cintré.

"Ben onları değil, sizi düşünüyorum."

"Onları sevmediğiniz için böyle konuşuyorsunuz. Gerçeği söyleyin; beni kırmış olmazsınız."

"Evet, ağabeyinizi tam olarak sevmiyorum" dedi Newman. "Şimdi anımsıyorum. Peki, böyle söylememin ne yararı var? Unuttum gitti."

"Siz fazla iyi yüreklisiniz" dedi Madam de Cintré usulca. Sonra, Newman'ın Marki'yi kötülemesinden kaçıyormuş gibi ona dönerek oturmasını rica etti.

Ancak, Newman onun önünde ayakta durarak, "Bundan daha önemli bir şey varsa, o da onların benden nefret etmeleridir" dedi.

"Hayır, nefret etmiyorlar" dedi genç kadın.

"Onların hatalı olduklarını düşünmüyor musunuz?" diye sordu Newman. "Ben nefret edilecek bir insan olduğumu düşünmüyorum."

"Sevilen bir insan aynı zamanda sevilmeyen bir insan da olabilir. Ağabeyim ile annem seni kızdırdılar mı?" diye ekledi.

"Evet, bazen."

"Bunu hiç belli etmediniz."

"Böylesi daha iyi."

"Evet, böylesi daha iyi. Onlar size iyi davrandıklarını düşünüyorlar."

"Kuşkusuz, beni daha kötü yönetebilirlerdi" dedi Newman. "Aslında, onlara teşekkür ediyorum."

"Siz nazik bir insansınız" dedi Madam de Cintré. "İstenmeyen bir durum bu."

"Benim için değil, onlar için istenmeyen, demek istiyorsunuz."

"Benim için" dedi Madam de Cintré.

"Onların günahlarının bağışlandığı zaman değil!" dedi Newman. "Benim de onlar kadar iyi olabileceğimi düşünmüyorlar. Ama ben düşünüyorum. Bu konuda tartışmayalım."

"Sevimsiz bir tonda bir şey söylemeden, sizinle anlaşamıyorum bile. Öngörüler size karşı. Belki de siz anlamıyorsunuz."

Newman oturup ona uzun bir süre baktı. "Gerçekten anladığımı sanmıyorum. Ama siz söyleyince, inanıyorum."

"Bu zayıf bir neden" dedi Madam de Cintré, gülerek.

"Hayır, çok iyi bir neden. Sizin yüce bir ruhunuz, yüksek bir standardınız var; fakat bu nitelikler, sizde doğal ve bozulmamış durumda; siz, bir görgü kuralları fotoğrafı çektirmek için poz veriyor gibi duruyor, yozlaşmaya bulaşmamış biri olarak görünüyorsunuz. Beni hayatta para kazanmaktan ve pazarlık yapmaktan başka bir şey düşünmeyen biri olarak görüyorsunuz. Doğru bir tanım; ancak kazın ayağı öyle değil. Ne olursa olsun, bilmiyorum ama bir insan başka bir şey de düşünüyor olabilir. Para kazanmaya önem verdim; ama asla, para kazanmayı özel bir amaç olarak seçmedim. Yapacak başka bir şey yoktu, başıboş gezmem de düşünülemezdi. Başkalarına ve kendime karşı çok iyimserdim. İnsanların, işe yaramaz olanların dışında, benden istedikleri birçok şeyi yapardım. Anneniz ve büyük ağabeyinize gelince" diye ekledi Newman, "onlarla ancak bir noktada tartışabilirim. Onlardan, yaptığım övgüleri size taşımalarını değil, sizi yalnız bırakmalarını istiyorum. Beni size çekiştirdiklerini düşündüğüm an, ben de onlara gereken cevabı veririm."

"Onlar bana karışmıyorlar. Sizi de çekiştirmediler."

"Bu durumda" diye haykırdı Newman, "onlar bu dünya için haddinden fazla iyiler!"

Madam de Cintré bu açıklamalarda hayrete düşüren bir şey bulmuş gibiydi. Yanıt verebilirdi; ancak o anda

kapının açılmasıyla, Urbain de Bellegarde içeri girdi. Newman'ı gördüğüne şaşırmış gibiydi; ama şaşkınlığı, sıra dışı, neşeli bir yüz ifadesiyle silinip gitmişti. Newman Marki'yi daha önce hiç böyle coşkulu görmemişti; solgun, ışıksız yüzünde bir başkalaşım olmuştu. Birinin girmesi için kapıyı açık tuttu; içeri büyük Madam de Bellegarde'ın koluna yaslanmış olduğu, Newman'ın ilk kez gördüğü, bir bey girdi. Newman ayaktaydı, Madam de Cintré de, annesini görünce her zaman yaptığı gibi, ayağa kalktı. Marki, Newman'ı çok içten selamlayıp ellerini yavaşça ovuşturarak, ayrı bir yerde durdu. Dostuyla birlikte gelen annesi, Newman'a başıyla aristokratik bir selam verdi, sonra da kızını eğilerek selamlayan tuhaf beyefendiden ayrıldı.

"Kızım" dedi, "sana bilinmeyen bir akrabamız, Lord Deepmere'i getirdim. Lord Deepmere kuzenimiz olur, fakat çok daha önce olması gereken bu buluşma; ancak bugün gerçekleşiyor."

Madam de Cintré gülümseyerek Lord Deepmere'e elini uzattı. "Olağanüstü" dedi bu ağır hareket eden soylu adam, "ama ilk defa Paris'te üç dört haftalık bir süre kalıyorum."

"Ne kadar zamandır buradasınız?" diye sordu Madam de Cintré.

"Ah, son iki aydır" dedi Lord Deepmere.

Bu bir iki söz yersiz görünebilir fakat Lord Deepmere'in yüzünde sizin olduğu kadar, görünüşte, Madam de Cintré'nin de hoşuna giden bir saflık vardı. Herkes oturunca, Newman yeni konuğu gözlemlemeye başlamıştı. Bununla birlikte, Lord Deepmere'in kişiliğini anlamak açısından, bu, geniş çaplı bir gözlem olmadı. Adam, kısa boylu, zayıf, otuz üç yaşlarında, saçsız, kısa burunlu, üst çenesinde dişleri olmayan biriydi; yuvarlak, içten bakışlı gözleri ve çenesinde de birkaç sivilce vardı. Çekingen olduğu açıktı; rahatlamak adına, ürkütücü bir sesle, nefesini tutarak gülüyordu. Geçmişte, ender bulunabilecek

eğitim olanaklarından yararlanamamış olmanın verdiği bir kabalıkla karışık yalın bir görünümü vardı. Paris'in çok neşeli bir yer olduğunu ama gerçek eğlence konusunda Dublin ile boy ölçüşemeyeceğini anlatıyordu. Dublin'i, Londra'ya bile tercih ediyordu. Madam de Cintré hiç Dublin'e gitmiş miydi? Bir gün, tüm aile oraya gitmeliydi, herkese İrlanda eğlencelerini göstermeliydi. Kendisi İrlanda'ya balık tutmak için sıkça gidiyor, Paris'e de yeni Offenbach parçaları için geliyordu. Dublin'de de sergileniyordu ama onlar için sabırsızlanıyordu. *La Pommes de Paris*'yi dokuz kez dinlemişti. Kollarını kavuşturup arkasına yaslanan Madam de Cintré, Lord Deepmere'e, topluluk önünde pek sergilemediği şaşkın bir ifadeyle bakıyordu. Öte yandan, Madam de Bellegarde'ın yüzünde değişmeyen bir gülümseme vardı. Marki, hafif operalar arasında en çok Gazza Ladra'yı beğendiğini söyledi. Marki'nin bir çeyrek saat, dük, kardinal, yaşlı kontes ve Lady Barbara konusunda sorular sorup Lord Deepmere'den biraz tutarsız yanıtlar aldıktan sonra, Newman da gitmek üzere yerinden kalktı. Marki salonda ona üç adım eşlik etti.

"İrlandalı mı?" diye sordu Newman, ziyaretçiye doğru başını yönelterek.

"Annesi, Lord Finucane'nin kızıdır" dedi Marki; "İrlanda'da büyük taşınmaz varlıkları var. Erkek varisler olmadığı için beklenmedik bir biçimde yakın ve uzak akraba olarak her şey Lady Bridget'e miras kaldı. Lord Deepmere'in unvanı İngiliz, onun da İngiltere'deki varlığı çok büyük. Çekici bir genç adam."

Newman, bu sözlere yanıt vermedi; ama önceki beyefendi kibarca giderken, Marki'ye yönelerek, "Yeri gelmişken, anlaşmamıza bu denli titizlikle bağlı kaldığınız, kız kardeşiniz konusunda bu denli yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim" dedi.

Marki bakışlarını yönelterek, "Gerçekten övünülecek bir şey yapmadım" dedi.

"Ah, alçakgönüllülüğü bırakın" dedi Newman, gülerek. "Tek başıma bu kadar başarılı olduğumu söyleyerek kendimi göklere çıkaramam. Annenize de benim için teşekkür edin!" deyip oradan ayrıldı. M.de Bellegarde arkasından bakıyordu.

bölüm on dört

Rue de l'Université'ye bir sonraki gelişinde, Newman, Madam de Cintré'yi tek başına bulma şansını yakalamıştı. Bu kez, kesin bir amaç için gelmiş ve onu gerçekleştirmek için zaman kaybetmemişti. Ayrıca, genç kadının bir beklenti içinde olduğunu düşündürten bir hali vardı.

"Altı aydır sizi görmeye geliyorum" dedi Newman, "sizinle evlilik konusunu ikinci bir kez konuşmuş değilim. Benden istediğiniz de buydu; sizi dinledim. Bir erkek bundan daha iyisini yapabilir mi?"

"Büyük bir incelik gösterdiniz" dedi Madam de Cintré.

"Evet, artık değişeceğim" dedi Newman. "İncelik göstermeyeceğim demek istemiyorum; ancak başladığım yere geri döneceğim. Oraya döndüm şu anda. Aile çevresinde bulundum. Aslında, buradan hiç ayrılmadım. İstediğim şeyden asla vazgeçmedim. Şimdi kendime daha da çok güveniyorum. Kendime de size de güvenim var. Üç ay önce inanamazdım ama şimdi sizi daha iyi tanıyorum. Düşünebileceğim ve dileyeceğim her şeysiniz siz; her şeyin ötesindesiniz. Siz de beni tanıyorsunuz; beni tanımış olmalısınız. En iyi adamı gördüğünüzü söylemeyeceğim, fakat siz daha önce en kötüsünü görmüşsünüz. Bu süre

içinde sürekli düşünüyor olmalısınız. Benim yalnızca beklemekte olduğumu görmeniz gerekiyor; değişmekte olduğumu aklınıza getirmeyin. Şimdi bana ne söyleyeceksiniz? Açıkça ve akla yatkın ne isterseniz, söyleyin, sabırla ve saygıyla ödülümü hak edeceğim. Bana elinizi verin. Madam de Cintré, bunu yapın. Yapın."

"Yalnızca beklediğinizi biliyorum" dedi genç kadın; "bu günün geleceğinden emindim. Bu konuda çok düşündüm. Önceleri biraz korkum vardı. Ama şimdi korkmuyorum." Bir an duraksadıktan sonra "Bu bana rahatlık veriyor" diye ekledi.

O alçak bir koltukta, Newman da, yanında, divanda oturuyordu. Newman biraz eğilerek onun elini tuttu; bir an elini tutmasına izin vermişti. "Bu boş yere beklemediğim anlamına geliyor" dedi. Newman bir süre kendisine bakan genç kadının gözlerinin yaşla dolduğunu gördü. "Benimle öyle güvende olacaksınız ki..." Böylesi coşkulu bir anda bile ne söyleyeceği aklına gelmemiş, sonunda, "ancak babanızın kollarında o kadar güvende olursunuz" demişti.

Genç kadın ona bakıyor ve gözyaşları artıyordu. Sonra, ansızın, koltuğunun yanına kolunu yastık yaparak başını yasladı ve sessiz hıçkırıklara boğuldu. Newman, onun "Ben zayıfım, zayıfım" dediğini duydu.

"Bu kendinizi bana bırakmak için de iyi bir neden" diye yanıtladı Newman. "Niçin kaygılanıyorsunuz? Mutluluk gibisi var mı? İnanmak bu kadar mı güç?"

"Size göre her şey çok kolay" dedi başını kaldırarak. "Ama işler öyle değil. Sizi çok beğeniyorum. Sizi altı ay önce gördüğümde beğendim, şimdi sizin dediğiniz gibi, ben de eminim. Ama salt bu nedenle sizinle evlenmeye karar vermek kolay değil. Düşünülmesi gereken daha bir sürü şey var."

"Düşünülmesi gereken tek şey olmalı, birbirimizi sevmemiz" dedi Newman. Genç kadın susuyordu. Newman "Bunu onaylamıyorsanız, bir şey söylemeyin" dedi.

"Hiçbir şey düşünmemek istiyorum" dedi sonunda; "yalnızca, gözlerimi kapayıp, hiçbir şey düşünmemek ve teslim olmak. Ama yapamam. Ben soğuğum. Yaşlıyım. Korkağın biriyim; yeniden evlenmek asla aklımdan geçmedi, sizi dinlemiş olmak bana çok tuhaf geliyor. Genç kızken, istediğim biriyle özgürce evlenirsem, ne yapmam gerektiğini düşünürdüm ama düşündüğüm insan sizden çok farklıydı."

"Bu benim aleyhimde olan bir durum değil" dedi Newman, kocaman bir gülümsemeyle; "zevkleriniz o zaman daha oluşmamıştı."

Newman'ın gülümsemesi Madam de Cintré'yi de gülümsetmişti. "Zevklerimi siz mi oluşturdunuz?" diye sordu. Sonra, farklı bir tonda sordu, "Nerede yaşamak istiyorsunuz?"

"Bu koca dünyanın neresinde isterseniz. Bu konuda kolayca anlaşabiliriz."

"Bunu size niçin sorduğumu bilmiyorum" diye sürdürdü sözlerini. "Benim için hiç önemli değil. Sizinle evlenirsem, nerede olursa olsun yaşayabilirim. Benimle ilgili bazı yanlış düşünceleriniz var; benim çok şey istediğimi sanıyorsunuz, çok parlak, maddi bir yaşam gibi. Bana bu tür şeyleri sunmak için birçok sıkıntıya katlanmaya hazır olduğunuzdan eminim. Ancak, bu çok isteğe bağlı bir şey." Genç kadın yine sustu, Newman'a baktı, sessiz kalışıyla konuşması Newman için öylesine tatlıydı ki, altın renkli güneşin acele doğuşunu nasıl istemiyorsa, onun da acele etmesini istemiyordu. "Sizin farklı bir insan olmanız, önce bana bir zorluk, bir dert gibi gelmişti; ancak bir gün büyük bir zevk olarak göründü. Sizin farklı olmanız hoşuma gi-

diyor. Ama ben böyle söyleyince, yalnız ailem demek istemiyorum, kimse beni anlamıyor."

"Benim, kötü bir canavar olduğumu söylüyorlardı, öyle mi?" dedi Newman.

"O kadar farklı olduğunuz için, sizinle asla mutlu olamayacağımı söylüyorlardı. Ben de sizin farklı olduğunuz için mutlu olacağımı söylüyordum. Ama yine de benimkinden daha iyi nedenler ileri sürüyorlardı. Benim tek nedenim..." dedi ve yine sustu.

Newman'ın altın renkli gün doğumunun ortasında Newman'ın içinde gül rengi bir bulutu yakalama isteği doğmuştu. Sevimli bir tonda, "Sizin tek nedeniniz beni sevmeniz!" diye mırıldanmış, Madam de Cintré daha iyi bir neden ararken, o bu nedeni benimsemişti.

Newman, ertesi gün holde arkadaşı Bayan Bread ile karşılaştı. Kadın soylu aylaklığıyla dolaşırken, Newman ile göz göze gelince, ona bir reverans yaptı. Sonra, Newman'ı içeri alan uşağa dönerek, o toprağın insanı olmanın verdiği, üstünlükle karışık bir saraylı tonu ve kırık İngilizcesiyle, "Çekilebilirsin, ben mösyö ile ilgilenebilirim" dedi. Bu güzel davranışa karşın, Newman'a verilen buyruğun tonu alışılmışın dışındaymış ve kadının sesinde bir titreme varmış gibi geldi. Adam ters bir bakışla uzaklaştı; kadın Newman'ı üst kata çıkardı. Merdivenlerin yarısına geldiklerinde küçük sahanlığın orada durdular. Duvarın köşesinde on sekizinci yüzyıldan kalma, kayıtsız bakışlarla sırıtan, soluk benizli ve çatlamış bir peri heykeli duruyordu. Bayan Bread orada durdu, arkadaşına çekingen bir nezaketle baktı.

"İyi haberleri aldım, beyefendi" diye mırıldandı.

"Haberi almaya öncelikle sizin hakkınız var" dedi Newman. "Konuyla çok yakından ilgileniyorsunuz."

Bayan Bread dönerek, alay edermişçesine, heykelin üzerindeki tozları silmeye koyuldu.

"Sanırım, beni tebrik etmek istiyorsunuz" dedi Newman. Çok teşekkür ederim. Önceki gün beni çok mutlu ettiniz."

Kadın, güvenli bir içimde, ona dönerek, "Bana herhangi bir şey söylediğini düşünmeyin" dedi; "ben yalnızca, öngörüde bulunuyorum. Ama sizi içeri girerken gördüğümde, öngörümün doğruluğundan emin oldum."

"Çok zekisiniz" dedi Newman. "Sessizce her şeyi izliyorsunuz."

"Tanrıya şükür, ahmak değilim, beyefendi. Bir şey daha sezdim" dedi Bayan Bread.

"Nedir o?"

"Size söylememe gerek yok beyefendi; inanacağınızı sanmıyorum. Hoşunuza gitmeyebilir."

"Bana yalnız, hoşuma gidecek şeyler söyleyin, lütfen" diyerek güldü Newman. "Nasıl başladıysanız, öyle."

"Evet efendim, bence, her şey ne kadar erken başlayıp biterse, o kadar iyi olacak."

"Ne kadar erken evlenirsek mi demek istiyorsunuz? Bu kesinlikle, benim için daha iyi olur."

"Herkes için daha iyi olur."

"Sizin için belki. Biliyorsunuz, bizimle birlikte olacaksınız" dedi Newman.

"Size çok teşekkür ediyorum beyefendi, fakat ben kendimi düşünmüyorum. Tek istediğim, size bir öneride bulunabilirsem, zaman kaybetmemeniz."

"Kimden korkuyorsunuz?"

Bayan Bread merdivenden bir yukarı bir aşağı baktı, sonra, sanki casus kulakları varmış gibi, tozu alınmamış peri heykeline baktı. "Herkesten korkuyorum" dedi.

"Ne kadar huzursuz bir durum!" dedi Newman. "'Herkes' benim evliliğimi engellemek mi istiyor?"

Bayan Bread, "Korkarım, bu konuda çok şey söylendi" diye yanıt verdi. "Sözümü geri almayacağım ve başka bir

şey söylemeyeceğim." Sonra, merdivenlerden çıkarak onu Madam de Cintré'nin salonuna yönlendirdi.

Newman, Madam de Cintré'yi yalnız göremeyince içinden lanet okudu. Yanında annesi, salonun ortasında, ayakta, bonesi ve kolsuz mantosuyla dikilmiş genç Madam de Bellegarde duruyordu. Yaşlı Markiz, ellerini birbirine kavuşturmuş olarak koltuğuna yaslanmış kıpırdamadan gözlerini Newman'a odaklamıştı. Anne, Newman'ın selamını görmezden geldi; derin bir düşünceye dalmış gibiydi. Newman kendince, Madame de Cintré'nin, kendisiyle olan anlaşmasını açıklamakta olduğunu ve yaşlı kadının da bu çetin lokmayı yutmakta zorlandığını düşünüyordu. Madam de Cintré elini Newman'a verirken, aynı zamanda, onun bir şeyler anlamasını da ister gibi bir hava içindeydi. Bu bir uyarı mı yoksa bir rica mıydı? Bir yanıt vermek mi yoksa sessiz kalmak mı istiyordu? Newman, şaşırmış durumdaydı, Madam de Bellegarde'ın sevimli sırıtışı da ona bir şey anlatmıyordu.

"Daha anneme söylemedim" dedi Madam de Cintré, ansızın Newman'a bakarak.

"Neyi söylemedin?" dedi Markiz. "Bana çok şey söylüyorsun; her şeyi anlatmalısın bana."

"Ben her şeyi anlatırım" dedi Madam Urbain, hafifçe gülerek.

"İzin verin, annenize ben anlatayım" dedi Newman.

Yaşlı kadın ona yine dik dik baktı; kızına dönerek, "Onunla evlenecek misin?" diye hafifçe haykırdı.

"Evet anne" dedi Madam de Cintré.

"Kızınız onaylıyor, bu benim için büyük bir mutluluk" dedi Newman.

"Bu anlaşma ne zaman yapıldı" diye sordu Madam de Bellegarde. "Haberleri almam şansa kalmış!"

"Kuşkularım dün sona erdi" dedi Newman.

"Peki, benimkilerin ne kadar sürmesi gerekiyordu?" dedi Markiz kızına. Sinirlenmeden, soğuk, soylu bir hoşnutsuzlukla konuşuyordu.

Madam de Cintré, bakışları yerde, "Artık sona erdi" dedi.

"Oğlum nerede, Urbain nerede?" diye sordu Markiz. "Ağabeyini çağır ve bilgilendir."

Genç Madam de Bellegarde elini zilin ipine götürdü. "Beni görmeye gelmesi gerekiyordu, gidip çalışma odasının kapısını –çok yavaş, çok yavaş– çalmalıyım. Ama o buraya gelmez mi?" diyerek zilin ipini bir iki kez çekti, Bayan Bread, sakin, soruşturan bir ifadeyle göründü.

"Ağabeyini çağır" dedi yaşlı kadın.

Newman, karşı konulamaz ama belirli bir tarzda konuşma gereği duymuştu. Bayan Bread'e, "Marki'ye onu istediğimizi söyle" dedi; kadın usulca gitti.

Genç Madam de Bellegarde görümcesinin yanına giderek onu kucakladı. Sonra, gülümseyerek Newman'a dönüp "Güzel bir kadın, sizi tebrik ederim" dedi.

"Tebrik ederim, beyefendi" dedi Madam de Bellegarde, aşırı bir ciddiyetle. "Kızım olağanüstü iyi bir kadındır. Hataları olabilir ama nerede hata yaptığını ben bilmem."

"Annem her zaman şaka yapmaz" dedi Madam de Cintré; "fakat yapınca da müthiş şakalar yapar."

Görümcesine başını bir yana yatırarak bakan Markiz Urbain, "Büyüleyici bir kadın, evet sizi tebrik ediyorum" dedi.

Madam de Cintré yerine döndü. Goblenden bir parça alarak iğneyle çalışmaya başladı. Birkaç dakikalık sessizlik M. de Bellegarde'ın gelişiyle bozulmuştu. Şapkası eldivenli elinde, arkasında eve yeni geldiği anlaşılan Valentin vardı. M. de Bellegarde çevresine bakındıktan sonra, Newman'ı her zamanki ölçülü reveransıyla selamladı. Valentin de

annesi, kız kardeşi ve yengesini selamladı. Newman ile el sıkışırken sorgulayıcı bir gözle baktı.

"Arrivez donc, messieurs![36]" diye haykırdı genç Madam de Belleagarde. "Size harika haberlerimiz var."

"Kızım, ağabeyinle konuş" dedi yaşlı kadın.

Madam de Cintré gergefine bakmaktaydı. Gözlerini kaldırıp ağabeyine baktı. "Bay Newman'ı kabul ediyorum" dedi.

"Kız kardeşiniz bana onay verdi" dedi Newman. "Gördüğünüz gibi, sonuçta, ne istediğimi biliyorum."

"Çok etkilendim!" dedi M. de Bellegarde, aşırı bir iyimserlikle.

"Ben de öyle" dedi Valentin, Newman'a. "Marki ile ben çok etkilendik. Ben, kendim evlenemiyorum ama bunu anlayabiliyorum. Başımın üzerinde duramam ama akıllı bir cambazı alkışlayabilirim. Sevgili kız kardeşim, birlikteliğiniz kutlu olsun."

Marki, bir süre ayakta, şapkasının içine baktı ve sonunda, "Buna hazırlıklı idik, fakat bu olay karşısında, duygularımızı gizleyemeyiz" dedi ve coşkuyla gülümsedi.

"Tam olarak hazırlıklı olmadığım için duygulanmıyorum" dedi annesi.

"Kendim için bunu söyleyemem" dedi Newman, Marki'den daha farklı gülümseyerek. "Benden beklediğinizden daha mutluyum. Bunun sizin de mutluluğunuz olduğunu varsayıyorum!"

Ayağa kalkarak elini kızının koluna koyan Madam de Bellegarde, "Bu kadar abartmayın" dedi. "Güzel biricik kızı elinden alınan, dürüst yaşlı bir kadından teşekkür etmesi beklenemez" diye ekledi.

"Beni unuttunuz, sevgili madam" dedi genç Marki, ağırbaşlılıkla.

---

36. (Fr.) Buyurun girin beyler! (y.h.n.)

"Evet, çok güzel bir kadın" dedi Newman.

"Peki, düğün ne zaman, Tanrı aşkına?" diye sordu genç Madam de Bellegarde; giysim için bana bir ay süre tanımalısınız."

"Bu konuyu tartışırız" dedi Marki.

"Ah, tartışıp size bildiririz!" diye haykırdı Newman.

"Anlaşacağımızdan kuşkum yok" dedi Urbain.

"Madam de Cintré ile anlaşamazsanız, çok akıl dışı bir şey yapmış olursunuz."

"Urbain, haydi gel" dedi genç Madam de Bellegarde, "hemen terzime gitmem gerekiyor."

Yaşlı hanımefendi, eli kızının kolunda, durmadan ona bakıyordu. İç çekerek mırıldandı, "Hayır, bunu beklemiyordum!" diyerek Newman'a döndü, başını anlamlı bir biçimde sallayarak, "Çok şanslı bir adamsınız" dedi.

"Ah, bunun bilincindeyim!" diye yanıtladı. "Son derece gururluyum. Evlerin damına çıkıp ya da yoldan geçenleri durdurup bağırarak herkese bunu söylemek istiyorum."

Madam de Bellegarde dudaklarını büzerek, "Aman, yapmayın, lütfen" dedi.

"Ne kadar çok insan duyarsa, o kadar iyi" dedi Newman. "Henüz burada bir duyuru yapmadım, fakat bu sabah Amerika'ya telgraf çektim."

"Amerika'ya telgrafla mı bildirdiniz?" diye mırıldandı, yaşlı hanımefendi.

"New York'a, St. Louis'e ve San Francisco'ya; biliyorsunuz, bunlar en önemli kentler. Yarın da buradaki dostlarıma bildireceğim."

Madam de Bellegarde, korkarım, Newman'ın, densizliğini kısmen anladığı bir tonda, "Çok dostunuz var mı?" diye sordu.

"Benimle tokalaşacak ve tebrik edecek, çok sayıda dostum var" dedi ve ekledi: "Sizin dostlarınızdan alacaklarım dışında."

"Onlar telgraf kullanmayacak" dedi yaşlı Markiz ve çıkıp gitti.

Karısı, ipek kanatlarını çırparak terziye doğru uçma taklidi yapar gibi görünen M. de Bellegarde, Newman ile tokalaştı; o ana dek duyulmamış inandırıcı bir tonda, "Bana güvenebilirsiniz" dedi. Sonra karısı onu çekip götürdü.

Bir kız kardeşine, bir de kahramanımıza bakan Valentin, "Umarım, ikiniz de çok ciddi düşünmüşsünüzdür" dedi.

Madam de Cintré gülümsedi. "Bizde, ne sendeki derin düşünme gücü ne de derin ciddiyet var; ama elimizden gelenin en iyisini yaptık."

"Evet, ikinize de büyük saygım var" Valentin devam etti. "İkiniz de güzel, genç insanlarsınız. Fakat genelde, sizler, küçük ve ayrıcalıklı bir gruba, üyelerinin bekâr kalmayı hak ettikleri seçkinler sınıfına bağlı olduğunuz için, o kadar da hoşnut değilim. Onlar ender bulunan insanlardır; onlar hayatın tadı tuzudur. Kıskandığımı sanmayın; evlenen insanlar genellikle çok iyi insanlardır."

"Valentin kadınların evlenmeleri gerektiğini, erkeklerinse, evlenmelerine gerek olmadığı görüşünü savunuyor. Bunu nasıl düşünebiliyor, bilmiyorum" dedi Madam de Cintré.

"Sana hayran kalarak, sevgili kardeşim" dedi Valentin coşkuyla. "Hoşça kalın."

"Siz de evleneceğiniz kişiyi hayranlıkla sev" dedi Newman. "Bir gün, sizin için öyle bir durum yaratacağım. Havarilerden biri olacağımı öngörüyorum."

Valentin kapı eşiğindeydi; ansızın ciddileşen bir ifadeyle baktı. "Evlenemeyeceğim birisine hayran kalabilirim!" diyerek kapı perdesini çekip dışarı çıktı.

Madam de Cintré'nin önünde duran Newman, "Sizinkiler durumu beğenmedi" dedi.

"Hayır" dedi genç kadın bir an sonra; "beğenmediler."

Newman, "Peki, bu sizin için önemli mi?" diye sordu.

"Evet!" dedi kısa bir aradan sonra.

"Bir yanlışlık yapılıyor."

"Elimde değil. Annemin sevinmesini isterdim."

"Ne diye sevinmiyor ki? Benimle evlenmenize izin veren o."

"Çok doğru; anlayamıyorum. Ama yine de, bu benim için önemli. Batıl inanç diyebilirsiniz."

"Sizin için ne kadar rahatsız edici olduğuna bağlı. Çok can sıkıcı diyebileceğim bir şey."

Madam de Cintré, "Bu benim sorunum" dedi "sizin canınızı sıkmasın." Sonra, düğün gününden konuşmaya başladılar ve Madam de Cintré, Newman'ın düğünün koşulsuz olarak, erken bir tarihte olması isteğini kabul etti.

Newman'ın gönderdiği telgraflar ilgiyle karşılanmıştı. Gönderdiği her üç telgrafa karşılık en az sekiz tebrik mesajı alıyordu. Onları cep kitabının arasına koymuş, yaşlı Madam de Bellegarde'ı ilk gördüğü anda çıkarıp ona göstermişti. İtiraf edilmelidir ki, bu biraz, kötü niyetli bir darbe olmuştu; bu davranışın ne derece bağışlanabilir olduğu okurun kararına bırakılmalıdır. Yeterli bir neden düşünemese de, Newman, Markiz'in telgraflardan nefret ettiğini biliyordu. Öte yandan, çoğu komik olan bu telgraflar Madam de Cintré'nin hoşuna gidiyor, onlara kahkahalarla gülüyor, yazanların kişiliklerini inceliyordu. Artık ödülünü almış olan Newman, zaferinin açıklanması için özel bir istek duyuyordu. Bellegarde'ların bu konuda sessiz kalmalarından, konuyu ancak kendi seçkin çevrelerinde, kısıtlı olarak duyurulmasına izin vermelerinden kuşku duymasından öte, Newman, kendi deyişiyle, kafası bozulursa, pencereleri aşağı indirebileceğini düşünerek mutlu oluyordu. Hiç kimse reddedilmekten hoşlanmaz ama Newman, beğenilmese de, kırılmamıştı. Beğenilmemesi, hafifften saldırganca olan mutluluğunu duyurma dürtüsü için

özür değildi; onun duygusallığı başka bir şeyden kaynaklanıyordu. Bellegarde konutu ileri gelenlerinin, bir kez olsun, kendisini *duyumsamasını* istiyordu; bundan başka bir şansı olabileceğini düşünemiyordu. Son altı aydır, kendisine tepeden bakan, yaşlı hanım ile büyük oğlunun soluklarını, ensesinde duymaktaydı ama artık onun çizeceği başlangıç çizgisine göre hareket edecekleri için mutluluk duyuyordu.

Newman, Tristram'a, "Bir şişenin içindeki şarabın kadehe yavaşça boşaltılması sırasında, beni, onların kollarına çarpıp şarabı sağa sola dökmeye zorlama gibi bir durum var" dedi.

Tristram, onları kendi hallerine bırakmasını, istediklerini yapmalarını önererek yanıtladı. "Onları hoş görmelisiniz" dedi. "İşi geciktirmeye çalışmaları doğaldır. Siz teklifte bulunduğunuz zaman, sizi kabul ettiklerini düşündüler; fakat bunlar yollarını düş gücüyle çizen insanlar değil, geleceklerini tasarlayamazlar, bu iş için şimdi yeniden başlamaları gerekecek. Bunlar, şan şeref ardında koşan insanlar, bunun için gereken ne varsa yaparlar."

Newman, gözlerini kısarak, bir anlık, derin bir düşünceye daldı ve sonra, "Onlara sert davranmıyorum, bunu kanıtlamak için tüm aileyi bir partiye çağıracağım" dedi.

"Bir partiye mi?"

"Kış boyunca benim harika yaldızlı odalarıma gülüyorsunuz; onların ne denli işe yarayacağını size göstereceğim. Bir parti vereceğim. Burada bir insanın yapabileceği en görkemli şey nedir? Tüm opera sanatçılarını ve Théâtre Française'nin önde gelen kişilerini getirerek bir eğlence düzenleyeceğim."

"Kimleri çağıracaksınız?"

"En başta sizi. Sonra, yaşlı hanımefendi ile oğlunu. Sonra, evlerinde ve dışarıda tanışmış olduklarımı, bana, az da olsa, kibar davranan her dükü ve eşini, istisnasız tüm

dostlarımı: Bayan Kitty Upjohn, Bayan Dora Finch, General Packard, C.P.Hatch ve diğerlerini. Ne olduğunu, benim Kontes Madam de Cintré ile nişanlandığımı, herkes öğrenecek. Ne dersiniz bu fikir için?"

"Çok berbat!" dedi Bayan Tristram. Az sonra da, "Bence, çok iyi bir düşünce!" dedi.

Ertesi gün, Newman'ın ilk işi Madam de Bellegarde'ın salonuna gitmek olmuştu. Çevresini çocuklarının doldurduğu yaşlı hanımı görünce, on beş gün sonrası için kararlaştırdığı kutlama için kendi evine şeref vermesi çağrısında bulundu.

Markiz, dik bakışlarla haykırdı, "Sayın beyefendi, bana ne yapmak istiyorsunuz?"

"Birkaç insanla tanıştırmak, sonra da sizi en rahat koltuğa oturtup Madame Frezzolini'nin şarkılarını dinletmek istiyorum."

"Konser düzenlediğini mi söylüyorsun?"

"Onun gibi bir şey."

"Ve kalabalık bir insan grubu?"

"Tüm dostlarım ve umarım sizin ve kızınızın bazı dostları. Nişanımı kutlamak istiyorum."

Newman, Madam de Bellegarde'ın yüzünün solduğunu sezer gibi oldu. Yaşlı kadın, geçen yüzyıldan kalma, ince işlemeli yelpazesini açıp üzerindeki *fête cahmpêtre*'yi[37] temsil eden, gitar çalıp şarkı söyleyen bir bayan ile çelenk takmış Hermes'in çevresinde dans edenleri gösteren resme baktı.

"Zavallı babamın ölümünden sonra, çok az dışarı çıkıyoruz" diye mırıldandı Marki.

"Ama *benim* sevgili babam yaşıyor, dostum" dedi Marki'nin karısı. "Kabul etmek için, davetiyemi bekliyorum"

37. (Fr.) Kırsal eğlenceler. (y.h.n.)

dedi ve Newman'a samimi bir güvenle baktı. "Görkemli bir davet olacak; bundan hiç kuşkum yok."

Newman'ın yürekliliğini küçümsemek gibi olmasın ama o anda, o yerde bu kadının çağrılması sözkonusu değildi; Newman tüm ilgisini Markiz'e yöneltmişti. Sonunda, yaşlı kadın, başını kaldırarak, "Benden önce davranıp, bana böyle bir eğlenceye sunmanıza izin vereceğim aklıma bile gelmezdi. Sizi dostlarımıza sunmak isterdik; tümünü davet edeceğiz. Bunu yürekten istiyoruz. İşleri düzene sokmalıyız. Bana ayın 25'inde geliniz; kesin tarihi size hemen söyleyeceğim. Madame Frezzolini gibi birini çağıramayız ama çok iyi insanlar bizimle olacaktır. Bu eğlenceden sonra, sizinkini konuşabiliriz" dedi. Yaşlı hanım hızlı, istekli ve giderek daha uyumlu bir tonda konuşmuştu.

Bu Newman'a iyi bir öneri gibi görünmüştü; bu tür öneriler onun için her zaman dokunaklı olurdu. Madam de Bellegarde'a, ayın 25'i ya da başka bir gün gelmekten mutluluk duyacağını ve dostlarının kendi evinde veya Bellegarde'ların evinde toplanmalarının kendisi için önemli olmadığını söyledi. Daha önce belirttiğim gibi, Newman gözlemci bir insandı; ancak bu konumda, Madam de Bellegarde ile Marki arasında geçen özel bir bakışma gözünden kaçmıştı. Bu bakışın, konuşmasının son tümcesinde sergilenen saflık hakkında bir yorum olduğunu öngörebiliriz.

O akşam, Newman ile Valentin de Bellegarde birlikte yürüyorlardı, Rue de l'Université'yi arkalarında bırakmışlardı, Valentin, düşünceli, "Annem çok güçlüdü, çok güçlü" dedi. Sonra, Newman'ın soru soracağını anlayarak, "Aslında duvara tosladı, siz bunu asla düşünemezdiniz. 25'indeki ziyafet o anda uydurulmuş bir şey. Ziyafet diye bir şey aklından bile geçmiyordu, fakat sizin önerinize karşılık, gördüğünüz gibi, dozunu kaçırmadan, bu ifade için bağış-

layın, gözünü kırpmadan ağırlığını koydu. Çok güçlü bir kadın."

Sevinme ile sevecenlik arasında kalan Newman, "Aman Tanrım! Onun eğlencesine zerre kadar aldırmıyorum, bu ziyafet için kesin karar istiyorum" dedi.

"Hayır, hayır" dedi Valentin, yersiz bir aile gururuyla karışık olarak. "Olay şimdi gerçekleşecek ve çok da güzel olacak."

bölüm on beş

Valentin de Bellegarde'ın Matmazel Nioche'nin baba evinden ayrıldığını bildirmesinin, böylesine ciddi bir felaket yaşayan kaygılı babanın tutumuna dair yakışıksız düşüncelerinin, M. Nioche'nin son öğrencisine ders vermek konusunda ağırdan almasının nedeni olabileceğine ilişkin bir yorum oluşmuştu. Valentin'in, yaşlı adamın düşünce yapısı konusundaki bu alaycı yorumunu kabul etmek zorunda kalması Newman'da bir tiksinti uyandırdı. Aslında, Newman, adamın, soylu bir umutsuzluğa kapılmadığını ve göründüğünden daha çok acı çekmekte olabileceğini düşünüyordu. M. Nioche, Newman'a iki üç haftada bir saygı ziyaretinde bulunuyordu, bu yüzden gelmediği günler aşırı bunalım içinde olduğunun bir kanıtı olabilirdi. Kederini başarısıyla örtbas etmek istiyor, bunu da gizlemeye çalışıyordu. Newman, Valentin'den, Matmazel Noémie'nin işinin yeni aşamasıyla ilgili bir iki ayrıntı öğrenmişti.

"Bu kızın şaşırtıcı olduğunu söylemiştim size" diye, iflah olmaz bir gözlemci olarak ileri sürdü; "bu işleri yönetebilmiş olması sözlerimin kanıtıdır" dedi. "Başka şansları da vardı ama o en iyisini seçmekte kararlıydı. Sizin de bir şans olabileceğinizi bir süre düşündü. Sizde aradığını

bulamadı; sabrederek bir süre daha bekledi. Sonunda, fırsat çıkmış ve gözlerini açarak hamlesini yapmıştı. Artık yitirecek bir masumiyeti kalmadığından kuşkum yok ama saygınlığını koruyordu. Sizin, kuşkulu olduğunu düşündüğünüz o küçük kız saygınlığına bağlı kaldı; ona karşı hiçbir şey kanıt gösterilemez, kendi eşdeğerini buluncaya dek adını kötüye çıkarmamakta kararlı. Eşdeğeri konusunda gözü yükseklerde. Görünüşe göre de idealini bulmuş gibi. Elli yaşında, dazlak ve sağır ama para konusunda eli açık biri."

Newman, "Bu önemli bilgileri nereden buldunuz, Tanrı aşkına?" diye sordu.

"Konuşmalar sırasında. Benim boş alışkanlıklarımı bilirsiniz. Rue St. Roch'da, ufak bir eldiven temizleme dükkânı işleten genç bir kadınla yaptığım konuşmadan. M. Nioche avlunun karşısında, aynı evde, altı basamak yukarısında oturuyormuş. Son beş yıldır Bayan Noémie ile aynı aşınmış kapıyı kullanıyorlarmış. Küçük eldiven temizleyicisi eski bir tanış;, benim daha önce evlenip ayrılan bir arkadaşımın arkadaşı oluyor. Hanımı sık sık arkadaşımın çevresinde görürdüm. Temiz, küçük pencereden bakarken onu anımsadım. Lekesiz, çok temiz bir çift eldivenle dükkândan içeri girip, ellerimi uzatarak ona, 'Sevgili matmazel, bunları nasıl temizlerim' diye sormuştum. O da hemen yanıtlayarak, 'Sevgili kontum, onları ücretsiz temizlerim' demişti. Beni o anda tanıdı, son altı yılı nasıl geçirdiğini dinlemek zorunda kaldım. Daha sonra, onu komşularına bıraktım. Noémie'ye hayran ve şu anda anlattıklarımı o bana anlattı."

M. Nioche ortaya çıkmayalı bir ay olmuştu; her sabah *Figaro*'da iki üç intihar haberi okuyan Newman, kırılan onuru için Seine sularında çözüm arayan inatçı birinden kuşku duymaya başlamıştı. Cep defterine M. Nioche'nin

adresini not etmişti, bir gün *quartier*'e[38] yolu düştüğünde, kuşkularını gidermeye karar verdi. Rue St. Roch'da kaydettiği numarada bulunan eve gitti, düzgünce sıralanmış eldivenlerin arkasındaki giriş katında, Bellegarde'ın üzerinde sabahlığı olan, soluk benizli uyanık muhbirinin sevecen bir soylunun geçmesini beklercesine sokağa bakmakta olduğunu gözlemledi. Ancak, Newman'ın ardında koştuğu şey bu değildi; kapıcı kadına, yalnızca, M. Nioche'nin evde olup olmadığını sordu. Kadın da, her zamanki yanıt verme alışkanlığıyla, kiracının üç dakika önce çıktığını söyledi; ama kapıcı kulübesinin küçük deliğinden Newman'ı inceleyerek, M. Nioche'nin, öğleden sonraları düzenli olarak soldan ikinci köşede yer alan Café de la Patrie adlı yere gittiğini de belirtti. Newman, içeri girmekte biraz duraksadı; zavallı yaşlı Nioche'nin böyle "izini sürmesi" doğru muydu? Orada gözünün önünde ufak tefek, bitkin, terk edilmişliğini telafi için bir bardak şekerli su içmekte olan yetmişlik bir adam canlanmıştı. Kapıyı açıp içeri girdiğinde, yoğun bir sigara dumanından başka bir şey göremedi. Bununla birlikte, karşı tarafta, bir köşede, derin bir bardağın içindekileri karıştırmakta olan M. Nioche'yi karşısında bir bayanla otururken gördü. Bayanın sırtı Newman'a dönüktü ama M. Nioche ziyaretçisini sezip tanımakta güçlük çekmemişti. Newman ona doğru yaklaştı, yaşlı adam da yavaşça ayağa kalkarak, her zamankinden daha yorgun bakışlarla baktı.

"Sıcak panç içtiğinize göre, henüz ölmediğinizi söyleyebilirim. Tamam, yerinizden kıpırdamayın" dedi Newman.

M. Nioche elini bile uzatmaya cesaret edemeden, çenesi aşağı sarkmış, ayakta bakakaldı. Karşısında oturan bayan dönüp, başını birden yukarı kaldırınca, Matmazel

38. (Fr.) Mahalle. (y.h.n)

Nioche'nin hoş çehresi de ortaya çıktı. Genç kız, Newman'a, onun kendisine nasıl baktığını anlamak için, sertçe bakıyordu; ne keşfettiğini bilmiyorum ama sonra kibarca, "Nasılsınız Mösyö? Küçük köşemize buyurmaz mısınız?" diye sordu.

"Buraya beni izleyerek mi geldiniz?" diye, yumuşakça sordu M. Nioche.

"Nasıl olduğunuzu öğrenmek için, evinize gittim. Hasta olabileceğinizi düşünmüştüm" dedi Newman.

"Her zamanki gibi, çok iyisiniz" dedi yaşlı adam. "Ben iyi değilim. Evet, hastayım."

"Mösyöye oturmasını söyle" dedi Matmazel Nioche.

"Oğlum, bir sandalye getir."

M. Nioche, çekingen ve yabancı aksanla, "Masamızı şereflendirir misiniz, lütfen?" dedi.

Newman, kendi kendine, konuyu bir an önce kapatmanın iyi olacağını söylüyordu. Matmazel Nioche'yi soluna, babasını da öteki yana alarak masanın başındaki sandalyeye oturdu. Bir kadeh maderia şarabını yudumlamakta olan Bayan Noémie sordu, "Bir şey alır mısınız?" Newman, bir şey almayacağını söyledi. Gülümseyerek babasına dönen genç kız, "Ne büyük bir şeref bizim için, öyle değil mi? Yalnız bizim için gelmiş." Büyük bir yudumla sert içkisini bitiren M. Nioche, gittikçeyaşaran gözlerle baktı. "Ama benim için gelmediniz, değil mi?" dedi Matmazel Nioche, "Beni burada bulacağınızı beklemiyordunuz?"

Kızın görünümündeki değişiklik Newman'ın gözünden kaçmamıştı. Öncekine göre, daha zarif ve güzeldi; bir iki yıl daha yaşlı görünüyordu, daha saygın bir hali vardı. Bir "hanımefendi" gibi görünüyordu. Uzun yılların deneyimi sonucu elde edilen bir inceliği yansıtan, sade renkli, pahalıca, gözü tırmalamayan bir tuvalet giymişti. O andaki kendine güvenli duruşu, Newman'a gerçekten çok korkutucu gelmiş, Valentin'in, genç kız için yaptığı olağandışı

nitelemesini kabul etme eğilimi göstermişti. "Hayır, gerçeği söylemek gerekirse, sizin için gelmedim" dedi Newman, "sizi burada bulmayı beklemiyordum. Bana babanızı terk ettiğiniz söylenmişti" diye ekledi.

"Dehşet verici bir şey!" diye haykırdı Matmazel Nioche, gülümseyerek. "İnsan hiç babasını terk eder mi? İşte kanıtı ortada."

"Evet, inandırıcı bir kanıt" dedi Newman, M. Nioche'ye bakarak. Yaşlı adam, sönük, kınayan bakışıyla Newman ile göz göze geldi; içiyormuş gibi yaparak, boş kadehini havaya kaldırdı.

"Bunu size kim söyledi?" diye sordu Noémie. "Çok iyi biliyorum. M. de Bellegarde idi. Niçin evet demiyorsunuz? Kibar değilsiniz."

"Utanıyorum" dedi Newman.

"Size daha iyi bir örnek vereceğim. Bunu size, M. de Bellegarde'ın söylediğini biliyorum. Benimle ilgili çok şey biliyor ya da bildiğini sanıyor. Bilgi edinmek için çok çaba harcadı ama bildiklerinin yarısı doğru değil. Birincisi, babamı terk etmedim; ona çok düşkünüm. Öyle değil mi, babacığım? M. de Bellegarde çekici, genç bir adam; daha akıllı olması da mümkün değil. Ben de onunla ilgili çok şey biliyorum; bir dahaki görüşünüzde, kendisine söyleyebilirsiniz."

"Hayır" dedi Newman, güvenle sırıtarak; sizin için bir mesaj taşıyamam."

"Nasıl isterseniz" dedi Matmazel Nioche, "Size güvenmiyorum, M. de Bellegarde da öyle. O benimle çok ilgileniyor; kendi haline bırakılabilir. Sizin tam tersiniz o."

"Ah, benim tam tersim olduğuna kuşkum yok" dedi Newman. "Yalnız, bunu ne anlamda söylediğinizi bilmiyorum."

"Şu anlamda söylüyorum: İlk olarak, o bana hiçbir zaman bir koca bulmak konusunda yardım teklifinde bu-

lunmadı." Matmazel Nioche gülümseyerek durakladı. "Bunu, size iyilik olsun diye ve onun tarafını tuttuğum için söylemiyorum. Peki, bana böyle tuhaf bir öneride bulunmak nereden aklınıza geldi? Bana hiç önem vermediniz."

"Ah evet, önem verdim" dedi Newman.

"Nasıl?

"Sizin saygıdeğer bir gençle evlendiğinizi görmek beni mutlu eder."

"Altı bin frank geliri olan biriyle mi?" diye haykırdı Matmazel Nioche. "Siz buna önem vermek mi diyorsunuz? Bence, kadınlarla ilgili çok az şey biliyorsunuz. Yürekli değilsiniz; olmanız gereken bir insan olamadınız."

Newman'ı ateş basmıştı. "Bırakın bunları!" diye bağırdı. "Bu kadarı da fazla. Bu kadar haksızlığa uğrayacağımı düşünmemiştim."

Matmazel Nioche el kürkünü alırken gülümsüyordu. "En azından, sizi kızdırmış olmak da bir şey sayılır."

Babası, her iki dirseğini masaya dayamış, öne eğdiği başını iki eliyle desteklemiş, ince beyaz parmaklarını da kulaklarına bastırmıştı. Bu durumda, gözlerini boş kadehinin dibine dikmişti, Newman onun bir şey dinlemediğini düşünüyordu. Matmazel Noémie, kürklü ceketini ilikledi, sandalyesini geriye çekti; pahalı kıyafetlerinin bilincinde olarak, farbala ile süslü giysisine şöyle bir bakıp Newman'a döndü.

Newman, "Dürüst bir kız olarak kalmanızı isterdim" dedi sessizce.

M. Nioche kadehinin dibine bakmayı sürdürüyordu, yine cüretkâr bir tavırla gülümsemekte olan kızı ayağa kalktı. "Dürüst bir insan gibi mi görünüyorum demek istiyorsunuz? Günümüzde çoğu kadın öyle görünüyor. Beni şimdiden yargılamayın" diye ekledi. "Başarılı olacağım demek istiyorum; konu bu. Sizden ayrılıyorum; öncelikle, kafelerde görünmek istemiyorum diye bir şey yok. Zaval-

lı babamdan ne istediğinizi bilemiyorum; şu anda kendisi çok rahat. Bu onun suçu da değil. *Au revoir*,[39] küçük babam." Yaşlı adamın başına el kürkü ile dokundu. Sonra, Newman'a bakarak bir dakika bekledi. "M. de Bellegarde'a, benimle ilgili haber almak istediği zaman, gelip *benden* alabileceğini söyleyin!" Arkasını döndü, beyaz önlüklü bir garsonun kapıyı onun için açmasıyla dışarı çıktı.

M. Nioche kıpırdamadan oturuyor, Newman ona ne diyeceğini bilemiyordu. Yaşlı adam, neşesi kaçmış ve aptallaşmış görünüyordu. Newman, "Demek, sonuçta onu vurmamaya karar verdiniz" dedi.

Hareketsiz durmakta olan M. Nioche, gözlerini kaldırarak ona garipseyerek baktı. Her şeyi itiraf eder gibiydi ama yine de, ne merhamet dilenen ne de öyle görünen, diğer yandan da onsuz yapamayacak durumu kalmamış gibi görünüyordu. Zararsız yassı biçimli bir böceğin aklından geçenler onun için de geçerliydi sanki... Bir ayakkabı topuğunun, bedeni üzerinde yapmış olduğu baskının bilincinde olmasına karşın, belki de ezilmeyecek kadar yassı olduğunu düşünüyordu. M. Nioche'nin bakışında ahlaki bir başarısızlığın dışavurumu görülüyordu. "Benden nefret ediyorsunuz" dedi, mümkün olabilecek en zayıf ses tonuyla.

"Ah hayır" dedi Newman, "bu beni ilgilendirmez. Olanlara önem vermemek iyi bir yöntemdir."

"Size birçok güzel şey anlattım, onların her zaman arkasındayım" dedi M. Nioche.

"Kızınızı vurmadığınıza sevindim, kuşkusuz" dedi Newman. "Kendinizi vurabilirsiniz diye de korktum. Buraya gelmemim nedeni bu." Ve paltosunu iliklemeye başladı.

"İkisi de olmadı" dedi M. Nioche. "Benden tiksiniyorsunuz ve ben size durumu açıklayamıyorum. Sizi bir daha görmemeyi umuyordum."

---

39. (Fr.) Görüşmek üzere. (y.h.n.)

"Neden, bu çok saçma" dedi Newman. Dostlarınızı böyle bırakmamalısınız. Ayrıca, beni son görmeye geldiğinizde, çok neşeli olduğunuzu düşünmüştüm."

"Evet, anımsıyorum" dedi M. Nioche, düşünceli bir biçimde; o zaman dengesizdim. Ne söylediğimi, ne yaptığımı bilmiyordum. Ruhsal bir bunalım geçiriyordum."

"Oh, evet, şimdi çok daha sakinsiniz."

M. Nioche bir an sustu. "Bir mezar kadar sakin" diye fısıldadı.

"Çok mu mutsuzsunuz?"

M. Nioche, yavaşça alnını sildi, boş kadehine, bir şey istermiş gibi bakarak, peruğunu biraz geriye itti. "Evet, evet. Ama bu eski bir hikâye. Ben her zaman mutsuz oldum. Kızım benim için elinden geleni yapıyor. İyi ya da kötü, bana ne verirse alıyorum. Benim hevesim yok, hevesiniz yoksa sesinizi çıkarmamalısınız. Sizi daha fazla rahatsız etmeyeceğim."

Yaşlı adamın felsefesinin pürüzsüz işleyişinden oldukça nefret etmiş olan Newman, "Peki, nasıl isterseniz" dedi.

M. Nioche nefret edilmeye hazırlıklıymış gibi görünüyordu, fakat Newman'ın hafif övgüsüne karşı zayıf bir çıkış yaptı. "Ne de olsa, o benim kızımdır. Yine ona bakabiliyorum. Yanlış bir şey yaparsa, onun bileceği bir iş. Ancak farklı yollar ve dereceleri var. Ona yardımcı olabiliyorum, yardımcı..." M. Nioche durakladı, adamın beyninin sulandığından kuşku duymaya başlayan Newman'a belli belirsiz baktı ve "deneyimlerimle yardımcı oluyorum" diye sözlerine ekledi.

"Deneyimlerinizle mi?" diye sordu Newman, hem alaycı hem de şaşkın bir tavırla.

"İş deneyimlerimle" dedi M. Nioche ciddi bir biçimde.

"Ah, evet" dedi Newman, gülerek, "bu onun için büyük bir avantaj olacaktır!" Sonra, hoşça kalın diyerek, zavallı, şaşkın adama elini uzattı.

M. Nioche, Newman'ın elini bir süre sıktı, duvara yaslanarak ona baktı. "Sanırım, aklımın yerinde olduğunu biliyorsunuz" dedi. "Başımda sürekli bir ağrı var. Bu nedenle açıklayamıyorum, size söyleyemiyorum. Kızım güçlüdür, beni istediği her yere götürür! Ama işte şu sorun var." Yine Newman'a bakarak durdu. Küçük beyaz gözleri, karanlıktaki bir kedinin gözleri gibi açılmıştı ve parlıyordu. "Göründüğü gibi değil. Onu bağışlamadım. Ah, hayır!"

"Tamam, bağışlamayın" dedi Newman. "O kötü bir örnek."

"Dehşet verici, dehşet verici" dedi M. Nioche, "Peki, gerçeği öğrenmek istiyor musunuz? Ondan nefret ediyorum! Bana verdiklerini alıyorum ve ondan daha çok nefret ediyorum. Bugün bana üç yüz frank getirdi; işte burada iç cebimde. Artık ondan aşırı derecede nefret ediyorum. Hayır, onu bağışlamadım."

"Parayı niçin kabul ettiniz?" diye sordu Newman.

"Kabul etmeseydim" dedi M. Nioche, "ondan daha da çok nefret edecektim. İşin acı yanı da bu. Hayır, onu affetmedim."

"Aman, canını yakmayasınız!" dedi Newman, yine gülerek. Ve sonra oradan ayrıldı. Kafenin camlı tarafından geçerek sokağa çıkarken, yaşlı adamın garsonu çağırıp içkisini yenilemesini istediğini gördü.

Café de la Patrie'ye ziyaretinden bir hafta sonra, bir gün Valentin de Bellegarde'a uğramış ve şans eseri onu evde bulmuştu. Newman, M. Nioche ve kızıyla yaptığı konuşmayı ona anlatmış, Valentin'in yaşlı adam konusunda isabetli karar verdiğini söylemişti. Onları baba kız neşe içinde, içip eğlenirken gördüğünü, yaşlı adamın felsefesini bütünüyle kuramsal bulduğunu dile getirmişti. Newman, düş kırıklığına uğradığını kabul etti; M. Nioche'nin ağırlığını koyması gerektiğini düşünüyordu.

"Ağırlık, diyorsunuz sevgili dostum" dedi Valentin gülerek; "onun koyacak ağırlığı kalmamış. M. Nioche'nin ufkunda göreceği tek yükseklik, etik değerler kazandırmayan bir bölge olan Montmartre'dir. Düz bir bölgede dağcılık yapamazsınız."

Newman, "Kızını, gerçekten bağışlamayacağını ama bunu kızının asla öğrenemeyeceğini söyledi" dedi.

"Kızını sevmediğini varsayarak adama hak vermeliyiz" dedi Valentin. "Matmazel Nioche, yaşam öykülerini okumuş olduğumuz, çalışmalarının başlangıç dönemlerinde aile çevrelerinden baskı gören o büyük ressamlara benziyor. Yaptıkları işler ailelerince tanınmıyor, fakat tüm dünya onların hakkını veriyor. Matmazel Nioche'nin de böyle bir işi var."

"Ah, bırakın bunları" dedi Newman, sabırsızca, "pireyi deve yapıyorsunuz."

"Evet, yapıyorum; ama insanın düşünecek başka şeyi yoksa pireleri düşünmeli. Küçük şeyleri ciddiyetle düşünmek, hiç ciddi olmamaktan daha iyidir. Bu küçük pire beni oyalıyor."

"Ah, bunu o da anlamış. Ardından koştuğunuzu, onu soruşturduğunuzu biliyor. Bu durumdan çok etkilenmiş. Can sıkıcı bir şey."

"Can sıkıcı, diyorsunuz sevgili dostum, ama" diye güldü Valentin; "o kadar da değil!"

"Şu açgözlü, küçük serüven düşkününün başımı ağrıtmasını istemiyorum, lanet olsun!" dedi Newman.

"Güzel bir kadın her zaman için baş ağrısına değer" diye karşı çıktı Valentin. "Matmazel Nioche'nin benim merakımdan etkilenmesi ve benim de onun etkilenmesinden etkilendiğimi bilmesi doğal bir şey. Aslında, o kadar etkilenmiyor."

"Gidip kendisine sorsanız iyi olur" dedi Newman. "Size iletmek üzere bu minvalde bir şeyler söylemişti bana."

"Hay, aklınızla bin yaşayın!" dedi Valentin. "Son beş gün içinde, onu üç kez gördüm. Çekici bir kadın; Shakespeare ve cam kadehlerle yapılan müziklerden konuştuk. Aşırı zeki ve çok da meraklı bir tip; kaba değil, kaba olma eğiliminde de değil; öyle olmamakta kararlı. Kendisine çok iyi bakıyor. Kusursuz bir insan; antika bir oyma üzerindeki küçük bir su perisi figürü kadar, sert ve düzgün işlenmiş gibi, büyük bir kuvars taşından çıkarılmış küçücük bir parça kadar duygu ve yürekten yoksun olduğuna güvence veririm. Elmasla bile çizilemeyen bir taş. Aşırı derecede sevimli, akıllı, kararlı, hırslı, kural tanımaz, boğazlanmakta olan bir adama renk vermeden bakabilen, yemin ederim ki, çok eğlenceli biri."

"Nitelikleri çok iyi tanımlayan bir liste bu" dedi Newman; "bir polis detektifinin bir suçluyu, tanımlama amacıyla kullanmasına çok uygun. Bana kalsa, tüm bu nitelikleri "eğlenceli" yerine daha başka bir sözcükle özetlerdim.

"Neden öyle diyorsun, bu sözcük tam yerinde. Onun övülesi ya da sevecen olduğunu söylemiyorum. Öyle bir karım ya da kız kardeşim olmasını istemem. Ancak, çok ender rastlanan ve çok hünerli bir makine gibi. Nasıl çalıştığını görmek istiyorum."

"Böyle makineleri ben çok gördüm" dedi Newman; "bir gün, bir dikiş iğnesi fabrikasında, kentten gelen bir adam, bu makinelerden birinin çok yakınında dururken, bir çatalla alınır gibi kaldırılıp makine tarafından yutulmuş ve küçük parçalar halinde öğütülmüştü."

Madam de Bellegarde'ın Newman'ı dünyaya tanıtacağı davetle ilgili olarak yaptığı pazarlıktan, tanım yeterince doğrudur, üç gün sonra, bir akşam geç saatte evine geldiğinde, masasının üzerinde hanımefendinin ayın 27'sinde akşam saat onda evde olacağını bildiren şık bir davet kartı buldu. Bu kartı aynasının çerçevesine iliştir-

di ve ona bir tür iç huzuruyla baktı; o bir zaferin simgesi, kazanılan bir ödülün belgesel kanıtı gibi görünüyordu. Valentin içeri girdiğinde, koltuğuna uzanmış, o karta mutlulukla bakmaktaydı. Newman'ın bakışlarını Valentin'inkiler izlemiş, o da annesinin davetiyesini fark etmişti.

"Başköşeye ne koyacaklar?" diye sordu Valentin. "Geleneksel 'müzik, 'dans' ya da 'canlı bir tablo' dışında? Hiç olmazsa 'Bir Amerikalı' koysunlar."

"Ah, bizden birkaç kişi daha olacak" dedi Newman. "Bayan Tristram bugün bana bir davetiye aldığını ve daveti kabul ettiğini söyledi."

"Oh, demek Bayan Tristram ile kocasından destek alıyorsunuz. Annem kartın üzerine 'Üç Amerikalı' diye yazmalıymış. Ama sizin eğleneceğinizden kuşkuluyum. Fransa'nın en seçkin insanlarından birçoğunu göreceksiniz. Soyağacı eski olanlarla, büyük burunluları demek istiyorum. Bazıları tam bir ahmak; onlara özen göstermenizi öneririm."

"Onlardan hoşlanacağımı düşünüyorum" dedi Newman. "Bugünlerde, herkesten ve her şeyden hoşlanmaya hazırım; iyiliğim üzerimde."

Valentin, ona bir süre konuşmadan baktı, alışılmamış bir yorgunluk havasıyla koltuğa çöktü. "Mutlu adam!" dedi iç çekerek. "Aman, saldırgan olmamaya özen gösterin."

"Kim saldırgan olmaya kalkarsa, olsun. Benim içim rahat" dedi Newman.

"Demek kız kardeşime âşıksın."

"Evet, efendim!" dedi Newman, durakladıktan sonra.

"Peki, ya o?"

"Sanırım, benden hoşlanıyor" dedi Newman.

"Nasıl bir büyü yaptınız?" diye sordu Valentin. "Aşkı nasıl oluşturuyorsunuz?"

"Kabul edilebilir, genel kurallarım yok" dedi Newman.

Valentin, gülerek, "Sizin bu denli müthiş bir müşteri olduğunuzu bilen var mı acaba? Çok hızlı yol alıyorsunuz" dedi.

"Bu gece size bir şeyler oluyor" diye yanıtladı onu Newman. "kötücülsünüz. Nikâhımın sonrasına kadar bu akordu bozuk sesleri kendinize saklayın. Kendi yuvamı kurduğum zaman, sorunlarla daha iyi uğraşabileceğim."

"Nikâh ne zaman peki?"

"Altı hafta sonra."

Bir an sessiz kalan Valentin, "Geleceğiniz konusunda çok güvenli görünüyorsunuz" dedi.

"Güvenliyim. Ne istediğimi tam olarak biliyordum, ne kazandığımı da biliyorum."

"Mutlu olacağınızdan emin misiniz?"

"Emin mi?" dedi Newman. "Bu denli ahmakça bir soruya, bu denli ahmakça bir yanıt verilir. Evet!"

"Hiçbir şeyden korkmuyor musunuz?"

"Neden korkayım ki? Beni şiddet kullanarak öldürmedikçe, incitemezsiniz. Büyük bir satış yapmayı düşünebilirim. Yaşamak istiyorum, amacım yaşamak. Bir hastalıktan ölemem, gülünç derecede sağlam yapılıyım; yaşlanıp ölmek için de zamanım var sayılır. Karımı yitiremem, ona çok iyi bakacağım. Tüm paramı ya da büyük bir kısmını kaybedebilirim; ancak bu sorun olmaz. Çünkü, yine iki katını kazanabilirim. Bu yüzden, neden korkayım ki?"

"Amerikalı bir işadamının bir Fransız kontesiyle evlenmesinin bir hata olabileceğinden korkmuyor musunuz?"

"Kontes için olabilir; ama benden söz ediyorsan, bir işadamı için değil! Benim kontesim düş kırıklığına uğramayacak; onun mutluluğundan sorumluyum!" Newman bu mutlu kararını bir şenlik ateşiyle kutlamak istecesine ayağa kalkıp yanmakta olan şömineye iki odun daha attı. Canlanan yalımları bir süre izleyen Valentin, başını elle-

rine yaslayarak sevdalı bir iç çekti. Newman, "Başınız mı ağrıyor?" diye sordu.

Valentin, Galyalı içtenliğiyle, "*Je suis triste*"[40] dedi.

"Üzgünsünüz, öyle mi? Önceki gece hayran kaldığınızı ve evlenemeyeceğinizi söylediğiniz bayan için mi?"

"Öyle bir şey mi söyledim gerçekten? Daha sonra, o sözlerin ağzımdan kaçmış olabileceğini düşündüm. Claire'in önünde yapmamalıydım. Ama konuştukça, karamsarlaşıyorum, şu anda da karamsarım. Nereden tanıştırdınız beni o kızla?"

"Ah, şu Noémie, değil mi? Tanrı bizi korusun! Yoksa, ona âşık olduğunuzu mu söyleyeceksiniz?"

"Âşık olmak mı? Hayır; büyük bir tutku yok. Ancak, o soğukkanlı küçük şeytan düşüncelerimi kemiriyor; o küçük düzgün dişleriyle ısırıyor; sonuçta, ya kuduracak ya da çıldıracak gibi oluyorum. Aşağılık, tiksinti verecek derecede aşağılık bir durum. O Avrupa'nın en paragöz şırfıntısı. İç huzurumu etkiliyor; sürekli aklımı kurcalıyor. Sizin soylu ve erdemli yapınıza ters düşüyor; kötü bir çelişki! Şu en güzel yaşımda, kendim için yapabileceğim, elimden gelenin en iyisinin bu olması acıklı bir durum. Genç ve iyi bir adamım, öyle değil mi? Sizin yaptığınız gibi geleceğimi güvence altına alamam ben."

"Şu kızı, en kısa zamanda, başınızdan atın, bir daha yanına gitmeyin, o zaman geleceğiniz güvence altına girer. Amerika'ya gelin. Size bankada bir iş bulurum" dedi Newman.

"Başından at demesi kolay" dedi Valentin, hafif bir gülüşle. "Güzel bir kadını öylece atamazsın başından. Noémie de olsa, kibar olmak gerek. Ayrıca, ondan korktuğumu düşünmesini istemiyorum."

---

40. (Fr.) Efkârlıyım. (y.h.n.)

"Böylece, nezaketle gurur arasında giderek çamura saplanacaksınız. Daha iyi bir şey için saklayın onları. O kızı size tanıtmak istemediğimi anımsayın; siz ısrar etmiştiniz. Bu konuda içim rahat değildi zaten."

"Ah, size kızgın değilim" dedi Valentin. "Tanrı korusun! Böyle bir kızı tanımadan edemezdim. O gerçekten olağanüstü. Kanatlarını açma biçimi harika. Başka hiçbir kadının beni bu denli eğlendirdiğini anımsamıyorum. Kusura bakmayın ama..." diye sözlerine ekleyerek, "bu kız, dolaylı olarak da olsa, sizi eğlendirmiyor, bu konu saflığını yitirmiş. Haydi, başka bir konudan söz edelim." Valentin başka bir konu açtı; ancak beş dakika içinde, Newman, onun yine Matmazel Nioche konusuna dönerek, onun davranışları ve özlü sözlerinden dem vurmaya başladığını gözlemledi. Bunlar çok akıllıca söylenmiş sözlerdi ve daha altı ay önce, zevksiz Madonna resimleri yapmakta olan genç bir kadın için, şaşırtıcı derecede alaycıydı. Sonunda Valentin, ansızın durup düşüncelere daldı, bir süre hiç konuşmadı. Gitmek için ayağa kalktığında, aklında yine Matmazel Nioche düşünceleri dolaşıyordu. "Evet, o, korkunç, küçük bir canavar!" dedi.

bölüm on altı

Sonraki on gün, Newman'ın o güne kadar yaşadığı en mutlu zaman dilimi olmuştu. Madam de Cintré'yi her gün gördüğü halde ne yaşlı Madam de Bellegarde'la ne de müstakbel kayınbiraderiyle karşılaşmıştı. Madam de Cintré onların yokluğu için neredeyse özür diler gibiydi. "Lord Deepmere'e Paris'i gezdirmek çok zamanlarını alıyor" dedi. Bu açıklamayı yaparken, ağırbaşlılığına bir gülümseme ekledi, sonra, daha da artan bir gülümsemeyle, "Bildiğiniz gibi yedinci kuzenimiz, kan sudan daha yoğundur, ayrıca çok ilginç bir insan!" diyerek kahkaha attı.

Newman, her zaman erişilmesi güç, ideal bir eğlence arayışındaymışçasına latif bir müphemlik içinde dolaşan genç Madam de Bellegarde ile iki üç kez görüşmüştü. Kadın, Newman'a üzerinde bir çatlak olan, boyalı bir parfüm şişesini anımsatıyordu; ama Urbain de Bellegarde ile akraba olacağı için, ona karşı sevecen duygular besliyordu. M. de Bellegarde'ın boş kafalı, kalbinin kontrolsüzlüğünün göstergesi olarak hastası, ufak tefek esmer karısına acıyordu. Bu küçük Markiz, Newman'a, cilveyi gizlemek daha incelik istediğinden, bazen masum olmadığını gösteren bir keskinlikte bakıyordu. Kendisinden bir şey isteyecek

ya da ona bir şey söyleyecekmiş gibi, Newman'ın aklını kurcalayan bir tutum içindeydi. Fakat Newman kadına bir fırsat vermek konusunda oldukça ihtiyatlı davranıyordu, zira onunla konuşurken, şanssız evliliğine değinecek olursa, ona nasıl yardımcı olabileceğini bilmiyordu. Bununla birlikte, bir gün, (sağını solunu kollayarak) gelip Newman'a tutkulu küçük bir fısıltıyla, "Kocamdan tiksindiğinizi biliyorum; bu konuda haklı olduğunuzu söylemek benim için bir zevktir. Bu zavallı kadın kartonpiyerden yapılmış bir masa saatiyle evlidir!" diyeceğini düşlüyordu. Etiket ilkelerini yeterince bilmediği için, belirli durumlarda doğrudan "kabalık" yapmış olduğu duygusu nedeniyle, daha özenli davranma gereği duyuyordu; bu insanların evinde hoşa gitmeyen bir şey yaptığının duyulmasını istemezdi. Madam de Bellegarde, terziyle olan randevular yetmezmiş gibi, düğünde giyeceği, daha kendi yaratıcı düş gücünden çıkarak son halini almamış giysiye dair havadisleri her zamanki gibi, Newman'a da ulaştırıyordu. "Dirseklerde, kollar üzerinde soluk mavi fiyonklar olacağını söylemiştim" diyor ve "Fakat bugün mavi fiyonkları göremiyorum. Ne oldu onlara bilmiyorum. Bugün pembe, hafif pembe olsun diyorum. Daha sonra da, mavi de pembe de bana bir şey vermiyor. Ama fiyonklar olmalı diyorum" diye sözlerini sürdürüyordu.

"Yeşil ya da sarı olsun" dedi Newman.

"Felaket!" diye haykırdı genç Markiz. "Yeşil fiyonklar evliliğinizi çökertebilir, çocuklarınız gayrimeşru sayılır!"

Madam de Cintré dünyanın gözleri önünde sessiz bir mutluluk yaşıyordu, tedirginlik duyacak kadar mutluydu; Newman'ın karşısında ise düşsel bir mutluluk vardı ama dünya yoktu. Genç kadın ona güzel sözler söylüyordu. "Senden hiç zevk almıyorum. Bana hiç seni azarlama, seni düzeltme şansı vermiyorsun. Böyle bir şey olacağını bek-

lemiştim. Ama olumsuz hiçbir şey yapmıyorsun; korkunç derecede, zararsızsın. Çok aptalca bir şey; bu işin heyecanı yok bence; başka birisiyle de evlenebilirdim."

"Korkarım, yapabileceğim en kötü şey budur" diye yanıtladı Newman. "Lütfen, bu eksikliğimi görmezden geliniz." Newman, onun her bakımdan kusursuz olduğunu ileri sürerek, asla azarlamayacağı konusunda güvence veriyordu. "Gözümde tüten şeyin siz olduğunu bir bilseniz! Size niçin göz koyduğumu yeni anlıyorum; insanın beklediği bir şeyi elde etmesi fark yaratıyor. Hiçbir erkek böylesi bir şans elde etme mutluluğuna ermemiştir. Eşimden beklediğim gibi, son bir haftadır, başınızı dik tutuyorsunuz. Tam söylemenizi istediğim şeyleri söylüyorsunuz. Salonda tam istediğim gibi dolaşıyorsunuz. İstediğim tarzda giyiniyorsunuz, kısacası, benim standartlarıma uygunsunuz ve şunu da söylemeliyim ki benim standartlarım yüksektir."

Bu gözlemler Madam de Cintré'ye ciddi bir hal vermişti. Sonunda, "Standarda uyduğuma pek güvenmeyin; sizin standartlarınız çok yüksek. Ben sandığınız gibi değilim; oraya erişemeyecek kadar küçüğüm. Sizin idealinizde muhteşem bir kadın var. Lütfen söyleyin, nereden çıktı bu kusursuzluk arayışı?"

"Bunun dışında bir kadın asla olamazdı."

"O kadının benden daha iyi olduğuna gerçekten inanıyorum. Biliyor musunuz bu çok güzel bir kompliman. Neyse, beyefendi, ben de onun gibi olacağım!"

Newman nişanlandığını bildirdiğinde, Bayan Tristram, sevgili Claire'ini görmeye gelmiş, ertesi gün de kahramanımıza şanslı olmasının saçma olduğunu söylemişti. "İşin gülünç yanı, Bayan Smith ya da Bayan Thomson ile evlenmiş olsaydın, aynı derecede mutlu olacaktın. Ama bu harika bir birliktelik, vergi ödemeden harika bir şey elde ediyorsun. Bu bir uzlaşma sorunudur, burada her şeyin

var, dışlanacak bir kusur yok. Çok mutlu olacaksın." Newman, bu cesaret verici hoş sözler için teşekkür etti; başka hiçbir kadın onun kadar cesaret veremez ya da cesaret kıramazdı. Kocası Tristram'ın konuşma tarzı da ayrıydı; o Madam de Cintré'ye karısının zoruyla uğramış ve bu ziyaretin öyküsünü de anlatmıştı.

"Bu kez, beni kontesinizle ilgili görüşlerimi bildirirken yakalayamayacaksın" dedi Tristram; "Bir kere, işinize burnumu sokarak, evleneceğiniz kadın hakkında zırvalamıştım. Siz elde ettiğiniz her şeyi hak ediyorsunuz. Onu ilk ziyaretimde bu zavallı biçareyi hoş görmesini söylediniz tabii ki. Gerekeni söyleyeceksiniz; ancak belli ki Madame de Cintre'ye söylemiş değilsiniz, ya da söylediyseniz de Madam de Cintre alışılmadık biçimde yüce gönüllü demektir. Çok iyi; inanılmayacak kadar kibar. Lizzie ile birlikte, bir kanepede el ele oturmuş, birbirlerine *chére belle*[41] diye sesleniyorlardı, Madam de Cintré de, sanki ben de sevilen bir dostmuşum gibi, her üç sözcükte bir bana muhteşem bir gülücük gönderiyordu. Geçmişteki o görmezden gelen tavrını bütünüyle üzerinden atmış emin olun; çok hoş ve cana yakın bir kadın. Ancak, nereden aklına estiyse, bizi şu annesiyle tanıştırması gerekiyormuş, annesi sizin arkadaşlarınızı tanımak istemiş. Tam Lizzie'ye annesiyle tanışmak istemediğimi, tek başına gitmesini, dışarıda onu bekleyeceğimi söylemek üzereydim. Ama Lizzie her zamanki, şeytani, sivri aklıyla, ne demek istediğimi anladı ve bir bakışla sırtımı yere getirdi. İki hanım, kol kola yürürken ben de onları izlemeye çalıştım. Yaşlı bayanı koltuğunda, soylu parmaklarıyla oynarken görmüştük. Lizzie'yi tepeden tırnağa süzmüştü; ama Lizzie, bu davranışlara pabuç bırakacak kadın değildir, onunla yarışabilir. Karım, ona Newman'ın çok yakın dostları olduğumuzu

41. (Fr.) Sevgili güzel. (y.h.n.)

söyleyince, Markiz gözlerini dikerek, 'Ah, Bay Newman! Kızım Bay Newman ile evlenmeye karar verdi' dedi. Daha sonra, Lizzie ile sıkı fıkı dost olan Madam de Cintré, bu birleşmeyi sağlayan işte bu hanımdır diye açıklama yaptı. 'Ah, demek Amerikalı damat için teşekkür etmem gereken kişi sizsiniz' dedi yaşlı hanım, Bayan Tristram'a. 'Çok akıllıca düşünmüşsünüz. Size candan teşekkür ederim.' Ondan sonra da, bana dönerek, 'Siz de mi bir şeyler üretiyorsunuz, acaba?' diye sordu. Benim de o anda içimden, cadılar için çalı süpürgeleri ürettiğimi; ancak Lizzie'nin beni geçtiğini söylemek gelmişti. Lizzie, 'Kocam, şu işsiz güçsüz, bahtsız insanlar grubundandır, doğru dürüst bir işle uğraşmaz, Madam la Markiz' dedi. Yaşlı kadını eğlendireceğim diye, beni yerin dibine batırdı. 'Öyle mi? dedi Markiz, 'herkesin kendine göre bir görevi var.' Lizzie de, 'Kusura bakmayın, ben de görevimin başına dönmeliyim' dedi ve sonra yine ayrıldık. Ama artık sizin de, kapı gibi bir kayınvalideniz var."

"Ah!" dedi Newman, "kayınvalidem beni tek başıma bırakmaktan başka bir şey arzulamıyor!"

Ayın 27'si akşamı, tam vaktinde, Bellegarde'ın balosuna gitti. Rue de 1'Université'deki eski ev, sıra dışı bir parıltı içindeydi. Dış kapıdan gelen ışık çemberi içinde ayrılmış bir bölmede halk toplanmış, gelen faytonları izliyordu; avlu meşalelerle aydınlatılmış, sütunlu girişe kırmızı halı yayılmıştı. Newman geldiğinde, birkaç konuk vardı. Markiz, kızı ve geliniyle, solgun, eski su perisinin köşedeki bitkilerin arasından baktığı merdivenlerin tepesindeydiler. Mor ve ince dantelli giysiler içindeki Madam de Bellegarde, Vandyke tarafından yapılmış yaşlı bir hanımefendiyi andırıyordu; Madam de Cintré beyazlar içindeydi. Yaşlı hanım Newman'ı kraliyet formalitelerine uygun bir biçimde selamladı, çevresine bakarak orada duran birkaç kişiyi yanına çağırdı. Bunlar, Valentin'in büyük burunlu olarak

nitelendirdiği yaşlı beylerdi; iki üç tanesi kordonlar ve yıldızlar takmıştı. Ölçülü ve özenli bir biçimde yaklaştılar; Markiz, kızıyla evlenecek olan Newman'ı onlara göstermek istedi. Sonra, sırasıyla, üç dük, üç kont ve bir baronu onunla tanıştırdı. Bu beyler, eğildiler, en güzel biçimde gülümsediler; Newman ise rastgele el sıkışarak, ayrı ayrı "Sizinle tanıştığıma memnun oldum, efendim" dedi. Madam de Cintré'ye baktı, fakat o kendisine bakmıyordu. Bilinci, bir eleştirmenin önünde rolünü oynamakta olan bir oyuncu gibi, sürekli ona takılmıştı; gözlerini onunkilerle asla birleştirememiş olmasını, eşinin özgüveninin sevindirici bir kanıtı olarak algılıyordu. Bu Newman'ın aklından geçen bir şey değil ama böyle bir riski biz alıyoruz; bununla birlikte Newman'ın küçük parmağının en küçük bir hareketi bile müstakbel eşinin gözünden kaçmıyordu. Genç Madam de Bellegarde, üzerinde büyük gümüş rengi aylar (ince hilal ve dolunay gibi) bulunan cüretkâr bir kırmızı krepon tuvalet giymişti.

"Kıyafetimle ilgili bir şey söylemiyorsunuz" dedi Newman'a.

"Sanki size bir teleskopla bakıyormuşum gibi geliyor. Çok tuhaf."

"Eğer tuhafsa, ortama uygun demektir. Ama ben bir gök cismi değilim."

"Gece yarısı, gökyüzünü hiç bu kadar özel bir kızıl tonda görmemiştim" dedi Newman.

"Bu benim özgün buluşum; mavi rengi herkes düşünebilirdi. Görümcem, üzerinde bir düzine küçük güzel ay olan, tatlı bir mavi ton seçecekti. Ama ben, kırmızının daha eğlenceli olacağını düşündüm."

"Ay ışığı ve kan gölü" dedi Newman.

Madam de Bellegarde, "Ay ışığında cinayet" diyerek güldü. "Bir tuvalet için ne de güzel bir düşünce! Saçıma saplanmış gümüş hançer de hikâyeyi tamamlıyor. İşte Lord

Deepmere de geliyor" diyerek, sözlerini sürdürdü. "Kıyafetimle ilgili ne düşünüyor bilmeliyim." Yüzü kıpkırmızı görünen Lord Deepmere gelir gelmez bir kahkaha attı. "Lord Deepmere, görümcem ile benim aramda karar veremez" dedi Madam de Bellegarde. "Claire'i beğeniyor; çünkü, kuzeni beni beğeniyor. Onun kuzeni değilim... Claire'e kur yapamaz, bununla birlikte, ben bu işe çok daha uygunum. Nişanlı bir kadına kur yapmak çok yanlıştır ama evli bir kadınla aşk yaşamamak daha da yanlıştır."

"Ah, evli bir kadınla aşk yaşamak çok eğlenceli olur" dedi Lord Deepmere, "çünkü o sizden kendisiyle evlenmenizi isteyemez."

"Evde kalmış kızlar ne yapsın o zaman?" diye sordu Newman.

"Ah, dostum, evet" dedi Lord Deepmere; "İngiltere'deki tüm kızlar bir erkekle evlenmek ister."

"Ve erkek de onu ret eder" dedi Madame de Bellegarde.

"Neden olmasın? Biliyorsunuz, bir erkek, kendisiyle evlenmek isteyen her kızla evlenemez" dedi saygıdeğer Lord.

"Kuzeniniz sizden böyle bir şey istemiyor işte. Newman ile evlenecek."

"Ah, bu çok farklı bir durum!" dedi Lord Deepmere gülerek.

"İsteseydi, sanırım, kabul edecektiniz. Bu durumda, beni de tercih edebileceğiniz umuduna kapılıyorum."

"Ah, işler yolundaysa, asla, bir kişiyi diğerine tercih etmem" dedi genç İngiliz. "İkisini de alırım."

"Oh, dehşet verici bir şey! Böyle alınmak istemem; o zaman, kopmam gerekir" diye haykırdı Madam de Bellegarde. "Bay Newman çok daha iyisini yaptı; neyi seçeceğini biliyor. Ah, adam iğneye iplik geçirir gibi seçiyor. Madam de Cintre'yi aklınıza gelen her yaratık ve nesneye tercih ediyor."

Lord Deepmere, Newman'a neşeyle, "Ama onun kuzeni olmama engel olamazsınız" dedi.

"Ah, hayır, olamam kuşkusuz" dedi Newman, gülerek; "o da olamaz."

"Ve onunla dans etmeme de engel olamazsınız" dedi Lord Deepmere, kararlı bir sadelikle.

"Bunu ancak, kendim dans ederek engelleyebilirim" dedi Newman. "Ama ne yazık ki, dans etmeyi bilmiyorum."

"Ah, bilmeden de dans edebilirsiniz; öyle değil mi, lordum?" dedi Madam de Bellegarde. Bunu, Lord Deepmere, "insanın komik duruma düşmemesi için dans etmeyi bilmesi gerekir", diye yanıtladı. O sırada Urbain de Bellegarde da, elleri arkada, ağır adımlarla, gruba katıldı.

"Çok iyi eğleniyoruz" dedi Newman neşeyle, "eski ev şenlendi."

"Hoşnut kaldıysanız, biz de seviniriz" dedi Marki, omuzlarını kaldırıp biraz öne eğilerek.

"Ah, herkesin hoşnut kaldığından kuşkuluyum" dedi Newman, "İçeri girer girmez, ilk gördükleri, orada bir melek gibi duran kız kardeşiniz olursa, hoşnut kalmamaları elde mi?"

"Evet, çok güzel bir hanım" diyerek ona katıldı Marki, ağır başlılıkla. "Ama doğal olarak, aynı mutluluğu, size olduğu kadar, diğer insanlara vermeyebilir.

"Evet, mutluyum, Marki, mutluyum" dedi Newman açıklamasını uzatarak, sonra da "Şimdi bana bazı dostlarınızı gösterin" dedi.

M. de Bellegarde, başı öne eğik, bir elini altdudağı üzerinde yavaşça gezdirerek, sessizce çevresine bakındı. Newman ev sahibi ile ayakta dururken, salona bir sürü insan akıyor, odalar doluyor, görüntü canlanıyordu. Canlılık, daha çok bayanların parlayan omuzlarından, mücevher bolluğundan ve geniş giysilerinin abartılı zarafetinden kaynaklanıyordu. Madam de Bellegarde'ın, kapıları, o za-

manlar, Fransa'nın servetini yöneten, türedi yöneticilere gözü kapalı hizmet edenlere kapalı olduğu için üniformayla gelen yoktu; güler yüzlü konuşkan simaların büyük bölümü sıklıkla yapılan ahenkli güzellik tariflerine uymuyordu. Newman'ın bir fizyonom olmaması talihsizlikti, zira oradaki yüzlerin birçoğunda intizamsız bir hoşluk ve dışavurumcu ve imalı bir anlatım vardı. Eğer görüntüleri okumayı bilseydi, bu insanlardan o kadar da hoşlanmayacak, kadınların yeterince güzel olmadığını, erkeklerin de yapmacık olduklarını düşünecekti; fakat, o hoşuna giden izlenimler dışındaki şeylerle ilgilenmiyor, herkesin muhteşem olduğunu düşünüyor ve bunda kendisine de pay biçiyordu. M. de Bellegarde, bir süre sonra, "Sizi bazı kişilerle tanıştıracağım, aslında, bu konuda ısrarcıyım. Olur mu?" dedi.

"Kiminle isterseniz tokalaşırım" dedi Newman. "Anneniz beni zaten yarım düzine yaşlı beyefendiyle tanıştırdı: aman dikkat, beni aynı kişilerle tanıştırmayın."

"Annem sizi hangi beylerle tanıştırdı?"

"Yemin ederim, unuttum" dedi Newman gülerek. "Buradaki insanlar birbirine çok benziyor."

"Onların sizi unutmadıklarından kuşkum yok" dedi Marki ve odaları dolaşmaya başladı. Newman kalabalıkta, ondan ayrılmamak için, Marki'nin koluna girdi; daha sonra, Marki sessizce ileri doğru yürüdü. İkili kabul odalarına ulaşınca, Newman karşısında, çok büyük bir koltukta, çevresinde birkaç kişinin yarım daire biçiminde ayakta durduğu, devasa boyutlarda bir hanımefendinin oturmakta olduğunu gördü. Marki gelince bu küçük grup ikiye ayrıldı; M. de Bellegarde öne doğru bir adım attı, şapkasını dudaklarına götürerek, bir an sessiz ve yaltaklanan bir edayla; Newman kiliselerde bazı beyefendilerin, sıralarına geçmeden önce böyle durduklarını gözlemlemişti. Koltuktaki hanımefendi, gerçekten, bazı kutsal putperest mezar-

lardaki kutsal tasvirlerle büyük benzerlik gösteriyordu. Anıtsal bir gövdesi ve ağırbaşlı bir dinginliği vardı. Üç katlı çenesi, küçük delici gözleri, büyük göğüslerinin dekoltesi, pırıltılı değerli taşlar ve tüylerle bezeli sallanan bir baş süsü, koca bir yer kaplayan, geniş saten eteğiyle, durumu anlamakta zorluk çeken Newman'a neredeyse, ürkünç görünmüştü. Çevresindeki küçük grupla birlikte, bu olağandışı hanım, Newman'a bir fuardaki Şişman Kadın'ı anımsatmıştı. Hanımefendi küçük, hiç kırpmadığı gözlerini yeni gelenlere yöneltiyordu.

"Sevgili Düşes" dedi Marki, "izninizle, size, daha önce sözünü ettiğimiz, yakın dostumuz Bay Newman'ı tanıştırmak istiyorum. Bay Newman'ı sizden önce, diğer dostlarımızla tanıştıramazdım kuşkusuz."

Düşes, hafif ve cırlak olmakla birlikte, itici olmayan bir ses tonuyla, "Çok sevindim sevgili dostum; mutlu oldum mösyö" derken, Newman da karşısında saygıyla eğiliyordu. "Özellikle, mösyöyü görmeye geldim. Umarım, hoşunuza gitmiştir. Bunu anlatmak için bana bir bakmanız yeter, beyefendi" dedi, kuşatıcı bir bakışla. Az önce, heybetiyle alay ettiği bir düşes karşısında çok şey söylenebilirdi fakat Newman ne söyleyeceğini bilemiyordu. Düşesin özellikle Newman'ı görmeye geldiğini duyan, çevresindeki öteki beyefendiler, dönüp ona sevecen bir merakla baktılar. Marki, doğaüstü bir ciddiyetle, eğilerek selam veren her bir konuğun adını zikretti; onlar Fransa'da *beaux noms*[42] olarak bilinen kişilerdi. Düşes "Sizi görmeyi çok istiyordum" diye sürdürdü sözlerini. "*C'est positif*.[43] Öncelikle söyleyeyim, evleneceğiniz kişiyi çok severim; Fransa'nın en güzel kadınıdır. Ona iyi davranmaya özen gösterin yoksa benden kötü şeyler duyarsınız. Ama siz iyi bir insana ben-

42. (Fr.) Güzel isimler. (y.h.n.)
43. (Fr.) Olumlu. (y.h.n.)

ziyorsunuz. Bana sizin önemli bir kişi olduğunuz söylendi. Sizinle ilgili fevkalade birçok şey duydum. *Voyons*[44], doğru mu bunlar?"

"Neler duyduğunuzu bilmiyorum" dedi Newman.

"Ah, siz bir efsanesiniz. Çok çeşitli ve çok sıra dışı işlerle uğraştığınızı duyduk. On yıl önce, büyük Batı'da, bugün yarım milyon insanın yaşadığı bir kent kurmuşsunuz. Yarım milyon muydu, acaba mösyöler? Bu gelişen yerleşim alanının tek sahibiymişsiniz ve akıl almayacak kadar zenginmişsiniz, asla sigara içmemeye söz veren yeni yerleşimcilere, parasız, arsa ve ev sağlamasaydınız, daha da zengin olacakmışsınız. Böyle giderse, üç yıl sonra, Amerikan başkanı olacağınız söyleniyor."

Düşesin, bu şaşırtıcı "efsane" duyumunu, insanı rahatlatan bir soğukkanlılıkla anlatışı, Newman'a, eski bir aktrisin komik bir tiyatro oyunundaki eğlenceli konuşmasını anımsatmıştı. Kadın daha konuşmasını bitirmeden, Newman taşkın, yüksek sesli bir kahkaha atmıştı. Marki, "Sevgili Düşes, sevgili Düşes" diye yavaşça mırıldandı. Düşese kimin böyle güldüğünü görmek için iki üç kişi oda kapısına gelmişti. Düşes, konumu gereği dinleyicilerinin tepkisinden bağımsız, dinlendiğinden emin, boşboğaz bir kadın olarak, yumuşak, dingin konuşmasını kararlılıkla sürdürüyordu. "Ama sizin önemli bir kişi olduğunuzu biliyorum. Bu iyi Marki ve onun saygıdeğer dünyasına girmekle saygınlık kazanıyorsunuz. Onlar çok düzgün insanlardır. Ben, şu saatte kendim bile o denli düzgün olduğumu söyleyemem. Öyle değil mi Bellegarde? Görüyorum ki, sizi mutlu etmek için Amerikalı bir milyoner olmak gerekiyor. Ancak, sevgili beyefendi, sizin gerçek zaferiniz Kontes'i mutlu etmek olmalıdır; o bir peri masalındaki prenses kadar zor bir kadındır. Başarınız bir mu-

44. (Fr.) Hadi ama! (y.h.n.)

cize sayılır. Sırrınız nedir? Tüm bu beyefendiler önünde açıklamanızı istemem; ama bir gün beni görmeye gelirseniz, yeteneklerinizden bir parça da bana verirsiniz."

"İşin sırrı Madam de Cintré'dir" dedi Newman. "Ona sormalısınız. Onun iyi yürekli oluşunda saklı."

"Çok güzel!" dedi Düşes. "Bu verdiğiniz sır, başlangıç için çok yararlı oldu. Ne o, Bellegarde, mösyöyü götürüyor musun yoksa?"

"Yerine getirmem gereken bir görevim var, saygıdeğer dostum" dedi Marki, diğer grubu göstererek.

"Oh, bunun sizin için ne anlama geldiğini bilirim. Evet, mösyöyü görmüş oldum; istediğim de buydu. Artık, beni çok akıllı olmadığına inandıramaz. Uğurlar olsun."

Newman ayrılırken ev sahibine Düşes'in kim olduğunu sordu. Marki, "Fransa'nın en büyük hanımefendisi" olduğunu söyledi. Daha sonra, M. de Bellegarde, müstakbel eniştesini, özellikle, düzgün kişiler açısından seçilmiş, kadın erkek, diğer yirmi kişiyle daha tanıştırdı. Bazı durumlarda, kişilik insanın yüzüne yansımış oluyor, yansımadığı durumlarda ise, Newman dostu Marki'nin etkili, kısa, üstü kapalı anlatımlarıyla kişilikleri keşfediyordu. Koca cüsseli, haşmetli erkeklerle küçük, gösteriş düşkünü adamlar, sarı danteller, ilginç mücevherler arasında çirkin bayanlarla, mücevher ve takısı olmayan beyaz omuzlu güzel bayanlar vardı. Newman'a herkes aşırı bir ilgi gösteriyor, herkes gülümsüyor, herkes onunla tanışmak istiyordu; herkes ona, muteber bir topluluğun tatlı sertliğiyle elini uzatıp, avucunun içindeki madeni parayı gösterdikten sonra parmaklarını kapatır gibiydi. Marki bir ayı terbiyecisi olsaydı, Güzel ve Çirkin masalının bir kardeş eseri olsaydı, genel izlenim eserdeki ayının insanlığın iyi bir taklidi olduğu olurdu. Newman, Marki'nin arkadaşları arasındaki bu toplantıyı çok "hoş" bulmuştu; bu konuda daha fazla bir şey söyleyemezdi. Böylesi seçkin

bir incelikle karşılanmak, böylesi düzgün kurallar, özenle düzeltilmiş bıyıklar arasından dökülen akılcı sözler, Claire'in evleneceği tuhaf Amerikalıyı iyice görebilmek için eşlerine sırtlarını dönen zeki Fransız kadınları (tümü zeki görünüyordu) şölenin başkişisini göz alıcı bir gülümsemeyle ödüllendiriyorlardı. O gülümseme bombardımanından ve diğer benzeri güzelliklerden kurtulduktan sonra, Newman, Marki'nin keskin bakışlarıyla karşılaştı; bir an için, kendine çeki düzen vererek, "Çok akılsızca mı davranıyorum, acaba?" diye düşümdü. "Bu adamın önünde bir teriyer köpeği gibi, arka ayakları üzerinde hazır olda mı duruyorum?" O anda, odanın öteki ucunda, Bayan Tristram'ı gördü, M. de Bellegarde'a hoşça kal anlamında el sallayarak arkadaşının yanına gitti.

"Başımı çok mu dik tutuyorum?" diye sordu. "Çenemin altına bir palanganın alt ucu bağlanmış gibi mi duruyorum?"

"Her mutlu erkek gibi, komik görünüyorsun" dedi Bayan Tristram. "Her zamanki gibi, azı karar, çoğu zarar. Son on dakikadır seni ve M. de Bellegarde'ı izlemekteyim. Durum hoşuna gitmiyor."

"İşleri yoluna koyması iyi bir şey" diye yanıtladı Newman. "İyimser olacağım, onu daha fazla sıkıntıya sokmak istemem. Ayrıca, çok mutluyum. Artık burada durmaya katlanamayacağım. Lütfen koluma gir de bir yürüyüş yapalım."

Bayan Tristram'ı tüm odalardan geçirdi. Gece için süslenmiş, biraz paslanmış soyluluklarını yeniden parlatan seçkin kalabalığın doldurduğu birçok oda vardı. Çevresini kolaçan eden Bayan Tristram, konuklarla ilgili hafif iğneleyici yorumlarda bulundu. Ancak, Newman baştan savma yanıtlar verdi; aklı başka yerde olduğundan onu duymuyordu bile. Neşeli bir başarı ve zafer duygusu o sözleri gölgeliyordu. Bir ahmak gibi göründüğüne dair

kaygısı geçmiş, içi bir güzel rahatlamıştı. Dileği yerine gelmişti. Başarının tadını almak ona daima hoş geliyordu. Ama hiç bu denli tatlı, parlak, etkileyici ve eğlenceli olmamıştı. Işıklar, çiçekler, müzik, kalabalık, gösterişli kadınlar, mücevherler, entelektüel bir yabancı dilde evrensel mırıldanmalar bile, Newman'ın amacına ulaştığının canlı bir simgesi ve güvencesi olmuş, onu rayına oturtmuştu. Newman'ın gülümseyişi her zamankinden daha güçlü olsaydı, ipleri geren bir gurur anlamına gelebilirdi; kişisel başarıya ulaşmak için parmakla gösterilmeye niyeti yoktu. Çatıda bulunan bir delikten görünmeden, aşağı bakmış olsaydı, durumdan çok hoşnut kalırdı. O görüntü kişisel başarısını dile getirecek ve er geç tüm deneyimlerini ekleyeceği yaşamı konusunda rahatlık veren duyguyu derinleştirecekti. Şu anda bardağı dolu görünüyordu.

Bir süre yürüdükten sonra, Bayan Tristram, "Çok güzel bir parti" dedi. "Kocamın duvara yaslanarak, bir dük sandığı ama lambaları denetleyen bir görevli olduğundan kuşkum olmayan bir adamla konuşması dışında bir sorunla karşılaşmadım. Şunları birbirinden ayırabilir misin? Bir lambayı devir gitsin!"

Tristram'ın bir teknisyenle konuşmasında sakınca görmeyen Newman'ın bu ricayı yerine getirip getirmeyeceği konusunda kuşkuluyum; tam o anda Valentin de Bellegarde çıkagelmişti. Newman birkaç hafta önce Madam de Cintré'nin küçük kardeşini Bayan Tristram ile tanıştırmış, Valentin de onun meziyetlerini süzgeçten geçirip kendisini birkaç kez ziyaret etmişti. Bayan Tristram da ona, "Hiç Keats'in 'Belle Dame sans Merci'[45] adlı şiirini okudunuz mu?" diye sordu. Siz bana o baladın kahramanını anımsatıyorsunuz:

45. "Acımasız Güzel Kadın." (y.h.n.)

"Ah, seni üzen nedir, şövalyem,
Böyle tek başına, solgun dolaşırken?"

"Tek başıma isem, sizin toplumunuzdan yoksun kaldığım içindir" dedi Valentin. "Ayrıca, Newman dışında, hiç kimsenin mutlu görünmemesi bir görgü kuralıdır. Her şey ona odaklanmış durumda. Sizin ve benim perde önüne çıkmamız doğru değil."

"Geçen bahar benimle iddiaya girmiştin" dedi Newman, Bayan Tristram'a, "o günden altı ay sonra, canavarca bir öfkeye kapılacaktım. Bence o zaman geldi, sana şu anda yapabileceğim tek kabalık bir bardak buzlu kahve ısmarlamaktır."

"Bizim bu işleri asaletle yapmamız gerektiğini söylemiştim size" dedi Valentin. "Buzlu kahvelerden söz etmek istemiyorum. Ama buradaki herkes ve kız kardeşimin söylediği gibi Urbain hayran kalınacak bir konumdaydı."

"İyi bir insan, iyi bir insan" dedi Newman. "Onu kardeşim gibi seviyorum. Bu arada, aklıma geldi, gidip annenize nazik bir şeyler söylemem gerekiyor."

"Gerçekten nazik olmasına özen göster" dedi Valentin. "Son kez böyle duygular içinde olabilirsin!"

Newman yürüyerek uzaklaştı, neredeyse gidip yaşlı Madam de Bellegarde'ın beline sarılmaya odaklanmıştı. Birkaç odayı geçerek, sonunda, ilk salonda yaşlı Markiz'i, yanında akrabası Lord Deepmere ile bir kanepede otururken buldu. Genç adam ellerini ceplerine sokmuş, ayaklarını öne doğru uzatmış, gözleri ayakkabılarının burnuna dikilmiş, canı sıkılmış bir vaziyette oturuyordu. Madam de Bellegarde kendisine canla başla bir şeyler anlatıyor, sözlerine yanıt ya da bir tepki bekliyordu. Ellerini kucağında kavuşturmuş, lordun o basit duruşuna, kibarlıkla karışık bir asabiyetle bakıyordu.

Lord Deepmere, Newman yaklaşınca başını kaldırdı, göz göze geldiler ve rengi değişti.

"Korkarım, ilginç bir konuşmayı bölüyorum" dedi Newman.

Madam de Bellegarde ayağa kalkınca, aynı anda ayağa kalkan Lord'un koluna elini koydu. O an için bir yanıt vermedi, sonra, bir süre konuşmadan gülümsedi ve "Konuşmanın ilginç olduğunu söylemek Lord Deepmere'e yapılacak bir inceliktir" dedi.

"Ah, ben kibar değilim, öyle mi?" diye haykırdı Lord. "Ama ilginç bir söyleşiydi."

"Madam de Bellegarde size mükemmel tavsiyelerde mi bulunuyordu?" dedi Newman; "ses tonunuzu alçaltmanız konusunda?"

Markiz, canlı, soğuk bakışlarını kahramanımıza yönelterek, "Ona bazı, çok güzel tavsiyelerde bulunuyordum, gerisi ona kalmış" dedi.

"Önerilere uyun beyefendi, uyun!" diye haykırdı Newman. "Markiz'in bu gece vereceği her öğüt iyidir. Bu gece Markiz neşeli, rahat olacak ki bize güzel tavsiyelerde bulunsun. Çevrenizde her şeyin çok parlak ve başarılı bir biçimde yürüdüğünü görüyorsunuz. Partiniz muhteşem; çok iyi düşünülmüş. Benim vereceğim partiden çok daha iyi."

"Hoşnut kalmanıza sevindim" dedi Madam de Bellegarde. "İsteğim, sizi memnun etmekti."

"Beni biraz daha memnun etmek ister misiniz?" dedi Newman. Sizin şu Lord dostunuzu gönderin. Ayrılıp gitmek ve biraz değişiklik istediğinden kuşkum yok. Koluma girin ve odaları gezelim."

"İstediğim, sizi memnun etmekti" diye yineledi, yaşlı kadın. Newman'ın şaşırmış olduğu bir uysallıkla, Lord Deepmere'i orada bıraktı, konuşmasını sürdürerek, "Bu

genç adam akıllı olsaydı, kızımı bulup onu dansa kaldırırdı" dedi.

"Tavsiyenizi onaylıyorum" dedi Newman, ona doğru eğilip gülerek, "sanırım, bunu yutmam gerekiyor!" dedi.

Lord Deepmere alnını silerek oradan ayrıldı, Madam de Bellegarde Newman'ın koluna girdi. Çevreyi dolaşırken, Newman, "Evet, çok hoş, bir sosyetik eğlence" dedi. "Herkes birbirini tanıyor ve görüşmekten mutlu gibi görünüyor. Marki beni o kadar çok kişiyle tanıştırdı ki, artık kendimi aileden biri gibi hissediyorum." Newman, nazik ve rahat olma isteğiyle, "Bu, her zaman büyük bir zevkle anımsayacağım bir gece" dedi.

"Bence de, hiçbirimizin aklından çıkamayacak bir gece" dedi Markiz, yalın bir ifadeyle.

Yaşlı Markiz geçerken, herkes ona yol veriyor, bazıları dönüp bakıyordu; o da selamlaşmaları, el sıkışmaları aşırı ince bir ağırbaşlılıkla karşılıyordu. Bununla birlikte, herkese gülümsemesine karşın, büyük oğluna rastladığı son odaya ulaşıncaya dek, hiçbir şey söylememişti. Sonra, Newman'a ölçülü, yumuşak bir tonda, "Bu kadarı yeter, beyefendi" diyerek oğlu Marki'ye döndü. Marki ellerini uzatarak annesinin ellerini tuttu, çok derin bir saygıyla onu bir koltuğa oturttu. Çok uyumlu bir aile topluluğuydu, Newman da bu arada nazikçe oradan ayrıldı. Bir süre daha, uzun boyu nedeniyle insanlara tepeden bakarak, odalarda özgürce gezindi, Urbain de Bellegarde'ın tanıştırdığı bazı gruplarla arkadaşlığını tazeleyerek soğukkanlılık adına biriktirdiği ne varsa bir çırpıda harcamış oldu. Her şeyin yolunda gittiği anlayışını sürdürmekteydi; ama çoğu güzel şeyin bir sonu olduğuna göre, o gecenin etkinliği de sona ermek üzereydi. Müzik son demlerini çalıyor, insanlar, veda etmek için yaşlı bayan Markiz'i arıyorlardı. Onu bulmakta bir sıkıntı yaşanmıştı; Newman, onun yorgun hissettiği için ayrıldığını haber aldı. Bir bayanın, "Gecenin

duygusallığına yenik düştü" dediğini duydu. "Zavallı sevgili Markiz; onun neler hissettiğini düşünebiliyorum!" diyordu. Newman daha sonra, Markiz'in iyileşip kapının yanındaki bir koltuğa yerleştiğini, vedalaşmak üzere gelen ve Markiz'e koltuktan kalkmaması konusunda ısrar eden konuklarının komplimanları kabul ettiğini öğrendi. Kendisi de Madam de Cintré'yi aramaya koyuldu. Vals yaparken, hızlı dönüşlerinde onun yanından birçok kez geçmişti; ancak onun verdiği kesin talimatlara uyarak, akşamın başlangıcından bu yana, kendisiyle bir kelime konuşmamıştı. Evin tüm kapıları açıktı; giriş katındaki bölmelere girilebiliyordu ama orada az sayıda insan toplanmıştı. Newman, gruptan ayrılmış çiftler için uygun, saklı bir yer olduğunu gördü, aralarından geçip bahçeye açılan küçük limonluğa ulaştı. Limonluğun sonunda bitkilerin örtmediği temiz bir cam levhada kış göğünün yıldızları öylesine parlıyordu ki, orada dikilen kişi açık havadaymış gibi görünüyordu. O sırada orada iki kişi ayakta duruyordu, bir hanım ve bir de beyefendi; Newman, odanın içinden, sırtı kendisine dönük olmasına karşın, bayanın Madam de Cintré olduğunu anladı. İleri doğru yürümek konusunda kararsız kaldı, fakat ilerleyince, genç kadın çevresine baktı ve Newman'ın orada olduğunu gördü. Gözleri bir an için ona çevrildi, sonra yine arkadaşına döndü.

Yavaşça ama Newman'ın duyabileceği tonda, "Newman'a bunu söylemezsek, yazık olur" dedi.

Adam onu, "İstiyorsan söyle!" diye yanıtladı, Lord Deepmere'in sesiyle.

"Ah, neyse o, bana da söyleyin!" dedi Newman onlara doğru yürüyerek.

Newman, Lord Deepmere'in yüzünün kıpkırmızı kesildiğini, eldivenlerini sanki suyunu sıkarmışçasına sımsıkı büktüğünü gözlemledi. Bunlar, büyük bir olasılıkla,

şiddetli duyguların simgeleriydi, benzeri kıpırdanma izlerinin Madame de Cintré'de de olduğunu sezer gibi oldu. İkisi de çok canlı konuşmaktaydı. Madam de Cintré, yeterince içten gülümseyerek, "Size söylemem gereken şey, Lord'un itibarı içindir" dedi.

"Söylenmesini istediği şey bundan daha iyisi olamaz!" dedi Lord, tuhaf bir gülüşle.

"Bırakın bunları; nedir bu gizli şey?" diye sordu Newman. "Açıklayın. Ben gizli şeylerden hoşlanmam."

"Hoşlanmadığımız bazı şeylerin de olması gerekiyor, hoşlandıklarımız olmadan da yolumuzu sürdürmeliyiz" dedi kızıl yüzlü genç soylu, yine gülerek.

"Bu Lord Deepmere'in işine yarar, herkes için iyi olmaz" dedi Madam de Cintré. "Bu nedenle, bu konuda bir şey söylemeyeceğim. Emin olabilirsiniz" diye sözlerini sürdürdü ve yarı utangaç, yarı aceleci davranan İngiliz'e elini uzattı. "Haydi şimdi gidip dans edelim" dedi.

"Ah, evet, canım çok dans etmek istiyor!" diye yanıtladı Lord. "Gidip kafa çekeceğim." Ve sonra kaba bir kahkaha atarak uzaklaştı.

"Aranızda neler oluyor?" diye sordu Newman.

"Size şu anda söyleyemem" dedi Madam de Cintré. "Sizi üzecek bir şey olmadı."

"Bu küçük İngiliz sizinle aşk yapmaya mı çalışıyor?"

Genç kadın duraksadı ve sonra ciddi bir tavırla "Hayır, çok dürüst bir küçük adamdır" dedi.

"Fakat heyecanlıydınız. Ortada bir sorun var."

"Yineliyorum, sizi üzecek bir şey yok. Heyecanım geçti. Ne olduğunu bir gün size söyleyeceğim; şimdi değil. Şu anda söyleyemem!"

"Peki, itiraf ediyorum, hoş olmayan bir şey duymak istemiyorum. Her şeyden memnunum, en çok da sizden. Tüm hanımları gördüm, birçoğuyla da konuştum; ancak sizinle mutluyum." Madam de Cintré, bir an için ona geniş,

yumuşak gözleriyle baktı ve sonra bakışlarını yıldızlı geceye yöneltti. Bir süre, yan yana sessiz kaldılar. Newman, "Söyleyin, benden memnun musunuz?" diye sordu. Yanıt almak için bir süre beklemesi gerekti; alçak tonda ama açık yanıt sonunda gelmişti: "Çok mutluyum."

Tam o sırada, başka bir kaynaktan gelen birkaç söz ikisinin de dönüp bakmasına neden oldu. "Korkarım Madam de Cintré soğuk alacak. Bir şal getirdim kendisine" diyen Bayan Bread, elinde beyaz bir şal, kaygıyla arkalarında duruyordu.

"Teşekkür ederim" dedi Madam de Cintré, "bu soğuk yıldızların görüntüsü insanda donma duygusu uyandırıyor. Şalı almayayım, zaten içeri gireceğiz."

İçeri yöneldi, Newman da onu izledi, Bayan Bread onlara yol vermek için saygılı bir tavırla kenara çekildi. Newman, yaşlı kadının önünde bir süre bekledi, kadın ona bakarak, sessiz bir biçimde selamladı. Newman, "Ah, evet" dedi, "siz de gelip bizimle oturacaksınız."

"Peki, efendim, nasıl isterseniz" diye yanıtladı kadın, "en son halimi görmediniz!"

bölüm on yedi

Newman müziğe çok düşkündü, sık sık operaya gidiyordu. Madam de Bellegarde'ın balosunun ardından iki akşam sonra, daha önce hiç izlememiş olduğu, "Don Giovanni"yi görme onuruna erişmiş, perde kalkmadan önce gidip en ön sıralarda yerini almıştı. Sıklıkla büyük bir loca tutuyor, vatandaşlarını çağırıyordu; bu eğlence biçimi onun için hoş bir bağımlılık olmuştu. Dostlarına partiler vermek, onları tiyatroya, araba gezintilerine, uzak yerlerdeki restoranlarda yemeklere götürmek hoşuna gidiyordu. Gittiği yerlerde insanların paralarını ödemekten, onlara bir şeyler "ısmarlamaktan" hoşlanıyordu. Bunu zenginliğiyle böbürlendiğinden yapmıyordu, tam tersine toplum içinde paraya dokunmayı nahoş buluyordu; aslında bunu izleyicilerin önünde tuvaletini yapmak gibi ayıp bir eylem olarak görüyordu. İyi giyinmek, (gizliden gizliye hoşlanıyordu) zevk aldığı konular arasındaydı, zengini biri olarak kendini göstermek açısından özel ilgi alanıydı. İnsanları, büyük gruplar halinde bir araya getirip harekete geçirmek, özel araçlarla, tren vagonları ve istimbotlar kiralayarak uzak yerlere götürmek onun girişimci ruhuna uyuyor ve konukseverliğini daha etkin ve amaçlı bir duruma getiriyor-

du. Yukarıda sözü edilen opera temsilinden birkaç akşam önce, Madam Alboni'yi dinlemek için, aralarında Bayan Dora Finch'in de bulunduğu, birkaç hanımefendiyi ve beyefendiyi davet etmişti. Bununla birlikte, locada Newman'ın yanında oturmakta olan Bayan Finch yalnızca aralarda değil, aynı zamanda temsilin en can alıcı yerlerinde öyle çok konuşuyordu ki, Madam Alboni'nin ince, tiz sesi Newman'ın sinirine dokundu ve kıkırdamalar sanatçının müziğine karıştı. O olaydan sonra da, kendi kendine, operaya tek başına gideceğine söz verdi.

"Don Giovanni"nin birinci bölümünde perde kapandığı zaman, dönüp çevresine bakındı. O anda, localardan birinde Urbain de Bellegarde ile karısının oturduğunu gördü. Kadın, elinde bir dürbün, büyük bir ilgiyle salonu izliyordu, Newman kendisini gördüğünü düşünerek yanına gidip iyi akşamlar demeye karar verdi. M. de Bellegarde bir sütuna yaslanmış, hareketsiz bir biçimde önüne bakmaktaydı, bir eli göğsünde, beyaz iç yeleğinde, diğeri de dizlerinin üzerine koyduğu şapkasındaydı. Newman tam yerinden kalkarken, Fransa'da pek de isabetsiz sayılmayacak bir biçimde "banyo küveti" olarak adlandırılan küçük localara ayrılmış loş bölümlerden birinde mesafenin ve solgun ışığın silikleştiremediği bir yüzü fark etti. Localardan birinde, pembe güller ve pırlantalı saçlarıyla, genç ve güzel bir kadın vardı. Kadın salona göz gezdiriyor, yelpazesini deneyimli bir kibarlıkla sağa sola sallıyordu; yelpazeyi indirince, Newman'ın gözüne, bir çift dolgun beyaz omuz ile pembe bir giysi ilişti. Kadının yanında, ona çok yakın, görünüşte ciddi konuşmasını fazla umursamadan dinlediği, kırmızı yüzlü, düşük yaka gömlek giymiş genç bir adam vardı. Bir anlık bir bakış, Newman'ın kuşkusunu gidermişti; güzel kadın Noémie Nioche idi. Babasının da oralarda olabileceği düşüncesiyle, locanın içlerine doğru bakınca, genç adamı dinleyen başka kimsenin olmadığını

anladı. Newman, yerinden kalkarak Matmazel Noémie'nin banyo küveti locasının altından geçti. Newman'ı görünce, gıpta edilecek bir yükselmesine karşın, yine iyi huylu bir kız olduğunu gösterirmek istercesine gülümseyerek başıyla selam verdi. Newman fuayeden geçip ileri doğru yürüdü. Birden, oradaki koltuklardan birinde oturmakta olan bir adamın önünde durdu. Adamın dirsekleri dizlerinin üzerindeydi; öne doğru eğilmiş yere bakıyordu, derin, karamsar bir düşünceye dalmış görünüyordu. Bakışları yere dönük olsa da, Newman onu tanımış ve hemen yanına oturmuştu. Adam başını kaldırıp anlamlı yüzünü gösterince, Valentin de Bellegarde olduğu anlaşılmıştı.

"Ne diye burada oturmuş, böyle derin düşünüyorsunuz?" diye sordu Newman.

"Hakkını vermek için derin düşünmemi gerektiren bir konu var" dedi Valentin. "Benim ölçüsüz ahmaklığım."

"Sorun nedir?"

"Sorun, benim erkek olmam ve her zamanki gibi aptal olmam. Ama o kızı ciddiye almama ramak kaldı."

"Şu, merdivenlerin altında, banyo küveti locada oturan pembe giysili genç kızdan mı söz ediyorsunuz?"

Valentin, "Ne kadar parlak bir pembe olduğu gözünüze çarptı mı?" diye sordu yanıt olarak. "Onu taze süt kadar beyaz gösteriyor."

"İster beyaz, ister siyah olsun. Onu görmekten vazgeçmeyecek miydiniz?"

"Ah, Tanrı aşkına, hayır. Niçin vazgeçeyim? Ben değiştim ama o değişmedi" dedi Valentin. "O, sonuçta, yine aynı kaba, küçük cadı. Ancak eskisi gibi eğlenceli ve insan eğlenmek istiyor."

"Evet, sizin gözünüze böyle kötü görünmesi hoşuma gidiyor" diye konuştu Newman. "Geçen gece onunla ilgili söylediğiniz tüm sözleri yuttuğunuzu varsayıyorum. Onu

bir safir ya da topaza ya da kuvars gibi değerli bir taşa benzetiyordunuz; ne oldu şimdi?"

"Anımsamıyorum" dedi Valentin, "yakut da olabilirdi! Ama artık beni aptal yerine koyamayacak. Gerçek büyüsünü yitirdi. Bu tür bir insan için böyle bir yanlışlık yapmam çok aşağılayıcı bir şey."

"Sizi tebrik ediyorum" dedi Newman, "gerçeği görebiliyorsunuz artık. Bu büyük bir zafer; şimdi kendinizi çok daha iyi hissedeceksiniz."

"Evet, beni daha iyi hissettiriyor!" dedi Valentin neşeyle. Sonra, kendini toparlayarak Newman'a soru sorar gibi baktı. "Bana gülüyor olabilirsiniz. Aileden biri olmasaydınız, buna katlanırdım."

"Ah, hayır, aileden biri olarak size güldüğüm yok. Kötü duygulara kapılmama neden oluyorsunuz. Çok akıllı bir adamsınız, yüreklisiniz, zamanınızı böyle havadan sudan işlerle harcamamalısınız. Bayan Nioche ile beyhude uğraşıyorsunuz! Bu bana oldukça aptalca görünüyor. Onu ciddiye almaktan vazgeçtiğinizi söylüyorsunuz; fakat, düşündükçe, yine ciddiye almayı sürdürüyorsunuz."

Valentin yerinde döndü, bir an Newman'a baktı, alnını kırıştırıp dizlerini ovaladı. "Altınla ilgili konuşuyoruz. Kızın harika kolları var. İnanır mısınız? Bu akşama kadar bunun böyle olduğunu bilmiyordum."

"Hatırlarsanız, kaba, küçük cadı diyordunuz onun için" dedi Newman.

"Evet; önceki gün, benim önümde, babasına küfür yağdıracak kadar öfkelenmişti. Ondan bunu beklemezdim, düş kırıklığına uğradım, yazık!"

"İşte, babasına bir kapı paspası kadar önem vermiyor" dedi Newman. "Bunu, onu ilk gördüğüm anda anlamıştım."

"Ah, bu başka bir sorun; zavallı, yaşlı adamı istediği gibi oynatıyor. Üstelik, ona kötü isimler takması aşağılık bir şey; beni çok soğuttu kendisinden. Sözde, babasının ça-

maşırcı kadından alması gereken bir etekliği zamanında almamış. Adamı nerdeyse dövecekti. Boş bakışlarla kızına bakıp kalmış, eski şapkasını düzeltmekteydi. Sonunda, dönüp tek sözcük etmeden çıkıp gitti. Sonra, kendisine, bir insanın babasıyla böyle konuşmasının çok yanlış olduğunu anlattım. Yanlış yaptığında bunu kendisine anlatırsam, mutlu olacağını söyledi; bana sonsuz güveni var. Davranışlarına yön vermek konusunda burnumu sokmak istemediğimi, zaten en iyi örnekler göz önünde bulundurulduğunda gayet düzgün davrandığını söylemiştim. Beni düş kırıklığına uğrattı. Ama bunun üstesinden geleceğim" dedi Valentin neşeyle.

"Ah, zaman olayları yatıştırır" diye yanıtladı Newman, şakacı bir ağırbaşlılıkla. Bir süre konuşmadı ve sonra sözlerini sürdürerek, "Geçen gün söylediğim şeyi düşünseniz iyi olur. Bizimle Amerika'ya gelin, size uygun bir iş bulurum. Aklı başında bir insansınız, yeter ki, kullanmasını bil" dedi.

Valentin sevimli bir edayla sırıttı. "Çok teşekkür ederim. Bir banka işi mi, demek istiyorsunuz?"

"Birkaç yer var ama banka işi en aristokratik olanı."

Valentin bir kahkaha attı. "Canım dostum, geceleyin tüm arabalar koyu renk görünür! Bir insan yozlaşmaya görsün, artık derecesi olmaz."

Newman onu bir dakika yanıtsız bıraktı. Sonra, "Sanıyorum, başarının dereceleri olduğunu anlayacaksınız" dedi kuru bir tonda.

Valentin, dirseklerini yine dizleri üzerine koyarak öne doğru eğildi, bastonuyla yeri kazımaya koyuldu. Sonunda, başını yukarı kaldırıp "Gerçekten, bir şeyler yapmam gerektiğini mi düşünüyorsunuz?" dedi.

Newman elini dostunun kolu üzerine koydu, gözlerini kısarak anlayışlı bir tavırla baktı. "Deneyin ve görün. Bu konuda yeterli değilsiniz ama üstüne gideriz."

"Benim para kazanabileceğimi gerçekten düşünüyor musunuz? Biraz para kazanmanın nasıl bir şey olduğunu bilmek isterdim."

"Benim söylediklerimi yaparsanız, zengin olursunuz" dedi Newman. "İyi düşünün." Sonra saatine baktı ve Madam de Bellegarde'ın locasına gitmek için hazırlandı.

"Düşüneceğime söz veriyorum" dedi Valentin. "Gidip, yarım saat Mozart dinleyip derin düşüncelere dalacağım; müzikle birlikte her zaman daha iyi düşünürüm."

Newman, localarına girdiğinde, Marki karısıyla birlikteydi; her zamanki gibi, hatta daha da çok, donuk ve soğuktu.

"Operayı nasıl buldunuz?" diye sordu kahramanımız. "Don ile ilgili ne düşünüyorsunuz?"

"Mozart'ı hepimiz tanıyoruz" dedi Marki; izlenimlerimiz bu akşam başlamadı. Mozart demek gençlik, tazelik, parlaklık, kolay anlaşılırlık, hatta belki biraz fazla, demektir. Ancak orada burada yapılan temsiller acınacak kadar kaba."

"Finali çok merak ediyorum" dedi Newman.

"*Figaro* gazetesindeki bir makale gibi konuşuyorsun" diye yorumladı Marki. "Daha önce opera izlemiş olmalısınız."

"Hiç izlemedim" dedi Newman. "Kesinlikle, aklımda tutmalıyım. Donna Elvira bana Madam de Cintré'yi anımsatıyor, çevresiyle değil, fakat yaptığı müzikle."

"Çok ince bir saptama" diyerek, hafifçe güldü Marki. "Fazla bir benzerlik yok, Madam de Cintré'nin yüzüstü bırakılacağını düşünemiyorum."

"Fazla değil!" dedi Newman. "Peki, sonunda Don'a ne oluyor?"

"Şeytan ortaya çıkıyor" dedi Madam de Bellegarde, "onu alıp götürüyor. Sanırım, Zerlina da, size beni anımsatıyor."

"Biraz fuayeye gideceğim" dedi Marki, "ve size, benim de kumandana, hani şu taş adama, benzediğimi söyleme şansı tanıyacağım." Sonra, locadan çıktı.

Genç Markiz loca balkonunun kadife korkuluğuna bir an bakarak, mırıldandı: "Taştan değil, tahtadan yapılmış bir adam." Newman, Markiz'in kocasından boşalan koltuğa oturdu. Kadın itiraz etmedi, kapalı duran yelpazesini Newman'ın koluna yasladı. "Buraya geldiğinize sevindim" dedi. "Sizden bir şey rica edeceğim. Perşembe günü, kayınvalidemin balosunda isteyecektim, fakat bana hiç fırsat vermediniz. O gün şimdiki gibi sıkıntılı değildiniz, öylesine havalarda uçuyordunuz ki, bana bir iyilik yapabileceğinizi düşünmüştüm. Bu konuda bana söz vermelisiniz; şimdi tam zamanı. Nasıl olsa evlendikten sonra bir işe yaramayacaksınız. Haydi, söz verin!"

"Ben önce okumadan asla bir kâğıt imzalamamam" dedi Newman. "Bana belgenizi gösterin."

"Hayır, gözleriniz kapalı imzalamalısınız. Elinizi tutacağım. Haydi, kafese girmeden önce yapın. Size eğlenceli bir şey yapma şansı tanıdığım için bana teşekkür etmelisiniz."

"O kadar eğlenceliyse" dedi Newman, "ben evlendikten sonra daha iyi olur."

"Diğer bir deyişle" Madam de Bellegarde haykırdı, "o zaman hiç yapamazsınız. Karınızdan korkarsınız."

"Ah, bu kadar uygunsuz, gizli bir şeyse" dedi Newman, "ben bu işte yokum. Akla yatkın bir şeyse, evlendikten sonra yaparım."

"Mantık üzerine yazılmış bir tez tartışıyor gibisiniz, İngiliz pazarlık mantığı!" diye yüksek sesle konuştu Madam de Bellegarde. "O zaman, evlendikten sonrası için söz verin. Ben yine de, size yaptıracağım onu."

"Tamam, o zaman, evlendikten sonra" dedi Newman sessizce.

Genç Markiz bir an duraksadıktan sonra baktı, Newman şimdi ne cevher çıkaracak diye merak etti. "Sanırım, nasıl bir yaşam sürdüğümü biliyorsunuz" dedi. "Zevk aldığım hiçbir şey yok, hiçbir şey yapmıyorum. Paris'te, Poitiers'deymiş gibi yaşıyorum. Kayınvalidem bana ne dese beğenirsiniz? Başıbozuk diyor, beni duyulmadık yerlere gitmekle suçluyor, evde oturup, atalarımı parmakla saymamı istiyor. Atalarımdan bana ne? Onların bana önem verdiklerini hiç sanmıyorum. Dünyaya gözlerimi kapatarak yaşamak istemiyorum; görülecek çok şey var. Bildiğiniz gibi kocamın ilkeleri var, listenin başında korkunç kaba Tuilerie'ler var. Kaba oldukları kadar ilkeleri de çok sıkıcı. İstesem benim de katı kurallarım olabilir. Onların soy ağacı varsa, benimkini bir sallasam, onların en iyilerinden bir sürüsü sapır sapır dökülür. Yine de, akıllı Bonaparte'ları ahmak Bourbon'lara tercih ediyorum."

Newman, onun Amerika Birleşik Devletleri elçiliği aracılığıyla, kraliyet balolarına gitmesine yardım etmesini istediği sonucunu çıkararak, "Ah, anlıyorum; siz saraya gitmek istiyorsunuz" dedi.

Markiz, şen bir kahkaha attı. "Siz binlerce mil uzaktasınız. Tuilerie'lerle kendim başa çıkabilirim; ne zaman onlara gitsem beni el üstünde tutarlar. Er ya da geç kraliyet kadril dansı yapacağım. Ne söyleyeceğinizi biliyorum: 'Bu ne cüret?' Ama cüret edeceğim. Kocamdan korkuyorum; yumuşak, kusursuz bir adam bildiğiniz gibi; ama ondan korkuyorum hem de çok. Yine de Tuilerie'lere gideceğim. Bu kış ya da gelecek kış olmayacak; ancak bu arada yaşamam gerekiyor. Şu anda, başka bir yere gitmek istiyorum; bu benim düşüm. Bal Bullier'e gitmek istiyorum."

"Bal Bullier'e mi?" Newman yineledi. İlk bakışta, bu sözcüğün onun için bir anlamı yoktu.

"Bu balo salonu Latin Quarter'de; öğrenciler orada arkadaşlarıyla dans eder. Duymadığınızı söylemeyin sakın."

"Ah, evet" dedi Newman. "Daha önce duymuştum; şimdi aklıma geldi. Orada bulunmuştum. Oraya mı gitmek istiyorsunuz?"

"Aptalca bir şey, düşük düzeyde bir yer, ne derseniz deyin. Ama oraya gitmek istiyorum. Bazı arkadaşlarım gitmiş, çok eğlenceli olduğunu söylüyorlar. Arkadaşlarım her yere gidiyor, yalnız ben evde oturup çile dolduruyorum."

"Şu an evde değilsiniz ama" dedi Newman, "ayrıca, çile doldurduğunuzu da söyleyemem."

"Can sıkıntısından patlıyorum. Son sekiz yıldır, haftada iki kez operaya gidiyorum. Ne zaman bir şey istesem, ağzımı şöyle kapatıyorlar: Lütfen, madam, operaya gitmediniz mi? Zevkli bir kadın başka ne isteyebilir ki? Benim opera locam, öncelikle *sözleşmeme* yazılmış. Örneğin, bu gece, Palais Royal'e gitmeyi bin kez tercih ederdim. Ancak, kocam Palais Royal'e gitmez; çünkü oraya saraylı hanımlar gider. Beni Bullier'e götürüp götürmeyeceğini artık siz düşünün; Prenses Kleinfuss'daki eğlencelerin kötü bir taklidi olduğunu söyleyecektir. Ama ben Prenses Kleinfuss'unkine gitmem, Bullier'e gitmek isterim. Bu benim düşüm, bir tür fikrisabit. Sizden tek istediğim beni kolunuza takmanız; başkalarına göre daha az uzlaşmacısınız. Neden bilmiyorum ama öylesiniz. Ben düzenleyebilirim, risk alabilirim; ama bu benim sorunum. Ayrıca, şans cesurlardan yanadır. Beni reddetmeyin; bu benim düşüm!"

Newman, yüksek sesle güldü. Onun için Marki de Belegarde'ın karısı, haçlıların kızı, altı yüzyıllık zaferlerin ve geleneklerin mirasçısı olmak, genç erkeklerin aklını başından almak, yüzlerce genç kadının görüş alanında kişinin arzularının merkezinde olmak pek de zahmete değecek bir şey değildi. Ahlakçılarına uygun bir tema olarak ilgisini çekiyordu ama bu konuda akıl yürütecek

zamanı yoktu. M. de Bellegarde geri geldi, Newman da yerine döndü.

Newman, Valentin de Bellegarde'ın, Matmazel Nioche'nin banyo küveti locasında yerini aldığını gördü; genç kadın ile dostunun arkasında oturuyor ve ancak dikkatle bakınca görülebiliyordu. Bir sonraki perdede Newman, ona lobide rastlamış ve Amerika'ya göç konusunda görüşlerini sormuştu. "Gerçekten derin düşünmek istiyorsanız, bunun için kendinize daha iyi bir yer seçmelisiniz" demişti.

"Ah, yerim kötü değildi" dedi Valentin. "O kızı düşünmüyordum. Oyunu düşünmeden ya da sahneye bakmadan müzik dinlerken teklifinizi düşündüm. Önce, oldukça çekici göründü. Sonra orkestradaki bir keman (onu ayırt edebildim), sanki 'Neden olmasın, neden olmasın?' diye ses veriyordu. Sonra, tüm kemanlar katıldı, şefin sopası havada: 'Neden olmasın, neden olmasın?' diyordu. Kuşkusuz konuşamıyorum! Neden bilmiyorum. Çok güzel bir düşünce gibi geliyor bana. Bu tür bir şey, kesinlikle, çok sıradan. Oradan bir bavul dolusu dolarla dönebilirim. Ayrıca, çok eğlenceli olabilir. Bana *rafine* adam derler; belki de, pazarlamacılığın büyüsünü keşfederim, kim bilir? Kuşku yok ki, bir açıdan romantik, renkli bir yanı olacaktır; yaşamöykümde şık görünecektir. Güçlü bir adam, birinci sınıf bir adam, koşulları yöneten baskın bir kişi olarak görüneceğim."

"Nasıl görüneceğinizi boş verin" dedi Newman. "Yarım milyon dolar her zaman için iyi görünür. Size, yalnızca size, ötekilere değil söylediklerime kulak verirseniz bunun olmaması için bir neden yok." Newman, dostunun koluna girdi ve fazla kalabalık olmayan koridorlarda bir aşağı bir yukarı dolaştılar. Newman'ın düş gücü, beceriksiz dostunu birinci sınıf işadamı durumuna sokmak üzere çalışmaya başlamıştı. O an için, ruhsal bir coşku, bir pro-

pagandacının coşkusunu duyuyordu. Yatırıma dönüşmemiş sermayenin onda yarattığı rahatsızlığın verdiği bir şevkti bu. Bellegarde'ın elde edeceği bilgiler birçok işte kullanılabilirdi. Newman'ın deneyimlerine göre, bunun bilinen en yüksek kullanımı, demiryolu hisselerini yönetmedeki üstün zekâydı. Valentin'e duyduğu sempati onu iyice heveslendiriyordu; ona karşı, Valentin'in de bilincinde olduğu, Kont de Bellegarde'ın asla anlayamayacağı, bir acıma duygusuna kapılıyordu. Valentin'in, parlak çizmeleriyle Rue d'Anjou ile Rue de l'Université arasında gidip gelerek, Boulevard des Italiens'den yolunu geçirerek kocaman bir hayat sürdüğünü düşünmesini acınası buluyordu. Oysa Amerika'da piyasa yeri kimi zaman tüm bir kıta, kimiz zaman ise New York'tan San Francisco'ya uzanan bir bulvardı. Dahası, Valentin'in parasız olması onu kahrediyordu; ortada acı bir çelişki vardı. Bu onu, bir dostun bilgisizliği anlamında etkiliyordu; yoksa ona, kırmadan ve başlangıç düzeyinde bir şeyler öğretebilirdi. Bu durumda, olayların gelişimine göre, söylenecek çok şey vardı. Bir insan dünyada rahat olduğunu söylüyorsa parası var demektir, para yapmıştır! Hak taleplerinin demiryollarına yapılan devasa yatırımlarla desteklenmeyişinde Newman'a gülünçlük derecesinde tuhaf gelen bir şey vardı. Aslında onun, bu tür yatırımların kendi başına hak talebi için sağlam bir zemin teşkil ettiğini savunmayacağını da söylemek mümkün.

Valentin'e, "Size bir iş yaptıracağım, sizi yola getireceğim. Size verilecek işle ilgili yarım düzine seçenek var. Canlı bir çalışma içine gireceksiniz. Bu hayata alışmanız biraz zaman alır ama alışırsınız; kendinize göre bir şeyler yaptıktan sonra –altı ayın sonunda– işinizi seversiniz. Siz de, kız kardeşiniz de orada olacağınız için, ikiniz de hoşnut kalacaksınız. Evet, Valentin" diye, dostunun kolunu içtenlikle sıkarak sözlerini sürdürdü Newman, "Sizi bir işe

başlattığımı görür gibiyim. Sesini çıkarmayın, sizi işe alacağım."

Newman, bu hoş sohbeti biraz daha sürdürdü. İki erkek bir çeyrek saat daha dolaştılar. Valentin, dinliyor, soru soruyor; para kazanma sürecinin bayağı doğasına ne denli yabancı olduğunu gösteren bu sorular Newman'ın yarı alaycı, yarı meraklı gülmesine neden oluyordu. Fakat, Velantin ciddiydi; Newman'ın anlattığı El Dorado efsanesinden çok etkilenmişti. Bununla birlikte, bir Amerikan ticari şirketinde bir işe "başlamayı" kabul etmek, cesaret isteyen, özgün ve sonuçları çok olumlu olacak bir girişim olsa da, kendini bu işe tam olarak hazır hissetmiyordu. Böylece, operada verilen aranın sona erdiğini bildiren zil çalınca, yalancı kahraman gibi, canlı bir gülüşle, "Evet, beni işe başlatın; işe alın! Kendimi size teslim ediyorum. Beni potaya koyup altına dönüştürün."

Küvet locaları çevreleyen koridordan geçerken, Valentin, Matmazel Nioche'nin yerleşmiş olduğu küçük, loş locanın önünde durup elini loca kapısının kulpuna koydu. Newman, "Ah, ne yapıyorsunuz, yine oraya mı gireceksiniz?" diye sordu.

"Evet, öyle" dedi Valentin.

"Başka yer yok mu?"

"Evet, orkestra bölümünde her zamanki yerim var."

"O zaman, gidip orada otursanız daha iyi edersiniz."

"Şu kızı oradan da iyi görebiliyorum" dedi Valentin, sessizce; "ayrıca, bu gece görülmeye değer. Ancak" bir an durakladıktan sonra "şimdi buraya dönmek için özel bir nedenim var" diye ekledi.

"Aman, boş verin" dedi Newman. "Siz âşık olmuşsunuz."

"Hayır, iş başka. Ben içeri girince canı sıkılacak biri var ve ben de onun canını sımak istiyorum."

"Neler duyuyorum? Üzüldüm" dedi Newman. "Zavallı adamın yakasını bıraksanız olmaz mı?"

"Hayır, bunu o istedi. Loca onun değil. Noemié yalnız gelip oraya oturdu. Gidip kendisiyle konuştum; bir süre sonra, benden, yer gösterici kızın alıp götürdüğü mantosunun cebinden yelpazesini getirmemi rica etti. Ben dışarı çıktığımda bu adam içeri girerek Noemié'nin yanında oturmakta olduğum koltuğa yerleşmiş. Benim gelişim, adamı çileden çıkardı ama çok pişkin davrandı. Küstahlık sınırına geldi. Kim olduğunu bilmiyorum; kaba saba adamın biri. Bu kız böyle insanları nereden buluyor, aklım almıyor. Üstelik içkili ama amacı ortada, bunu kendisi de biliyor. Şu anda, ikinci perdede, yine terbiyesiz davrandı. Uyarsa, kendisine çekidüzen vermesi için on dakika fırsat tanıyacağım. Bu densizin, beni locadan çıkardığını düşünmesine izin veremem."

"Sevgili dostum" dedi Newman, azarlarcasına, "çocuk gibi davranıyorsunuz! Umarım, şu kız için kavga çıkarmazsınız."

"Olayın bu kızla bir ilgisi yok, benim de kavga çıkarmaya niyetim yok. Ben kabadayı ya da kavgacı değilim. Yalnızca, bir centilmenin nasıl davranması gerektiğini anlatmaya çalışıyorum."

"Ah, lanet olsun, anlatmayın!" dedi Newman. "Siz Fransızların sorunu bu, her zaman bir şey anlatmak istersiniz. Peki..." diye ekledi, "o zaman kısa kesin. Yalnız, bu tür işlere girecekseniz, sizi bir an önce Amerika'ya yollamam gerekiyor."

"Çok iyi" diye yanıtladı Valentin, "siz ne zaman isterseniz. Ama Amerika'ya gitsem de, bu adamın kendisinden kaçtığımı sanmasına izin vermemeliyim."

Ayrıldılar. Perde sona erdiğinde Newman, Valentin'in yine o locada olduğunu gördü. Onunla karşılaşmak umuduyla koridorda dolaştı, sonra, onun Matmazel Nioché'nin locasının yakınından o genç adamla birlikte geçtiğini gördü. İki genç adamın lobinin uzak bir köşesinde durup

konuşmaya başladıklarını gözlemledi. Davranışları sakindi, fakat yüzü kızarmış olan genç adam, telaş içinde, mendiliyle yüzünü silmeye başladı. O sırada, Newman locanın önündeydi, aralık kapıdan içerideki pembe giysiyi görebiliyordu. Ansızın içeri girdi, Matmazel Nioché dönerek kendisini parlak bir gülümsemeyle selamladı.

"Oh, demek sonunda, gelip beni görmeye karar verdiniz, öyle mi?" diye konuştu. "Kibarlığınızı koruyorsunuz. Beni iyi bir anda buldunuz. Oturunuz." Yanakları biraz kızarmıştı, gözlerinde belirgin bir kıvılcım parlıyordu. Sanki, çok iyi bir haber almış gibiydi.

"Burada bir şeyler olmuş!" dedi Newman, oturmadan.

"Beni iyi bir anımda buldunuz" diye yineledi. "İki beyefendi, biri dostluğunu size borçlu olduğum M. de Bellegarde, ben kulunuzla ilgili bir iki söz etti. Büyük sözler ettiler. Bu işten kozlarını paylaşmadan sıyrılamazlar. Bir düello beni canlandıracak!" diye haykırdı Matmazel Noemié ellerini çırparak. "*C'est ça qui pose une femme!*"[46]

"Bellegarde'ın sizin için düello yapacağını söylemek istemiyorsunuzdur, sanırım!" diye haykırdı Newman, tiksintiyle.

"Öyle, işte!" dedi ve donuk bir gülümsemeyle Newman'a baktı. "Ah, hayır, siz yürekli değilsiniz! Eğer bu çarpışmayı önlerseniz, size garez beslerim ve borcumu öderim!"

Newman kısa fakat anlamlı bir "Ah!" çekti; ağzından, bu sayfalara aktarılması doğru olmayan, yöresel ya da daha doğrusu, belki de bela okur gibi, dinsel bir lanet sözcüğü döküldü. Newman, işi uzatmadan, pembe giysiye sırtını dönerek locadan çıktı. Koridorda, Valentin ile o genç adamın kendisine doğru geldiklerini gördü. Adam, yeleğinin cebine bir kart yerleştiriyordu. Matmazel Noemié'nin kıskanç fedaisi, uzun boylu, gürbüz, kalın burunlu, mavi gözlü

46. (Fr.) Bir kadına böyle değer verilir. (y.h.n.)

bir Alman görünümünde, büyükçe bir saat zinciri takmış biriydi. Locaya ulaştıklarında, Valentin, önce onun girmesi için yol verdi. Newman, konuşmak istediğini belirterek Valentin'in koluna dokundu, Bellegarde kısa bir süre sonra onunla birlikte olacağı yanıtını verdi. Valentin, gürbüz genç adamın ardından içeri girdi, fakat iki dakika sonra, gülümseyerek dışarı çıktı.

"Bu iş kızın çok hoşuna gitti" dedi. "Onun yazgısını belirleyeceğimizi söylüyor. Ahmak yerine konmak istemiyorum ama sanırım, olmayacak şey de değil."

"Demek, onunla çarpışacaksınız?" dedi Newman.

"Sevgili dostum, bana o kadar nefretle bakmayın. Bu benim seçimim değildi. Her şey bir anda oldu."

"Ben size söylemiştim!" diye homurdandı, Newman.

"Ben de ona söylemiştim" dedi Valentin, gülümseyerek.

"Size ne yaptı?"

"Dostum, ne yaptığı önemli değil. Bana karşı tavır takındı, ben de alındım."

"Israrla bilmek istiyorum; ağabeyiniz sayılırım, sizi böyle bir saçmalığa sürükleyemem."

"Size çok teşekkür ederim" dedi Valentin. "Gizleyecek bir şeyim yok, yalnız, şimdi, burada ayrıntılara giremem."

"O zaman buradan çıkalım. Bana dışarıda anlatın."

"Ah hayır, buradan ayrılamam, hem niçin acele edeyim ki? Orkestra bölümündeki yerime gidip operanın sonunu izleyeceğim."

"Artık zevk alamazsınız; kafanız meşgul olacak."

Valentin ona şöyle bir baktı, yüzü kızardı; koluna hafifçe dokunarak "Siz çok anlayışlısınız! Bir olaydan önce insan sessiz kalmalı. Yapabileceğim en sessiz şey, doğrudan yerime dönmektir."

"Oh" dedi Newman, "kızın, sizi orada görmesini istiyorsunuz; sizi ve sessizliğinizi. Ben o kadar anlayışlı değilim! Ucuz bir iş bu."

Valentin ve Newman yerlerinde, Matmazel Nioché ise kaba hayranıyla birlikte, temsili sonuna dek hoşnut bir biçimde izledi. Sonunda, Newman yine Valentin'le buluştu ve birlikte caddeye çıktılar. Valentin, Newman'ın kendi aracına binme önerisini başını iki yana sallayarak kabul etmeyip kaldırım kenarında durdu. "Tek başıma gitmeliyim" dedi; "bu konuyla ilgilenecek olan iki dostumu bulmalıyım."

"Bu konuyu ben ele alacağım" dedi Newman. "Bana bırakın."

"Çok iyi yüreklisiniz, fakat bu mümkün değil gibi. Öncelikle, dediğiniz gibi, siz ağabeyim sayılırsınız, kız kardeşimle evlenmek üzeresiniz. Tek başına bu bile sizi devreden çıkarır; yansızlığa gölge düşürür. Öyle olmasa bile, bu konuyu onaylamamış olduğunuz için, kuşku duymama neden olur. Karşılaşmayı engellemeye kalkışabilirsiniz."

"Kuşkusuz, engellemeliyim" dedi Newman. "Şu arkadaşlarınız her kimse, umarım, onlar da aynısını yaparlar."

"Tartışmasız, yapacaklardır. Özür dilenmesinde ısrar edebilirler. Ama siz bu iş için fazla iyisiniz. Yapamazsınız."

Newman bir an sessiz kaldı. Çok canı sıkılmıştı ama araya girmenin de bir yararı olmayacağını anlamıştı. "Bu değerli gösteri ne zaman gerçekleşecek?" diye sordu.

"Ne kadar erken olursa, o kadar iyi" dedi Valentin. "Umarım, yarından sonra."

"Tamam" dedi Newman, "gerçekleri bilmeye kesinlikle, hakkım var. Bu soruna gözlerimi kapamayı kabul edemem."

"Gerçekleri size söylemek beni mutlu edecektir" dedi Valentin. "Kısa sürede ve çok kolay olacak. Ancak, şu anda, iş işten geçmeden, olayı dostlarıma bildirmeme bağlı. Bir faytona atlayacağım; beni odama siz götürseniz daha iyi olur, beni orada beklersiniz. Bir saat sonra dönerim."

Newman gönülsüzce razı olup dostunun gitmesine izin verdi, sonra, Rue d'Anjou'daki gösterişli küçük dairesinde onu bekledi. Valentin'in dönmesi bir saati geçmişti; ama geldiğinde, arkadaşlarından birini bulabilmişti. Arkadaşı, kişinin güvenliğini sağlama görevini üstleniyordu. Newman, Valentin'in sönmeye yüz tutmuş şömine ateşinin önünde karanlıkta oturmaktaydı; ateşe odun atınca, çıkan yalımlar eşya ile dolu küçük oturma odasında parıltılar ve gölgeler oluşturdu. Newman, Valentin'in, Matmazel Nioche'nin locasına döndükten sonra, kartını cebine yerleştirmiş olduğu Strasbourglu M. Stanislas Kapp adlı beyefendiyle arasında geçenleri sessizce dinledi. Konuksever genç kadın, salonun öteki ucunda oturan bir dostunu uzaktan tanımış, gelip kendisini ziyaret etme kibarlığını göstermediği için hoşnutsuzluğunu bildirmişti. "Ah, bırak gitsin!" diye bağırmıştı, M. Stanislas Kapp. "Locada, zaten yeterince insan var" diyerek bakışlarını M. de Bellegarde'a yöneltmişti. Valentin de, locada yeterince insan varsa, o zaman M. Kapp için sayıyı azaltmak kolay olacaktır, diye çıkışmıştı. M. Kapp haykırarak, "Sizin için kapıyı açmak beni çok mutlu edecektir!" demiş, Valentin onu, "Sizi orkestra çukuruna fırlatacağım!" diye yanıtlamıştı. Bayan Noémie, "Ah, hadi olay çıkartın da, gazetelere çıkalım" diye şen şakrak sözler etmişti. "M. Kapp, onu kapı dışarı et; ya da M. de Bellegarde, onu orkestra çukuruna fırlat, herhangi bir yere! Olay çıkardığınız sürece, kimin ne yapacağı umurumda değil." Valentin, olay çıkarmayacaklarını, fakat beyefendinin kendisiyle koridora çıkma nezaketini göstermesini istediğini belirtti. Koridorda, kısa bir atışmadan sonra, kartlar değiştirildi. M. Stanislas çok ters bir adamdı. Saldırısını, açıkça sürdürmeyi amaçlıyordu.

"Adam, kuşkusuz, küstahın teki" dedi Newman; ama locaya geri dönmeseydiniz, bunlar olmayacaktı."

"Anlamıyor musunuz?" diye yanıtladı Valentin, "olay benim locaya geri dönüşümü haklı çıkarıyor! M. Kapp beni kışkırtmak istedi; bunun için fırsat kolluyordu. Böyle bir durumda, insan gelecek tepkiye hazır olur. Ben locaya geri dönmeseydim, bu, M. Stanislas Kapp'a, 'Ah, anlaşmak istemiyorsunuz' demekle aynı şey olacaktı."

"Artık, gerisi size kalmış; lanet olsun, keşke yardım edebilsem! Akla yatkın söylenecek şey bu. Sizi bu olaya çeken şey, Kapp'ın küstahlığıymış gibi görünüyor" dedi Newman ve ekledi: "Bana, şu kıza geri dönmeyeceğinizi söylemiştiniz" dedi.

"Ah, şu kızın adını bir daha almayın ağzınıza" diye mırıldandı Valentin. "O bir baş belası."

"Tüm kalbimle katılıyorum. Peki madem öyle düşünüyorsunuz niçin başınızdan atamadınız onu?"

Valentin, hoş bir gülümsemeyle, başını iki yana salladı. "Tam olarak anladığınızı sanmıyorum, size anlatabileceğime de inanmıyorum. O kız durumu anladı; ne olacağını sezmişti; bizi izliyordu."

"Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış! Ne fark eder ki?"

"Bir erkek, bir kadının önünde yelkenleri suya indirmemeli."

"Ben onu kadın olarak görmüyorum. Onun bir taş olduğunu siz söylemiştiniz" diye bağırdı Newman.

"Evet" dedi Valentin, "zevkler tartışılmaz. Bu bir duygu sorunu; insanın onuruyla ölçülür."

"Ah, yerin dibine batsın şu onurunuz!" dedi Newman.

"Bu boş bir konuşma" dedi Valentin; "her şey konuşulup kararlaştırıldı."

Newman, şapkasını aldı, arkasını döndü. Sonra, kapıya elini koyarak durakladı, "Hangi silahı kullanacaksınız?" diye sordu.

"Kendisine meydan okunan taraf olarak, kararı M. Stanislas Kapp verecek. Benim seçimim, kısa, hafif, kılıç olurdu. İyi kılıç kullanırım. Ateşli silahta pek iyi değilim."

Newman şapkasını giydi; biraz geriye itti, alnını kaşıdı. "Keşke tabanca olsaydı" dedi, "sana nasıl nişan alınacağını gösterebilirdim!"

Valentin bir kahkaha attı, "Bir İngiliz şair, tutarlılıkla ilgili ne demiş? O bir çiçek, bir yıldız ya da mücevherdir. Bu üçünün güzelliği sizde toplanmış!" dedi ve M. Stanislas Kapp ile düellonun ayrıntılarını belirledikten sonra, sabahleyin Newman ile görüşmeyi kabul etti.

Gün içinde, Newman, Valentin'den, rakibiyle birlikte sınırı geçerek, Cenevre'ye giden gece ekspresine bineceğini bildiren bir not aldı. Newman ile akşam yemeği yemek için zamanı olacaktı. Newman, öğleden sonra kısa bir süreliğine Madam de Cintré'ye uğradı. Genç kadın her zamanki gibi, zarif ve sempatikti; Newman gözlerinin kızarmış olduğunu söyleyince, ağladığını itiraf etti. Valentin iki saat önce onunla birlikteymiş. Valentin'in ziyareti genç kadını büyük acılara sürüklemişti. Ağabeyi, kahkahalar atmış, dedikodu yapmış, kötü bir haber getirmediğini söyleyerek, aksine çok sevecen davranmıştı. Kardeş olarak yakınlığı, genç kadına dokunmuş ve ayrıldığında gözyaşlarına boğulmuştu. Tuhaf ve üzücü bir şey olacağı içine doğmuştu; aklından bunları çıkarmaya çalışması başını ağrıtmıştı. Newman, Madam de Cintré'nin Valentin'in düellosuna dair kusursuz bir güvenliğin gerektirdiği önsezisini hafife alma yeteneğine sahip olmadığı için suskun kalmayı yeğliyordu. Ayrılmadan önce, Madam de Cintré'ye, Valentin'in, annesini görüp görmediğini sordu.

"Evet" dedi, "ama onu ağlatamadı."

Valentin, akşam yemeğini Newman'ın dairesinde yedi, doğrudan demiryoluna gideceği için, bavulunu da yanın-

da getirmişti. M. Stanislas Kapp kesinlikle özür dilememişti ve bu durumda, Valentin'in başka bir seçeneği kalmamıştı. Valentin adamın kim olduğunu araştırmış, onun Strasbourg'da zengin bir bira üreticisinin oğlu ve varisi olduğunu, kan dökmeyi sevdiğini öğrenmişti. Babasından kalan bira fabrikası paralarını har vurup harman savuruyordu, iyi bir insan olarak bilinmesine karşın, akşam yemeğinden sonra, kavgacı bir kişiliğe bürünüyordu. "*Que voulez-vous*?"[47] dedi Valentin. "Birayla büyümüş, şampanyaya katlanamaz." Adam tabancaları seçmişti. Akşam yemeğinde, Valentin'in iştahı çok açıktı; uzun sürecek yolculuğu nedeniyle, her zaman olduğundan çok yemek yemeğe özen gösterdi. Balık sosunda biraz değişiklik yapmasını Newman'dan rica etti; aşçıyı bu konuda uyarmasını istedi. Ancak, Newman balık sosuyla ilgili bir şey bilmiyordu, bu nedenle biraz alındı. Soydan gelen bir epikürcü damak tadıyla yemeğini yiyen bu sıcakkanlı ve zeki dostun tatlı gençliğini M. Stanislas ile Matmazel Noémie uğruna sunma ahmaklığı, Newman'a dayanılmaz bir darbe gibi geliyordu. Valentin'e çok düşkündü, o anda onu daha çok sevdi; çaresizlik duygusu tepesini attırmaktan başka işe yaramıyordu.

"Evet, bu tür bir olay olumlu karşılanabilir" diye bağırdı, sonunda, "ama anlayamıyorum. Belki, sizi durduramıyorum, fakat en azından, protesto ediyorum. Şiddetle protesto ediyorum."

"Sevgili dostum, sorun yaratmayın" dedi Valentin. "Bu aşamada, bu tür sorunlar iyi sonuç doğurmaz."

"Asıl sorun sizin düellonuz" dedi Newman; "başka bir şey değil! Lanet olası bir tiyatro oyunu. Niçin yanınızda bir de bando götürmüyorsunuz? Barbarca ve de yoz bir durum."

47. (Fr.) Bu adamdan ne beklenir? (y.h.n.)

"Ah, günün bu saatinde düello anlayışını savunacak değilim" dedi Valentin. "Bu bizde bir gelenek ve iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Amacının iyi olması dışında, yaşadığımız değersiz nesir çağında, düellonun adeta pitoresk bir güzelliği var. Daha görkemli, eski zamanlardan kalma bu gelenek sürdürülmelidir. Bu nedenle, düello yanlış bir şey değil."

"Daha görkemli, eski zamanlarla ne demek istediğinizi anlamadım" dedi Newman. "Büyük büyükbabanız eşekse, siz niye eşek olacaksınız ki? Bence, işi ve öfkemizi oluruna bırakalım; bu bana zaten yeterince ağır gelir; fazla uysal olmaktan korkmam. Büyük büyükbabanız bana kendisini olumsuz biri olarak tanıtsaydı, sanırım, onu yola getirirdim."

"Sevgili dostum" dedi Valentin, gülümseyerek, "bir hakaretten duyulacak zevkin yerini alacak başka bir şey gösteremezsiniz. Hakarete uğramayı arzulamak ve bir başkasına hakaret etmek aynı derecede mükemmel iki süreçtir."

"Böyle bir şeye zevk mi diyorsunuz?" diye sordu Newman. "Şu kaba saba züppenin leşini yere sermek size zevk mi verecek? Ya da kendinizinkini ona sunmak sizi mutlu mu edecek? Birisi size vurursa, siz de ona vurursunuz; birisi size hakaret ederse, siz de dava açarsınız."

"Mahkemeye mi veririm? Ah, bu çok kötü!" dedi Valentin.

"Kötülük onun yaptığı, sizin yaptığınız değil. Bu nedenle, yaptığınız hoş değil. Bunu yapamayacak kadar iyisiniz. Dünyanın en yararlı, en akıllı ya da en sevecen insanı olduğunuzu ileri sürmüyorum. Ama bir yosma için canınızdan olmayacak kadar iyi bir insansınız."

Valentin'in yüzü hafifçe kızarmıştı ama yine de güldü. "Elimden gelse, canımdan olmam. Ayrıca, bir insanın

onuru için iki farklı ölçüt yoktur. Onur ancak yaralandığını anlar; ne zaman, nasıl ya da nerede olacağını sormaz."

"Bu daha da aptalca!" dedi Newman.

Valentin'in gülmesi kesilmişti; ciddi görünüyordu. "Yalvarırım, daha ileri gitmeyin" dedi. "Daha fazla konuşursanız, sizin buna önem vermediğinizi düşüneceğim" deyip sustu.

"Neye önem vermediğimi?"

"Hani şu insan onuruna."

"İstediğiniz gibi düşünün" dedi Newman. "Bunu hak etmiyorsunuz ama yine de size değer verdiğimi düşünün. Sağ salim dönün" dedi ve ekledi: "Sizi bağışlayacağım ve o zaman" dedi, Valentin çıkarken, "sizi doğrudan Amerika'ya göndereceğim."

"Olur" diye yanıtladı Valentin, "Yeni bir sayfa açarsam, bu eskiye eklenecek bir sayfa olabilir." Sonra, bir puro daha yakarak ayrıldı.

"Lanet olası kız!" dedi Newman, Valentin'in arkasından kapı kapanınca.

bölüm on sekiz

Newman, ziyaretini öğleden sonra kahvaltısına denk gelecek biçimde ayarlayarak ertesi gün Madam de Cintré'yi görmeye gitti. Otelin avlusundaki, sundurmanın önünde Madam de Bellegarde'ın eski faytonu duruyordu. Kapıyı açan görevli, Newman'ın sorularını, sıkılarak ve duraksamalı mırıldanmalarla yanıtladı; aynı anda arka planda, Bayan Bread, her zamanki, koyu renk görüntüsüyle, başında, büyük siyah bir bone ve şalı ile göründü.

"Neler oluyor?" diye sordu Newman. "Madam la Kontes evde mi, değil mi?"

Bayan Bread gözlerini onun üzerine dikmişti; Newman, kadının parmakları arasında mühürlü bir mektup tuttuğunu gördü. Bayan Bread, "Kontes, sizin için bir not bıraktı, beyefendi; bu notu" deyip mektubu uzattı. Newman zarfı aldı.

"Bıraktı mı? Dışarıda mı? Gitti mi?"

"Gidiyor, efendim; kentten ayrılıyor" dedi Bayan Bread.

"Kentten mi ayrılıyor!" diye haykırdı Newman. "Neler oluyor?"

"Bunu ben söyleyemem, efendim" dedi Bayan Bread, yere bakarak. "Ama böyle olacağı gelmişti aklıma."

"Ne olacağı, Tanrı aşkına?" diye sordu Newman. Mektubun mührünü kırmıştı fakat yine de soru soruyordu. "Kendisi evde mi? Müsait mi?"

"Bu sabah sizi beklediğini sanmıyorum" diye yanıtladı, yaşlı hizmetçi. "Hemen gitmesi gerekiyor."

"Nereye gidiyor?"

"Fleuriéres'e"

"Fleuriéres'e mi? Peki, onu görebilir miyim?"

Bayan Bread bir an duraksadı, sonra ellerini kenetleyerek, "Sizi götüreyim!" dedi. Üst kata giden merdivenleri gösterdi. Merdivenlerin başında durarak, kuru, hüzünlü gözlerini Newman'a yöneltti. "Ona çok iyi davranın" dedi. "Çok üzgün!" Sonra, Madam de Cintré'nin dairesine gitti; şaşkına dönen ve ürken Newman hızla onu izledi. Bayan Bread kapıyı iterek açtı, Newman perdeyi sonuna dek çekti. Madam de Cintré odanın ortasında ayaktaydı; yüzü solgundu ve yola çıkmak üzere giyinmişti. Arkasında, şöminenin önünde, tırnaklarını inceleyen Urbain de Bellegarde ayakta duruyordu; Marki'nin yanında, bir koltuğa gömülmüş, gözleri Newman'a odaklanmış halde annesi oturuyordu. Newman, içeri girer girmez, kötü bir şeyle karşı karşıya olduğu duygusuna kapıldı; sessiz bir gecede ürkütücü bir çığlık duymuşçasına şaşkın ve kaygılıydı. Madam de Cintré'ye doğru yürüyüp elini tuttu.

"Ne oldu?" diye buyurgan bir tonda sordu; "neler oluyor?"

Urbain de Bellegarde dik dik baktı, sonra yerinden ayrılarak annesinin koltuğunun arkasına yaslandı. Newman'ın anlık çıkışı, kuşkusuz, annesinin ve oğlunun neşesini kaçırmıştı. Madam de Cintré, gözleri Newman'ın üzerinde, sessiz duruyordu. Newman'a göre, ona her zaman tüm ruhuyla bakar gibiydi; ancak o andaki bakışlarında dipsiz bir derinlik vardı. Kedere bürünmüştü; Newman'ın o ana kadar yaşadığı en dokunaklı sahneydi bu. Boğazı

düğümlendi, öfkeyle oradakilere dönerek veryansın etme noktasına gelmişti; ama genç kadının, avucunun içindeki elini sıkarak kendini tuttu.

"Çok önemli bir şey oldu" dedi genç kadın. "Sizinle evlenemem."

Newman onun elini bıraktı, olduğu yerde, önce ona, sonra da ötekilere baktı. "Neden?" diye sordu, mümkün olan en yumuşak tonda.

Madam de Cintré gülümser gibi oldu ama beceremedi. "Anneme sormalısınız, ağabeyime sormalısınız."

Newman onlara bakarak, "Niçin benimle evlenemiyor?" diye sordu.

Madam de Bellegarde yerinden kıpırdamamıştı, fakat onun da yüzü kızınınki kadar solgundu. Marki annesine baktı. Kadın bir süre hiçbir şey söylemedi; ama keskin, net bakışları ısrarla Newman'ın üzerindeydi. Marki kendini toparladı, tavana bakarak "Bu imkânsız!" dedi, yavaşça.

"Uygun değil" dedi Madam de Bellegarde.

Newman gülmeye başlamıştı. "Ah, şaka yapıyorsunuz!" diye haykırdı.

"Kardeşim zamanın kalmadı; trenini kaçıracaksın" dedi Marki.

"Ne oluyor, bu adam aklını mı kaçırmış?" diye sordu Newman.

"Hayır, sanmıyorum" dedi Madam de Cintré. "Ama ben buradan gidiyorum."

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Kent dışına, Fleuriéres'e; orada tek başıma kalacağım."

"Benden ayrılmak için mi?" dedi Newman, yavaşça.

"Sizinle şu anda görüşemem" dedi Madam de Cintré.

"Şu anda mı? Neden?"

"Utanıyorum" dedi Madam de Cintré, tek kelimeyle.

Newman Marki'ye dönüp, sakin olmaya çalışarak, "Ona ne yaptınız? Ne anlama geliyor bu?" diye sordu. Sürekli

alttan alma pratikleri nihayet meyvesini veriyordu. Heyecana kapılmıştı ama onun heyecanı daha yoğun bir bilinçlilikten başka bir şey değildi; bir yüzücünün soyunması gibi bir şeydi.

"Bunun anlamı sizden vazgeçmiş olmamdır" dedi Madam de Cintré. "Anlamı bu."

Yüzündeki ifade sözlerini onaylamayacak derecede acıklı bir görünümdeydi. Newman çok şaşkındı ama ona kızgın değildi. Şaşalamıştı, öfkeliydi, yaşlı Markiz ile oğlunun oradaki varlığı, bir gece bekçisinin feneri gibi gözünü alıyordu. "Sizinle yalnız görüşebilir miyim?" diye sordu.

"Bu daha da üzücü olur. Sizi görmemeyi umuyordum. Kaçmam gerekiyor. Size yazmıştım. Hoşça kalın." Ve elini Newman'dan çekti.

Newman ellerini cebine soktu. "Ben de sizinle geliyorum" dedi.

Genç kadın ellerini Newman'ın koluna koydu. "Benim için son bir iyilik yapar mısınız?" dedi; dolu gözlerle Newman'a baktı, kelimeleri vurgulayarak, "Yalnız gitmeme izin verin, bırakın huzur içinde gideyim. Buna huzur diyemem, bu bir ölüm. Bırakın kendi kendimi gömeyim. Bu yüzden elvada."

Newman elini saçlarına götürdü, başını sıvazladı; önünde duran üç kişiye, birbiri ardına, keskin kısık gözleriyle baktı. Dudakları sıkılmıştı, ağzının kenarlarında oluşan iki çizgi, ilk bakışta, onu gülümsüyor gibi gösteriyordu. Heyecanının daha yoğun bir bilinçlilikten başka bir şey olmadığını söylemiştim ve şimdi bu vahşi bir bilince dönüşmüştü. Yavaşça, "Marki, bu işe siz karışıyormuşsunuz gibi görünüyor" dedi. "Sanırım, bana bu işe karışmayacağınızı söylemiştiniz. Beni sevmediğinizi biliyorum; ama bu bir şeyi değiştirmez. Karışmayacağınıza söz vermiştiniz,

sanıyorum. Buna onurunuz üzerine söz verdiğinizi düşünmüştüm. Hatırlamıyor musunuz, Marki?"

Marki kaşlarını kaldırdı; ama görünüşte her zamankinden daha uygar olmaya kararlıydı. Ellerini annesinin koltuğunun arkasına koymuş, bir kürsüde ya da bir konferans masasındaymış gibi, öne doğru eğilmişti. Gülmüyordu, epeyce ciddiydi. "Kusura bakmayın, beyefendi" dedi. "Kız kardeşimin kararına karışmayacağım konusunda size güvence vermiştim. Sözüme bağlı kaldım. Öyle değil mi, kardeşim?"

"Kendini temize çıkarmak için uğraşma oğlum" dedi Markiz, "sözün yeterlidir."

"Evet, o beni kabul etti" dedi Newman. "Bu çok doğru; en azından, bunu yadsımıyorum" dedi ve Madame de Cintré'ye dönerek, farklı bir tonda, "beni onaylamadınız mı?" diye ekledi.

Sesinde, genç kadına çok dokunan bir ton vardı. Arkasını dönerek, ellerini yüzüne kapadı.

Newman Marki'ye, "Ama şu anda, karışıyor durumdasınız, öyle değil mi?" diye sordu.

"Ne o zaman ne de şimdi, kız kardeşimi etkilemeye kalkmadım. O zaman da ikna etmeye çalışmadım, bugün de."

"Peki, ne yaptınız, o halde?"

"Otoritemizi kullandık" dedi Madam de Bellegarde, çınlayan bir sesle.

"Ah, otoritenizi kullandınız" diye yüksek sesle konuştu Newman. Madam de Cintré'ye dönerek, sözlerini sürdürdü, "Otoritelerini kullanmışlar. Nedir bu? Nasıl kullandılar onu?"

"Annemin buyruğudur" dedi Madam de Cintré.

"Anlıyorum, vazgeçmeniz için size buyruk verdi. Siz de uydunuz; anlıyorum. Peki niçin onu dinlediniz?" diye sordu Newman.

Madam de Cintré yaşlı Markiz'e baktı; kadın gözleriyle onu tepeden tırnağa süzmekteydi. "Annemden korkuyorum" dedi.

Madam de Bellegarde, hızla yerinden kalktı ve haykırdı, "Bu çok yakışıksız bir durum!"

"Bu konuyu uzatmak istemiyorum" dedi Madame de Cintré; kapıya döndü, elini yine uzattı. "Bana bir parça acıyabiliyorsanız, bırakın tek başıma gideyim" dedi.

Newman sessizce ve ısrarla, başını iki yana salladı. "Aşağıya ineceğim" dedi. Genç kadının arkasındaki perde aşağı indi, Newman, uzun bir soluk alarak en yakın koltuğa oturdu, ellerini koltuğun kenarlıklarına koydu, geriye yaslandı ve Madam de Bellegarde ile Urbain'e baktı. Uzun bir sessizlik oldu. İkisi de, başları yukarıda, biçimli kaşları yukarı kalkmış, yan yana duruyorlardı.

"Demek ayrım yapıyorsunuz" dedi Newman, sonunda. "İkna etmekle, buyruk vermek arasında ayrım mı yapıyorsunuz? Çok anlaşılır bir şey. Ancak bu ayrımda buyruk vermeye ağırlık verilmiş. Bu da işi bozuyor."

"Durumumuzu tanımlamanıza itiraz etmiyoruz" dedi M. de Bellegarde. "İşin başında durumu tam olarak anlamadınız. Aslında, bize hak vermeniz gerektiğini düşünüyorduk."

"Ah, size hak vereceğim" dedi Newman. "Korkmayın, lütfen devam edin."

Markiz, içinde bulundukları durumu tanımlama girişimine karşı çıkarcasına, elini oğlunun kolu üzerine koydu. "Bu konuyu kendinizi haklı çıkaracak biçime sokmaya çalışmak size bir yarar sağlamaz. Size uygun bir durum yaratılamaz. Bu bir düş kırıklığıdır ve düş kırıklıkları hoş değildir. Bu konu üzerinde özenle düşündüm ve iyileştirmeyi denedim; ancak bunu yapmak başımı ağrıttı, uykusuz kaldım. İstediğinizi söyleyin, size kötü davranıldığını, hataların dostlarınıza anlatılacağını söy-

leyin. Biz bunlardan korkmayız. Ayrıca, sizin dostlarınız, bizim dostlarımız değildir, bu açıdan önemi olmaz. Bizimle ilgili istediğinizi düşünün. Yalnız, sizden şiddet kullanmamanızı rica ediyorum. Hayatım boyunca, herhangi bir şiddetle karşılaşmadım, şu yaşımda da karşılaşmayı ummuyorum."

"Tüm söyleyecekleriniz bunlar mı?" diye sordu Newman ve koltuğundan yavaşça kalktı. "Sizin gibi akıllı bir kadın için, bu ucuz bir gösteri, Markiz. Haydi, yine deneyiniz."

Cep saatinin kapağıyla oynamakta olan Marki, "Annem, alışılmış dürüstlüğü ve cesaretiyle gerçeği söylüyor" dedi. "Ancak, birkaç söz daha etmek gerekiyor. Kuşkusuz, size karşı sözümüzden dönme suçlamanızı kabul etmeyiz. Biz sizi, kendinizi, kız kardeşime beğendirmeniz, onu da sizin teklifinizi değerlendirmesi için özgür bıraktık. Size onay verdiği zaman, sesimizi çıkarmadık. Bu açıdan, sözümüze sadık kaldık. İlişkinin ancak son aşamasında konuşmaya karar verdik. Daha önce konuşmuş olsaydık, belki daha iyi olacaktı. Fakat, görüyorsunuz, henüz hiçbir şey yapılmış değil."

"Henüz hiçbir şey yapılmamış mı?" diye, sözlerin gülünç etkisini anlamadan, yineledi Newman. Marki'nin söylediklerinden bir anlam çıkaramamıştı; M. de Bellegarde'ın daha üstün konuşma tarzı kulaklarında uğuldamaktaydı. Derin ve yalın bir öfke içinde, olayın etkileyici bir şaka olmadığını, önündeki kişilerin son derece ciddi olduğunu anlamıştı. "Bu söylediklerinizi yutacağımı mı düşünüyorsunuz?" diye sordu. "Sözlerinizin benim için önemli olduğunu mu düşünüyorsunuz? Sizi ciddi olarak dinleyeceğimi mi sanıyorsunuz? Siz çıldırmışsınız!"

Madam de Bellegarde, yelpazesiyle eline vurdu. "Yutamıyorsanız, bırakın bu işi, beyefendi. Ne yapacağınız pek önemli değil. Kızım sizden vazgeçti."

"Kendisi öyle demiyor" diye açıkladı Newman, bir süre sonra.

"Ne dediği konusunda sizi ikna edebilirim" dedi Marki.

"Zavallı kadın, ne tür lanet olası bir şey yaptınız ona?" diye haykırdı, Newman.

"Nazik olun, Nazik olun!" diye mırıldandı M. de Bellegarde.

"Size, ona emrettiğimi söyledi" dedi yaşlı kadın.

Newman, başını iki yana ağır ağır salladı. "Böyle bir şey olamaz" dedi. "Bir insan böyle kullanılamaz. Buna hakkınız yok; buna gücünüz yetmez."

"Benim gücüm, çocuklarımın bana olan bağlılığından kaynaklanır" dedi Madam de Bellegarde.

"Kızınız sizden korktuğunu söylüyor. Bu işte bir tuhaflık var. Kızınız sizden neden korksun?" dedi Newman ve ekledi: "Bu işte bir bit yeniği var."

Yaşlı Markiz, söylenenleri duymamış ya da umursamazmış gibi, çekinmeden Newman ile göz göze geldi. "Elimden gelenin en iyisini yaptım" dedi sessizce. "Daha fazlasına dayanamam."

"Cüretkâr bir deneyim oldu!" dedi Marki.

Newman'ın içinden adamın üstüne yürümek, ellerini boynuna geçirip gırtlağını sıkmak geliyordu. "Beni ne denli etkilediğinizi söylememe gerek duymuyorum" dedi; "bunu kesinlikle biliyorsunuz. Ancak geçen gece bana tanıştırdığınız dostlarınızdan çekindiğinizi düşünüyorum. Aralarında çok iyi insanlar vardı; dürüst erkek ve kadınlara da güvenebilirsiniz."

"Dostlarımız bizi onaylar" dedi M. de Bellegarde, "Onlar arasında, başka türlü davranacak bir aile yok. Ayrıca, olsa da kimseyi örnek alacak değiliz. Bellegarde'lar örnek olmaya alışkındırlar, örnek almaya değil."

"Bu konuda sizi örnek alacak adamın çok uzun süre beklemesi gerekir" diye konuştu Newman. "Ben bir yan-

lışlık mı yaptım?" diye sordu. "Fikrinizi değiştirmenize neden olacak bir şey mi yaptım? Aleyhimde bir şey mi buldunuz? Anlayamıyorum?"

"Fikrimiz başlangıçta neyse şimdi de o. Size karşı bir kötü niyetimiz yok; sizi yanlış davranmakla suçlamak durumunda değiliz. İtiraf etmeliyim ki, tanıştığımızdan bu yana ilişkilerimiz beklediğimden daha az tuhaf oldu. Karşı çıktığımız nokta sizin dış görünümünüz değil, soyunuz sopunuz. Biz bir tüccarla barışık olamayız. Böyle bir şeyi uğursuzluk sayarız; bu bir şanssızlıktır. Sonuna kadar gidip size bir şans tanımaya karar vermiştik. Yeminim sadakat konusunda beni suçlamak için bir nedeniniz yok. Aslında biz bu işi çok uzattık; sizi dostlarımızla tanıştırdık. Gerçeği söylemek gerekirse, beni yıkan da bu oldu. Perşembe günü, bu odalarda gerçekleşen olaya yenik düştüm. Hoşunuza gitmeyen bir şey söylersem, kusura bakmayın; ancak bir açıklama getirmeden rahatlayamayız" dedi Madam de Bellegarde.

"İyi niyet konusunda, geçen akşam dünyanın gözleri önünde, size gösterdiğimiz ilgiden daha iyi bir kanıt olamaz. Orada yaptığımız gibi, birbirimize bağlanmaya, el ele vermeye çaba gösterdik" dedi Marki.

Annesi de ekleme yaparak, "Ama gözümüzü açan ve bağlarımızı da koparan da bu olay oldu. Çok canımız sıkılmıştı! Biliyorsunuz, daha önce sizi uyarmıştık. Size çok gururlu olduğumuzu söylemiştim."

Newman eline aldığı şapkasını mekanik hareketlerle düzeltmeye koyulmuştu; bu derece aşağılanması konuşmasını engelliyordu. "Yeterince gururlu değilsiniz" dedi sonunda.

"Tüm bu olanlarda" dedi Marki, "bizim alçakgönüllü oluşumuzdan başka bir şey göremiyorum gerçekten."

"Lüzumundan fazla tartışmaya girmeyelim" dedi Madam de Bellegarde. "Kızım, sizden vazgeçtiğini söylediği zaman, size söylenecek her şeyi söylemiş oldu."

"Kızınızın söyledikleri benim için doyurucu değil" dedi Newman; "ona ne yaptığınızı bilmek istiyorum. Otoriteden söz etmek ve ona emrettiğinizi söylemek çok kolay. O beni gözü kapalı onaylamadı, dolayısıyla benden gözü kapalı olarak da vazgeçemeyecek. Benden gerçekten vazgeçmediği için konuyu benimle konuşacağına inanıyorum. Ama siz onun gözünü korkutmuş, tartaklamış, incitmişsiniz. Ne yaptınız ona?"

"Çok az şey yaptım!" dedi Madam de Bellegarde. Sesinin tonu Newman'a daha sonra anımsayacağı bir ürperti vermişti.

"Şiddet içeren bir dil kullanmaktan kaçınmanız konusunda size açıklamalarda bulunduğumuzu hatırlatmak isterim" dedi Marki.

"Ben şiddet kullanmıyorum" diye yanıtladı Newman, "şiddet kullanan sizsiniz! Size daha neler söyleyeceğimi bilmiyorum. Görünüşe göre benden beklediğiniz size benim için yaptıklarınıza teşekkür edip kendi yoluma gitmem ve bir daha size sıkıntı olmayacağıma dair söz vermem."

"Sizin aklı başında bir adam gibi davranmanızı istiyoruz" dedi Madam de Bellegarde. "Bize ne olduğunuzu göstermiş oldunuz; bizim yaptıklarımız da sizin konumunuza bağlı olarak yapıldı. Boyun eğilmesi gereken yerde, boyun eğilmelidir. Kızım bu işten, bütünüyle çekildiğine göre, sizin patırtı gürültü çıkarmanızın ne yararı olur ki?"

"Geriye, kızınızın bu işten bütünüyle çekilip çekilmediğini anlamak kalıyor. Kızınızla ben yine iyi arkadaşız; bu noktada hiçbir şey değişmedi. Söylediğim gibi kendisiyle konuşacağım."

"Bunun bir yararı olmaz" dedi yaşlı kadın. "Ben kızımı, size şu anda söylediği sözlerin son sözleri olduğunu bilecek kadar iyi tanıyorum. Ayrıca bana söz verdi."

Newman, "Onun verdiği sözün, sizinkinden çok daha değerli olduğundan kuşkum yok" dedi; "yine de ondan vazgeçmiyorum."

"Nasıl isterseniz! Ama sizi bir daha görmeyecek bile; sizin bağlılığınız salt platonik olarak kalacak."

Zavallı Newman o an duyduğu özgüvenden daha fazlasını duyar gibi davranıyordu. Aslında Madam de Cintré'nin tuhaf duygu yoğunluğu, içini acıtıyordu; genç kadının Newman'ın görüntüsü karşısında etkilenmişti; yüzünde verdiği karardan vazgeçecekmiş gibi bir ifade seziliyordu. Newman kendini kötü hissediyordu, çaresizdi. Arkasını döndü, eli kapıda bir süre bekledi; sonra yine, kısa bir duraksamadan sonra, dönerek yabancı bir aksanda haykırdı: "Bunun benim için ne anlama geleceğini düşünüp bırakın onu! Niçin bana karşısınız, benim ne sorunum var? Size zarar veremem. Elimden gelse bile yapmam bunu. Dünyanın en karşı çıkılmayacak adamıyım. Tüccar olsam ne çıkar? Ne demek istiyorsunuz, Tanrı aşkına? Tüccar? Siz nasıl isterseniz, öyle bir insan olurum. Ben sizinle asla ticaret konuşmadım. Bırakın gitsin, başka soru sormayacağım. Onu ben götüreceğim; beni ne bir daha göreceksiniz ne de benden bir haber alacaksınız. İsteseniz Amerika'da kalacağım. Bir daha Avrupa'ya dönmeyeceğim konusunda kâğıt imzalarım! Tüm dileğim onu yitirmemek!"

Madam de Bellegarde ve oğlu alaycı bir tavırla birbirlerine baktılar; Urbain, "Sevgili beyefendi, söylediklerinizde yeni bir şey yok. Sizi sevecen bir yabancı olarak görmeye itirazımız yok ve kız kardeşimden de ebediyen ayrılmak istemeyişimiz için geçerli nedenlerimiz var. Biz böyle bir evliliğe karşıyız" dedi kısa, hafif bir kahkaha atarak, "daha çok evlenir" dedi.

"Peki, o zaman" dedi Newman, "nerede bu dediğiniz yer, Fleuriéres? Bir tepe üzerinde yükselen eski bir kentin yakınlarında olduğunu biliyorum."

"Kesinlikle. Poitiers bir tepe üzerinde" dedi Madam de Bellegarde. "Ne kadar eski olduğunu bilmiyorum. Size söylemekten korkmuyoruz."

"Poitiers, öyle mi? Çok iyi" dedi Newman. Ben derhal Madam de Cintré'nin ardından gideceğim."

"Bu saatten sonra tren bulamazsınız" dedi Urbain.

"Özel bir tren kiralarım!"

"Bu aptalca bir para israfı olur" dedi Madam de Bellegarde.

"Bundan üç gün önce yapılan israfı konuşmak için de zamanımız olacak" diye Newman yanıtladı; şapkasını kafasına geçirerek dışarı çıktı.

Newman, Fleuriéres'e gitmek için hemen yola çıkmamıştı; önceki olay ona çok dokunmuş ve onu yaralamıştı. Yalnızca yürüdü; nehri izleyerek amaçsızca, Paris surlarının dışına çıkıncaya kadar yürüdü. İçinde yanan, kişisel bir öfkenin ince sızısı vardı. O güne kadar hiç böyle bir darbe yememiş, hiç bu denli itilip kakılmamış ya da kendi deyişiyle "dışlandığı" duygusuna kapılmamıştı; bu duyguyu hoş görülemez buluyordu; bastonuyla ağaçlara, lamba direklerine öfkeyle vuruyordu. O denli neşeli ve başarılı bir partinin ardından onu elde etmişken, bu durum mutluluğunu zedelemiş, gururunu kırmıştı. Yaşlı, densiz bir kadın ile gösteriş meraklısı bir züppenin "otoritelerini" kullanarak araya girmelerinin sonucucunda Madam de Cintre'yi yitirmesi akıl almaz bir durumdu, acı veriyordu. Bellegarde'ların bu utanmaz acımasızlığı üzerine Newman fazla kafa yormamıştı; bunu sonsuz bir cehennem azabı olarak algılamıştı. Ancak, Madam de Cintré'nin acımasızlığı onu çok şaşırtmıştı, aklı karışmıştı; kuşkusuz, bu gizemin bir anahtarı vardı; fakat Newman onu beyhude arıyordu. Yıldızların altında, yanında güzel ve sessiz otururken, ona gelecekteki evliliğin verdiği mutluluktan söz ettiği o geceden sonra ancak üç gün geçmişti. Bu değişik-

liğin anlamı neydi? Ne tür bir cehennem zehrini tatmıştı? Zavallı Newman, onun gerçekten değişmiş olduğu korkusu içindeydi. Ona duyduğu hayranlık, onun kopuşunun nedeninin baskı ve güç olduğunu düşündürüyordu. Onu suçlayamazdı; çünkü o mutsuzdu. Yürüyüşünü sürdürerek, Seine üzerindeki köprülerden birini geçti, uzun, kesintisiz rıhtım boyunca, bilinçsizce ilerledi. Paris'i arkasında bırakmış, nerdeyse kırlara çıkmıştı; güzel Auteuil banliyösüne gelmişti. Sonunda durdu; o güzelliği görmeden, etrafla ilgilenmeden bakındı, sonra, yavaşça dönerek daha yavaş adımlarla ayak izleri boyunca geriye yürüdü. Trocadero olarak bilinen büyüleyici sete ulaşınca, zonklayan bir ağrıyla, Bayan Tristram'ın oturduğu yere yakın olduğunu anladı. Bayan Tristram, iyi yürekliliğiyle özel durumlarda konuşulacak bir kadındı. İçini dökme ihtiyacı duyduğu için, onun evinin yolunu tuttu. Bayan Tristram evde yalnızdı; odaya girişinde, Newman'a bakar bakmaz, onun ne için geldiğini anladığını söyledi. Newman, mutsuzca oturdu, sessizce ona baktı.

"Sözlerinden caydılar!" dedi Bayan Tristram. "Evet, bunu tuhaf bulabilirsin, fakat ben geçen gece, havada bir şey olduğunu sezmiştim." Newman başından geçenleri anlattı, Bayan Tristram da gözlerini ondan ayırmadan dinledi. Öyküsünü bitirince, Bayan Tristram usulca, "Onlar Claire'in, Lord Deepmere ile evlenmesini istiyorlar" dedi. Newman dik dik baktı. Bayan Tristram'ın Lord Deepmere'i tanıdığından haberi yoktu. Bayan Tristram, "Ama onunla evleneceğini sanmıyorum" dedi.

"Şu küçük, zavallı budalayla mı evlenecek?" diye bağırdı Newman. "Aman Tanrım, peki niçin beni reddetti?"

"Sorun yalnız bu değil" dedi Bayan Tristram. "Sana daha fazla katlanamadılar. Cesaretlerini fazla abarttılar. Şeytana da hakkını vermek gerekirse, onlar için iyi bir yanı da vardı bu işin. Onların kuramsal olarak sindiremedik-

leri sizin ticari niteliğiniz idi. Bu gerçekten aristokratik bir yaklaşımdı. Sizin paranızı istediler ama bir düşünce uğruna sizden vazgeçtiler."

Newman hüzünle çattı kaşlarını; şapkasını tekrar eline aldı. "Bana cesaret vereceğinizi düşünmüştüm!" dedi, neredeyse çocuksu bir üzüntüyle.

"Kusura bakmayın" diye kibarca yanıt verdi, arkadaşı. "Özellikle tüm bu sorunun merkezindeki kişi olarak, ben de sizin kadar üzgünüm. Bu evliliği benim önerdiğimi unutmuş değilim. Madam de Cintré'nin, Lord Deepmere ile evlenmek istediğine inanmıyorum. Adam, göründüğü gibi, ondan daha genç değil, doğru. Otuz üç yaşında; soyağacında gördüm. Fakat hayır, Claire'e inanamam, bu çok dehşet verici olur."

"Lütfen, onun aleyhinde bir söz söylemeyin" dedi Newman.

Bayan Tristram, "Zavallı kadın acımasız olmuş. Fakat, siz kuşkusuz ona gidecek, etkili bir biçimde dil dökeceksiniz. Tıpkı şimdi yaptığınız gibi" dedi ve her zamanki cüretkâr yorumuyla sözlerini sürdürdü: "Ağzını açmadan bile, çok iyi bir konuşmacı olduğunuzu biliyor musunuz? Bir kadının size direnebilmesi için, çok kararlı olması gerekir. Keşke benimle de öyle konuşsaydınız da sizi yanlış yola yöneltseydim! Ama her şeye karşın, siz yine de Madam de Cintré'ye gidin ve ona, benim için bile bir muamma olduğunu söyleyin. Aile terbiyesinin nereye kadar gideceğini çok merak ediyorum."

Newman, dizlerine dayamış olduğu dirseklerine yaslanarak, başı iki eli arasında, bir süre daha oturdu; Bayan Tristram yardımseverliği felsefeyle, sevecenliği de eleştiriyle yumuşatmayı sürdürdü. Sonunda, "Kont Valentin bu konuda ne diyor?" diye sordu. Newman ürperdi; sabahtan beri, Valentin'i ve İsviçre sınırında ne halde olduğunu düşünmemişti. Bu düşünceyle tekrar huzursuzlaşan New-

man oradan ayrıldı. Doğru kendi dairesine gitti, girişteki masanın üzerinde bir telgraf vardı. Tarih ve yer belirtilen telgrafta şunlar yazılıydı: "Durumum çok ciddi; lütfen en kısa zamanda beni görmeye gelin. V.B." Newman, bu kötü haber ve bu yüzden Château de Fleuréres ziyaretini erteleme zorunluluğu karşısında homurdandı. Neyse ki Madam de Cintré'ye şu birkaç satırı yazacak zaman buldu:

"Sizden vazgeçmedim, sizin de benden gerçekten vazgeçtiğinize inanamıyorum. Durumu anlamıyorum ama birlikte açıklığa kavuşturabiliriz. Bugün sizin ardınızdan gelemedim; çünkü, uzaktaki bir dostum çok hasta, belki de ölmek üzere. Fakat, dostumdan ayrılır ayrılmaz size döneceğim. Sözkonusu kişinin ağabeyiniz olduğunu da belirtmemde bir sakınca yok. C. N."

Daha sonra; ancak Cenevre'ye giden gece ekspresini yakalayacak kadar zamanı kalmıştı.

bölüm on dokuz

Newman'da gerektiği zaman sessiz sakin oturma becerisi vardı ve bu becerisini İsviçre yolculuğunda kullanmıştı. Gecenin birbirini izleyen saatlerinde uyku tutmamıştı, fakat o vagonun bir köşesinde, gözleri kapalı, hareketsiz oturmakta, en gözlemci yolcuları bile, büyük olasılıkla, onun uyuduğunu sanmaktaydı. Sabaha doğru, fiziksel değil ama ruhsal yorgunluk etkisiyle, gerçekten uyku bastırmıştı. İki saat uyuyup uyandığında, gözleri, Jura'nın söken şafağın kızıla boyadığı gökyüzüne doğru uzanan karla kaplı tepelerine ilişmişti. Fakat o, ne soğuk dağları ne de ılık gökyüzünü görmek istiyordu; o anda, yanlış yaptığı duygusuyla, yine içi içini yemeye başlamıştı. Tren Cenevre'ye ulaşmadan yarım saat önce, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Valentin'in, telgrafında belirtmiş olduğu istasyonda indi. Perondaki uykulu istasyon şefi, elinde feneriyle, paltosunun başlığını başına geçirmiş, ayakta duruyordu; yanında Newman ile buluşmaya gelen bir beyefendi vardı. Adam, kırk yaşlarında, ince uzun yapılı, soluk yüzlü, kara gözlü, düzgün bıyıklıydı ve yeni eldivenler takmıştı. Oldukça ağırbaşlı görünümlü adam şapkasını çıkararak Newman'ın adını söyledi. Kahramanımız, onaylayarak, "M. de Bellegarde'ın arkadaşı mısınız?" diye sordu.

"Sizinle tanışmamın bu mutsuz onuruyla, söylemem gerekiyor" dedi beyefendi, "bu üzücü olayda, şu anda, yatağının başında bekleyen M. de Grosjoyaux ile birlikte, M. de Bellegarde'a yardımcı oluyordum. Sanırım, M. de Grosjoyaux, sizinle Paris'te tanışma olanağı bulmuş, kendisi hastaya bakma konusunda benden daha iyi olduğu için zavallı dostumuzla birlikte kaldı. Bellegarde sabırsızlıkla sizi bekliyor."

"Bellegarde nasıl?" dedi Newman. "Çok mu kötü vuruldu?"

"Doktor umudu kesti; biz yanımızda bir cerrah getirmiştik. Ancak ölecek gibi görünüyor. Dün akşam en yakın Fransız köyünden bir papaz çağırdım, bir saat kaldı. Papaz çok memnundu."

"Tanrı bizi korusun!" diye homurdandı Newman. "Keşke doktor memnun kalsaydı! Peki, görebilir miyim, beni tanır mı?"

"Yarım saat önce yanından ayrıldığımda, ateşler içinde geçirdiği uykusuz bir geceden sonra uykuya dalmıştı. Ama göreceğiz." İstasyondan köye doğru yürürlerken, adam, İsviçre'nin küçük hanlarından birinde kaldıklarını, M. de Bellegarde'ı düşündüklerinden çok daha rahat ettirdiklerini anlattı. "Biz eski silah arkadaşlarıyız" dedi, Valentin'in düello tanığı; "bu, rahat uyuması için, bir diğerimize ilk yardım edişimiz değil. Yarası çok kötü, en kötüsü Bellegarde'ın rakibinin vurulmaması. Mermiyi istediği yere atabilmiş. Bellegarde'ın sol yanına, tam yüreğinin altına."

Artan şafak ışıklarında, köy yolu üzerinde bulunan gübre yığınları arasından geçerlerken, adam Newman'a düellonun ayrıntılarını anlatıyordu. Taraflardan biri ilk çarpışmanın koşullarından memnun kalmazsa, ikincisini yapılacaktı. Valentin'in ilk mermisinin, kendisinin istediği biçimde atıldığını, M. Stanislas Kapp'ın kolunu sıyırarak geçtiğini, M. Kapp'ın mermisinin ise Valentin'in yaklaşık

iki buçuk santim yanından geçtiğini anlattı. M. Stanislas'ın yardımcısının bir atış daha istediğini, bu isteğin kabul edildiğini, bu kez de Valentin'in tutturamayıp genç Alsace'lının etkili bir atış yaptığını söyledi. "Düello alanında karşılaştığımda adamın uygun olmadığını anlamıştım. Duygusuz bir insandı" dedi. Anlattığına göre, Valentin, derhal hana yerleştirilmişti. M. Stanislas ile arkadaşları bilinmeyen bölgelere çekilmişlerdi. Bölgenin polis yetkilileri handa beklemiş, aşırı kibar davranarak tutanak tutmuşlardı. Bu denli centilmence kan dökülmesine göz yumabiliyorlardı. Newman, Valentin'in ailesine bir mesaj gönderilip gönderilmediğini sordu ve önceki gece geç saatlere kadar Valentin'in buna karşı çıktığını öğrendi. Yarasının ciddi olduğuna inanmak istemiyordu. Fakat, rahiple görüşmesinden sonra karşı koymamış, böylece Valentin'in annesine telgraf gönderilmişti. "Fakat Markiz'in acele etmesi gerekiyor!" dedi Newman'ın yanındaki adam.

"Evet, bu çok tiksinti verici bir olay!" dedi Newman. "Tüm söylenmesi gereken bu!" Hiç olmazsa bunu sonsuz bir nefretle ifade etmek karşı konulmaz bir ihtiyaçtı.

"Bu düelloyu onaylamıyor musunuz?" diye sordu adam, meraklı bir nezaketle

"Onaylamak mı?" diye bağırdı Newman. "Geçen gece bende iken, keşke onu banyoya kilitleseydim!"

Valentin'in tanığı gözlerini açmış, kesik kesik ıslık çalarak, düşünceli bir tavırla başını iki yana birkaç kez sallamıştı. Hana ulaştıklarında tombul bir hizmetçi, başında gece başlığı, elinde fenerle kapıdaydı; Newman'ın ardından gelen hamalın elinden bavulu aldı. Valentin, giriş katında, evin arka odalarından birine yerleştirilmişti, Newman'ın rehberi taş kaplı geçitten geçip yavaşça kapıyı açtı. Sonra, tek mumla aydınlatılmış odaya bakan Newman'a içeri girmesi için yol verdi. Şömine yanında M. de Grosjoyaux, sabahlığıyla uyumaktaydı; Newman onu Valentin'in ya-

nında birkaç kez görmüştü, biraz tombul, kumral bir adamdı. Valentin yatağında, solgun, sessiz, gözleri kapalı yatmaktaydı; onu hep parmak uçlarına kadar uyanık ve canlı görmüş olan Newman için çok sarsıcı bir manzaraydı bu. M. de Grosjoyaux'un arkadaşı ilerideki kapıyı göstererek, doktorun içeride nöbet tuttuğunu fısıldadı. Valentin uykuda olduğu ya da uykudaymış gibi göründüğü için Newman ona yaklaşamıyordu; kendisini uykulu vaziyetteki hizmetçinin ilgisine bırakmıştı. Kadın onu üst kata çıkardı, üstünde sarı patiska yatak örtüsü ve kabartılmış bir yastık bulunan yatağı gösterdi. Newman uzandı ve yatak örtüsüne rağmen, üç dört saat uyudu. Uyandığında sabah ilerlemiş, güneş pencereyi kaplamıştı; dışarıda tavuklar gıdaklıyordu. Giyindiği sırada, bir uşak gelip M. de Grosjoyaux ve arkadaşının birlikte kahvaltı etme önerilerini iletti. Ardından, aşağıya, taş kaplı küçük yemek odasına indi; başlığını çıkarmış olan hizmetçi, servis yapıyordu. Gecenin bir yarısında hastabakıcılık yapan bir centilmen olarak şaşırtıcı derecede canlı görünen M. de Grosjoyaux ellerini ovuşturuyor, dikkatle masayı inceliyordu. Newman tanışma faslını tekrarladı; Valentin'in uyumakta olduğunu öğrenmişti; sakin bir gece geçiren cerrah da yanında oturuyordu. Grosjoyaux'nun arkadaşı gelmeden önce, adının M. Ledoux olduğunu ve Bellegarde'ın onunla olan dostluğunun Zouaves Piskoposluğu'nda çalıştıkları zamana uzandığını öğrenmişti. M. Ledoux, seçkin Ultramontane piskoposunun yeğeniydi. Nihayet piskoposun yeğeni özenli ve uyumlu kıyafetiyle göründü; özel bir duruma ve Croix Helvétique'deki bütün zamanların en iyi kahvaltısına olan özel saygısına uygun davrandığı görülüyordu. Valentin'in, efendisine ancak belli bir mesafeden bakmasına izin verilen uşağı, mutfakta becerikli Parisli dokunuşları gerçekleştiriyordu. İki Fransız, koşullar gölge düşürse de, ulusal konuşma yeteneklerinin

silinemeyeceğini kanıtlamak için ellerinden geleni yaptılar; M. Ledoux, zavallı Bellegarde'ın tanıdığı en iyi İngiliz olduğunu söyleyerek kısa bir övgü konuşması yaptı.

"Ona İngiliz mi diyorsunuz?" diye sordu Newman.

M. Ledoux bir an gülümsedikten sonra, bir özdeyişle yanıt verdi.

"C'est plus qu'un Anglais-c'est un Anglomane!"[48] Newman bunun hiç gözüne çarpmadığını söyledi; M. de Grosjoyaux da, zavallı Bellegarde için çok geçmeden bir cenaze konuşması yapılacağını belirtti. "Kesinlikle" dedi Ledoux. "Fakat, bu sabah, sevgili arkadaşımızın kurtulması için dün gece aldığı kusursuz önlemlere şahit olduğum Bay Newman'ın çabalarının boşa çıkması yazık olur." M. Ledoux iyi bir Katolikti; Newman onun tuhaf bir karışım olduğunu düşünmüştü. Gündüzleri asık yüzlü oluyordu; çok büyük, ince bir burnu vardı, bir İspanyol resmine benziyordu. Taraflardan birinin vurulması durumunda bir papaz çağırılması koşuluyla, düellonun mükemmel bir anlaşma olduğunu düşünüyordu. Valentin'in papazla görüşmesinden çok mutlu olmuş görünüyordu; ancak o konuşma dindar bir zihni yansıtmıyordu. M. Ledoux'un her alanda, gözle görülür bir yaraşır, medeni ve zevkli olma eğilimi vardı. Çehresi bir gülümseyiş (bıyığını burnunun altına iten) ve manayla bezenmişti. *Savoir-vivre* (yaşamayı bilmek) onun özelliğiydi; bu durumda ölmeyi bilmek anlamını da taşıyordu. Newman'ın dışa yansıtmadığı bir kızgınlıkla dile getirdiği gibi, bu konudaki bilgilerini başkalarına aktarmaya hazır görünüyordu. M. de Grosjoyaux'nun ilginçbir karakteri vardı; dostunun teolojik tatlı dilliliğini, üstün zekâsına bağlıyordu. Doğrusu, Valentin'e yaşamı son nefesine kadar sevdirebilmek, Boulevard des

48. (Fr.) Bir İngiliz'den daha çok İngiliz özentisi. (y.h.n.)

Italiens'i, olabildiğince aklına getirebilmek için, neşeli bir sevecenlik içinde elinden geleni yapıyordu; ama aklını asıl kurcalayan şey, şu beceriksiz biracının oğlunun nasıl olup da böylesine iyi bir atış yapabildiğiydi. Kendisi bir mumu bile ateş ederek söndürebilirdi; ama yine de bundan iyisini yapamayacağını itiraf ediyordu. Bu koşullar altında da, ondan iyisini yapamayacağını vurguladı. Bu türden ölümcül bir eylemin sırası değildi, *que diable!*[49] Kendisi olsaydı, vücudun daha etli bir bölgesine nişan alır, yalnızca yaralamakla yetinirdi. M. Stanislas Kapp üzücü derecede acımasızdı ama dünya bir biracının oğluna torpil yapacak duruma ne zaman gelmişti! M. de Grosjoyaux'nun, genellemeye en çok yaklaştığı nokta buydu. Pencereden, M. Ledoux'nun omuzu üzerinden, hanın karşısındaki yolun sonunda bulunan ince bir ağaca bakmaktaydı; dışarıya uzattığı koluyla uzaklığı ölçüyor, içinden, bu konu açılmışken, hayali bir tabancayla alıştırma yapmanın uygunsuz olmayacağını düşünüyordu.

Newman bu dostluk havasından zevk alacak durumda değildi. Ne bir şeyler yiyebiliyor ne de konuşabiliyordu; içi, öfke ve kederle kan ağlıyordu, bu çifte üzüntünün ağırlığı katlanılmaz olmuştu. Gözlerini tabağa dikmiş, dakikaları sayıyor, Valentin kendisini gördükten sonra, Madam de Cintré'nin ve yitirilen mutluluğun peşinden gitmeyi diliyor, sonra da bu dileğinin sabırsız bir bencillik olduğunu düşünüp kendini kötü bir zalim olarak nitelendiriyordu. Ortama uyum sağlayamamıştı; Newman'ın önyargıları ve insanlarda yarattığı izlenim üzerine kafa yorma alışkanlığı yoktu ama buna rağmen orada bulunanların Valentin'in nasıl olup da ölüm döşeğinde böylesine suskun bir Amerikalıyı görmek istediğini anlayamadıklarını sezmişti. Kahvaltıdan sonra köyde tek başına yürüyüş yaptı;

49. (Fr.) Ne şeytanlık! (y.h.n.)

çeşmeye, kazlara, açık çiftlik ambarı kapılarına, yürürken hafif ses çıkaran tahta ayakkabılarının arkasından yamalı çorapları görünen yanık tenli, belleri bükük yaşlı kadınlara, karlı Alp Dağları'nın güzel manzarasına, küçük yolun her iki ucundan da görünen mor Jura'ya baktı. Güneşli bir gündü; bahar havası güneşle birlikte geliyor, kış serinliği, kulübelerin saçaklarından damlayan sularla uzaklaşıyordu. Tabiat cıvıltılı tavuklar ve badi badi yürüyen kazlarla birlikte doğup canlanırken zavallı, ahmak, iyi yürekli, neşeli Valentin'i ölüm ve cenaze töreni bekliyordu. Newman köyün kilisesine kadar yürüyüp kilisenin yanındaki küçük mezarlığa girdi; oturup çevresindeki çarpık mezar taşlarına baktı. Kasvetli ve ürkütücüydüler; Newman orada ölümün acımasızlığını ve soğukluğunu duyumsadı. Kalkıp hana döndü; M. Ledoux, bahçeye taşıttığı küçük, yeşil bir masada oturmuş, kahveyle sigara içmekteydi. Doktorun yine Valentin'in yanında beklediğini öğrendi, M. Ledoux'tan Valentin'in yanına gitmek için izin istedi; zavallı dostuna yardımcı olmayı çok istiyordu. Bu istek yerine getirildi; doktor onaylamıştı. Doktor genç ve kaygısız bir pratisyendi fakat bakışları zekiydi ve yakasında *Legion d'Honneur* nişanı kurdelesi vardı. Newman, doktorun ayrılmadan önce verdiği talimatları dikkatle dinledi; cerrahın, hastanın başında beklerken okuması verdiği, sonradan eski bir "Faublas" kopyası olduğunu anladığı küçük kitabı da doktordan aldı. Valentin, yine gözleri kapalı uzanmaktaydı, durumunda görülebilir bir değişiklik olmamıştı. Newman yanına oturarak uzunca bir süre onu yakından izledi. Sonra gözleri, düşünceleriyle birlikte, Alplere kaydı; küçük beyaz keten perdeyi çekince içeriye giren güneş ışığı kırmızı karolu zemine yayıldı. Düşüncelerini umutla beslemeyi denedi ama tam başarılı olamadı. Başına gelenleri, şiddeti ve kabalığıyla birlikte gerçek bir felaketin yüzü, Yazgı'nın kendi gücü ve acımasızlığı olarak görüyordu.

Sonunda bir ses sessizliği bozdu ve Newman Valentin'in sesini duydu.

"Yüzünü ekşittiğiniz insan ben olamam!" Newman dönüp bakınca, Valentin'in aynı durumda yattığını, gözlerinin açık olduğunu, hatta gülümsemeye çalıştığını gördü. Newman'ın elini çok güçsüz biçimde sıkmıştı. "Sizi on beş dakikadır izliyorum" dedi Valentin ve ekledi: "Burnunuzdan soluyordun. Anlıyorum. Benden ölesiye nefret ediyorsunuz. İşte, kuşkusuz! Ben böyleyim!"

"Ah, sizi azarlamayacağım" dedi Newman. "Kendimi çok kötü hissediyorum. Sizin durumunuz nasıl?"

"Ah, kötüye gidiyor! Bu konuda bir karara vardılar, öyle değil mi?"

"Karar sizin elinizde; çaba gösterirseniz iyileşebilirsiniz" dedi Newman, kararlı bir sevecenlikle.

"Nasıl çaba göstereyim sevgili dostum? Çaba göstermek acı veriyor; vücudunun bir yanında sizin şapkanızın büyüklüğünde bir delik olan ve bir saç kalınlığı kadar bile kıpırdasa kanaması olacak bir adama göre değil. Geleceğinizi biliyordum" dedi Valentin; "uyandığımda sizi yanımda bulacağımı biliyordum; bu yüzden şaşırmadım. Fakat, dün gece sabırsızdım. Siz gelene kadar nasıl sakin kalacağımı bilemedim. Şu anda olduğu gibi sessiz durma sorunu vardı; tıpkı bir mumya gibi. Çaba göstermekten söz ediyorsunuz; bunun için çaba gösterdim! İşte, yirmi dört saattir buradayım. Yirmi dört gün gibi görünüyor bana." Bellegarde, yavaş ve güçsüz ama yeterince anlaşılır, konuşuyordu. Çok acı çektiği görülüyordu, sonunda gözlerini kapadı. Newman ondan sessiz kalmasını, güç toplamasını rica etti; doktor kesin emirler vermişti. "Ah" dedi Valentin "Yarın ölecekmiş gibi yaşayalım" deyip sustu. "Hayır, yarın değil, belki bugün. Ben yiyip içemem ama konuşabiliyorum. Bu aşamada, nefsinden feragat etmenin ne yararı var? Böyle büyük sözler etmemeliyim. Ben her

zaman çenesi düşük biriydim; Tanrım, zamanında, ne kadar çok konuştum!"

"Bu nedenle, şimdi susmanız gerekiyor" dedi Newman. "Ne kadar güzel konuştuğunuzu hepimiz biliyoruz."

Valentin, ona kulak asmadan, aynı zayıf, gittikçe azalan tonda devam etti. "Kız kardeşimi gördüğünüz için, görmek istedim sizi. O biliyor mu, gelecek mi?"

Newman sıkılmıştı. "Evet. Bu sıralarda öğrenmiş olması gerekiyor."

"Ona söylemediniz mi? diye sordu Valentin. Sonra, ardından, "Ondan bir haber getirmediniz mi?" diye sordu. Newman'a merakla bakıyordu.

"Sizin telgrafınızı aldıktan sonra görmedim onu" dedi Newman. "Ona yazdım."

"Size yanıt vermedi mi?"

Newman, Madam de Cintré'nin Paris'ten ayrıldığını söylemek zorunda kalmıştı. "Dün, Fleuriéres'e gitti."

"Dün, Fleuriéres'e mi? Niçin Fleuriéres'e gitti. Bugün günlerden ne? Dün neydi? Ah, o zaman onu göremeyeceğim" dedi Valentin hüzünle. "Fleuriéres çok uzak!" Gözlerini yine kapadı. Newman sessiz oturuyor, ona yardım etmeleri için ilahi güçleri çağırıyor fakat Valentin'in akıl yürütemeyecek ve merak edemeyecek kadar zayıf olduğunu görüyordu. Bununla birlikte, Bellegarde sözlerini sürdürdü. "Annem, ağabeyim, gelecek mi? Onlar da mı Fleuriéres'deler?"

"Paris'telerdi ama onları da görmedim" dedi Newman. "Telgrafınızı zamanında aldılarsa, bu sabah yola çıkmışlardır. Aksi durumda, gece ekspresini beklemek zorunda kalırlar ve benimle aynı saatte gelirler."

"Bana şükran duymayacaklar, duymayacaklar" diye mırıldandı Valentin. "Kötü bir gece geçirecekler, Urbain sabah erken saatleri sevmez. Hayatımda, onu öğleden önce, kahvaltıdan önce, gördüğümü anımsamıyorum. Nasıl bir

insan olduğunu bilmiyoruz. Belki de farklı. Kim bilir? Gelecek nesiller bilebilir belki. O bu saatlerde odasında prenseslerin tarihi üzerine çalışır. Onları çağırmak zorundaydım değil mi? Annemin, sizin şu anda oturmakta olduğunuz yerde oturduğunu görmek ve ona elveda demek isterdim. Her şeye rağmen, belki de onu tanımıyorum ve belki beni şaşırtabilir. Siz de onu tanıdığınızı sanmayın; seni de şaşırtabilir. Ama Claire'i göremiyorum, başka hiçbir şey umurumda değil. Sürekli onu düşünüyor, rüyalarımda görüyorum. Bugün niçin Fleuriéres'e gitti. Bana söylememişti. Ne oldu? Ah, benim burada, bu durumda, olduğumu tahmin etmiş olmalı. Yaşamı boyu ilk kez beni düş kırıklığına uğratıyor. Zavallı Claire!"

"Biliyorsunuz, biz henüz karı koca değiliz, kız kardeşinizle ben" dedi Newman. "Henüz bana o gözle bakmıyor." Belli belirsiz gülümsedi.

Valentin ona bir an baktı. "Kavga mı ettiniz?"

"Asla, asla, asla!" diye haykırdı Newman.

"Bunu söylerken ne kadar da mutlusunuz !" dedi Valentin. "Siz mutlu olacaksınız!" Bilinçsizce yapılmasına rağmen etkisinden bir şey kaybetmeyen bu ironiye zavallı Newman'ın yapabileceği tek şey, çaresiz ve saydam gözlerle bakmak olmuştu. Valentin, olağanüstü parlak bakışlarını Newman'a sabitlemiş, "Fakat sizde bir sorun var. Sizi dikkatle izliyorum şu anda; sende bir damadın yüzü yok" dedi.

"İki gözüm" dedi Newman, "Sizi burada böylece yatarken görüp elim kolum bağlı bir halde dururken, damat yüzümü nasıl gösterebilirim ki?"

"Siz mutlu olması gereken birisiniz; haklarınızdan vazgeçmeyin! Ben sizin bilgeliğinizin kanıtıyım. 'Ben sana söylemiştim' diyebilen bir insan nasıl karamsar olabilir? Biliyorsunuz, siz bana söylemiştiniz. Elinizden geleni yaptınız. Çok iyi şeyler söylediniz; ben onları enine boyuna

düşündüm. Ama dostum, yine de, ben haklıydım. Bu, kurallara uygun."

"Yapmam gerekeni yapmadım" dedi Newman. "Başka şeyler yapmalıydım."

"Örneğin?"

"Ah, öyle ya da böyle. Size bir çocuk gibi davranmalıydım."

"Peki, şimdi küçük bir çocuğum" dedi Valentin. Bir bebekten daha küçüğüm. Bir bebek çaresizdir ama bir geleceği sözkonusudur. Benim geleceğim yok, öyle değil mi? Topluluk daha az değerli bir üyesini yitiremezdi."

Bu sözler Newman'a çok dokunmuştu. Ayağa kalkarak dostuna arkasını döndü, pencereye doğru yürüdü, orada durup dışarıya baktı; ancak pek bir şey görmüyordu. "Hayır, görmek istediğim sırtınız değil" dedi Valentin; "ben hep sırtların gözlemcisi olmuşumdur; sizinki farklı bir tür."

Newman yatağın yanına döndü; Valentin'e susması için yalvardı. "Konuşmayın ve iyileşin" dedi. Yapmanız gereken tek şey bu. İyileşin ve bana yardım edin."

"Başınızın belada olduğunu söylemiştim! Size nasıl yardım edebilirim?" diye sordu Valentin.

"Biraz daha iyi olduğunuzda söylerim. Her zaman meraklısınızdır, iyileşmeniz için bir nedeniz var!" dedi Newman, kararlılıkla.

Valentin gözlerini kapayıp konuşmadan uzun bir süre öyle kaldı. Uykuya dalmış görünüyordu. Fakat yarım saat sonra, yeniden konuşmaya başladı. "Banka işi için de çok üzgünüm. Kim bilir, belki de ikinci bir Rothschild olabilirdim. Ama banker demek istemiyorum; bankerleri öldürmek bu kadar kolay değildir. Beni öldürmenin olacağını bilmiyor muydunuz? Bu ciddi bir adamın işi değil. Gerçekten çok küçültücü. Kalmanızı isteyen ev sahibine, gitmeniz gerektiğini söyledikten sonra aslında onun böyle bir şey istemediğini anlamak gibi. 'Gerçekten mi, bu

kadar çabuk mu? Daha yeni gelmiştiniz!' Hayat bana böyle kibar, sözleri çok gördü."

Newman bir süre konuşmamıştı fakat sonunda patladı. "Kötü bir durum, kötü bir olay, hayatımda karşılaştığım en berbat durum. Nahoş şeyler söylemek istemiyorum ama elimde değil. Daha önce, ölmek üzere olan birçok kişi gördüm, vurulan insanlar gördüm. Ama bunlar bana daha doğal görünmüştü; onlar sizin kadar akıllı değillerdi. Lanet olsun! Lanet olsun! Bundan daha iyi şeyler yapabilirdiniz. Bir insanın başına gelebilecek, düşünebildiğim hemen hemen en kötü şey bu!"

Valentin elini, güçsüzce sağa sola salladı. "Israr etmeyin, ısrar etmeyin! Alçakça, kesinlikle alçakça. Aşağıyı görmeniz için, aşağının da aşağısında şarap hunisinin dibi kadar küçük bir yerde; size katılıyorum!

Bir süre sonra doktor başını yarı açık kapıdan içeri uzattı, Valentin'in yarı uyanık olduğunu sezince içeri girip nabzını ölçtü. Başını iki yana salladı, çok fazla, on kat fazla, konuşmuş olduğunu ileri sürdü. "Saçma" dedi Valentin; "ölüme mahkûm bir adam asla çok konuşamaz. Gazetelerde idam haberlerini okumuyor musunuz hiç? Cezaevlerinde bir sürü insan, avukat, gazeteci, din adamı idam hükümlüsünü konuşturmak için neler yapıyor? Bu Bay Newman'ın suçu değil; burada taş kesilmişçesine ölü gibi sessiz oturuyor."

Doktor, hastanın yarasının yeniden sarılma zamanın geldiğini görmüştü; bu hassas işleme daha önce tanık oldukları için, yardımcılar olarak MM. de Grosjoyaux ve Ledoux, Newman'ın yerine geçtiler. Newman dışarı çıkarken, ona Urbain de Bellegarde'dan, Valentin'in telgrafının, Rue de l'Université'ye sabah trenine yetişemeyecek kadar geç ulaştığını, annesiyle birlikte akşam yola çıkacaklarını bildiren bir telgraf aldıklarını öğrendi. Newman yine köyü dolaşmaya çıkmış, iki üç saat huzursuz bir halde yürümüş-

tü. Gün bitmek bilmiyor gibiydi. Alacakaranlık çöktüğünde geri döndü; doktor ve M. Ledoux ile birlikte yemek yedi. Valentin'in yarasının sarılması çok kritik bir operasyon olmuştu; doktor o operasyona bir kere daha dayanıp dayanamayacağını gerçekten bilemiyordu. Bu nedenle doktor, Newman'dan şimdilik, M. de Bellegarde'ın yanına gitmemesini rica etti; görünüşe göre hastanın hoşuna gidiyordu ama heyecana kapılması uygun olmayacaktı. Bu arada M. Ledoux bir kadeh şarabı sessizce yuvarlamıştı; Bellegarde'ın bu Amerikalıda ne bulduğunu merak ediyor olmalıydı.

Akşam yemeğinden sonra, Newman odasına çıktı; yanmakta olan muma uzunca bir süre baktı, alt katta ölmek üzere olan Valentin'i düşünüyordu. Mum gidere eriyordu, geç bir saatte kapı çalındı. Doktor elinde bir mumla kapıda duruyordu; omuzunu silkerek:

"Yine eğlenmek istiyor!" dedi Valentin'in sağlık danışmanı. "Sizi görmekte ısrar ediyor, korkarım gelmelisiniz. Bu durumda, geceyi çok zor çıkarır sanıyorum."

Newman, Valentin'in şöminenin üzerindeki ince bir mumun aydınlanttığı odasına geri geldi. Valentin ondan bir mum yakmasını rica etti. "Yüzünüzü görmek istiyorum" dedi. "Beni heyecanlandırdığını söylüyorlar" diye devam etti. Newman isteğini yerine getiriyordu. "Öyle olduğunu kabul ediyorum. Fakat, sorun bu değil; sorun düşüncelerim. Sürekli düşünüyorum, düşünüyorum. Şuraya oturun, size bir daha bakayım." Newman oturdu, kollarını kavuşturdu, arkadaşına üzgün gözlerle baktı. Hüzünlü bir komedide rolünü hiçbir şey hissetmeksizin oynuyor gibiydi. Valentin ona bir süre baktı. "Evet bu sabah yanılmıyordum; kafanda Valentin de Bellegarde'dan daha ağır bir şey var. Haydi gel, ben ölmek üzere olan bir adamım, beni aldatmanız doğru olmaz. Ben Paris'ten ayrıldıktan sonra bir şeyler oldu. Kız kardeşim bu mevsimde durduk yere Fleu-

riéres'e gitmez. Neden gitti? Boğazıma takılan bir şey gibi. Kafamı kurcalıyor, bana söylemezseniz, kendim tahmin edeceğim."

"Söylemesem daha iyi" dedi Newman. "Size bir yararı dokunmaz."

"Söylememenin yararının dokunacağını düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Evliliğinizle ilgili bir sorun oldu."

"Evet" dedi Newman. Evliliğimle ilgili bir sorun oldu."

"Güzel!" Valentin yine sustu. "Engellediler."

"Engellediler" dedi Newman. Artık konuşmaya başlamıştı, devam ettikçe, canı daha derinlere gitmek istiyordu. "Anneniz ile ağabeyiniz sözlerinden döndüler. Bu işin olamayacağına karar vermişler. Benim yeterince uygun olmadığıma karar verdiler. Sözlerinden caydılar. Israr ettiğiniz için söylüyorum. İşte durum bu!"

Valentin homurdanmaya benzer bir ses çıkardı, ellerini kaldırıp indirdi.

"Size onlarla ilgili daha iyi bir şey söyleyemediğim için üzgünüm" diye sürdürdü Newman. "Fakat bu benim hatam değil. Telgrafınız bana ulaştığında çok mutsuzdum; altüst olmuştum. Şu anda nasıl olduğumu tasavvur edebilirsiniz."

Valentin yarası acı veriyormuş gibi iç çekerek inledi. "Verilen sözden dönmek, caymak!" diye mırıldandı. "Peki, kız kardeşim, kız kardeşim?"

"Kız kardeşiniz de çok mutsuz; o da benden vazgeçmeyi kabul etti. Neden bilmiyorum, ona ne yaptıklarını bilmiyorum; çok kötü bir şey yapmış olmalılar. Onun adına sizin bilmeniz gerekiyor. Ona acı çektiriyorlar. Onu tek başına görmedim; ancak o ikilinin önünde gördüm! Dün sabah onlarla görüştüm. Söylenen bir sürü sözden sonra kararlı oldukları anlaşıldı. Kendi işime dönmemi söylediler. Çok feci bir durum. Çok öfkeliyim, sinirliyim, hastayım."

Valentin, gittikçe parlayan gözleri, konuşmadan aralık duran dudakları sessizce ayrık, hafifçe pembeleşen solgun çehresiyle yattığı yerden bakıyordu. Newman, hiçbir zaman bu denli çok sözcüğü dert yanmak için kullanmamıştı; ama o anda, zavallı Valentin'in son demlerinde, zorda kalan insanların dua etme gücüyle yakınıyormuş gibi bir duygu içindeydi; bu öfke patlamasını kutsal bir ayrıcalık olarak görüyordu.

"Peki Calire?" dedi Bellegarde, "Claire? O da sizden vaz geçti mi?"

"Buna gerçekten inanmıyorum" dedi Newman.

"Hayır, inanmayın, inanmayın. Zaman kazanmaya çalışıyor; onu bağışlayın."

"Ona acıyorum!" dedi Newman.

"Zavallı Claire!" diye mırıldandı Valentin. "Ama onlar, ama onlar..." Valentin yine durdu. "Onları gördünüz, yüz yüze geldiniz? Sizi kovdular mı?"

"Yüz yüze. Çok açık ve net idiler."

"Ne dediler?"

"Ticaretle uğraşan bir adama katlanamayacaklarını söylediler."

Valentin elini uzatarak Newman'ın koluna koydu."Verdikleri sözle, sizinle olan anlaşmalarıyla ilgili ne dediler?"

"Koşul ileri sürdüler. Madam de Cintré beni kabul edinceye dek, sözün geçerli olduğunu söylediler."

Valentin bir süre dik bakışlarıyla durdu, yüzünün pembeliği geçmişti. "Daha fazla konuşmayın" dedi sonunda. "Utanç duyuyorum."

"Siz mi? Siz gerçek bir onur timsalisiniz" dedi Newman.

Valentin inleyerek başını çevirdi. Bir süre hiçbir şey konuşulmadı. Sonra yüzünü dönerek, Newman'ın kolunu hafifçe bastırdı. "Çok kötü, çok kötü. Ailemin, soyumun bu duruma düşmesi çok kötü... Onlardan ayrılma zamanım

geldi. Kız kardeşime inanıyorum; o açıklama yapacaktır. Onun kusuruna bakmayın. Yapamazsa onu bağışlayın. Çok acı çekti. Ama ötekiler için çok kötü, çok kötü. Size çok mu zor geldi? Hayır, size bunu söyletmek utanç verici bir şey!" Valentin gözlerini kapadı, yine bir sessizlik oldu. Newman korkuya kapılmıştı; beklediğinden daha da ciddi ruhsal bir durum yaratmıştı. Valentin, elini onun kolundan çekerek, Newman'a baktı. "Özür dilerim" dedi. "Anlıyor musunuz? Burada, ölüm döşeğimde. Ailem için, annem için, ağabeyim için, eski Bellegarde soyu adına, sizden özür diliyorum. *Voilâ!*[50]"

Newman yanıt olarak, Valentin'in elini sevecenlikle sıktı. Valentin suskun kalmıştı, bir saat sonra doktor usulca içeri girdi. Doktorun arkasında, MM. de Grosjoyaux ile Ledoux'un sorgulayıcı yüzleri görülüyordu. Doktor, Valentin'in bileğini tuttu, oturmuş ona bakıyordu. Bir tepki vermedi; iki beyefendi içeri girdi, M. Ledoux dışarıda duran birine işaret etti. O kişi papazdı; elinde Newman'ın ne olduğunu bilmediği, beyaz bir örtüye sarılmış bir nesne vardı. Papaz, kısa boylu, tıknaz, kırmızı yüzlüydü; küçük siyah kepini çıkarıp Newman'ı selamladıktan sonra elindekini masaya bıraktı; Valentin'in karşısında, en iyi sandalyeye oturdu. Diğer iki beyefendi, onunla birlikte olduklarını anlatır gibi birbirleriyle bakıştılar. Fakat Valentin uzun bir süre, ne konuştu ne de kıpırdadı. Daha sonra, Newman papazın uykuya daldığını düşündü. Sonunda, Valentin ansızın Newman'ın adını söyledi. Arkadaşı yanına gitti, Valentin Fransızca olarak, "Yalnız değilsiniz. Sizinle yalnız konuşmak istiyorum" dedi. Newman, doktora, doktor papaza, papaz yine doktora baktı ve omuz silktiler. "Yalnız olarak, beş dakika" diye yineledi Valentin. "Lütfen, izin verin."

---

50. (Fr.) İşte! (y.h.n.)

Papaz masaya koyduğu şeye bakıp diğerleriyle birlikte, dışarı çıktı. Newman arkalarından kapıyı kapatarak Valentin'in yatağına geri geldi. Bellegarde her şeyi dikkatle izliyordu.

"Çok kötü, çok kötü" dedi Valentin, Newman yanına oturduktan sonra. "Ne kadar düşünürsem, durum o kadar kötüleşiyor."

"Ah, düşünmeyin şunu artık" dedi Newman.

Ama Valentin ona aldırmadan devam ediyordu. "Yola gelseler bile, ayıp, utanç ortada."

"Ah, onlar yola gelmezler!" dedi Newman.

"Bunu siz başarabilirsiniz"

"Başarmak mı?"

"Size bir şey söyleyeceğim Büyük bir sır, çok büyük bir sır. Onlara karşı kullanabileceğiniz, onları korkutup zorlayabileceğiniz bir sır."

"Bir sır mı?" diye yineledi Newman. Valentin'in ölüm döşeğinde, "büyük bir sır" açıklamasına izin verme düşüncesi bir an için onu şoke etti, biraz geri çekildi. Bir anahtar deliğinden kapı dinlercesine bilgi edinmek Newman'a gayrimeşru bir yol gibi gelmişti. Sonrasında, Madam de Bellegarde ve oğlunu "zorlama" düşüncesi ona çekici geldi; Newman başını Valentin'in dudaklarına daha yaklaştırdı. Bununla birlikte, ölmek üzere olan adam bir süre konuşamadı. Yalnızca, ateş gibi yanan, sonuna kadar açılmış tasalı gözlerle bakıyordu; Newman onun sayıkladığına inanmaya başalmıştı. Fakat sonunda konuştu:

"Fleurieres'de bir şey yapıldı, Fleurieres'de bir şey yapıldı. Kirli bir oyun oynandı. Babam, babama bir şey oldu. Ne olduğunu bilmiyorum; utanıyorum; bilmekten korkuyorum. Ama bir şey var, biliyorum. Annem biliyor, ağabeyim biliyor."

"Babanıza bir şey mi yapıldı?" diye sordu Newman derhal.

Valentin ona baktı, gözleri yine açılmıştı. "İyileşmedi."

"Neden sonra iyileşmedi?"

Valentin'in önce bunları söylemeye karar verip sonra da dile getirmek için gösterdiği aşırı çaba onun kalan son gücünü de tüketmişe benziyordu. Yeniden sessizliğe büründü, Newman onu gözlüyordu. "Anlıyor musunuz?" diye yine başladı. "Fleuriereş'de durumu çözebilirsiniz. Bayan Bread biliyor. Ona, benim sizden rica ettiğimi söyleyin. Onlara da söyleyin ve görün. Size yardımı dokunabilir. Olmazsa, herkese söyleyin. Olacak, olacak..." Bu aşamada Valentin'in sesi güçlükle duyulan bir mırıldanma düzeyine düşmüştü, "Bu sizin öcünüzü alacaktır!"

Sözcükler uzun, yumuşak bir iniltiyle yok oldu. Newman ayağa kalktı, çok etkilenmişti, ne söyleyeceğini bilemiyordu; yüreği parçalanıyordu. "Teşekkür ederim" dedi sonunda. "Size çok şey borçluyum." Fakat Valentin onu duymuyor gibiydi; sessiz kaldı ve sessizliği devam etti. Sonunda, Newman gidip kapıyı açtı. Papaz, kutsal nesnelerini taşıyarak arkasında üç beyefendi ve Valentin'in uşağı olduğu halde yeniden içeri girdi. Her şey bir ayini andırıyordu.

bölüm yirmi

Valentin de Bellegarde, yatağının etrafında toplanmış küçük arkadaş grubunun yüzünü aydınlatmaya başlayan soğuk, solgun mart şafağı gibi sessizce ölmüştü. Bir saat sonra, Newman handan ayrılıp arabayla Cenevre'ye gitti; doğal olarak, Madam de Bellegarde ve büyük oğlu geldiklerinde orada olmak istemiyordu. Bir süreliğine Cenevre'de kaldı. Yere düştükten sonra sessizce oturup yara berelerini sayan bir adama benziyordu. Madam de Cintré'ye yazıp ağabeyinin ölümüyle ilgili, bir konu hariç, durumu anlattı, kendisini görmeyi kabul edeceği en yakın zamanın ne olabileceğini sordu. M.Ledoux, Valentin'in vasiyetinin görülmesi gerektiğini söylemişti; Bellegarde'ın birçok değerli kişisel eşyası vardı; Fleuréres kilisesi mezarlığında babasının yanına gömülmek istiyordu. Newman, aileyle ilişkilerinin, en iyi arkadaşının dünyevi itibarı için çaba harcamasına engel olmaması gerektiğini düşünüyordu. Valentin ile dostluğunun Urbain'in düşmanlığından daha eski olduğunu ve bunun cenaze töreninde gözden kaçabileceğini aklından geçiriyordu. Madam de Cintré'nin, Newman'ın mektubuna yazdığı yanıt Fleuréres'e gidiş zamanını belirlemesini sağlamıştı. Oldukça kısa olan cevap mektubu şöyleydi:

Mektubunuz ve Valentin ile birlikte olduğunuz için teşekkür ederim. Orada bulunamamak benim için anlatılmaz bir keder oldu. Sizi görmek de bana üzüntüden başka bir şey kazandırmaz; bu nedenle, dediğiniz, daha aydınlık günleri beklemeye gerek yok. Şimdi her şey aynı; daha aydınlık günlerim olmayacak. Ne zaman isterseniz gelin; yalnız önce bana bildirin. Ağabeyim cuma günü burada defnedilecek, ailem de burada kalıyor.

C. de C.

Newman bu mektubu alır almaz, doğru Paris'e, oradan da Poitiers'e gitti. Yolculuğu sırasında, güneye doğru yeşil Touraine ve boylu boyunca parlayan Loire'den geçip erken bir baharın her yere sirayet ettiği bir köye vardı. Çevresinde uzanan bu engin topraklara hiç bu denli ilgisiz kalmamıştı. Gece Poitiers'de bir handa konakladı, ertesi gün iki saatlik bir yoldan sonra Fleuriéres köyüne ulaştı. Ama burada, aklı başka yerde olmasına karşın, manzaranın güzelliğine görünümüne kayıtsız kalamadı. Fransızların *petit bourg*[51] dedikleri bir yerdi; en üstünde sağlam malzemeden yapılmış, fakat parçaları ufalanarak dökülmekte olan feodal bir şatonun bulunduğu büyük bir yükseltinin tabanında yer alıyordu. Surlardan bir parça koparak tepeden aşağı yuvarlanmış, aşağıda kümelenmiş evler için bir koruma oluşturmuş ve köyün görünümüyle bütünleşmişti. Şatonun önceki ibadet yeri olan, önünde çimenlerin yeşerdiği kilisenin geniş avlusunun ilginç bir köşesinde bir mezarlık vardı. Burada çimenlere doğru uzanmış mezar taşları bile uykuya dalmış gibiydi; kale surunun dayanıklı dirsek kısmı onlara yandan destek oluyormuş gibiydi; yosun tutmuş mezar taşlarından uzaklara doğru yeşil ovalarla birlikte mavilikler uzanıyordu. Tepeye çıkan yol, ara-

51. (Fr.) Kasaba. (y.h.n.)

balar için elverişsizdi. Köylüler yolun her iki kenarında, iki üç sıra halinde dizilmiş, oğlunun tabutunu taşıyanların arkasında, büyük oğlunun koluna girmiş yaşlı Madam de Bellegarde'ın yukarı çıkışını izliyorlardı. Newman siyah tülüyle önlerinden geçen uzun boylu şahıs için "Madam la Kontes" diye mırıldanan, yas tutan insanlar arasına karışmıştı. Tören sürerken, küçük, loş kilisede bekledi; sonra kasvetli mezarlıktan çıkıp tepeden aşağı indi. Poitiers'e dönerek orada, sabırla sabırsızlığın harman olduğu iki gün geçirdi. Üçüncü gün, Madam de Cintré'ye, öğleden sonra uğrayacağını bildiren bir not yazarak yine Fleuriéres'in yolunu tuttu. Köy yolunda bulunan bir tavernanın önünde arabasından indi, şatoyu bulması için kendisine verilen talimatları izledi.

Taverna sahibi, karşıdaki evlerin üstünden, parktaki ağaç tepelerini göstererek, "Biraz ileride" dedi. Newman sağdan birinci yolu izledi, yolun kenarı küf kaplamış kulübelerle çevriliydi; bir süre sonra, önüne kulelerin yükselen çatıları çıkmıştı. Biraz daha ilerleyince, kendisini paslı, büyük, kapalı bir demir kapı önünde buldu; biraz durakladı, kapının parmaklıklarına baktı. Şato yola yakındı; bu hem iyi, hem de kötüydü; fakat çok etkileyici bir görünümü vardı. Newman, daha sonra o bölgenin rehber kitabından yapının tarihinin IV. Henry'ye kadar uzandığını öğrendi. Şatonun önündeki geniş, taş döşeli bir alanın kenarlarında eski çiftlik evleri vardı; yapının cephesi, rengi zamanla solmuş koyu renk tuğlalarla kaplıydı ve iki alçak yan kanatın sonunda güzel bir çatısı olan, Hollanda tarzı küçük bir bölüm bulunuyordu. Arkada yükselen iki kulenin gerisinde, hafifçe yeşermeye yüz tutan kitlesel karaağaç ve kayın ağaçları görülüyordu. Fakat asıl özelliği şatonun temellerini sıyırıp geçen, geniş, yeşil bir nehirdi. Yapı, parmaklık olmayan iki kemerli bir köprünün bağlantı sağladığı, kusursuz bir hendek oluşturacak biçimde, bir

ada üzerinde yükseliyordu. Sağda solda göze çarpan kararmış tuğla duvarlar, görkemli bir uyum sağlıyordu; kanatlardaki küçük, çirkin kubbeler, derin pencereler, uzun, yosun tutmuş kiremitli kulelerin görüntüsü, tümüyle, sessiz akan nehre yansımaktaydı. Newman kapıyı çaldı, başının üstündeki büyük paslı çanın sesinden, neredeyse, korkmuştu. Kapı kulübesinden yaşlı bir kadın çıkıp gelerek gıcırdayan kapıyı ancak Newman'ın geçeceği kadar açtı, hendek üzerindeki küçük, çatlamış, beyaz taşlı şoseden geçen Newman, kuru, yalın avluya girdi. Şatonun kapısında bir süre bekledi, burasının bir konut olarak kasvetli bir yer olduğunu düşündü. Newman, kendi kendine, teşbihte hata olmaz diyerek, burası "bir Çin hapishanesine benziyor" dedi. Sonunda, kapı, onun Rue de l'Université'de gördüğünü anımsadığı bir uşak tarafından açıldı. Kahramanımızı tanıyınca, adamın karanlık yüzü aydınlandı; adlandıramadığı nedenlerle Newman aristokratik havalı bu üniformalı adamın bağlılığından hoşlanmıştı. Uşak onu, kapalı bir geçitten geçirerek şatonun ana konuk odası olduğu anlaşılan, camlı kapılarla çevrili, ortasında saksılar içinde piramit biçimi bitkilerin olduğu büyük bir orta hole götürdü. Newman, devasa boyuttaki odaya girince, kendisini elinde rehber kitabı ve bahşiş almayı uman rehberiyle birlikte bekleyen bir turist gibi görmüştü. Uşak yanından ayrılıp da Madam la Kontes'in beklemeye başladığında salonda, incelikli işlenmiş çatı kirişlerinin olduğu kararmış tavan, antika duvar örtüleri ve koyu renk, ayna gibi parlak meşe yer döşemeleri dışında önemli pek az şey gözlemlemişti. Aşağı yukarı ve enine boyuna dolaşarak biraz zaman geçirdi; odanın ucundan tam dönerken, uzak kapıdan Madam de Cintré'nin girdiğini gördü. Siyah bir giysi giymişti, Newman'a bakarak duruyordu. Aralarında büyük bir oda uzandığı için, odanın ortasına gelinceye kadar genç kadını izleyecek zamanı olmuştu.

Dış görünüşündeki değişiklik Newman'ı ürkütmüştü. Solgun, kaşları düşmüş, manastır tarzı giysisiyle neredeyse bitkin görünüyordu; Newman'ın o ana kadar hayran kaldığı parıltılı zarafetinden saf çehresi dışında geriye çok azı kalmıştı. Gözleri Newman'ınkilerle buluştu; elini tutmasına izin verdi; gözleri iki yağmurlu sonbahar ayı gibi görünüyordu; dokunuşu şaşırtıcı derecede cansızdı.

"Ağabeyinizin cenazesindeydim" dedi Newman. "Sonra, üç gün bekledim. Ama daha fazla bekleyemedim."

"Beklemekle ne bir şey kazanılır ne de yitirilir" dedi Madam de Cintré. "Fakat, yanlış yolda olan biri olarak, beklemiş olmanız çok düşünceli bir davranış."

Newman, en ciddi anlamlı sözleri söylediği, alaycı aksanıyla, "Benim yanlış yola sokulduğumu düşünmenize sevindim" dedi.

"Öyle mi söylemem gerekiyordu?" diye sordu, genç kadın. "Birçok kişiyi, bilinçli olarak yanlış yola soktuğumu sanmıyorum kesinlikle. Size karşı katı ve acımasız davrandım, bunu düzeltmek için yapabileceğim tek şey, 'biliyorum, hissediyorum!' demektir. Düzeltilecek olan, ne yazık ki küçük bir şey!"

"Ah, bu çok önemli bir adım!" dedi Newman, cesaret kazanmış cömert bir gülümsemeyle. Bir koltuğu genç kadına doğru çekerek, öyle tuttu ve hemen ona baktı. Madam de Cintré düşünmeden koltuğa oturdu, Newman da yanına; fakat bir anda, huzursuz bir tavırla ayağa kalkıp kadının karşısında ayakta durdu. Kadın, rahatsız edici bir durumdan geçmekte olan tedirgin bir yaratık gibi oturduğu yerde kalmıştı.

"Sizi görmekle hiçbir şeyin kazanılmayacağını söyledim" diyerek devam etti, "ama yine de geldiğinize sevindim. Artık duygularımı size söyleyebilirim. Bu bencil bir zevk ama alabileceğim son zevklerden biri." Büyük buğulu gözlerini ona dikerek bekledi. "Sizi ne kadar aldatıp incittiğimi bili-

yorum; ne kadar acımasız ve korkak olduğumu biliyorum. Olayı sizin kadar açık görebiliyorum, parmaklarımın ucuna dek hissedebiliyorum." Kucağında kenetlenmiş duran ellerini açarak havaya kaldırıp iki yanına düşürdü. "En öfkeli anınızda bana söyleyebileceğiniz sözler bile benim kendime söylediklerimin yanında bir hiç kalır."

"En öfkeli anımda" dedi Newman, "size karşı hiçbir şey söylemedim. Şu anda size söyleyebileceğim en kötü şey, kadınların en güzeli olduğunuzdur." Ve yine, birdenbire onun karşısına oturdu.

Genç kadının yüzü, soluk olsa da, hafif pembeleşmişti. "Bunu, geri döneceğimi düşündüğünüz için söylüyorsunuz. Ama geri dönmeyeceğim. Biliyorum, buraya bu umutla geldiniz; sizin için üzgünüm. Sizin için, hemen hemen her şeyi yaparım. Yaptıklarımdan sonra, böyle konuşmam yüzsüzlük oluyor; fakat yüzsüzlük sayılmayacak ne söyleyebilirim ki? Sizi yanlış yola sokmak ve ondan sonra da özür dilemek kolay. Sizi yanıltmamam gerekirdi." Newman'a bakarak bir an durdu, devam etmek için ondan bir tepki bekledi. "İşin başında, sizi asla dinlememeliydim; bu bir hataydı. Bundan bir yarar gelmedi. Hissediyor, dinliyordum; bu da sizin hatanızdı. Sizden çok hoşlanmıştım; size inanmıştım."

"Şimdi bana inanmıyor musunuz?"

"Her zamankinden daha çok. Ama önemi yok. Sizden vazgeçtim."

Newman sıkılmış yumruğuyla dizine güçlü bir darbe indirdi. "Neden, neden, neden?" diye bağırdı. "Bana bir neden söyleyin; iyi bir neden. Siz çocuk değilsiniz, eksik bir yanınız yok, budala da değilsiniz. Salt anneniz söyledi diye benden vazgeçmek zorunda değilsiniz. Böyle bir neden size yakışmaz."

"Biliyorum, bana yakışmaz. Fakat göstermem gereken tek neden budur. Her neyse" dedi Madam de Cintré elle-

rini açarak, "beni bir budala olarak görün ve unutun! En kolay yol bu olur."

Newman davayı kaybetmen olmanın kırıklığı ve savaşmayı bırakamamanın güçsüzlüğü ile ayağa kalktı. Büyük pencerelerden birine gitti, dik yamaçlı ırmağa ve ötesinde uzanan biçimli bahçelere baktı. Geri döndüğünde, Madam de Cintré ayağa kalkmıştı; sessiz ve suskun ayakta duruyordu. "Açık sözlü değilsiniz" dedi Newman; "dürüst değilsiniz. Kendinize budala diyeceğinize, diğerlerine kötü niyetli demelisiniz. Anneniz ve ağabeyiniz bana karşı yalancı ve acımasız oldular ve eminim ki, size karşı da öyle davrandılar. Niçin onları korumaya kalkıyorsunuz? Niçin beni onlara feda ediyorsunuz? Ben yalancı değilim; acımasız değilim. Neden vazgeçeceğinizi bilmiyorsunuz; evet bunu söyleyebiliyorum. Sizi hırpalıyorlar, size şantaj yapıyorlar ve ben, ben..." Ellerini uzatarak durdu. Genç kadın arkasını dönmüş gitmeye hazırlanıyordu. Newman, "Geçen gün bana annenizden korktuğunuzu söylemiştiniz" dedi, ardından giderek. "Bununla ne demek istediniz?"

Madam de Cintré başını iki yana salladı. "Anımsıyorum; daha sonra özür diledim."

"Anneniz gelip size işkence yaptıktan sonra özür dilediniz. Tanrı aşkına, size neler yaptılar?"

"Sizin anlayacağınız hiçbir şey. Artık sizden vazgeçtiğime göre, onu size şikâyet etmemeliyim."

"Bu akla yatkın bir şey değil!" diye haykırdı Newman. "Aksine onu şikâyet edin. Bana her şeyi, açıkça ve güvenilir olarak anlatın, nihayetlendirene kadar konuyu tartışalım ve siz de benden vazgeçmeyin."

Madam de Cintré bir süre kıpırdamadan yere baktı; sonra gözlerini kaldırarak, "En azından iyi bir şey çıktı ortaya: Beni daha adaletli yargılayabilmenizi sağladım. Hakkımdaki düşünceleriniz beni onurlandırdı; niçin böyle düşündüğünüzü bilmiyorum. Fakat bu durum bende ka-

çacak yer bırakmadı; sıradan, zayıf bir yaratık olma şansı tanımadı bana. Bu benim hatam değildi; sizi işin başında uyardım. Ama daha çok uyarmam gerekiyordu. Sizi düş kırıklığına uğratmak için yaratılmış olduğuma sizi inandırmalıydım. Ama bir yandan da, çok gururluydum. İşte, umarım, kendimi üstün görmemin nereye vardığını görüyorsunuz!" O anda ve orada sesini yükselterek sözlerini sürdürürken bile Newman, onun ses tonunun güzel olduğunu düşünmekteydi. "Dürüst olamayacak kadar gururluyum, hain olacak kadar değil. Ürkek, soğuk ve bencilim. Rahatsız edilmekten korkuyorum."

"Benimle evlenmeye rahatsız edilmek mi diyorsunuz!" dedi Newman, dik bakışlarıyla.

Madam de Cintré'nin yüzü hafifçe kızardı; ondan sözlü özür dilemek yüzsüzlük sayılabileceği için Newman'ın, onun davranışlarını çirkin bulduğunu anladığını sessizce ifade eder gibiydi. "Sizinle evlenmeye değil; bunun getireceği tüm şeylere. Bu bir kırılma, bir meydan okuma, benim adıma mutlu olma ısrarı. Mutlu olmaya nasıl hakkım olabilir ki bu durumda?" Ve durakladı.

"Hangi durumda?" dedi Newman.

"Başkalarının çok mutsuz olduğu durumda!"

"Hangi başkaları?" diye sordu Newman. "Benden başka, sizin başkalarıyla alıp veremeyeceğiniz ne olabilir? Ayrıca, daha şimdi, mutluluk isteğinizden ve bunu annenizin sözünü dinleyerek bulabileceğinizden söz ettiniz. Kendinizle çelişkiye düşüyorsunuz."

"Evet, kendimle çelişkiye düşüyorum; bu da benim akıllı bile olmadığımı gösteriyor."

"Bana gülüyorsunuz!" diye haykırdı Newman. Benimle alay ediyorsunuz!"

Genç kadın ona ısrarla baktı, dışarıdan bakan bir gözlemci, kadının onunla alay ettiğini itiraf edip müşterek dertlerine oracıkta bir son verip vermemeyi düşün-

düğünü söyleyebilirdi. Kadın, "Hayır, alay etmiyorum" dedi.

"Sizin akıllı olmadığınızı..." diye devam etti Newman, "zayıf, sıradan olduğunuzu, düşündüklerimin hiçbiri olmadığınızı düşünürsek, sizden bir kahramanlık çabası göstermenizi istemiyorum, sıradan bir şey istiyorum. Bunu kolaylaştıracak çok imkânım var. Yalın gerçek şu ki, bunu gerçekleştirmem için bana gereken önemi vermiyorsunuz."

"Ben soğuğum" dedi Madam de Cintré, "Şu akan nehir kadar soğuğum."

Newman bastonuyla döşemeye güçlü bir biçimde vurdu, sonra uzunca, acı acı güldü. "Güzel, güzel!" diye haykırdı. "Birlikte iyi yol alıyorsunuz; çizgiyi aştınız. Dünyada kendisini olaydan bu kadar kötü dışlayacak başka bir kadın daha yoktur. Oyununuzu görüyorum, dediğim gibi. Diğerlerini aklamak için kendinizi karalıyorsunuz. Benden hiç vazgeçmek istemiyorsunuz; benden hoşlanıyorsunuz, benden hoşlanıyorsunuz. Bunu biliyorum; bunu gösteriyorsunuz ve ben de hissediyorum. Bundan sonra istediğiniz kadar soğuk olun! Sizi tartaklıyorlar diyorum; size işkence yapıyorlar. Bu bir saldırıdır ve ben sizi bu aşırı iyi yürekliliğinizden kurtarmakta kararlıyım. Anneniz istedi diye elinizi mi keseceksiniz?"

Madam de Cintré biraz ürkmüş bir ifadeyle baktı. "Annemle geçen gün, öylesine, konuştuk. Yasal olarak ve onun da onayıyla özgür bir kadınım. O bana bir şey yapamaz; bir şey yapmış da değil. Ona karşı kullanmış olduğum o sert sözleri de ağzına almadı."

"Öyle hissetmenizi sağlamış, söz veriyorum dedirterek!" dedi Newman.

"Vicdanım öyle hissetmemi sağlıyor."

"Vicdanınız bana karmakarışık olmuş gibi görünüyor!" diye haykırdı Newman tutkuyla.

"Büyük sıkıntılar yaşadı ama vicdanım şu anda çok temiz" dedi Madam de Cintré. "Sizden herhangi bir maddi fayda ya da mutluluk amacıyla vazgeçmiyorum."

"Ah, benden Lord Deepmere için vazgeçmediğinizi biliyorum" dedi Newman. "Sizi kışkırtmak için bile, böyle bir şeyi düşündüğümü ileri süremem. Ama annenizle ağabeyinizin, şu kahrolası baloda yapmak istediği buydu; o zaman çok hoşuma gitmişti; ancak şimdi düşündükçe iğreniyorum; o adamla aranızı yapmaya çalıştılar."

"Bunu size kim söyledi?" dedi Madam de Cintré usulca.

"Valentin değil. Ben gözlemledim. Tahmin ettim. O zaman gözlemlemiş miydim bilmiyorum ama aklıma takılmıştı. Daha sonra, hatırlayacağınız gibi, Lord Deepmere'i limonlukta sizinle birlikte gördüm. Size söylediklerini bana başka bir zaman anlatacağınızı söylemiştiniz."

"Bu daha önceydi, bundan önce" dedi Madame de Cintré.

"Önemli değil" dedi Newman; "ayrıca, bildiğimi sanıyorum. O küçük dürüst İngiliz, gelip size annenizin planını anlattı; benim yerime, tüccar olmayan kendisini geçirme planını. Size bir teklifte bulunsaydı, anneniz benim yerime onu geçirip bana tekmeyi vuracaktı. Lord Deepmere fazla akıllı olmadığı için, anneniz ona durumu anlattı. O da size, 'amaçsızca' hayran olduğunu, bunu bilmeniz gerektiğini söyledi; ancak el altından yapılan işe bulaşmak istemiyordu; gelip size dil dökmeye başladı. İşte, durumun özeti budur, öyle değil mi? Sonra siz çok mutlu olduğunuzu söylemiştiniz."

"Şimdi burada niçin Lord Deepmere'i konuşuyoruz, anlamıyorum" dedi Madam de Cintré. "Buraya gelme

nedeniniz bu değil. Anneme gelince, kuşkularınızın ve bildiklerinizin bir önemi yok. Şu an olduğu gibi, bir kez kararımı verdiysem, bu konuları tartışmama gerek yok. Artık, herhangi bir şeyi tartışmanın bir yararı yok. İkimiz de dilediğimiz gibi yaşamayı denemeliyiz. Sizin yeniden mutlu olacağınıza inanıyorum; beni düşündüğünüz anlarda bile. O zaman kolay değildi, elimden gelenin en iyisini yaptım, diye düşünün. Sizin bilmediğiniz bazı konuları da düşünmeliyim. Kendi duygularımı demek istiyorum. Beni ne yapmaya zorlarlarsa, onu yapmalıyım, yapmalıyım, yapmalıyım. Aksi durumda, peşimi bırakmazlar" diye yakardı, ürpertiyle; "Beni öldürürler!"

"Duygularınızı anlıyorum; bunlar batıl inançlar! İyi bir insan olmakla birlikte, bir işadamı olmam; annenizin bakışlarının bir yasa, ağabeyinizin sözlerinin dini bir kaide olması; tümünüzün birlik olması, ebedi görgü kuralları gereği sizin yaptığınız her işte onların da parmağının olması gibi duygular bunlar. Beynime kan hücum ediyor. Haklısınız, soğuğum diyorsunuz. Benim burada hissettiğim ise.." Newman yüreğinin üstüne vurarak, hiç olmadığı kadar şiirsel bir dille, "yanan bir ateştir!" dedi.

Madam de Cintré'nin, aklı karışık âşığından daha az önyargılı olan bir izleyici, daha işin başında, kadının hoş, sakin davranışlarının güçlü bir çabanın sonucu olduğunu düşünecektir; bununla birlikte kışkırtıcı bir dalga hızla yükselmekteydi. Başlangıçta, kendisine ihanet edeceği korkusuyla sesini düşük tonda tutmasına karşın, Newman'ın son sözleri karşısında, kışkırtıcı dalga yükselmişti. "Hayır. Ben haklı değildim. Ben soğuk değilim! O kadar kötü görünen bir şey yaptığıma inanıyorsam, bu salt zayıflık ve yalancılık değildir. Bay Newman, bu din gibi bir şey; size söyleyemem, söyleyemem! Israr etmeniz acımasızlık olur. Neden sizden bana inanmanızı ve acı-

manızı istemediğimi anlamıyorum. Bu din gibi bir şey. Bu ev üzerinde bir uğursuzluk, bir lanet var; ne olduğunu bilmiyorum; neden bilmiyorum, bana sormayın. Buna hepimiz katlanmalıyız. Ben çok bencil davrandım; ondan kaçmak istedim. Bana büyük bir şans verdiniz, ayrıca, sizi beğeniyorum da. Bütünüyle değişmek, kopmak, uzaklara gitmek iyi bir şey olarak görünmüştü bana. Sonra size hayran oldum. Ama artık yapamıyorum, uğursuzluk geri geldi, ansızın karşıma çıktı." Öz denetimini bütünüyle yitirmişti, sözleri uzun iç çekişlerle kesiliyordu. "Niçin bu korkunç şeyler başımıza geliyor, ağabeyim Valentin niçin, gençliğinin neşeli, parlak çağında ve onu bize sevdiren tüm özellikleriyle bir hayvan gibi öldürüldü? Niçin, hiç istemediğim, öğrenmekten korktuğum şeyler karşıma çıkıyor? Niçin bakamadığım yerler, duymak istemediğim sesler var? Niçin bu kadar zor ve kötü bir durumda benden karar vermem bekleniyor? Ben bunlar için yaratılmadım, cesaret ve karşı koymak bana göre değil. Ben sessiz ve doğal bir mutluluk için yaratılmışım." Bu sözlere karşılık Newman anlamlı bir oh çekti, fakat Madam de Cintré devam ediyordu. "Benden istenen şeyleri, mutluluk ve sevinç içinde yapmak için yaratılmışım. Annem bana her zaman iyi davranmıştır; tüm söyleyeceklerim bunlar. Onu yargılamamalıyım, onu eleştirmemeliyim. Öyle yaparsam, bana geri döner. Ben değişemem!"

"Hayır" dedi Newman, sertçe; "Ben değişmeliyim, bu çabayla ikiye bölünerek!"

"Siz farklısınız. Erkeksiniz; bu durumu atlatabilirsiniz. Yatıştırılabilirsiniz. Siz değişiklikler için yaratılmış ve eğitilmişsiniz. Ayrıca, siz her zaman aklımda olacaksınız."

"Bu benim için önemli değil!" diye bağırdı Newman. "Siz acımasızsınız, çok acımasızsınız. Tanrı sizi bağışlasın!

Yeryüzünün en iyi nedenleri ve en güzel duyguları sizde olabilir; hiçbir şey fark etmez. Siz benim için bir sır olarak kalacaksınız; böylesine bir güzellik, bu denli bir sertlikle nasıl bir arada olabiliyor anlamıyorum."

Madam de Cintré, sağa sola kayan bakışlarını ona kilitledi. "Benim sert olduğuma mı inanıyorsunuz?"

Newman onun bakışlarına karşılık verdi ve patladı, "Siz mükemmel, kusursuz bir yaratıksınız! Benimle kalın!"

"Kuşkusuz sertim" diye sözlerini sürdürdü. "Acı çektirdiğimiz sürece sert oluruz. Acı vermeliyiz; dünya böyle, berbat, sefil dünya! Oh!" Uzun, derinden bir oh çekti, "Sevinmeme karşın, sizinle tanıştığıma sevindim bile diyemiyorum. Bu da sizi aldatmak olur. Acımasız olmayan bir şey söyleyemiyorum. Bu nedenle, daha fazla uzatmadan, bırakın ayrılalım. Hoşça kalın!" Ve elini uzattı.

Newman elini sıkmadan yüzüne baktı. Öfkeden ağlayacak durumda olduğunu hissetti. "Ne yapacaksınız?" diye sordu. "Nereye gideceksiniz?"

"Daha fazla acı çektirmeyeceğim, kötülüklerden kuşku duymayacağım bir yere. Dünyanın dışında bir yere."

"Dünyanın dışında mı?"

"Bir manastıra gidiyorum."

"Bir manastıra!" diye sözcükleri yineledi Newman, derin bir kederle; adeta bir hastaneye gittiğini söyler gibiydi. "*Siz*-bir manastıra!"

"Sizden, kendi dünyalık zevkim ve çıkarım için ayrılmadığımı söylemiştim."

Newman, yine de tam olarak anlamış değildi. "Bir rahibe mi olacaksınız" dedi ve devam etti, "bir hücrede, ömür boyu bir cüppe ve beyaz bir örtüyle?"

"Bir rahibe, bir Karmelit rahibesi" dedi Madam de Cintré. "Ömür boyu, Tanrı'nın izniyle."

Bu, Newman'a çok karamsar ve dehşet verici bir düşünce olarak görünmüş, sanki genç kadın ona, güzel yüzünü parçalayacak ya da delirmesine neden olacak bir zehir içeceğini söylemiş gibi bir duyguya kapılmasına neden olmuştu. Ellerini kenetlemiş, görülür bir biçimde titremeye başlamıştı.

"Madam de Cintré, bunu yapmayın, yapmayın!" dedi. "Size yalvarıyorum! İsterseniz diz çökeyim, yalvarıyorum size."

Genç kadın, yumuşak ve merhamet dolu, neredeyse güven veren bir duyguyla elini onun koluna koydu. "Anlamıyorsunuz" dedi. "Yanlış düşünüyorsunuz. Bu korkunç bir şey değil. Bu huzur ve güvenlikten başka bir şey değil. Bu, sıkıntıların, hep masum ve iyi insanların başına geldiği dünyanın dışına çıkmak demek. Ve ömür boyu; işin güzelliği de burada! Artık sıkıntılara elveda."

Newman, bir koltuğa çöktü, anlaşılmaz mırıldanmalarla ona baktı. Kendisinde bir insanın tüm inceliğini ve gücünü görmüş olduğu, bu üstün nitelikli kadın ondan ayrılacak, Newman'ın ona sunduğu aydınlık, Newman'ın geleceği, kaderi ve sadakati sofu giysilerle kapatılacak, amansız ve akıl dışı, kahredici bir bileşim olarak kendini bir hücreye gömecekti. Bu imge Newman'ın gözleri önünde yoğunlaştıkça, akıl dışılık üstün gelip her yere sirayet etmeye başlamış gibiydi; saçma bir teste tabi tutuluyor gibi geliyordu ona. "Siz, siz bir rahibe!" diye haykırdı; "güzelliğinizi yok ederek, kilitler ve demir parmaklıklar arkasında, siz! Asla, asla! Bunu engellemeyim!" dedi ve şiddetli bir kahkaha atarak ayağa fırladı.

"Engelleyemezsiniz" dedi Madam de Cintré, "bu biraz da sizin hoşunuza gitmeli. Bu dünyada sizin yanınızda ve sizsiz yaşamayı sürdüreceğimi mi sanıyorsunuz? Gerekli düzenlemeler yapıldı. Hoşça kalın, hoşça kalın."

Newman, bu kez elini sıktı, iki avucunun arasına aldı. "Sonsuza dek mi?" dedi. Kadının dudaklarında duyulmayan bir kıpırdanma oldu, Newman da bir lanet okudu. Kadın o sözü duymanın acısıyla gözlerini kapadı; Newman sonra, onu kendisine çekerek göğsüne bastırdı. Beyaz yüzünden öptü; bir an için buna direnen genç kadın sonra kendini bıraktı; daha sonra onu güçle itip ayrılarak, parlak zemin boyunca hızla uzaklaştı. Az sonra da kapı arkasından kapandı.

Newman da çaresiz, kendini dışarı attı.

bölüm yirmi bir

Poitiers'de, eski İngiliz prenslerinin hak iddia ettikleri ve savaşarak aldıkları verimli topraklara bakan, sık ağaçlarla kaplı, küçük bir kentin çevrelediği yüksek bir tepeye doğru küçük bir yürüyüş yolu vardı. Newman, günün büyük bir kısmında bu yolda, bir aşağı, bir yukarı yürür, gözlerini bu tarihi manzaranın seyrine bırakırdı; ama kendisine sorulsa, bu yerlerin kömür yataklarından mı yoksa üzüm bağlarından mı sonra oluştuğunu söylemekte güçlük çekerdi. Büründüğü kederleri düşünmek acısını asla azaltmıyordu. Madam de Cintré'yi, geri dönülmez bir biçimde yitirmekten korkuyor; ondan vazgeçebileceğini düşünemiyordu. Fleuriéres'e ve onun sakinlerine sırtını dönmeyi olanaksız buluyordu; bir yerlerden, kolunu uzatıp yakalayabileceği bir umut ya da bir telafi ışığı parlayacakmış gibi geliyordu. Sanki bir kapı kulpunu avucunda sıkıyor, kapıyı zorluyor, güçlü diziyle itiyor, tüm kuvvetiyle sallıyor ve kendisini ölgün, sinir bozucu bir sessizlik yanıtlıyordu. Fakat onu bir şey orada tutuyor, bir şey parmaklarına güç katıyordu. Newman'ın mutluluğu bir vuruşta parçalanmayacak derecede yoğun, tüm planları bilinçli ve olumlu, mutluluk düşüncesi çok zengin ve kapsamlı oluşmuştu. Ancak proje, temellerinden

yara almıştı, yine de o yapıyı kurtarmak için inatçı bir istek duyuyordu. O ana dek olmadığı ya da olabileceğini sanmadığı kadar etkli bir yanlışlık yapmanın acısı kaplamıştı içini. Aldığı bu yarayı sineye çekmesi, ardına bakmadan çekip gitmesi, elinden gelmeyecek bir iyi niyet gösterisi olacaktı. Israrla ve sürekli olarak geçmişe bakıyor, gördüğü şeyler öfkesini dindirmiyordu. Kendisini, güvenilir, iyi yürekli, liberal, sabırlı, uysal, sinirlerini bastırabilen ve sınırsız alçakgönüllülük gösteren biri olarak görmekteydi. Tükürdüğünü yalamak, itilip kakılmak, iğnelenmek ve tüm bunları bir pazarlığın koşulu olarak onaylamak, bir hiç uğruna yapılan tüm bunlara katlanmış olmak, bir insana karşı koyma hakkı veriyordu kesinlikle. Bir de ticaret adamı olduğun için, kapı dışarı edilmek vardı! Sanki, Bellegarde'larla ilişkisinin başlamasından beri ticaretten söz etmemiş, ticareti konu yapmamış, günde elli kez ticaretle ilgili söyleşilere katılmamıştı; sanki, Bellegarde'ların kendisine oyun oynamamış olmaları ihtimalini artırmaya çalışıyordu! Ticaretle uğraşmayı bir kimseye oyun oynamak için uygun bir gerekçe olarak algılayanların, iyi yapılandırılmış sınıf ve onun eften püften olmayan girişimciliği konusunda ne kadar az bilgi sahibi oldukları ortaya çıkar. Newman'ın geçmişte katlanmış olduğu o yük, bu yaralanma anlamında, çok ağır geliyordu; bulutsuz mavilikleri andıran genç kadına biraz önce yapmış olduğu kurla birleştiği için, şimdiki kızgınlığı o kadar aşırıya kaçmıyordu. Artık öfkesi derinleşmiş, öncesine göre gözünü daha çok kin bürümüştü; kendisini kandırılmış, iyi bir insan olarak görüyordu. Madam de Cintré'nin davranışı onu dehşete düşürmüştü; o davranışı anlamakta aciz kalması ya da o davranışın uzantılarının bilincinde olması ona daha çok bağlanmasına neden olmuştu. Onun Katolik olduğu gerçeği Newman'ı asla rahatsız etmemişti; ona göre Katoliklik bir adlandırmadan ibaretti, genç kadının dini duygularının

oluştuğu biçime güvensizlik duymak, Newman açısından Protestanlığın kibirlice savunusu anlamına gelecekti. Katolik topraklarda bu kadar harika beyaz çiçekler açabiliyorsa, o toprak için sağlıksız denemezdi. Bununla birlikte, Katolik olmak ayrı, rahibe olmak ayrıydı açıkçası! Newman'ın tümüyle çağdaş iyimserliğinin bu ışıksız eski dünya ile karşı karşıya gelmesinde trajikomik bir hal vardı. Kendisi için eş, çocukları için anne olarak yaratılmış bir kadının bu hem acıklı hem de gülünç olayda el çabukluğuyla yok edilmesi, insanın gözlerini ovuşturup bakması gereken bir karabasan, bir yanılsama, hileli bir oyun idi. Ancak saatler durumun aksini kanıtlamadan geçiyor, Newman'ı Madam de Cintré'yi ateşli bir biçimde kucaklamasını izleyen duygu yansımalarıyla baş başa bırakıyordu. Onun sözlerini, bakışlarını anımsıyordu; onları irdelemiş, içinden bir gizem çıkarmayı, katlanılabilir bir anlam vermeyi denemişti. Kendisini bir tür din olarak duyumsamakla ne demek istemişti? Aile kurallarının diniydi bu, aman vermez, değersiz annesinin başrahibe olduğu bir din. Kesin olan bir şey varsa o da iyi yürekli olmasının karşılığında ona karşı kaba güç kullanılmış olmasıydı. İyi yürekli olduğu için, bunları örtbas etmeye çalışmıştı, fakat o insanların meydanı boş bulmaları Newman için bardağı taşıran son damla olmuştu.

Aradan yirmi dört saat geçmiş, ertesi gün ilk iş olarak Newman, Fleuréres'e dönüp Madam de Bellgarde ve oğluyla görüşme isteğinde bulunma kararı almıştı. Bunu pratiğe dökmek için zaman harcamadı. Poitiers'de kendisine verilen, küçük, iki tekerlekli faytonla kusursuz bir yolda, en son bilgisini zavallı Valentin'in vermiş olduğu, aklındaki yere doğru hızla ilerliyordu. Valentin o bilgiyle bir şey yapabileceğini söylemişti ve o da, elde bulunmasında yarar var, diye düşünüyordu. O sır, Newman'ın son günlerde ilk kez üzerine düştüğü bir konu değildi. Havada

kalan bir bilgiydi; karanlık ve şaşırtıcı; fakat Newman çaresiz değildi ve korkmuyordu. Valentin'in, onun eline çok güvenli bir sır verdiği söylenemezdi ama güçlü bir koz elde ettiği kesindi. Sırrı tam olarak söylemediyse de, en azından bir ucunu vermişti, diğer ucunu da, şu tuhaf Bayan Bread tutmaktaydı. Bayan Bread, Newman'ın gözünde hep sır saklayan biri olmuştu; saygılı davranışı hoşuna gidiyor ancak, o bilgiyi kendisiyle paylaşacağı konusunda kuşku duyuyordu. Aslında, Bayan Bread'in işin içinde olması onu rahatlatıyordu. Ortaya çıkarılması gereken şeyin yeterince kötü olmayacağı korkusunu yaşıyordu. Daha sonra zihninde Markiz ile oğlunun kol kola girip karşısında dikildikleri canlanınca, kendi kendine bu korkusunun yersiz olduğunu haykırıyordu. İşin özünde kan vardı! Fleuréres'e coşku içinde ulaştı; mantık açısından içi rahattı; bu tehdit karşısında ikisinin de boş bir teneke kutu gibi yuvarlanıp gideceğini düşünüyordu. Önce kaçan tavşanını yakalamalıydı, önce açıklanacak şey açıklanmalıydı; mutluluğu yeniden elde etmeye hakkı yok muydu? Ana oğul, korkudan sevimli kurbanlarını özgür bırakacak ve kaçacak yer arayacaktı, yalnız kalan Madam de Cintré de kuşkusuz kendisine dönecekti. Şans verildiğinde düze çıkacak, ışığa yönelecekti. Nasıl oluyor da, Newman'ın evinin en rahat manastır olabileceğini düşünemiyordu?

Newman, daha önce yaptığı gibi, arabasını handa bırakarak şatoya kadarki kısa yolu yürüdü. Kapıya ulaştığında, garip görünse de kaynağını anlaşılmaz iyi doğasından alan bir duygu Newman'ı esir aldı. Parmaklıklar arasından, yapının zaman içinde rengi solmuş cephesine baktı, bu çiçek adı verilmiş, karanlık, eski evde nasıl bir cinayet işlendiğini merak ederek bir süre orada bekledi. Newman, kendi kendine, içinde yaşanmayacak kadar kötü görünen bu evin yeterince şiddet ve acıya neden olduğunu söylüyordu. Sonra, araştırma yapmak için ne kadar dehşet ve-

rici bir çöp yığını olduğunu düşünmeye başladı. Araştırmacı yönü alçakgönüllülüğe dönüştü ve Newman Bellegarde'lara bir şans daha tanımaya karar verdi. Onların korkularına değil de, adalet duygularına bir kez daha yönelecek, akılcı davranırlarsa halihazırda bildiklerinden daha kötüsünü bilmesine gerek kalmayacaktı. Bildikleri yeterince kötüydü.

Kapıcı, daha önce olduğu gibi, onu aynı açıklıktaki kapı aralığından içeri aldı; Newman, avluyu ve hendek üzerindeki küçük, kaba köprüyü geçti. Daha gelmeden evin kapısı açılmıştı, karşısında, merhametini daha iyi bir olanak için kullanmasını ister gibi, Bayan Bread duruyordu. Kadının yüzünde, her zamanki gibi, ezilmiş deniz kumuna benzer umutsuz, boş bir ifade vardı; koyu renk giysileri daha da kararmış görünüyordu. Newman, onun bu tuhaf ifadesiz duruşunun bir şeyler söylemek istemesinden kaynaklandığını anlamıştı; kadının sesindeki baskılanmış canlılık da onu şaşırtmamıştı. "Bir daha deneyeceğinizi biliyordum, beyefendi. Sizi bekliyordum."

"Sizi gördüğüme sevindim" dedi Newman; "Sizi bir dost olarak görüyorum."

Bayan Bread ona donuk donuk baktı. "Şu anda iyi dileklerde bulunmak boşuna olacak ama size iyi şanslar diliyorum."

"Demek bana nasıl davrandıklarını biliyorsunuz, öyle mi?"

"Ah, bayım" dedi Bayan Bread, ölü bir sesle, "her şeyi biliyorum."

Newman bir an duraksadı. "Her şeyi mi?"

Bayan Bread biraz daha canlı bir bakışla, "En azından, gereğinden çok biliyorum, bayım" dedi.

"Bir insan asla çok şey bilemez. Sizi kutluyorum. Madam de Bellegarde ile oğlunu görmeye geldim. Evdeler mi? Evde yoklarsa, beklerim."

"Hanımım her zaman evdedir" diye yanıtladı Bayan Bread, "Marki de genellikle yanında olur."

"O zaman onlara, ikisinden birine ya da ikisine birden, burada olduğumu ve onları görmek istediğimi söyleyin lütfen."

Bayan Bread duraksayarak, "İzninizi rica edebilir miyim?" dedi.

"Siz asla izin almadınız ve haklı çıktınız" dedi Newman, diplomatik bir nezaketle.

Bayan Bread, kırışık gözkapaklarını, reverans yaparcasına düşürdü; ancak reverans bitmişti ve durum çok ciddiydi. "Onlardan rica etmeye geldiniz, değil mi, bayım?" Belki bilmiyorsunuz, Madam de Cintré bu sabah Paris'e gitti."

"Oh, gitti, demek!" Newman homurdanarak bastonunu yere vurdu.

"Doğru manastıra gitti, Karmelit manastırı diyorlar. Bildiğinizi sanıyordum, bayım. Hanımım ve Marki çok kötü karşıladılar bu kararı. Daha dün gece söyledi onlara."

"Sakladı, demek" diye haykırdı Newman. "Güzel, güzel! Ve onlar da kızgın, öyle mi?"

"Sevinmediler" dedi Bayan Bread. "Hoşnut kalmamış olabilirler. Çok korkunç bir şey olduğunu söylediler, bayım; bana tüm Hıristiyan manastırları arasında Karmelit rahibelerinin en kötüsü olduğunu söylediler. Bunların gerçek insan olmadığını söyleyebilirsiniz, bayım; sizi her şeyden vazgeçirtebilirler, sonsuza dek. Ve Claire'i orada düşünmek! Kimse ağlamasa da, ben ağlarım, bayım."

Newman ona bir an göz attı. "Ağlamamalıyız Bayan Bread; harekete geçmeliyiz. Gidin ve çağırın onları!" dedi ve içeri girmek için davrandı.

Fakat Bayan Bread, onu nazikçe engelledi. "Biraz daha izninizi rica edebilir miyim? Sevgili Valentin'imle son saatlerinde birlikte olduğunuzu duydum. Ne olur onunla

ilgili bir iki söz edin! Zavallı Kont benim gözdem idi; bir yaşına kadar kollarımdan düşmedi; ona konuşmayı ben öğrettim. Kont o kadar güzel konuşurdu ki! Her zaman zavallı, yaşlı Bread'i ile konuşurdu. Büyüdüğü zaman da benimle çok kibar söyleşirdi. Öyle vahşice öldü, işte! Bir şarap tüccarıyla dövüştüğü söyleniyor. Buna inanmıyorum, bayım! Çok acı çekti mi?"

"Siz aklı başında, iyi bir yaşlı kadınsınız, Bayan Bread" dedi Newman. "Benim çocuklarımı da sizin kucağınızda görmeyi umut etmiştim. Belki o da olur" diyerek ona elini uzattı. Bayan Bread onun açık olan avucuna baktı ve ansızın, değişik bir hareketle elini uzattı. Newman, gözlerini ona dikerek, özellikle güçlü bir biçimde tokalaştı. "Valentin ile ilgili her şeyi öğrenmek istiyor musunuz?" dedi.

"Ne yazık ki evet, bayım."

"Size her şeyi anlatabilirim. Buradan dışarı çıkabiliyor musunuz?"

"Şatodan mı, bayım? Gerçekten bilmiyorum. Hiç denemedim."

"Deneyin, o zaman; deneyin. Bu akşam, alacakaranlıkta deneyin. Kilisenin önündeki avludaki küçük tepe üzerinde bulunan eski kalıntıya gelin. Sizi orada bekleyeceğim; size söyleyeceğim çok önemli bir şey var. Sizin yaşınızda bir kadın isterse gelebilir."

Bayan Bread, dudakları aralık, merakla bakındı. "Bu Kont'tan bir haber mi?" diye sordu.

"Evet, Kont'tan, ölüm döşeğinden" dedi Newman.

"O zaman geleceğim. Bir kez olsun, *onun* için, cesur olacağım."

Kadın, Newman'ı, onun önceden bildiği konuk odasına yönlendirdi ve talimatlarını yerine getirmek üzere çekildi. Newman, uzun bir süre bekledi ve sonunda, tam çalmak için zili aradığı sırada, kolunda annesiyle Marki içeri girdi. Newman, akla yatkın olarak, Valentin'in dolaylı yoldan

verdiği karamsar ipuçları sonucu, düşmanlarının aşırı derece belalı göründüklerini kendi kendine saptamıştı. Onlar yaklaşırken, "Artık, bu konuda yanlışlık yok" diyordu kendi kendine. "Bunlar kötücül bir çete; maskelerini iyi kullanıyorlar." Madam de Bellegarde ile oğlunun yüzlerinde, kuşkusuz, aşırı bir huzursuzluk ifadesi seziliyordu; uykusuz bir gece geçirmiş gibi görünüyorlardı. Ayrıca, üzerlerinden atmayı umdukları sıkıntının karşılarına çıktığı o anda, Newman'a uysal bakışlarla bakmaları doğal olmazdı, kuşkusuz. Karşılarında durduğunda, bakışlarını ona öyle odaklamışlardı ki, Newman bir mezar kapağının birden açıldığını, içinden nemli bir karanlığın yayıldığını hissetmişti.

"Gördüğünüz gibi, geri geldim" dedi. "Yeniden denemeye geldim."

"Sizi gördüğümüze sevinir gibi yapmak ya da ziyaretinizin niteliğini sorgulamaz gibi görünmek" dedi M. de Bellegarde, "gülünç olur."

"Ah, nitelikten söz etmeyin" dedi Newman, gülerek, "yoksa, bizimkiler sizinkilerle çatışır! Kendi niteliğimi göz önüne alsaydım, kesinlikle sizi görmeye gelmezdim. Ayrıca, istediğiniz gibi, kısa keseceğim. Madam de Cintré'nin özgür kalması için engelleri kaldırmaya söz verin, ben de, hemen çekip gideyim."

"Sizi görüp görmeme konusunda tereddüt etmiştik" dedi Madam de Bellegarde, "vazgeçmek üzereyken, her zaman olduğu gibi, kibar davranmamız gerektiğini düşündüm ve size, bizim gibi insanların da, bir kez olsun suçluluk duyabileceğini, zayıf yanları olabileceğini bildirmek istedim."

"Siz bir kez zayıflık göstermiş olabilirsiniz, fakat birçok kez de densizlik yapıyorsunuz, madam" diye yanıtladı Newman. "Buraya, karşılıklı konuşmak için gelmedim. Kısacası, buraya şunu söylemeye geldim: Kızınıza, derhal,

evliliğine karşı çıkmadığınızı yazarsanız, gerisini ben getireceğim. Onun bir rahibe olmasını istemezsiniz, bunun ne kadar korkunç olduğunu benden daha iyi bilirsiniz. Bir ticaret adamıyla evlenmesi bundan daha iyidir. Ona vermem için bana, sizin aradan çekildiğinizi, evlenmemize izin verdiğinizi gösteren, imzalı ve mühürlü bir mektup yazın, ben de onu manastıra götürüp kızınızın çıkmasını sağlayayım. Bu sizin için bir şanstır, ben bunlara, uygun ödeme şartları diyorum."

"Biliyorsunuz, biz konuya başka açıdan bakıyoruz. Biz bu koşullara zor diyoruz" dedi Urbain de Bellegarde. Tümü odanın ortasında dimdik ayakta kalmıştı. "Annem, size kızının Bayan Newman olmasındansa, rahibe Catherine olmasını istediğini söyleyecek sanıyorum."

Fakat, yaşlı kadın, üstünlük duygusunun verdiği sakinlikle, hicivli sözleri, kendi adına oğluna bırakıyordu. Kendisi yalnızca tatlı tatlı gülümsüyor, başını sallıyor ve yineliyordu, "Ama bir kez, Bay Newman, bir kez!"

Newman'ın o ana dek gördüğü ve duyduğu başka hiçbir şey, bu hareket ve ona eşlik eden ses tonu kadar, böylesine taş kesilmesine neden olmamıştı. "Sizi herhangi bir şey bunu yazmaya zorlayamaz mı?" diye sordu. "Sizi buna zorlayacak bir şey biliyor musunuz?"

"Beyefendi, acılı ve yas tutan insanlar karşısında kullandığınız bu dil, görgü kurallarını aşıyor."

"Birçok durumda" diye Newman yanıtladı, "Madam de Cintré'nin şu andaki isteklerini kabul etmek açısından zaman değerli olsa da, itirazınızın bir ağırlığı olmuştur. Ancak, söylediklerinizi düşündüm, bugün buraya, yalnız, erkek kardeşinizle sizin çok farklı olduğunuzu düşündüğüm için geldim. İkiniz arasında bir bağlantı göremiyorum. Kardeşiniz sizin yaptıklarınızdan utanıyordu. Orada, yaralı, ölüm döşeğindeyken, zavallı adam sizin davranışla-

rınız nedeniyle benden özür diledi. Annesi için de özür diledi."

Bu sözler, Newman sanki bir yumruk atmış gibi etki yaratmıştı. Madam de Bellegarde ile oğlunun yüzlerine kan hücum etmiş, gözlerini bir çeliğin parlaması gibi karşılıklı kırpıştırmışlardı. Urbain, Newman'ın tam duyamadığı; ancak kulağına, *"Le miserable!"*[52] sözcüğü gibi yankılanan bir şey mırıldanmıştı.

"Yaşayanlara saygı göstermiyorsunuz" dedi Madam de Bellegarde, "hiç olmazsa ölülere saygı gösterin. Saygısızlık yapmayın, benim suçsuz oğluma hakaret etmeyin."

"Ben basit bir gerçekten söz ediyorum" diye açıkladı Newman, "ve bunu bir amaç uğruna söylüyorum. Yineliyorum açıkça. Oğlunuz nefret içindeydi, özür diledi."

Urbain de Bellegarde kaşlarını ürkütücü bir biçimde çatmıştı, Newman onun Valentin'in o andaki görüntüsüne öfkelendiğini düşündü. Şaşkınlık içinde, kardeşine karşı duymuş olduğu azıcık sevgi anlık bir karalamaya dönüşür gibiydi. Ancak, annesi aynı anda yelkenleri suya indirmeye başladı. "Büyük bir yanılgı içindesiniz, bayım" dedi. "Oğlum bazen uçarıdır ama asla terbiyesiz değildir. O adına yakışır bir biçimde öldü."

"Siz onu yanlış anlamışsınız" dedi Marki, ona katılarak, "İmkânsız bir şey ileri sürüyorsunuz!"

"Ah, zavallı Valentin'in özrü benim için önemli değil" dedi Newman. "Benim için, zevk değil, acıklı bir durum. Bu uğursuz olay onun suçu değildi; o beni ya da başkasını asla incitmedi; onurlu bir insandı. Ancak bu sözleri, onun olaylara bakış açısını gösterir."

"Zavallı kardeşimin son anlarında akli dengesini yitirdiğini kanıtlamak istiyorsanız, bu sözlerin ancak bu kötü

52. (Fr.) Sefil. (y.h.n.)

durumda söylenebileceğini düşünürüz zaten. Böyle düşünmelisiniz."

"Akli dengesi tümüyle yerindeydi" dedi Newman, kibarca ama tehlikeli bir inatçılıkla; "onu hiç bu kadar aklı başında ve zeki görmemiştim. Bu kadar bilge ve yetenekli bir kişinin öyle ölmesi korkunç bir şeydi. Kardeşinizi çok sevdiğimi biliyorsunuz. Aklı başında olduğunu gösteren başka kanıtlarım da var" diye sözlerini bitirdi.

Yaşlı Markiz, soylu bir tavırla kendini toparladı. "Bu kadarı fazla!" diye haykırdı. "Sizin masalınızı kabul etmiyoruz, beyefendi; karşı çıkıyoruz. Urbain, kapıyı aç" diyerek, aldırış etmeden, arkasını döndü, oda boyunca hızla yürüdü. Onun yanında yürüyen Marki, kapıyı açık tuttu, Newman tek başına ayakta kaldı.

Newman, annesinin arkasından kapıyı kapatan M. de Bellegarde'a parmağını kaldırarak işaret etti; o da bekledi. Newman, yavaşça, çok sakin ilerledi. İki adam yüz yüze gelmişti. Newman garip bir duygu içindeydi; alaycılığına galabe çalan bir incinmeydi bu. "Bakın" dedi, "bana iyi davranmıyorsunuz; hiç olmazsa, bunu kabul edin."

M. de Bellegarde, onu tepeden tırnağa süzdü, sonra, en kibar, eğitimli sesiyle, "Şahsen sizden tiksiniyorum" dedi.

"Ben de size karşı aynı duygular içindeyim ama kibarlık olsun diye söylemiyorum" dedi Newman. "Sizin enişteniz olmayı çok isterdim, bundan yine vazgeçemem. Bir kez daha denememe izin verin." Bir an bekledi. "Sizin sakladığınız bir sır var, dolapta bir iskelet gömülü." M.de Bellegarde ona sertçe baktı; ama Newman onun gözlerinde bir ihaneti açığa vuran bir şey görememişti. Adamın bakışları her zaman öyle tuhaftı. Newman, yine durdu ve sonra devam etti: "Siz ve anneniz bir suç işlediniz." Bu kez M. de Bellegarde'ın gözleri kesinlikle değişmişti, üflenmiş mumları andıran biçimde titrek görünüyordu. Newman

onun derinden sarsıldığını anlayabiliyordu, fakat Marki'nin kendini kontrol etmesi hayranlık vericiydi.

"Devam edin" dedi M. de Bellegarde.

Newman parmağını kaldırarak havada salladı. "Devam etmeme gerek var mı? Titriyorsunuz."

"Nereden edindiniz bu ilginç bilgiyi, Tanrı aşkına?" diye yavaşça sordu M. de Bellegarde.

"Çok açık konuşacağım" dedi Newman. "Bildiğimden fazlasını bildiğimi ileri sürmeyeceğim. Gizlemek zorunda olduğunuz bir şey yapmışsınız, ortaya çıktığı zaman sizi mahkûm edecek, gurur duyduğunuz adınızı lekeleyecek bir şey. Ne olduğunu bilmiyorum ama ortaya çıkarabilirim. İnadınızı sürdürürseniz, açıklayacağım. Kararınızı değiştirin, kız kardeşinizi rahatlatın, ben de sizi rahat bırakayım. Bu bir pazarlıktır, tamam mı?"

Marki sonunda, huzursuzluğundan, neredeyse, kurtulmuş gibi bakıyordu; yakışıklı yüzündeki buzların çözülmesi, gerektiği gibi yavaş gerçekleşmişti. Ancak, Newman'ın ileri sürdüğü ılımlı sav, giderek baskısını artırmış ve bakışlarını yana çevirmesine neden olmuştu. Bir süre düşüncelere dalarak bekledi.

"Bunu size kardeşim söyledi" dedi, anlamaya çalışarak.

Newman, bir an duraksadı. "Evet, kardeşiniz söyledi."

Marki, hoşlukla gülümsedi, "Size, akli dengesini yitirmiş olduğunu söylememiş miydim?"

"Ortaya çıkaramazsam, akli dengesini yitirmiş demektir. Ortaya çıkarırsam, aklı yerinde demektir."

M. de Bellegarde omuz silkti. "Peki, bayım, nasıl isterseniz; ister çıkarın, ister çıkarmayın."

"Sizi korkutamadım mı?" diye sordu Newman.

"Buna siz karar verin."

"Hayır, karar verecek olan sizsiniz, uygun bir zamanda. İyi düşünün, enine boyuna. Size bir iki saat veriyorum.

Daha fazla süre veremem, Madam de Cintré'yi ne kadar sürede rahibe yapacaklarını nereden bilebiliriz? Bu konuyu annenizle görüşün; korkup korkmadığına karar verin. Onun da, genelde, sizin gibi kolay korkacağına inanmıyorum; ama göreceksiniz. Gidip köyde, handa bekleyeceğim, lütfen, en kısa zamanda, bana bildirin. Bir kâğıt üzerine basit bir *evet* ya da *hayır* yazmanız yeterlidir. Ancak, biliyorsunuz, *evet* durumunda, bu kez, pazarlığınıza bağlı kalmanızı beklerim." Bu sözlerden sonra, Newman kapıyı açarak dışarı çıktı. Marki kıpırdamıyordu; Newman çıkarken, ona yine baktı. "Handa, köyde" diye yineledi. Sonra arkasını dönerek evden çıktı.

Newman yaptıkları sonucunda aşırı coşkuya kapılmıştı; çünkü bin yıllık geçmişi olan bir ailenin onurunu lekelemek kaçınılmaz olarak belirli bir duygu yaratacaktı. Yine de, hana giderek orada iki saat bekleyebildi. Urbain de Bellegarde'ın, bu meydan okumaya karşı sessiz kalabileceği de geçiyordu aklından. Her iki durum da, onun için bir itiraf anlamına gelecekti. En çok sessiz kalmayı, diğer bir deyişle, karşı koymayı bekliyordu. Fakat Newman yaptığı çıkışın, onları, düşündüğü gibi, yere sermesi için dua ediyordu. O sırada, saat üç sularında, bir uşak bir not getirdi; not Urbain de Bellegarde'ın güzel el yazısıyla, aşağıdaki gibi, İngilizce yazılmıştı:

Yarın annemle birlikte Paris'e döneceğimizi size bildirmekten mutluluk duyuyorum. Kız kardeşimi görerek, sizin saygısız ısrarınıza karşı en etkili yanıtı vermesini sağlayacağız.

Henri-Urbain De Bellegarde.

Newman mektubu cebine koyarak hanın salonunda bir aşağı, bir yukarı yürümeye başladı. Son hafta, zamanının

çoğunu bir aşağı, bir yukarı yürümekle geçirmişti. Bayan Bread ile randevusuna gitmeden önce de günbatımına dek Armes de France'ın küçük salonunu arşınlamayı sürdürmüştü. Kalıntıların olduğu tepeye çıkan patikayı bulmak zor olmuştu ama Newman kısa sürede tepeye ulaştı. Şato duvarının yıpranmış kemerinin altından geçti, karalar giymiş yaşlı kadını, alacakaranlık çökerken bulmak için çevresine bakındı. Şato avlusu boştu ama kilise kapısı açıktı. Newman küçük nef'e girdi, daha karanlık bir yer buldu. Sunak üzerinde titreşen iki küçük mum ışığı, sütunlardan birinin yanında oturmakta olan bir kişiyi görmesini sağladı. Biraz daha yakın bir inceleme, alışılmamış biçimde havalı giyinmiş Bayan Bread'i tanımasına yardımcı olmuştu. Yaşlı kadın, abartılı siyah tül fiyonklu, büyük, siyah ipek bir bone takmış, biraz parlak kıvrımları olan eski saten bir giysi giymişti. Durumun önemine uygun olarak gördüğü, en gösterişli giysileriyle görünmek istemişti. Gözlerini yere dikmiş oturmaktaydı, Newman önünden geçerken, ona bakıp ayağa kalktı.

"Katolik misiniz, Bayan Bread?" diye sordu.

"Hayır, bayım; ben iyi bir Anglikan Kilisesi kadınıyım" diye yanıtladı. "Fakat burada dışarıda olduğumdan daha güvendeyim. Daha önce, hiç akşam dışarı çıkmamıştım, bayım."

"Daha güvende olacağız" dedi Newman, "kimsenin bizi duyamayacağı bir yerde." Sonra, şato avlusuna çıkan yola dönerek, kilise yanından kalıntılara giden patikayı izlediler. Yanılmamıştı. Tepeden dolaşarak, bir zamanlar kapı olan duvardaki açıklığa geldiler. Bu açıklıktan geçen Newman, sessiz konuşmaya uygun bir girinti bulmuştu. Büyük bir olasılıkla, başka birçok çift de burada kendini güvende hissetmişti. Tepe aşağı doğru dik eğimliydi, zirvesinde iki üç dağınık kaya parçası vardı. Çökmekte olan akşam ka-

ranlığında, aşağıda uzanan düzlükte, pek de uzakta olmayan şatonun parıldayan birkaç ışığı seçiliyordu. Bayan Bread rehberinin ardından ağır ağı gelmişti, Newman sağlam olduğunu düşündüğü devrilmiş taşlardan birine oturmasını önerdi. Yaşlı kadın, ihtiyatla bu öneriye uydu, Newman da bir diğer taşın üstüne oturdu.

bölüm yirmi iki

"Geldiğiniz için çok teşekkür ederim" dedi Newman. "Umarım başınız belaya girmez."

"Beni özleyeceklerini sanmıyorum. Hanımım bugünlerde beni çevresinde görmekten hoşlanmıyor." Bu sözler, Newman'ın yaşlı kadına olan güvenini artırması açısından, hissedilir bir coşkuyla söylenmişti.

"Bildiğiniz gibi, işin başından bu yana, benim gelecek planlarımla ilgilisiniz" diye yanıtladı Newman. "Benim yanımda oldunuz. İnanın, bu beni mutlu etti. Ve bana ne yaptıklarını bildiğinize göre, artık daha çok benim yanımda olacağındanız kuşkum yok."

"İyi yapmadılar. Bunu söylemeliyim" dedi Bayan Bread. "Fakat zavallı Kontes'i suçlamamalısınız; ona çok baskı yaptılar."

"Ona ne yaptıklarını öğrenmek için bir milyon dolar verebilirim!" diye bağırdı Newman.

Bayan Bread oturmuş, şatonun ışıklarına donuk, yan bakışlarla gözlerini dikmişti. "Onun duygularıyla oynadılar; ne yapacaklarını biliyorlardı. O kırılgan bir yaratıktır. Ona kötü duygular aşıladılar. O çok iyi bir insandır."

"Ah, ona kötü duygular aşıladılar" dedi Newman, yavaşça; ve sonra yineledi: "Ona kötü duygular aşıladılar, ona

kötü duygular aşıladılar." Bu sözler, o anda Newman'a şeytanca bir becerinin canlı bir tanımı olarak göründü.

"O çok iyi bir insan olduğu için vazgeçti, zavallı tatlı kadın!" diye ekledi Bayan Bread.

"Fakat onlara, bana karşı olduğundan daha iyi davrandı" dedi Newman.

"Korkuyordu" dedi Bayan Bread, kendine çok güvenerek; "o her zaman korktu, en azından uzun bir süredir. Asıl sorun burada, bayım. Onun, üzerinde küçük bir leke bulunan, güzel bir şeftaliye benzediğini söyleyebilirim. Siz onu güneşe çıkardınız, bayım, o leke hemen hemen kayboldu. Sonra, onlar yeniden gölgeye aldılar onu, leke yayılmaya başladı. Biz, daha anlamadan, o gitmişti. Zarif bir yaratıktı o."

Madam de Cintré'nin zarafetinin bu özel tanımı, tek başına, Newman'ın yarasını yeniden deşmişti. "Anlıyorum" dedi, o anda; "annesiyle ilgili kötü bir şey biliyordu."

"Hayır, bayım, hiçbir şey bilmiyordu" dedi Bayan Bread. Bakışları şatonun ışıltılı pencerelerine odaklanmıştı, başını çok dik tutuyordu.

"O zaman, tahmin ettiği ya da kuşku duyduğu bir şey vardı."

"Bilmekten korkuyordu" dedi Bayan Bread.

"Ama aslında, siz biliyordunuz" dedi Newman.

Yaşlı kadın, zayıf bakışlarını Newman'a çevirdi, kucağına koyduğu ellerini ovuşturdu. "Sözünüzde durmuyorsunuz, bayım. Buraya, Valentin ile ilgili konuşmak için gelmemi istemiştiniz."

"Ah, Valentin konusunu ne kadar konuşsak, o kadar iyi" dedi Newman. "İstediğim de bu zaten. Söylediğim gibi, son saatinde onunla birlikteydim. Bunun ne anlama geldiğini bilirsiniz; aklı başında, canlı ve zeki idi."

"Ah, o her zaman zeki idi, bayım" dedi Bayan Bread. "Sizin sorununuzu öğrendi mi?"

"Evet, kendisi tahmin etti."

"Bu konuda ne söyledi?"

"Adının aşağılandığını ve bunun ilk kez olmadığını."

"Tanrım, aman Tanrım!" diye mırıldandı Bayan Bread.

"Annesiyle ağabeyinin bir gün kafa kafaya verip, daha da kötü bir iş yaptıklarını da anlattı."

"Bunları dinlemesiniz iyi olurdu, bayım."

"Belki de öyle. Ama dinledim ve unutmuyorum. Şimdi, o yaptıklarının ne olduğunu anlamak istiyorum."

Bayan Bread hafif bir inleme sesi çıkardı. "Ve siz beni bu acayip yere, bunu öğrenmek için getirdiniz!"

"Telaşlanmayın" dedi Newman, "Size karşı bir söz etmeyeceğim. Nasıl isterseniz, ne zaman isterseniz anlatın. Yalnız şunu unutmayın ki, bu, Valentin'in sizden son isteğiydi."

"Öyle mi dedi?"

"Son nefesini verirken, 'Bayan Bread'e bunu ondan rica ettiğimi söyle' dedi" diye yanıtladı Newman.

"Peki, neden size anlatmadı?"

"Ölmekte olan bir insan için çok uzun bir öykü; soluğu tükenmişti. Yalnızca, aldatılmış bir kişi olarak, bunu öğrenmenin benim hakkım olduğunu söyleyebildi."

"Peki, bunun size ne yararı olabilir, bayım?" dedi Bayan Bread.

"Buna ben karar vereceğim. Bay Valentin, yararı olacağına inandığını söyledi, nedeni buydu. En son sizin adınızı verdi."

Bayan Bread, bu açıklamalar karşısında açıkça donup kalmıştı; kenetli ellerini bir aşağı bir yukarı yavaşça salladı. "Kusura bakmayın, bayım" dedi, "izninizle soruyorum, bu söylediklerinizi gerçek mi, acaba? Bunu sormam gerekiyor, öyle değil mi?"

"Bir yanlışlık yok. Tümüyle gerçek; yemin ediyorum. Bay Valentin'in, elinden gelseydi, daha çok şey söyleyecekti."

"Ah, bayım, daha fazlasını da mı biliyordu?"

"Bildiğini düşünmüyor musunuz?"

"Onun ne bildiğini bilemem" dedi Bayan Bread, başını hafifçe sallayarak. "Çok akıllıydı. Bilmediği şeyler konusunda bile sizi bildiğine inandırabilirdi, bilmek istemediği konuları da bilmediğine inandırırdı."

"Ağabeyi konusunda, Marki'nin ona karşı nazik davranmasını sağlayacak bir şey bildiğinden kuşku duyuyorum" diye bir görüş ileri sürdü Newman; "bunu Marki'nin de hissetmesini sağladı. Artık istediği, beni kendi yerine koymak; Marki'nin, bana karşı da öyle hissetmesi için şans vermek istedi bana."

"Tanrım bizi koru!" diye bağırdı, yaşlı kadın, "biz ne kadar kötüyüz!"

"Bilmiyorum" dedi Newman; "bazılarımız kesinlikle kötü. Öfkeliyim, incinmiş durumdayım, acı çekiyorum ama kötü müyüm bilmiyorum. Acımasızca yara aldım. Beni kırdılar, ben de onları kırmak istiyorum. Bunu yadsımıyorum; aksine, sırrınızı bu anlamda kullanmak istediğimi size açıkça söylüyorum."

Bayan Bread soluğunu tutar gibi görünüyordu. "Bunları ifşa edip onları utandırmak istiyorsunuz, değil mi?"

"Onları yere çarpacağım, yere, yere, yere! Yaptıklarının ayaklarına dolanmasını istiyorum; bana yaptıkları gibi, onları küçük düşürmek istiyorum. Beni yüksek bir yere çıkardılar, sonra arkamdan bir dolap çevirdiler ve beni, içinde inleyip dişlerimi gıcırdattığım bu dipsiz uçuruma yuvarladılar! Tüm dostları önünde budala yerine kondum; ama ben onlara daha da kötüsünü yapacağım."

Newman'ın, ilk kez böyle yüksek sesle, ateşli bir konuşma yapma şansı elde ettiği için, daha büyük bir coşkuyla dile getirdiği bu tutkulu söylem, Bayan Bread'in sabit bakan gözlerinde iki kıvılcım çaktırmıştı. "Öfkelenmekte haklı

olduğunuzu sanıyorum, bayım; fakat bu aşağılamanın Madam de Cintré'yi etkileyeceğini de düşünün."

"Madam de Cintré diri diri mezara gömüldü" diye haykırdı Newman. "Onur ya da onursuzluk onun ne işine yarayacak? Şu anda mezarın kapağı kapanmak üzere."

"Evet, çok korkunç bir durum" diye homurdandı, Bayan Bread.

"Tıpkı kardeşi Valentin gibi, bana alan açmak için aradan çekildi. Sanki bilinçli yapılmış gibi."

"Kesinlikle" dedi Bayan Bread. Görünüşe göre, bu düşüncenin gerçek olabilme ihtimali onu etkilemişti. Bir süre konuşmadı; sonra devam etti, "Hanımımı mahkemeye mi vereceksiniz?"

"Mahkeme hanımımı umursamaz" diye yanıtladı Newman. "Bir suç işlemişse, mahkemeye açısından kötü yaşlı bir kadından başka bir şey olamaz."

"Onu asarlar mı, bayım?"

"Ne yaptığına bağlı." Newman ısrarla Bayan Bread'e bakıyordu.

"Bu, aileyi çok fena parçalayacaktır, efendim!"

"Böyle bir ailenin parçalanma zamanı gelmiş demektir!" dedi Newman, gülerek.

"Bu yaşımda ben bu işe karışmasam, olmaz mı efendim!" diye iç çekti Bayan Bread.

"Ah, size ben bakacağım! Gelip benimle yaşayacaksınız. Evimle siz ilgileneceksin, ne isterseniz o olacaksın. Size, ömür boyu emekli maaşı bağlayacağım."

"Saygıdeğer efendim, her şeyi düşünmüşsünüz" diyerek, derin düşüncelere daldı.

Newman, onu bir süre izledi, sonra ansızın, "Oh, Bayan Bread, hanımınızı ne kadar çok seviyorsunuz!"

Kadın hemen ona baktı. "Böyle konuşmanızı istemezdim, efendim. Görevimin hiçbir aşamasında, hanımımı sevdiğimi sanmıyorum. Bunca yıl, kendisine bağlı kalarak

hizmet ettim; ancak Tanrı tanığım olsun, yarın ölecek olsa, bir damla gözyaşı dökmem." Bir an durakladıktan sonra, "Onu sevmemi gerektiren bir neden yok!" diyerek devam etti. "Benim için yaptığı en büyük şey, beni kapı dışarı etmemesidir." Newman, giderek dostunun kesinlikle daha güvenilir olduğuna inanmaktaydı; lüks bir yaşam çökmek üzereydi. Bu arada, Bayan Bread'in konuşması, böylesine özel bir yerde, açık sözlü bir milyonerle, önceden tasarlanmamış bir görüşmenin verdiği ruhsal dinginlik içinde, açılmış, dili çözülmüştü. Newman'ın yapısında olan kurnazlık, oynaması gereken rolün, karşısındakine zaman tanımaktan geçtiğini, ortamın büyüsünün işe yarayacağını öğütlüyordu. Bu nedenle hiçbir şey söylemedi; yalnızca ona sevecenlikle baktı. Bayan Bread zayıf dirseklerini ovuşturarak oturuyordu. En sonunda, "Hanımım bir gün bana çok büyük bir kötülük yaptı" diye sözlerini sürdürdü. "Sinirlendiği zaman, ağza alınmayacak şeyler söyler. Uzun yıllar önceydi ama hiç unutmuyorum. Hiç kimseye bundan söz etmedim; kinimi içimde sakladım. Çok kötü bir duruma düşürülmüştüm ama içimdeki kin benimle yaşlandı. Bir işe yaramadı, fakat ben yaşadıkça, o da yaşadı. Ben ölünce, o da ölecek, daha önce değil!"

"Ne için kin tutuyorsun?" Newman sordu.

Bayan Bread bakışlarını yere indirdi ve duraksadı. "Bir yabancı olsaydım bayım, size söylemekten çekinirdim; düzgün bir İngiliz kadını için bunu anlatmak zordur. Ama birçok yabancı alışkanlık edindiğimi söyleyebilirim. Size anlattığım olay, benim gençliğimle, şu anda göründüğümden çok farklı olduğum bir zamanla ilgili. O zamanlar çok çekiciydim, efendim, inanabilirseniz, çok akıllı bir genç kızdım. Hanımım da daha gençti, merhum Marki de en gencimizdi; demek istediğim, davranışları açısından, efendim; çok canlı; harika bir adamdı. Birçok yabancı gibi

zevkine düşkündü, zevki için, bazen kendi düzeyinin altına inerdi. Hanımım genellikle kıskançtı, inanmazsınız, bayım, beni kıskanma onurunu yaşattı bana. Bir gün, kepimin üzerine kırmızı bir kurdele takmıştım, hanımım üstüme yürüyerek onu çıkarmamı emretti. Beni, kurdeleyi Marki'nin bana bakması için takmakla suçladı. Saygısızlık yaptım mı bilmiyorum, fakat dürüst bir kız olarak konuştum ve açtım ağzımı yumdum gözümü. Kırmızı bir kurdele, gerçekten! Sanki Marki benim kurdeleme bakıyordu! Hanımım, daha sonra benim çok saygılı olduğumu anladı; ama buna inandığını belirten bir söz etmedi. Ama Marki söz etti!" Bayan Bread devam ederek, "Kırmızı kurdeleyi çıkarıp çekmeceme koydum, bugüne kadar da sakladım. Şu anda solmuş durumda; çok soluk pembe ama duruyor. Benim kinim de soldu; kızıllığı gitti; ama içimde duruyor." Bayan Bread siyah saten yeleğinin üstüne eliyle vurdu.

Newman, dostunun belleğinin derinliklerini açığa çıkaran bu anlatıyı ilgiyle dinledi. Kadın, sustuğu zaman ve geçmişe dönük olarak saygıda kusursuz olduğu yönündeki söyleminde kaybolmuş görününce, Newman kestirme yoldan, hedefine ulaşma girişiminde bulundu. "Demek, Madam de Bellegarde kıskançtı; M. de Bellegarde ise, sınıf ayrımı gözetmeden, güzel kadınlara hayrandı. Üzerine fazla gidilmemeli; çünkü onlar sizin kadar düzgün davranışlı olmayabilirdi. Ancak, yıllar sonra, Madam de Bellegard'ı bir suçlu durumuna sokan şey kıskançlık olamazdı, sanıyorum."

Bayan Bread, yorgun bir iç çekti. "Korkunç sözler ediyoruz efendim ama benim için artık bir önemi yok. Sizin bir düşünceniz var ve benim hiçbir isteğim yok. İstediğim, çocuklarımdı, ben öyle söylüyorum onlara; fakat çocuklarımı yitirdim. Onlar öldü artık; her ikisi de; yaşayanları ne yapayım? Evdeki insanlar benim için nedir, ben onların

nesi oluyorum? Hanımım bana karşı çıkıyor, otuz yıldır bana karşı. Şimdiki Marki'ye asla bakmadım fakat Madam de Bellegarde'a gençliğinde, çok yardımım dokunduğu için mutlu olmalıyım. Marki bebekken, ben daha çok gençtim; ona bakmam konusunda bana güvenmediler. Bir de, Marki'nin karısı, kendi hizmetçisi Matmazel Clarisse'e, benimle ilgili görüşlerini sormuştu. Belki bunları duymak istersiniz, efendim."

"Ah, kesinlikle" dedi Newman.

"Okulda çocukların başında mürekkep kurutucusu olarak beklememi istemişti! İşler buraya varınca, ben de hazır olda bekleyemezdim."

"Kesinlikle hayır" dedi Newman. "Devam edin Bayan Bread."

Bununla birlikte, Bayan Bread yine suskun kalmıştı; Newman'ın elinden kollarını kavuşturup beklemekten başka bir şey gelmiyordu. Bayan Bread, sonunda, anılarını sıraya dizebilmiş gibiydi. "Yaşlı bir adam olan merhum Marki hayattayken, büyük oğlu iki yıllık evliydi. Matmazel Claire'in evlendirilmesi o zaman gündeme gelmişti; böyle şeyler konuşulmaktaydı, efendim. Marki'nin sağlığı kötüydü; çok yıpranmıştı. Hanımım, Claire'e koca olarak, hiçbir geçerli neden düşünemediğim, M.de Cintré'yi bulmuştu. Fakat, bunun çok iyi bildiğim, beni aşan nedenleri vardı, onları anlamak için bu dünyada önemli bir yeriniz olmalı. Yaşlı M. de Cintré'nin önemli bir yeri vardı, hanımım onu kendisi kadar iyi, yani, yüksekte görüyordu. Bay Urbain, her zaman olduğu gibi annesinin yanındaydı. Buradaki sorun, bence, öteki beyefendilerin tümünün çok çeyiz istemesi, hanımımın ise buna yanaşmamasıydı. Ancak M. de Cintré beğenilmişti. Tanrı ona zayıf bir nokta vermişti, tek bir zayıf nokta. Doğuştan soyluydu, reveransları ve konuşması kuşkusuz çok görkemliydi; başka da bir şeyi yoktu. Görmediğim fakat duyduğum komedyenlere

benziyordu. Yüzünü boyadığını biliyorum. Her yanını boyuyordu; ona asla ısınamamıştım! Yaşlı Marki bu adamı onaylamamış, Matmazel Claire'in böyle biriyle evlenmesindense, hiç evlenmemesinin daha iyi olacağını söylemişti. Hanımımla birlikte büyük bir rezalet çıkarmışlardı; sesleri hizmetçilerin odasına kadar geliyordu. İşin gerçeği bu ilk kavgaları değildi. Birbirlerini seven bir çift değildiler ama fazla da tartışmazlardı; çünkü iş konuşmaya gelince, ikisi de tartışmaya değmeyeceğini düşünüyordu, bence. Uzunca bir süre önce, hanımım kıskançlığı bıraktı, duruma kayıtsız kalmaya başladı. Bu anlamda uyum sağlıyorlardı. Marki çok uysaldı; çok beyefendiydi. Yılda bir kez çok öfkelenir ve bu çok kötü olurdu. Sonrasında, her zaman yatağa düşerdi. Sözünü ettiğim zaman da, her zamanki gibi yatağa düşmüş, fakat bir daha kalkamamıştı. Korkarım, zavallı adam içkiyi fazla kaçırdığı için öyle olmuştu; yaşlanınca bunların çoğu böyle mi oluyor, efendim? Hanımım ve Bay Urbain sessiz kaldılar ama hanımımın M. de Cintré'ye bir mektup yazdığını biliyorum. Bunun üzerine, Marki daha da kötüleşti, doktorlar ondan ümidi kesti. Hanımım da kesti, doğruyu söylemek gerekirse, sevinerek kesti umudunu. Yaşlı adam aradan bir çekilse, kızına istediğini yaptırabilecekti; sonunda, zavallı suçsuz çocuğumun M. de Cintré'ye bırakılması işini de becerdi. Matmazelin o günlerde, nasıl olduğunu bilemezsiniz, efendim; Fransa'nın en tatlı genciydi; bir kuzu kasabın yapacaklarından nasıl bihaberse, onun da çevresinde olup bitenlerden haberi yoktu. Marki'ye ben bakıyordum, her zaman odasındaydım. Sonbahardı, burada Fleuréres'deydim. Paris'ten bir doktor geldi, iki üç hafta evde kaldı. Sonra, iki kişi daha geldi, hastalığa tanı konuldu; o iki kişi Marki'nin kurtarılamayacağını ileri sürdü. Sonra ücretlerini alarak gittiler; ancak ilk gelen doktor kaldı ve yapacağını yaptı. Marki, ölmeyeceğini, ölmek istemediğini

haykırıyor, yaşayıp kızına bakacağını söylüyordu. Matmazel Claire ile Vikont, biliyorsunuz, Bay Valentin, ikisi de evdeydi. Doktor gördüğüm kadarıyla akıllı bir adamdı, Marki'nin iyileşebileceğine inanıyordu bence. Doktor ve ben ona çok iyi bakıyorduk, bir gün, hanımım neredeyse yas ilan ederken, hastamız birden iyileşmeye başladı. Doktorun, tehlikeyi atlattığını ilan etmesine kadar, giderek iyileşti. Onu ölümün eşiğine getiren şey, karnındaki korkunç ağrı nöbetleriydi. Ama ağrıları yavaşça geçmiş, zavallı Marki şakalar yapmaya başlamıştı. Doktor, ona büyük rahatlık veren bir şey bulmuştu: Şömine rafında büyük bir şişe içinde tuttuğumuz beyaz bir ilaç. Marki'ye cam bir tüp ile veriyordum; ona, her zaman, iyi geliyordu. Sonra, doktor bana, Marki kendini kötü hissettiğinde o karışımdan vermeye devam etmemi söyleyerek, gitmişti. Daha sonra, Poitiers'den kısa boylu bir doktor her gün gelmeye başladı. Evde, hanımım, zavallı kocası ve üç çocuğu ile kalıyorduk. Genç Madam de Bellegarde, küçük kızıyla annesine gitmişti. Onun çok canlı bir kadın olduğunu bilirsiniz, hizmetçisi bana onun, ölüm döşeğindeki insanların olduğu yerde bulunmak istemediğini söylemişti." Bayan Bread biraz durduktan sonra, yine aynı sessiz tutarlılıkla devam etti. "Sanırım, tahmin etmişsinizdir, efendim, Marki iyileşmeye başlayınca, hanımım düş kırıklığına uğramıştı." Yine durdu ve karanlık çökerken daha da beyazlaşan yüzünü Newman'a doğru eğdi.

Newman, büyük bir istekle, Valentin de Bellegarde'ın son sözlerini duymak için eğildiği andan bile daha büyük bir istekle, dinliyordu. Yaşlı dostu ona baktıkça, bir kâse sütün zevkini çıkarmakta olan bir sokak kedisi geliyordu gözünün önüne. Kazandığı zafer, ölçülü ve yerinde olsa da, uzun süre göz ardı edildiğinden, coşkusunu yitirmekteydi. Kadın sözlerini sürdürdü yine. "Bir gece geç bir saatte, batı kulesindeki kırmızı odasında Marki'nin yanın-

da oturuyordum. Şikâyeti vardı, ona doktorun verdiği dozda, bir kaşık ilaç verdim. Hanımım akşamın erken saatlerinden beri oradaydı, bir saatten fazla kocasının yanında oturdu. Sonra, dışarı çıktı ve ben yalnız kaldım. Gece yarısından sonra yine geldi, büyük oğlu da yanındaydı. Yatağına gidip, Marki'ye baktılar, hanımım elini tuttu. Sonra bana bakarak, Marki'nin o kadar iyi olmadığını söyledi; Marki'nin hiçbir şey söylemeden ona sertçe bakarak yatışını anımsıyorum. Yatağın üstündeki perdeler arasındaki büyük açıklıktan, yaşlı adamın beyaz yüzünü görebiliyordum. Çok kötü göründüğünü sanmıyordum; hanımım bana gidip yatmamı söyledi, kendisi bir süre daha orada kalacaktı. Marki benim gittiğimi görünce, bir homurtu sesi çıkardı, kendisini bırakmamamı istedi; fakat Bay Urbain kapıyı açarak çıkmamı işaret etti. Şimdiki Marki'nin emir verirken ne denli gururlu olduğunu belki görmüşsünüzdür; ben emirlere uymak zorundaydım. Odama gittim, fakat kolay olmadı; neden olduğunu size söyleyemiyorum. Üzerimi değişmedim; orada oturup bekledim ve dinledim. Doğal olarak, zavallı beyefendinin karısı ve oğluyla huzur içinde olacağını düşünüyordum. Siz olsaydınız, bu durumda, ne söylerdiniz, bayım? Marki'nin inleyişini duymayı bekler gibiydim. Kulak verdim ama hiçbir şey duymadım. Çok sessiz bir geceydi; o kadar sessiz bir gece yaşamamıştım. Sonunda o sessizlik beni korkuttu, odamdan çıkıp yavaşça, merdivenlerden aşağı indim. Marki'nin odasının dışındaki bekleme odasında Bay Urbain'i bir aşağı bir yukarı yürürken gördüm. Bana ne istediğimi sordu, ben de hanımıma yardımcı olmak için geldiğimi söyledim. Bana kendisinin yardımcı olabileceğini söyledi ve yatmaya gitmemi emretti; arkamı dönmek istemedim, orada öylece dururken, oda kapısı açıldı ve hanımım dışarı çıktı. Yüzünün çok solgun olduğunu gördüm; çok tuhaftı. Bir an için Kont'a ve bana baktı, sonra

kollarını Kont'a uzattı. Kont onun yanına gitti, hanımım onun üzerine kapandı ve yüzünü sakladı. Ben derhal, yanından geçerek, odaya girip Marki'nin yatağına gittim. Marki bir ceset gibi bembeyaz, gözleri kapalı yatıyordu. Elini tuttum, onunla konuştum, bana bir ölü gibi göründü. Arkama döndüğümde, hanımım ve Urbain oradaydı. 'Zavallı Bread'im' dedi hanımım, 'M. le Marki gitti' dedi. Bay Urbain yatağın kenarında diz çökerek yavaşça, 'Babacığım, babacığım' dedi. Durum çok tuhaftı, hanımıma ne olduğunu, neden beni çağırmadığını sordum. Hiçbir şey olmadığını, Marki ile birlikte sessizce oturduklarını söyledi. Gözlerini kapamış, uykuya dalmış olabileceğini, uyuduğunu, ne kadar uyuduğunu bilemediğini söyledi. Kont'a, 'Baban öldü oğlum, öldü" dedi. Bay Urbain, Poitiers'den derhal doktorun getirilmesi gerektiğini, kendisinin bu işi üstleneceğini söyledi. Babasının ölü yüzünü, sonra annesini öptü ve çıkıp gitti. Hanımımla ben yatağın başında duruyorduk. Zavallı Marki'ye baktığımda, bana ölmüş gibi değil, bayılmış gibi görünmüştü. Sonra, hanımım, 'Sevgili Bread'im o öldü, o öldü' diye yineledi ve ben de, 'Evet, efendim, öldü, kuşkusuz' dedim. İnandığım bir şeyin tam aksini söylemiştim; düşüncem öyleydi. Sonra hanımım, doktoru beklememiz gerektiğini söyledi, orada oturup bekledik. Uzun bir zaman geçmişti; zavallı Marki ne kıpırdamış ne de bir değişiklik göstermişti. 'Daha önce bir ölüm görmüştüm, efendim' dedi hanımım, 'aynı böyleydi.' Evet, efendim' dedim ve düşünmeye devam ettim. Gece ilerliyor, Kont geri dönmüyordu, hanımım korkmaya başlamıştı. Bir kazaya uğramasından ya da yolunun haydutlarca kesilmiş olmasından korkuyordu. Sonunda, öylesine huzursuz oldu ki, aşağıya avluya inip oğlunun dönüşünü beklemeye karar verdi. Ben tek başıma orada bekliyordum, Marki'de asla bir kıpırdanma yoktu."

Bayan Bread yine durmuştu; o aşamada, en sanatkâr palavracılar bile ondan daha etkili olamazdı. Newman bir roman sayfasını çevirir gibi bir hareket yaptı. "Demek, adam ölmüştü!" diye haykırdı.

"Marki üç gün sonra mezarına konuldu" dedi Bayan Bread, anlamlı bir biçimde. "O arada evin ön kısmına giderek dışarıya, avluya baktım, çok geçmeden Bay Urbain'in tek başına, atıyla geldiğini gördüm. Annesiyle üst kata çıkmasını bekledim, fakat aşağıda kaldılar, ben de Marki'nin yanına döndüm. Yatağına giderek ışığı ona doğru tuttum, o anda nasıl oldu da şamdanı elimden düşürmedim şaşıyorum. Marki'nin gözleri açıktı, fal taşı gibi açıktı! Bana bakıyorlardı. Yanında diz çöktüm, ellerini tuttum, o telaşla, canlı mı yoksa ölü mü olduğunu yalvararak sordum. Uzun bir süredir bana bakıyordu, kulağımı yaklaştırmamı işaret etti: 'Ben ölüyüm' dedi, 'ben ölüyüm. Beni Markiz öldürdü.' Titremeye başlamıştım; onu anlamamıştım. Hem bir insan, hem de bir ceset gibi görünüyordu, düşünebiliyor musunuz, bayım? 'Ama iyileşeceksiniz, efendim' dedim. Sonra, yine fısıldadı, sesi gittikçe zayıflamıştı; 'Dünyada iyileşmeyeceğim. O kadının kocası olmayacağım artık.' Ve sonra, daha da konuştu; Markiz'in kendisini öldürdüğünü söyledi. Ona ne yaptığını sordum, fakat yalnızca, 'Cinayet, cinayet. Kızımı da öldürecek' diye yanıtladı. 'Zavallı mutsuz çocuğum' dedi. Bana bunu önlemem için yalvararak, ölmekte olduğunu, bir ölü olduğunu söyledi. Kıpırdamaktan ve onu bırakmaktan korkuyordum; ben de ölü gibiydim. Ansızın, benden bir kalem getirip bir şey yazmamı istedi, o anda bir kalem bulamayacağımı söyledim. Kendisi yazarken onu yatağında dik tutmamı istedi, ona asla böyle bir şey yapmaması gerektiğini söyledim. Ancak bir tür korku ona güç vermiş gibiydi. Odada bir kalemle bir parça kâğıt ve bir kitap buldum, kâğıdı kitabın üzerine koyarak kalemi eline verdim, mumu da yaklaştırdım. Tüm bunlar

size çok tuhaf gelebilir, efendim; çok tuhaftı zaten. İşin en tuhaf yanı, ölmek üzere olduğuna inanmama karşın, onun yazı yazmasına yardım etmekte istekli olmamdı. Yatağa oturup kolumu ona dolayarak belini doğrulttum. Çok güçlü hissediyordum, onu kaldırıp taşıyabilirdim de. Yazı yazması şaşılacak bir şeydi ama kocaman harflerle yazıyordu; kâğıdın bir yüzünü doldurmuştu. Uzunca bir süre geçti; üç dört dakika sanıyorum. Sürekli inliyordu. Sonra, bittiğini söyledi, ben de onu yine yastığına yatırdım, kâğıdı bana verdi, katlayıp saklamamı ve bu konuyla ilgilenecek olan kişilere vermemi istedi. 'Kimleri kastediyorsunuz?' diye sordum, ancak, yanıt olarak, yalnızca homurdandı; konuşamayacak kadar bitkindi. Birkaç dakika sonra, gidip şömine rafındaki şişeye bakmamı istedi. O şişeyi biliyordum; midesine iyi gelen ilacın olduğu şişeydi. Gidip baktım, şişe boştu. Döndüğümde, gözleri açık bana bakıyordu; sonra gözlerini kapadı, bir daha da konuşmadı. Kâğıdı elbisemin altına gizledim; yazmayı bilmem ama okumam iyidir, buna rağmen kâğıda bakmadım, efendim. Yatağın kenarına oturdum; hanımım ile Kont yarım saat kadar sonra gelmişlerdi. Marki, tıpkı evden ayrıldığındaki gibi görünüyordu, hiçbir şey konuşmadım. Bay Urbain, doktorun bir doğum için çağrıldığını, ama Fleuréres'e gelmek üzere derhal yola çıkacağına söz verdiğini söyledi. Yarım saat sonra doktor geldi, Marki'yi muayene eder etmez, haberin yanlış olduğunu söyledi. Zavallı adam çok bitkindi, fakat yaşıyordu. Doktor bunu söyleyince, birbirlerine bakıyorlar mı diye hanımım ile Marki'yi izledim ama bakmıyorlardı bile. Doktor, ölmesi için bir neden olmadığını, durumunun iyiye gitmekte olduğunu söyledi. Sonra, onu iyi bir durumda bıraktığını söyleyip nasıl olup da böylesine kötüleştiğini öğrenmek istedi. Hanımım ona da Bay Urbain ile bana anlattığı küçük masalı anlattı; doktor ona baktı, bir şey söylemedi. Ertesi

gün şatoda kaldı ve Marki'nin yanından pek ayrılmadı. Ben her zaman oradaydım. Matmazel ile Valentin de gelip babalarını gördüler; ancak durumunda bir değişiklik olmadı. Tuhaf, ölümcül bir uyku durumuydu. Hanımım, sürekli ortalıkta dolaşıyordu, yüzü kocasınınki kadar beyazdı, buyrukları ya da istekleri yerine getirilmediği zamanlarda tanık olduğum gibi, mağrur görünüyordu. Sanki, zavallı Marki ona karşı gelmiş gibiydi; bu tutumu kendisinden korkmama neden oluyordu. Poitiers'den gelen doktor, gün boyu Marki'ye bakıyordu ve söylediğim gibi, Paris'ten gelen, o sırada Fleuréres'de kalmakta olan diğer doktoru bekliyorduk. Ona sabah erkenden telgraf gönderilmişti, doktor akşam gelmiş, Poitiers'den gelen doktorla birlikte bir süre, dışarıda beklemişti. Sonra, birlikte Marki'yi görmek için odaya girdiler. Ben ve Urbain Marki'nin yanındaydık. Hanımım Paris'ten gelen doktoru karşılamak için bekledi ama doktorla birlikte odaya girmedi. Doktor Marki'nin başucuna oturdu; eli bileğinin üzerindeydi, şimdi gibi aklımda; Bay Urbain elindeki küçük gözlükle onu izliyordu. 'Eminim, şimdi daha iyi' dedi Poitiers'den gelen ufak tefek doktor; 'kendine geleceğinden eminim.' Bu sözlerden kısa bir an sonra, Marki, uyanır gibi, gözlerini açtı, ayrı ayrı bizlere baktı. Belli belirsiz bana baktığını gördüm. Aynı anda, hanımım, ayakuçlarına basarak içeri girdi; yatağa yaklaşıp başını benimle Kont arasına soktu. Marki onu gördü, müthiş bir inleme tutturdu. Anlayamadığımız bir şey söyledi, bir spazm geçirir gibi oldu. Tüm bedeni sarsıldı, gözlerini kapadı, doktor sıçradı ve hanımıma sarıldı, öyle, sıkıca tuttu. Marki kesin olarak ölmüştü! Bu kez, öldüğünü bilenler yanındaydı."

Newman, yıldızların aydınlığında, büyük bir cinayetin çok önemli bir kanıtını okumakta olduğu duygusu içindeydi. "Peki, kâğıt? O kâğıt!" dedi, coşkuyla. "Kâğıtta ne yazılıydı?"

"Size söyleyemiyorum, efendim" diye yanıtladı Bayan Bread. "Fransızcaydı, okuyamadım."

"Peki, kimse okuyamadı mı?"

"Hiç kimseye sormadım ki."

"Onu kimse görmedi mi?"

"İlk gören siz olabilirsiniz."

Newman, yaşlı kadının elini kendi ellerinin arasına alıp bastırarak sıktı. "Bu kadar bilgi için çok teşekkür ederim" diye haykırdı. "İlk ben olmak istiyorum, kimsenin değil, yalnızca benim olmasını istiyorum! Siz Avrupa'nın en akıllı kadınısın. O kâğıdı ne yaptınız?" Bu bilgi Newman'ı olağanüstü güçlendirmişti.

"Onu hemen bana verin!"

Bayan Bread gözle görülür bir soylu tavırla ayağa kalktı. "Bu o kadar kolay değil, efendim. Kâğıdı istiyorsanız, beklemelisiniz."

Newman, "Ama beklemek korkunç bir şey, biliyorsunuz" diye ısrar etti.

"Kuşkusuz. Ben bekledim; yıllarca, bugüne dek bekledim" dedi Bayan Bread.

"Çok doğru. Benim için beklemişsiniz. Bunu unutmayacağım. Nasıl oldu da, M. de Bellegarde'ın dediği gibi, o kâğıdı kimseye göstermediniz?"

"Kime gösterebilirdim ki?" diye yanıtladı Bayan Bread, hüzünle. "Böyle bir şeyi bilip onu düşünerek, geceler boyu uyanık kalmak kolay olmadı. Aradan altı ay geçtikten sonra, Matmazel'i o uğursuz adamla evlendirdiklerinde, kâğıdı ortaya çıkarmak üzereydim. Kâğıtla bir şeyler yapmayı bir görev olarak düşünmüştüm; ama yine de çok korkuyordum. Orada ne yazdığını, yazılanların ne kadar kötü olabileceğini bilmiyordum, ayrıca güvenip sorabileceğim kimse de yoktu. O küçük tatlı kızcağızın, babasının, eğer yazdıysa, annesine öyle utanç verici şeyler yazmış olduğunu bilmesi acımasız bir iyilik olacak gibi göründü bana. Kocasıyla

yaşayacağı bir mutsuzluk, böylesi bir mutsuzluğa yeğdi. O ve ağabeyi Valentin için sessiz kaldım. Sessiz diyorum ancak, bu benim için çok yorucu bir sessizlikti. Beni çok kaygılandırdı, tümüyle değiştim. Diğerleri için ağzımı sıkı tuttum, bugüne kadar, benimle Marki arasında ne geçtiğini hiç kimse bilmiyor."

"Ama ortada kuşkular vardı" dedi Newman. "Valentin o düşüncelere nasıl kapılmış?"

"Poitiers'den gelen doktor, durumdan hoşnut kalmadı, önemli bir konuşma yaptı. Zeki bir Fransız'dı, her gün arka arkaya eve geldiği için, hissettirdiğinden daha çok şey bildiğini düşünüyorum. Aslında, zavallı Marki'nin, hanımımla göz göze gelir gelmez ölmesi herkes için en şaşırtıcı oldu. Paris'ten gelen doktor, çok daha yatıştırıcıydı, ötekini hemen susturdu. Bununla birlikte, yapabildiği tek şey, Valentin ile Matmazel'in bir şeyler duymasını sağlamak olmuştu; babalarının ölümünde doğal olmayan bir şey olduğunu sezmişlerdi. Kuşkusuz, annelerini suçlayamazlardı, benim de ağzımı bıçak açmıyordu. Bay Valentin, bazen, bir şey sormayı düşünürcesine gözleri parıldayarak bakardı bana. Konuşacak diye ödüm kopardı, başımı çevirip işime bakardım. Ona söyleseydim, kesinlikle, daha sonra benden nefret edecekti; ben de doğduğuma pişman olacaktım. Bir gün, yanına, büyük bir yüreklilikle giderek, tıpkı çocukken olduğu gibi, onu öptüm. 'Bu kadar kederlenmenize gerek yok, efendim, zavallı yaşlı Bread'inize inanın. Sizin gibi, yiğit, yakışıklı, genç bir adamın üzülecek bir şeyi olamaz' dedim. Sanırım, beni anlamıştı; işi örtbas etmek istediğimi anlamıştı; kendince bir karar verdi. Tıpkı benim anlatılmamış öyküm gibi, o da, aklındaki sorulmamış soruyla yaşadı; ikimiz de, bu büyük yuvanın onurunun yara almasından korkuyorduk. Matmazel için de durum aynıydı. Ne olduğunu bilmiyordu; bilmeyecekti. Hanımım ve Bay Urbain bana hiç soru sormadılar; çünkü ortada bir

neden yoktu. Bir fare kadar sessiz kaldım. Ben daha genç-ken, hanımım beni cilveli olarak görüyordu, şimdi ise bir budala olarak görüyor. Ben nasıl herhangi bir düşünceye sahip olabilirim ki?"

"Poitiers'den gelen doktorun bir şeyler söylediğini anlatmıştın" dedi Newman. "Kimse onu dinlemedi mi?"

"O konuda bir şey duymadım, efendim. Bu yabancı ülkelerde skandallardan çok konuşulur, siz de duymuş olabilirsiniz. Madam de Bellegarde sözkonusu olunca, sanıyorum, başlarını iki yana sallıyorlar. Ne söyleyebilirler ki? Marki hastaydı ve öldü; herkes gibi onun da ölmeye hakkı vardı. Doktor spazm olmadığını söyleyemez ki. Bir sonraki yıl, doktor eski yerinden ayrılarak Bordeaux'da bir muayene satın aldı, çıkan dedikodular da sona erdi. Hanımım ile ilgili, insanların kulak asacağı türden fazlaca dedikodu çıkmış olduğunu düşünmüyorum. Hanımım, o denli saygıdeğerdir."

Newman bu son saptamayı duyunca kocaman bir kahkaha atmıştı. Bayan Bread, oturmakta oldukları yerden kalkmaya davrandı, Newman ona, duvardaki açıklıktan geçerek eve giden patikaya yönelmesi için yardım etti. "Evet" dedi Newman, "hanımımım saygıdeğerliğine diyecek yok; ama büyük bir çatırdama olacak!" Kilisenin önündeki açık alana geldiler, orada bir süre bekleyerek, daha iyi dost olmuşlar gibi birbirlerine baktılar; iki cana yakın suikastçıya benziyorlardı. "Peki, neydi o" dedi Newman, "kocasına ne yapmıştı? Onu bıçaklamamış, zehirlememişti."

"Bilmiyorum, efendim; böyle bir şey kimse görmedi."

"Kuşkusuz, Urbain dışında. Onun odadan çıkarak, bir aşağı bir yukarı yürümekte olduğunu söylemiştin. Belki de anahtar deliğinden içeri baktı. Ama hayır; sanırım, annesiyle birlikte daha güvenli olurdu."

"Bunları düşünmüş olduğuma inanabilirsiniz" dedi Bayan Bread. Hanımımın, Marki'ye elleriyle dokunmadı-

ğına eminim. Adamın üzerinde hiçbir şey görmedim. Ama şöyle olduğuna inanıyorum: Ağrı nöbetlerinden biriyle boğuşuyordu, karısından ilacını istedi. Kocasına vermek yerine, ilacı alıp onun gözü ününde yere döktü. O zaman, kocası, onun ne demek istediğini anlamış ve çaresiz, zayıf adam dehşete düşmüştü. 'Beni öldürmek istiyorsun' dedi. Hanımım, 'Evet, M. de Bellegarde seni öldürmek istiyorum' diye yanıtladı ve yanına oturarak gözlerini ona dikti. Hanımımın gözlerini bilirsiniz, efendim; kocasını onlarla öldürdü; gözlerinin içinde korkunç bir irade vardı. Çiçeklere düşmüş kırağı gibiydi."

"Siz çok akıllı bir kadınsınız; büyük bir yüreklilik gösterdiniz" dedi Newman. "Bu yardımlara sizi en iyi koşullarda, kâhya yaparak karşılık vereceğim."

Tepeden aşağı inmeye başladılar, Bayan Bread patikaya ulaşıncaya dek konuşmadı. Newman, yanında, ağır adımlarla yürüyor, başını havaya kaldırarak tüm yıldızları gözlüyordu; Samanyolu'nu bir intikam yolu gibi izliyordu. "O konuda, ciddi misiniz, efendim?" diye, yavaşça sordu Bayan Bread.

"Benimle çalışmak konusunda mı? Kuşkusuz, sizinle ömrünün sonuna kadar ilgileneceğim. Artık o insanlarla bir arada yaşayamazsınız. Bundan sonra, böyle bir şey yapmamalısınız. Bana kâğıdı verin ve oradan taşının."

"Bu yaşımda, yeni bir yere taşınmak bana döneklik gibi geliyor" diye bir yorum yaptı, Bayan Bread karamsarlıkla. "Ama o evi tepe taklak edecekseniz, dışarıda kalmayı, tercih ederim."

"Ah" dedi Newman, seçenek sıkıntısı yaşamayan, neşeli bir adamın ses tonuyla. "Kastettiğin buysa, polis çağıracağımı sanmıyorum. Madam de Bellegarde ne yapmış olursa olsun korkarım yasalar onu bağlamaz. Ama bu benim işime gelir; o zaman, tümüyle benim elime düşer!"

Büyük bonesinin yuvarlak kenarının ucundan bakarak, "Siz çok güçlü ve cesur bir beyefendisiniz, bayım" diye mırıldandı Bayan Bread.

Newman, sırtını şatoya doğru dönerek yürüdü; karartmaz zamanı Fleuéres'in çalışkan köylülerini evlerine hapsetmişti, sokaklar karanlık ve boştu. Bayan Bread ona mektubu yarım saat sonra getirme sözü vermişti. İçeriye büyük kapıdan girmek istemedi; şatoya, kendisinde anahtarı olan arka kapıdan girebilmek için duvar kenarından dolaştılar. Newman, verilen karara göre, onun değerli belgesiyle dönmesini duvarın arkasında bekleyecekti.

Bayan Bread içeriye girdi, loş patikada yarım saatlik bekleyiş, Newman'a çok uzun gelmişti. Düşünecek çok şey vardı. En sonunda, duvardaki kapı açıldı, Bayan Bread bir eliyle kapı mandalını, diğer eliyle de, katlanmış, küçük, beyaz bir kâğıt parçasını tutmuş orada duruyordu. Kâğıt bir anda, Newman'ın eline geçmiş, yelek cebine girivermişti bile. "Paris'e gelip beni görün" dedi Newman; "biliyorsunuz sizin için bir gelecek oluşturmalıyız; zavallı M. de Bellegarde'ın yazdığı Fransızca yazıyı sizin için çevireceğim." M. Nioche'nin verdiği Fransızca derslere hiç bu kadar teşekkür borçlu hissetmemişti kendini.

Bayan Bread, kâğıdın gözden kayboluşunu donuk gözleriyle izledi, ağır bir ah çekti. "Evet, efendim, benden alacağınızı aldınız, sanırım almayı da sürdüreceksiniz. Artık bana bakmanız gerekiyor. Siz çok inatçı bir beyefendisiniz."

"Ben aşırı derecede sabırsız bir beyefendiyim!" dedi Newman ve hoşça kal diyerek, hızla hanın yolunu tuttu. Poitiers'e geri dönmek için, arabasının hazırlanmasını emrettikten sonra hanın müşterek salonuna açılan kapıyı kapattı, şömine rafında duran tek lambanın yanına gitti. Cebinden kâğıdı çıkararak çabucak açtı. Kâğıt, önce lambanın zayıf ışığında, belirli belirsiz kurşunkalem karala-

malarıyla dolu görünmüştü. Fakat, Newman'ın ateşli merakı, titrek yazılardan bir anlam çıkarmıştı. Yazıların İngilizcesi şöyleydi:

Karım beni öldürmeye kalkıştı ve bunu başardı; ölüyorum, korkunç bir biçimde ölüyorum. Bunu, sevgili kızımı M. de Cintré ile evlendirmek için yapıyor. Buna bütün kalbimle karşı çıkıyor, yasaklıyorum. Doktorlara, Bayan B'ye sorun. Burada, bu gece, benimle yalnızdı; bana saldırdı ve ölümüme neden oldu. Bu bir cinayettir, cinayet diye bir şey varsa, budur. Doktorlara sorun.

Henri-Urbain De Bellegarde

bölüm yirmi üç

Newman Bayan Bread ile görüşmesinden iki gün sonra Paris'e döndü. Sabahı, Poitiers'de, cep defterinin arasına koyduğu, o küçük belgeyi evirip çevirip okumakla, duruma göre ne yapacağını, nasıl yapacağını düşünmekle geçirdi. Poitiers'in eğlenceli bir yer olduğunu söyleyemezdi; ama ona gün çabuk geçti gibi gelmişti. Daha önce bir kez Boulevard Haussmann'da kaldığı için, Rue de l'Université boyunca yürüdü, Markiz'in gelip gelmediğini öğrenmek için, Madame de Bellegarde'ın hizmetçisine sorular sordu. Hizmetçi önceki gün M. le Marki ile birlikte geldiklerini, evde olduklarını, içeri girmek isteyip istemediğini sordu. O, bu sözleri söylerken, Hôtel de Bellegarde'ın kapı üstündeki loş odasından beyaz yüzlü, küçük, yaşlı kadın aşağıya hain bir gülümsemeyle bakıyordu; o gülümseme Newman için, "Cesaretin varsa içeri gir!" anlamına gelir gibiydi. Kadın, kuşkusuz, ailenin bilinen tarihiyle bütünleşmiş, evin nabzını tutabileceği bir yere konuşlanmıştı. Newman, bir süre, bıyığını büküp ona bakarak bekledi, sonra ansızın arkasını döndü. Fakat, bunu korktuğu için yapıyor değildi; içeri girerse, Madam de Cintré'nin akrabalarının önüne, bir engelle karşılaşmadan çıkıp çıkamayacağından kuşku du-

yuyordu. Ürkekliği kadar, özgüveni de, hatta belki aşırı özgüveni, geri çekilmesine neden olmuştu. Cebindeki yıldırımı seviyor, ona gözü gibi bakıyordu; ondan ayrılmaya hiç niyeti yoktu. O kâğıdı tutup kurbanlarının başları üzerinde bayrak gibi sallamak ve solgun, rengi atmış benizlerini görmek geliyordu içinden. Şimdiye dek, insanların yüzüne yansıyan, böylesi dehşet verici bir zevki çok az tadabilmişti, öç alma duygusunu rahat bir ortamda yudumlayarak yaşamak dileğindeydi. Bununla birlikte, yıldırımı düşürme eylemini, tam olarak, nasıl gerçekleştireceği konusunda kararsızdı. Madam de Bellegarde'a kartını göndermek, boş bir seremoni olacak, kadın kartı almayı kesinlikle ret edecekti. Öte yandan, onun önüne zoraki çıkamazdı. Tek çıkar yol olarak, kadına bir mektup yazacak kadar küçülmek de canını sıkıyordu; yine de yazacağı mektubun bir görüşme olanağı vereceği avuntusuna kapıldı. Evine gitti; oldukça yorgundu; öç duygusu beslemenin yorucu olduğu kabul edilmelidir, insanın gücünü çok azaltır. Brokar koltuklardan birine çökerek bacaklarını uzattı, ellerini ceplerine soktu, bulvarın karşı yakasındaki evlerin tepelerine yansıyan, solgun güneş ışıklarını izlerken, Madam de Bellegarde'a yazacağı resmi mektubu kafasında oluşturmaya başladı. Düşüncelere dalmışken, hizmetçi kapıyı açtı ve bir seremoniyle, "Madam Brett!" diye bir anons yaptı.

Newman ayağa kalktı, bir an sonra, Fleuriéres'in ışıklı tepesinde, kendisiyle amacına uygun bir görüşme yapmış olduğu, o değerli kadının kapı eşiğinde durmakta olduğunu gördü. Bayan Bread, önceki görüşmesinde giydiği kıyafeti giymişti. Newman onun bu seçkin görünüşünden etkilenmişti. Newman'ın lambası yanmıyordu, Bayan Bread'in geniş, ciddi yüzü, geniş bonesinin altında, alacakaranlığın ışığında kendisine dönüktü, böyle birinin kendisini bir hizmetli olarak sunması Newman'a bir aykı-

rılık gibi görünüyordu. Onu içtenlikle selamladı, içeri girip oturmasını, kendisini rahat hissetmesini söyledi. Neşe ve hüzünle karışık önceki hizmetçilik yılları aklına gelen Bayan Bread, bu tür yönlendirmelere uyum sağlamak için çok çaba göstermişti. Coşkuya kapılmış görüntüsü vermek istemiyordu; bu, gülünç duruma düşmek olurdu; alçakgönüllü bir insan olarak görünmek için elinden geleni yapıyordu; utanmış görünmek bile yapmacık olacaktı; sonuçta, yeni bulvarlarda, teatral görünümlü odalarda tek başına yaşayan bir dosta, akşam olurken yapılan böyle bir ziyareti rüyasında görse, kuşkusuz, inanmazdı.

"Umarım, sınırımı aşmıyorum, efendim" diye mırıldandı.

"Sınırı aşmak mı? diye bağırdı Newman. "Ne demek? Biliyorsunuz, burası sizin yeriniz. Benim hizmetimdesiniz; hizmetlim olarak maaşınız on beş gün önce başladı. Size söylüyorum, evime bakılması gerekiyor! Neden bonenizi çıkarıp burada kalmıyorsunuz?"

"Bonemi mi çıkarayım?" dedi Bayan Bread, çekingen bir içtenlikle. "Ah, efendim, içinde kepim yok. İzninizle, evinizle en iyi giysilerimle ilgilenemem."

"Giysiyi boşverin" dedi Newman, neşeyle, "Ondan daha iyi giysiler alacaksınız."

Bayan Bread, ağırbaşı bir tavırla baktı, sonra, durumunun tehlikeli yanı ortaya çıkıyormuş gibi, ellerini mat saten eteğinin üstünde gezdirdi. "Ah, efendim, ben eski giysilerimi çok seviyorum" diye mırıldandı.

"Neyse, umarım, şu kötü insanlardan kurtuldunuz artık" dedi Newman.

"Evet, efendim, işte buradayım!" dedi Bayan Bread. "Söyleyebileceğim tek şey bu. İşte, zavallı Catherine Bread karşınızda oturuyor. Benim için tuhaf bir yer. Kendimi tanıyamıyorum; bu denli cesur olabileceğim aklıma gelmezdi. Ama efendim, gücüm yettiğince çalışacağım."

"Ah, bırakın bunları, Bayan Bread" neredeyse şımartmaya çalışır gibi, "huzursuzluğu bırakın. Artık, canlı olma zamanı, biliyorsunuz."

Bayan Bread, yine titrek bir sesle konuşmaya başlamıştı. "Sanıyorum yapabilirsem, daha da saygılı olacağım, yapabilirsem." Sesi yine titrek çıkmıştı.

Newman, kibarca, "Bu işi tümüyle bırakabilirseniz mi?" dedi, emekli olmak isteyebileceğini öngörmeye çalışarak.

"Her şeyden vazgeçebilirsem, efendim! Tek dileğim, iyi bir Protestan cenaze törenidir."

"Cenaze mi?" diye haykırdı, Newman, bir kahkaha atarak. "Sizi şimdi mezara gömmek, acıklı bir aşırılık olur. Yalnız alçaklar saygıdeğer olmak için gömülmelidir. Sizin ve benim gibi dürüst insanlar, hayatımızı yaşayabiliriz, birlikte yaşayabiliriz. Haydi! Eşyalarınızı getirdiniz mi?"

"Bavulum kilitli ve bağlı; ancak henüz hanımımla konuşmadım."

"O zaman, konuşun onunla ve işi bitirin. Size iyi şanslar diliyorum!" diye haykırdı Newman.

"Aynı şansı ben de diliyorum, efendim. Hanımımın giyinme odasında, çok sıkıntılı saatler geçirdim; ama bu en uzunlarından biri olacak. Beni nankörlükle suçlayacak."

"Evet" dedi Newman, "sizin de onu cinayetle suçlayabileceğiniz gibi."

"Ah, efendim, bunu yapamam, işte" diye iç çekti Bayan Bread.

"Bu konuda konuşmayacağınızı mı söylüyorsunuz? Böylesi daha iyi. Bu işi bana bırakın."

"Bana nankör, ihtiyar kadın derse" dedi Bayan Bread, "ona söyleyecek sözüm olmaz. Bu daha iyi olur." Sonra fısıltılı sesle ekledi: "En son hanımım olur. Böylesi daha saygıdeğer olacak" dedi.

"Sonra bana geleceksiniz ve sizin efendiniz ben olacağım" dedi Newman; "bu daha da saygıdeğer olacak."

"Bayan Bread bakışlarını yere indirerek ayağa kalktı, bir an durdu; sonra, gözlerini Newman'a çevirdi. Çiğnenen görgü kuralları bir nebze olsun yerine oturmaktaydı. Newman'a öyle uzun uzun, sabitlenmiş bakışlarla, yoğun bir adanmışlıkla baktı ki, Newman bile sıkılmış görünebilirdi. Sonunda, "İyi görünmüyorsunuz, efendim" dedi, kibarca.

"Bu çok doğal" dedi Newman. "Hiçbir şey duymuyorum. Kayıtsız ve çok kızgın, durgun ve neşeli, çok hasta ve çok canlı, hepsi bir arada. İnsanın aklı karışıyor."

"Bayan Bread, sessizce iç çekti. "Sizi daha da durgunlaştıracak bir şey söyleyeceğim, tek bir duygu hissetmek istiyorsanız. Madam de Cintré ile ilgili."

"Ne söyleyeceksiniz?" diye sordu Newman. "Onu gördüğünüzü söylemeyin sakın!"

Başını iki yana salladı. "Aslında, hayır, efendim, ne de göreceğim var. İşin buruk yanı bu. Ne hanımım görecek ne de M. de Bellegarde."

"O kadar sıkı mı kapatılmış içeri, demek istiyorsun?"

"Sıkı, sıkı" dedi Bayan Bread, usulca.

O sözler, bir an için, Newman'ın kalp atışlarını test eder gibiydi. Koltuğuna yaslandı, yaşlı kadına gözlerini dikti. "Onu görmeye çalıştılar ve o onları görmek istemedi, göremedi?"

"Onları ret etti, sonsuza dek! Bu haberi, hanımımın hizmetçisinden aldım" dedi Bayan Bread, "o da hanımımdan duymuş. Öyle bir kişiye bunu anlatması için hanımım şoke olmuş olmalı. Madam de Cintré onları şimdi görmeyecek, şu anda tek şansı vardı. Bir süre sonra, o şansı da kalmayacak."

"Oradaki, diğer kadınlar, rahibeler, kızlar, kardeşler; ne diyorlardı onlara?,ona izin vermeyecekler mi demek istiyorsun?"

"Evin kuralı ya da düzeni diyorlar buna, sanırım" dedi Bayan Bread. Karmelit'teki kadar sıkı kural olmadığı söy-

leniyor. Islahevindeki kötü kadınlar onlara göre iyi hanımlar. Eski, kahverengi bir cübbe giyiyorlar ki, oradaki oda görevlisi söyledi, onları at sırtında bile kullanmazsınız. Zavallı Kontes, yumuşak kumaşlı giysilere o kadar düşkündü ki, kaba kumaştan yapılan bir giysi asla giymezdi! Yerde uyuyorlarmış." Bayan Bread sözlerini sürdürdü. Karşılaştırma için biraz duraksayarak, "kalaycıların karılarından bir farkları yok. Zavallı hizmetlilerinin onlar için kullandıkları unvanlara kadar her şeyden el çekmişler. Bırakın başkalarını, baba, anne, ağabey, kız kardeşten vazgeçmişler" diyordu Bayan Bread. "Kahverengi cübbelerinin altına kefen giyiyorlar, bellerine bir halat takıyorlar, kış gecelerinde kalkıp, Meryem Ana için dua etmek amacıyla, soğuk yerlere gidiyorlar. Meryem Ana zorlu bir hanım!"

Bu dehşet verici gerçekleri, elleri saten giysili kucağında kenetli, gözyaşı dökmeden, solgun bir yüzle anlattı. Hüzünlü bir iç çeken Newman, öne eğilerek, başını ellerine yasladı. Yalnızca, şömine rafındaki yaldızlı saatin tiktakının bozduğu uzunca bir sessizlik olmuştu.

"Nerede bu manastır?" diye sordu Newman, en sonunda, merakla.

"Bulduğum iki ev var" dedi Bayan Bread. "Rahat bir yer değil ama bilmek istersiniz sanıyorum. Bir tanesi Avenue de Messine'de; Madam de Cintré'nin orada olduğunu öğrenmişler. Diğeri de Rue d'Enfer'de. Korkunç bir isim. Sanırım ne anlama geldiğini biliyorsunuz."

Newman ayağa kalktı, uzun odanın sonuna dek yürüdü. Geri geldiğinde, Bayan Bread de kalkmış, şöminenin önünde elleri kenetli bekliyordu. Newman, "Bana şunu söyleyin" dedi. "Onu göremesem bile, ona yaklaşabilir miyim? Nerede olursa olsun, parmaklıklar gibi şeyler arasından ona bakabilir miyim?"

Tüm kadınların bir sevgiliden hoşlandığı söylenir; Bayan Bread'in, hizmetçilerin, gezegenlerin uyduları gibi

(ama Bayan Bread'in kendini bilinçli olarak bir uyduya benzetmesi anlamında değil), yerlerinde tutulması gerektiğine dair önyargısı başını bir yana yatırıp anaç bir hüzünle yeni patronuna bakmasına engel değildi. O anda büyük bir olasılıkla, kırk yıl önce onu kollarına almış olduğu duygusuna kapılmıştı. "Bunun size bir yararı dokunmaz, efendim. Aksine, onun sizden daha çok uzaklaşmasına neden olur."

"Ne olursa olsun, oraya gitmek istiyorum" dedi Newman. "Avenue de Messine mi demiştin? Kendilerine ne diyorlardı?"

"Karmelitler" dedi Bayan Bread.

"Bunu unutmayacağım."

Bayan Bread bir an duraksadı, sonra, "Bunu size söylemek benim görevim, beyefendi" diyerek devam etti. "Manastırın içinde küçük bir kilise var, bazıları pazar günleri ayin için içeri alınıyor. İçeri kapatılmış zavallıları oradan göremezsiniz; ama söyledikleri şarkıları dinleyebileceğinizi duydum. Şarkı söyleyemeye gönüllü olmaları şaşılacak şey! Bir pazar günü oraya gitme cesareti göstereceğim. Onun sesini elli kişi arasından seçerim diye düşünüyorum."

Newman, ziyaretçine minnetle baktı; sonra, elini uzatıp tokalaştı. "Teşekkür ederim" dedi. "Oraya girecek olan bir tek kişi varsa, o da ben olacağım." Bayan Bread, bir an sonra gitmek için izin istedi fakat Newman onu durdurarak, eline bir mum tutuşturdu. "Burada kullanmadığım yarım düzine oda var" dedi bir kapı aralığından. "Gidip bakın ve istediğinizi seçin. Beğendiğinizde kalabilirsiniz." Bayan Bread önce, bu şaşırtıcı olanak karşısında çekimser kaldı; ama sonunda, Newman'ın ısrarına yenilerek, elindeki titrek mumla akşam karanlığında odaları gezdi. O bir çeyrek saat dolaşırken, Newman, ara sıra, pencereden bulvarın ışıklarına bakmak için durarak bir aşağı bir yu-

karı yürümekteydi. Bayan Bread'in araştırma hevesi, gezdikçe artıyor görünüyordu; fakat sonunda göründü ve şamdanı şöminenin üzerine bıraktı.

"Bir oda seçtiniz mi?" diye sordu Newman.

"Bir oda mı, efendim? Benim gibi yaşlı bir çulsuz için hepsi, gereğinden fazla iyi. Yaldızlı olmayanı yok."

"Yalnızca bir kaplama o, Bayan Bread" dedi Newman. "orada bir süre kalmak istersen, yaldız kendi kendine dökülür." Ve acıyla gülümsedi.

"Ah, beyefendi, dökülmekte olan o kadar çok şey var ki!" diyerek ona katıldı yaşlı kadın ve başını iki yana salladı. "Odaya şöyle bir baktım, gördünüz mü bilmiyorum, köşeler çok korkunç. Süpürgeyi eline alabilecek iyi bir İngiliz hizmetçiye gerek duyuyorsunuz, gerçekten."

Newman ev işlerini savsakladığını kabul ederek, Bayan Bread'in evi yenileyecek güçte olduğunu söyledi. Yaşlı kadın şamdanı yine eline alıp büyük bir hevesle salonu inceledikten sonra, bu kutsal görevi, Madam de Bellegarde ile ilişkisini kestikten sonra kabul edeceğini söyledi. Sonrasında, reverans yaparak ayrıldı.

Bayan Bread, ertesi gün, dünyalıklarıyla geldi, oturma odasına gitmekte olan Newman onu bir divanın önünde diz çökmüş, sökülmüş bir saçağı dikerken gördü. Önceki hanımından nasıl ayrıldığını sordu, korktuğundan daha kolay olduğu yanıtını aldı. "Çok kibar davrandım, efendim, fakat Tanrım bana iyi bir kadının kötü birinin önünde titremesine gerek olmadığını anımsatmıştı."

"Doğru söylüyorsunuz!" diye haykırdı Newman. "Bana geldiğinizi biliyor mu?"

"Nereye gittiğimi sordu, ben de ona sizin adınızı verdim" dedi Bayan Bread.

"Peki o ne dedi?"

"Bana çok sert baktı, yüzü kızardı. Sonra gitmemi söyledi. Zaten çıkmak üzereydim, İngiliz arabacıya valizimi

aşağı indirip bana bir fayton getirmesini söyledim. Fakat kapıya indiğim zaman, kapının kapalı olduğunu gördüm. Hanımım kapıcıya, dışarı çıkmamam için, kapıcının korkunç, sinsi bir yaşlı kadın olan karısına da M. de Bellegarde'ı kulübünden eve getirmek üzere bir fayton çağırması için emir vermiş."

"Newman dizine vurdu. "Kadın korkuyor! Çok korkuyor!" diye, coşkuyla, bağırdı.

"Ben de çok korktum, efendim" dedi Bayan Bread, ayrıca, çok canım sıkıldı. Kapıcıya çıkışarak, daha o burada yokken, o evde otuz yıl çalışmış olan onurlu bir İngiliz kadınına böyle şiddet uygulamaya ne hakkı olduğunu sordum. Ah, efendim, çok ağırbaşlı davranarak, adamı dize getirdim. Neyse, sürgüleri açtı ve beni dışarı çıkardı; faytoncuya, hızlı sürdüğü takdirde, iyi bir ödül vaat ettim. Ama çok yavaş gitti, kapınıza ulaşamayacağımı sandım. Titremem yine sürüyor; şu anda, ipliği iğneye geçirmek bile beş dakikamı aldı."

Newman, neşeli bir kahkahayla, ipliği iğneye geçirmek için de genç bir kız bulabileceğini söyledi; kendi kendine şu yaşlı kadının korktuğunu, pek çok korktuğunu mırıldanarak uzaklaştı.

Cep defteri arasında taşımakta olduğu küçük kâğıdı Bayan Tristram'a göstermemişti, Paris'e dönüşünden beri onu birkaç kez görmüştü; Newman'a tuhaf göründüğünü, hatta o doğal kederli halinin de ötesinde, tuhaf olduğunu söyledi. Düş kırıklığı Newman'ın başına mı vurmuştu acaba? Hastalanacakmış gibi görünüyordu, Bayan Tristram, onu hiç böyle huzursuz ve telaşlı görmemişti. Sanki, bir gün gelecek, bir daha gülmemeye karar verecekti; başka bir gün de neredeyse yakışık almayan biçimde gülecek ve kendisi için de kötü olacak şakalar yapacak gibiydi. Üzerindeki kederi atmaya çalışırken, gerçekten çok aşırıya kaçıyordu. Bayan Tristram, her şeyi "tuhaf" görmemesini

rica ediyordu. Bir bakıma, böylesi kötü sonuçlanan bir ilişki yüzünden kendisini sorumlu tutan Bayan Tristram, bu tuhaflık dışında, her şeye katlanabilirdi. Newman hüzünlü ya da bezgin olabilir ve kendisine huysuz davranabilir, niçin kendi yazgısıyla arasına girdiğini sorabilirdi; tüm bunlara da katlanabilir, alttan alabilirdi. Ancak, Tanrı aşkına, böyle tutarsız olmamalıydı. Bu hiç hoş olmazdı. Uykuda konuşan insanlara dönmüştü; böyleleri Bayan Tristram'ı hep korkutmuştu. Bayan Tristram, olayların kendisine yüklediği etik yükümlülük açısından, olgun davranarak Newman'a, Madam de Cintré'nin yerini alabilecek, bütün dünyada ona en uygun kişiyi karşısına çıkarmayı önermeden, içinin rahat etmeyeceğini dolaylı olarak anlatmıştı.

"Ah" dedi Newman, "artık ödeştik, yeni bir hesap açmamıza gerek yok! Beni bir gün gömebilirsiniz ama asla evlendiremezsiniz. Bu çok zor. Her şeye karşın, umarım, gelecek pazar Avenue de Messine'deki Karmelit Kilisesine gitmek istememde bir tutarsızlık yok. Oradaki Katolik papazlardan birini, abbé mi diyorlar?, tanıyorsun, onu burada görmüştüm, hatırlarsınız, geniş bel bandı takan, anne görünümlü, yaşlı adam. Ona, içeri girmem için özel bir izine gerek olmadığını sorun, eğer gerek varsa, benim için izin almasını rica edin."

Bayan Tristram'ın yüzünde, olabildiğince canlı bir ifade oluştu. "Benden bir şey istemenize çok sevindim!" diye haykırdı. "Abbé yetkilerini kullanırsa, kiliseye girersiniz." Ve iki gün sonra, Newman'a her şeyin yoluna konduğunu; abbé'nin kendisine yardımcı olmaktan mutlu olacağını, kibar davranırsa, bir güçlük çıkmayacağını söyledi.

bölüm yirmi dört

Pazara iki gün kalmıştı; bu arada, sabırsızlığını üzerinden atmak için, Avenue de Messine yolunu tutmuş, Madam de Cintré'nin o anda kaldığı yerin boş dış duvarına bakarak kendini yatıştırıyordu. Bazı yolcuların anımsayacağı gibi, sözkonusu cadde, Paris'in en güzel köşelerinden biri olan Parc Monceau ile birleşiyordu. Bu sofu kurum, modern refah ve konforun kol gezdiği semtle bir tezat oluşturuyordu. Ardında sevdiği kadının kalan günlerini geçirmeye and içtiği, bu yenilenmiş, penceresiz duvarın, Newman'ın karamsar, asabi bakışlarında oluşturduğu izlenim, korktuğundan daha az sinir bozucu olduğuydu. Modern yeniliklere açık bir manastır havasındaydı; tekdüze görünümü içeridekilerin neşeli olmasına engel olmayabilirdi, el değmemiş mahremiyeti yoksunluk ve tefekkür anlamına gelmeyebilirdi. Ama işin farklı olduğunun bilincindeydi, durum gerçek olarak görünmüyordu. Gerçek olamayacak derecede tuhaf ve komik bir durum vardı; kendi yaşantısını konu almayan bir aşk romanından koparılmış sayfa gibiydi.

Pazar günü, Bayan Tristram'ın belirttiği saatte, boş duvardaki kapının zilini çaldı. Hemen açılan kapının ardından, ilerisinde loş, sade bir yapının göründüğü, temiz,

soğuk görünümlü bir avluya girmiş oldu. Kapıcı kulübesinden çıkan, neşeli yüzlü, gürbüz rahibe, gelme nedenini bildiren Newman'a kilisenin açık kapısını gösterdi. Newman, avlunun sağında kalan bu yapının önündeki yüksek merdivenlerden çıkarak açık kapıdan içeri girdi. Ayin henüz başlamamıştı; loş bir ışık vardı, içerisini incelemesi biraz zamanını aldı. İçerisi, sıkı örülmüş geniş bir demir panoyla iki, eşit olmayan parçaya bölünmüştü. Sunak panonun arkasındaydı, ikisinin arasında birkaç kanepe ve sandalye vardı. Üç dört tanesinde tam olarak seçilemeyen, kıpırdamayan oturan kişiler vardı, ibadete dalmış bu kişilerin kadın oldukları anlaşılıyordu. Ortam Newman'a çok soğuk görünüyordu; tütsünün kokusu bile soğuktu. Ayrıca, orada burada titreşen mumlarla, renkli camlardan gelen parıltı vardı. Newman oturdu; dua eden kadınlar, arkaları dönük hareketsiz duruyorlardı. Onların da, kendisi gibi ziyaretçi olduklarını anladı ve yüzlerini görmek istedi; çünkü, onların da Madam de Cintré gibi, oraya acımasız bir cesaretle gelen anne ve kız kardeşleri olduğunu düşünüyordu. Ama onlar kendisinden daha iyi durumdaydılar, en azından içeridekiler gibi onlar da kendilerini aynı inanca adamışlardı. İkisi yaşlı beyefendi, üç dört kişi daha geldi. Herkes çok sessizdi. Newman gözlerini sunağın arkasındaki perdeye odaklamıştı. Orası manastır, onun olduğu gerçek manastırdı. Ancak hiçbir şey göremiyordu; aralıklar arasından ışık sızmıyordu. Ayağa kalktı, içeri bakmayı denemek için, yavaşça panoya doğru yaklaştı. Ama panonun arkası karanlıktı, hiçbir şey kıpırdamıyordu. Yerine döndü, sonra bir papaz ile papaz yardımcısı iki çocuk içeri girdi ve ilahi okumaya başladı. Newman onların diz çökerek dönmelerini katı ve suskun bir nefretle izledi; onlar, gözüne Madam de Cintré'nin yardımcıları ve suç ortakları olarak görünüyordu; zaferlerini şarkı söyleyerek dile

getiriyorlardı. Papazın, hüzünlü tekdüze ses tonu sinirlerini bozmuş, öfkesini artırmıştı; o anlaşılmayan yavaş, sözlerinde karşı koyucu bir şey vardı; sanki Newman'a yönelik konuşuyor gibiydi. Ansızın, kilisenin derinliklerinden, aman vermez pano ızgaralarının arkasındaki sunaktan, dikkatini çeken bir ses yükseldi; kadın seslerinden oluşan, tuhaf, kederli bir ezgiydi. Ağır ağır başladı ve yükselerek bir feryada ve ağıta dönüştü. Bu Karmelit rahibelerinin dile getirdikleri tek insani şey olan şarkılarıydı. İçlerine gömdükleri sevgilerinin ve dünyevi arzularının boşluğunu anlatan bir ağıt idi. Newman, başlangıçta o seslerin tuhaflığına şaşırdı, neredeyse taş kesildi; sonradan anlamını kavradıkça, dikkatle dinledi ve yüreği çarpmaya başladı. Madam de Cintré'nin sesine kulak kesildi ve ezgisiz bir armoninin tam ortasında onun sesini seçti. (Yanıldığına inanmak zorundayız; çünkü Madam de Cintré henüz o rahibelere katılacak kadar zaman geçirmemişti manastırda.) Ayin, hüzünlü yinelemeler ve acılı kadanslarla mekanik ve tekdüze sürdü. Ruh karartıcı ve korkunçtu; devam ettikçe, Newman kendini kontrol etme ihtiyacı duymaya başladı. Giderek daha çok ıstırap çekiyordu; gözleri yaşardı. Sonunda, genç kadının terk ettiği ister kendisi, ister dünya olsun, bu karmaşık, kişiliksiz feryada, tatlı bulsa da, daha fazla dayanamayacağını anladı. Ayağa kalkıp kendini dışarı attı. Kapı eşiğinde durdu, o boğucu ezgiye yine kulak kabarttı ve sonra hızla avluya indi. Aşağıda, kendisini içeri alan, saçlarını yelpaze gibi kuyruk yapmış, kırmızı yanaklı iyi rahibeyi, kapıda yeni gelen iki kişiyle konuşurken gördü. İkinci kez baktığında, onların Madam de Bellegarde ile oğlu olduklarını anladı; Madam de Cintré'ye yaklaşmak için Newman'ın, gülünç bir teselliye dönüşen, yöntemini kullanmak üzereydiler. Avluyu geçerken, M. de Bellegarde onu tanıdı; Marki annesine yol

göstererek merdivenlere doğru geliyordu. Yaşlı kadın da Newman'a, oğlununkine benzeyen, bir bakışla baktı. Her iki yüzde, Newman'ın o ana kadar görmüş olduğundan daha belirgin, huzursuz, alçak gönüllü, umutsuzluğa benzeyen bir anlatım vardı. Bellegarde'ları kuşkusuz şaşkına çevirmişti, soylu davranışlarına bürünecek zamanları kalmamıştı. Newman, yalnızca, kendini manastır duvarlarından dışarı, sokağa atma isteğiyle, hızla önlerinden geçti. Yaklaşınca, kapı kendiliğinden açıldı; eşiği geçti ve kapı arkasından kapandı. Orada durmakta olan bir araba, yolun kenarından dönmekteydi. Newman araca bir an için, öylesine baktı; sonra gözlerini kaplamış olan yarı karanlık pus arasından içeride oturan bayanın kendisine başıyla selam verdiğini gördü. Bayanın kim olduğunu anlamadan önce araba dönmüştü; üstü yarı kapalı, eski bir körüklü at arabasıydı. Kadının gülümsemeyle gelen selamı çok olumluydu; yanında küçük bir kız oturuyordu. Newman şapkasını kaldırdı, kadın, arabacıya durmasını söyledi. Araba yine kaldırımın kenarında durdu; kadın, Newman'a el salladı. Bu Madam Urbain de Bellegarde'a özgü zarif bir selamdı. Newman, onun çağrısına uymadan önce bir an duraksadı, bu süre içinde, ötekileri elinden kaçırdığı için kendi ahmaklığına lanet okudu. Onları nasıl ele geçireceğini merak ediyordu; o zaman ve orada onları durdurmamakla büyük bir aptallık yapmıştı! Mutlu olması için verdikleri sözü şu cezaevi duvarlarından daha iyi bir yere gömebilirler miydi? Az önce, onları durduramayacak derecede aşırı bir coşkuya kapılmıştı; ama şimdi onları kapıda beklemeye hazır hissediyordu kendini. Madam Urbain, o bilinen çekici çocuksuluğuyla yine selam verince, Newman arabaya doğru yaklaştı. Kadın aşağı sarkarak elini uzattı, sevecen bakışlarla gülümsedi.

"Oh, mösyö" dedi, "Bana da öfke duymuyorsunuz, değil mi? Benim bu konuyla ilgim yok."

Newman, daha önce düşünülmemiş, kahramanca bir tonda, "Ah, siz zaten bunu engelleyemezdiniz!" diye yanıtladı.

"Benim bu işte bir parmağım olduğuna dair öfkeli sözleriniz gerçeklikten çok uzak. Sizi yine de bağışlıyorum; çünkü bir hayalet görmüşe benziyorsunuz."

"Evet, gördüm!" dedi Newman.

"O halde sevindim; ben Madam de Bellegarde ve kocamla içeri girmedim. Onları görmüş olmalısınız, değil mi? Karşılaşma iyi oldu mu? Ayini dinlediniz mi? Lanetlenmiş olanlar için yas tutmak gibi bir şey olduğu söyleniyor. Ben içeri girmek istemedim; yakında duyacağız zaten. Zavallı Claire beyaz bir kefen ve kahverengi bir cübbe içinde! Biliyorsun o Karmelitlerin tuvaleti. Kadıncağız, uzun, bol giysiler severdi. Bunları size söylememeliyim, bu konuda üzgün olduğumu ifade etmem gerekiyor, elimden gelse, size yardım ederdim, bu konuda herkes çok suçlu. Biliyorsunuz, ben bundan korkuyordum; on beş gün önce aklımdan geçmişti. Sizi kayınvalidemin balosunda, her şeye boş vermiş halde gördüğümde, mezarınızda dans ettiğinizi düşünmüştüm. Ama ne yapabilirdim ki? Size en iyi dileklerimi sunuyorum. Bunun yeterli olmayacağını söyleyeceksiniz! Evet; onlar çok suçlular; bunu söylemekten korkmuyorum; herkesin böyle düşündüğüne emin olabilirsiniz. Biz onlar gibi değiliz. Sizi bir daha göremeyeceğim için üzgünüm; siz çok iyi bir dostsunuz. Bunu kanıtlamak için, kayınvalidemi beklerken, faytona binip benimle bir çeyrek saat dolaşmanızı rica ediyorum. Tüm bu olup biteni ve sizin yüz üstü bırakıldığınızı düşünürsek, bir arada görülsek bile, benim biraz ileri gittiğimi düşünürler o kadar. Fakat, sizi yine de bir yerlerde görebilirim, öyle değil mi? Biliyorsunuz", bunu İngilizce söyledi, "küçük bir eğlence planımız vardı zaten."

Newman, eli faytonun kapısında, ayakta durarak kendisini yatıştıran bu mırıldanmaları gözleri yarı aralık dinlemişti. Madam de Bellegarde'ın söylediklerini pek anlamamıştı, yalnızca, boş boş çene çaldığının bilincindeydi. Ansızın, aklına Madam de Bellegarde'ın yeteneklerini devreye sokarak, onun yardımıyla, yaşlı kadınla Marki'ye hesap sorabileceği aklına geldi. "Onlar, sizin şu yakınlarınız hemen dönecekler mi?" diye sordu. "Onları mı bekliyorsunuz?"

"Ayini sonuna dek dinleyecekler; orada daha fazla kalmazlar. Claire onları görmek istemiyor."

"Onlarla konuşmak istiyorum" dedi Newman; "ve siz bana yardım edebilirsiniz, bana bir iyilik yapabilirsiniz. Gidişinizi beş dakika erteleyip bana onları görme fırsatı yaratın. Onları burada bekleyeceğim."

Madam de Bellegarde, sevecen bir gülüşle, ellerini kenetledi. "Zavallı dostum, onlara ne yapmak istiyorsunuz? Size geri dönmeleri için yalvaracak mısınız? Boş yere dilinizi yormayın. Onlar geri adım atmaz!"

"Yine de, onlarla konuşmak istiyorum. Lütfen, dediğimi yapın. Uzakta kalın ve onları beş dakikalığına bana bırakın; korkmanıza gerek yok; şiddet kullanmayacağım; çok sakin olacağım."

"Evet, çok sakin görünüyorsunuz! Onlarda yürek olsaydı, onları etkileyebilirdiniz. Ama yok! Bununla birlikte, sizin için, bu dediğinizin daha iyisini yapacağım. Onlar için geri geldiğim anlaşılmasın. Ben kızımı gezdirmek için Parc Manceau'ya gideceğim, bu bölgeye çok ender gelen kayınvalidem de hava almak için bu fırsattan yararlanabilir. Kocam onu getirene kadar parkta bekleriz. Şimdi beni izleyin; kapıda faytondan ineceğim. Siz sessiz bir köşede oturursunuz, ben onları sizin yanınıza getireceğim. İşte size sadakat! Gerisi size kalıyor."

Bu öneri Newman'a çok işe yarar göründü; umutsuzluğunu gidermesine yardımcı oldu; Newman, Madam Urbain'in göründüğü kadar safdil olmadığını düşündü. Ona hemen yetişeceğine söz verdi ve fayton uzaklaştı.

Parc Monceau peyzaj mimarisinin çok güzel bir örneğiydi fakat Newman oradan geçerken baharın tazeliğiyle dolu güzel çiçeklere fazla dikkat göstermemişti. O anda, Madam de Bellegarde'ı, sözünü ettiği, sessiz köşelerden birinde otururken gördü; kızı, önündeki yolda, bir uşağın gözetiminde, kucakığında bir finoyla, yürümeyi öğreniyormuş gibi, dolaşıyordu. Newman, annenin yanına oturdu; kadın, görünüşe göre onu zavallı Claire'in kadınların en büyüleyicisi olmadığına – Newman görmek istediği takdirde, inandırmayı tasarlayarak çok konuştu. Claire çok uzun boylu ve zayıf, çok katı ve soğuktu; ağzı çok büyük, burnu ise çok küçüktü. Yüzünde gamzesi yoktu. Ayrıca, garip bir kişiliği vardı, soğukkanlı bir tuhaflığı vardı; sonuçta, ne de olsa bir İngiliz'di. Newman'ın sabrı tükenmişti; kurbanlarının ortaya çıkması için dakikaları sayıyordu. Sessizce oturmuş, bastonuna yaslanmış, boş ve anlamsız bakışlarla küçük Markiz'i izliyordu. Sonunda, Madam de Bellegarde parkın kapısına doğru yürüyerek yakınlarını karşılayacağını söyledi; fakat gitmeden önce, yakasının danteliyle oynayarak, gözlerini yere indirdi ve yine Newman'a baktı.

"Bana üç hafta önce vermiş olduğunuz sözü anımsıyor musunuz?" diye sordu. Hafızasını yoklayan Newman, vermiş olduğu sözü unuttuğunu itiraf etti, kadın o zaman kendisine çok acayip bir yanıt vermiş olduğunu ileri sürdü; o ortamda ele alınacak olursa, kadının gücenmeye hakkı vardı. "Evlendikten sonra, beni Bullier's'e götüreceğinize söz vermiştiniz. Evlendikten sonra diye vurgulamıştınız. Ondan üç gün sonra, evliliğiniz bozuldu. Bu haberi du-

yunca, kendi kendime söylediğim ilk şey ne oldu, biliyor musunuz? 'Aman Tanrım, şimdi benimle Bullier'ye gitmeyecek! Gerçekten bu ayrılığı bekleyip beklemediğini merak etmeye başlamıştım."

"Ah, sevgili bayan" diye mırıldandı Newman. Bu arada, ötekilerin gelip gelmediğini görmek için patikaya bakıyordu.

"Terbiyeli olacağım" dedi Madam de Bellegarde. "manastıra kapatılmış bir rahibeye âşık olan bir beyefendiye fazla soru sorulmamalı. Ayrıca, yas tutarken Bullier'ye gidemem. Ama vazgeçmiş değilim. Parti hazır; kavalyem var. Lord Deepmere, işinize gelirse! Sevgili Dublin'ine geri döndü; ama birkaç ay sonra, benim istediğim herhangi bir akşam bu iş için İrlanda'dan gelecek. Kibarlık diye buna derim!"

Az sonra, Madam de Bellegarde kızıyla birlikte uzaklaştı. Newman yerine oturdu; zaman geçmek bilmiyordu. Manastır kilisesinde geçirdiği çeyrek saatin, içinde yanan öfkeli ateşi nasıl alevlendirdiğini şiddetle duyumsuyordu. Madam de Bellegarde onu bekletmişti ama sözünde durmuştu. Sonunda, küçük kızı ve uşağı ile patikanın sonunda göründü; yanında da, koluna girmiş kayınvalidesiyle kocası vardı. Yaklaşmaları uzun zaman almıştı, Newman o sırada kıpırdamadan oturmuştu. Tutkuyla kıpır kıpır tutuşurken bile yanan bir gaz ocağını söndürür gibi, yüzündeki ifadeyi yumuşatabilme becerisi vardı. Doğal soğukkanlılığı, kurnazlığı ve bilinçli oluşu, sözcüklerin eylem, eylemlerin de hayata karışmak olduğu anlayışına duyduğu ebedi sadakat ve bu olayda şaha kalkarak, hoplayıp zıplayarak attığı adımlar dört ayaklılara ve yabancılara yakışır türdendi; tüm bunlar onu, haklı bir öfkenin aptalca bir şiddet gösterisiyle birlikte olamayacağı konusunda uyarıyordu. Uzaktan görülemeyecek biçimde, çalılıkların ya-

nında oturmaktaydı; ancak M. de Bellegarde onu tanımıştı. Annesiyle birlikte yollarına devam ediyorlardı; ancak Newman önlerine çıkınca, durmak zorunda kaldılar. Şapkasını hafifçe kaldırıp onlara bir an baktı; şaşkınlık ve nefret yüzlerini solmuştu.

"Yolunuzu kestiğim için kusura bakmayın" dedi alçak bir tonda, "fakat bu durumu değerlendirmeliyim. Size on sözüm var. Dinler misiniz?"

Marki ona şöyle bir bakıp annesine döndü, "Bay Newman'ın dinlememize değer sözü olabilir mi?"

"Size söyleyecek şeylerim var" dedi Newman, "ayrıca, onları söylemek benim görevim. Bu bir açıklama, bir uyarıdır."

"Göreviniz mi?" dedi yaşlı Madam de Bellegarde. İnce dudakları, yanmış bir kâğıt gibi yukarı doğru kıvrılıyordu. "Bu sizin sorununuz, bizim değil."

Bu arada Madam Urbain, şaşkınlık ve sabırsızlıkla küçük kızının elinden tutmuştu. Bu, etkili bir konuşma yapmaya kararlı olan Newman'ın gözünden kaçmamıştı. "Bay Newman, halkın içinde olay çıkarırsa" diye haykırdı, "zavallı çocuğumu bu meydan kavgasından uzak tutacağım. Böyle bir uygunsuzluğu izleyemeyecek kadar küçük!" diyerek yürümeye başladı.

"Beni dinlerseniz iyi olur" diye sözlerini sürdürdü Newman. "Dinleseniz de dinlemeseniz de her şey size karşı; ama yine de hazırlıklı olun."

"Tehditlerinizi zaten duymuştuk" dedi Marki, "ne düşündüğümüzü de biliyorsunuz."

"Kabul edeceğiniz yerde, çok düşünüyorsunuz" dedi Newman. Yaşlı kadına yanıt olarak da, "Bir kamu alanında olduğumun bilincindeyim ve gördüğünüz gibi çok sakinim. Yoldan geçenlere sırrınızı açıklamayacağım; onu önce bazı seçkin dinleyiciler için saklayacağım. Bizi izleyen

herkes, sizinle dostça konuştuğumuzu, sizin saygıdeğer erdemlerinize övgüler yağdırdığımı düşünecek."

Marki bastonuyla yere üç kez sertçe vurdu. "Yolumdan çekilmenizi istiyorum!" diye fısıldadı.

Newman, dediğini yaptı, M. de Bellegarde annesiyle birlikte öne doğru ilerledi. Sonra, Newman, "Yarım saat sonra Madam de Bellegarde, ne demek istediğimi tam olarak öğrenemediğine pişman olacak" dedi.

Bir iki adım atan Markiz bu sözler üzerine durdu; Newman'a, ışıldayan iki buz topuna dönmüş gözleriyle baktı. Titreyen sesini kısmen gizleyebilen, küçük soğuk bir gülüşle, "Bir şeyler satmak isteyen sokak satıcısına benziyorsunuz" dedi.

"Ah, hayır satmak için değil" diye yanıtladı Newman; "onu size karşılıksız vereceğim." Gözlerinin içine bakarak yaşlı kadına biraz daha yaklaştı, "Kocanızı öldürdünüz" dedi fısıldayarak. "Bunu bir kez denediniz, başaramadınız, sonra, denemeden başardınız bunu."

Madam de Bellegarde gözlerini kapattı, rolü gereği hafifçe öksürdü; Newman'a yiğitçe bir darbe indirmişti bu. "Anneciğim" dedi Marki, "bu saçmalık sizi eğlendiriyor mu?"

"Sonrası daha da eğlenceli" dedi Newman. "Kaçırmasanız iyi olur."

Madam de Bellegarde gözlerini açtı; gözlerinin ışıltısı gitmişti, sabit ve ölgündüler. Ama ince, küçük dudaklarıyla, bir güzel gülümseyerek Newman'ın sözünü yineledi. "Eğlenceli mi? Başka birini daha mı öldürdüm?"

"Kızınızı saymıyorum" dedi Newman, "aslında, sayabilirim! Kocanız ne yaptığınızı biliyordu. Elimde, varlığından asla kuşku duymayacağınız bir kanıt var." Yüzü bembeyaz olmuş Marki'ye döndü, Newman'ın o ana dek görmediği bir biçimde, bir resimden fırlamışçasına beyaz-

dı. "El yazısıyla yazılmış ve Henri-Urbain de Belegarde'ın imzası bulunan bir kâğıt. Siz madam, öldü diye yanından ayrılmanızdan sonra ve siz bayım, pek de acele etmeksizin, doktor çağırmaya gittiğiniz sırada."

Marki annesine baktı; annesi, hafifçe arkasını döndü. Alçak bir tonda, Newman'ın oturmakta olduğu kanepeye doğru yürüyerek, "Oturmam gerekiyor" dedi.

"Benimle yalnız konuşamaz mıydınız?" dedi Marki, tuhaf bakışlarla.

"Evet, annenizle de yalnız konuşabileceğimden emin olabilseydim, olurdu" diye yanıtladı Newman. "Sizi yakalamışken, durumu açıklamam gerekiyor."

Markiz, Newman'ın "cüret" olarak niteleyebileceği çok zarif bir hareketle, karakterinin içgüdüsel bir yansıması olarak, çelik soğuğu elini oğlunun kolundan çekip kanapeye oturdu. Orada oturup, elleri kucağında, doğruca Newman'a baktı. İlk bakışta, yüzündeki anlatıma göre, gülümsüyor gibiydi; ancak, Newman, gidip karşısına dikilince, onun zarafetinin altüst olduğunu sezmişti. Telaşlı haline bükülmez istencinin tüm gücüyle direniyordu; kaya gibi sert bakışlarında ne bir korku ne de boyun eğme duygusu vardı. Şaşırmıştı ama korkmamıştı. Newman, onun kendisine baskın çıkabileceği düşüncesiyle öfkeye kapılmıştı; suçlu olsun, olmasın, bir kadının kendisini köşeye sıkıştırmasına katlanamayacaktı. Madam de Bellegarde oğluna, sessiz kalması ve onu kendi haline bırakması anlamında bir bakış attı. Marki, Newman'a baktı, elleri arkasında annesinin yanında durdu.

"Hangi belgeden söz ediyorsunuz?" diye sordu, yaşlı kadın. Tecrübeli bir aktrisin sakinliğini taklit eder gibiydi.

"Size söylediğim gibi" dedi Newman. "Kocanızın, onun öldüğünü düşünerek yanından ayrılmanızdan sonra ve geri döndüğünüz iki saat içinde, yazmış olduğu belgeden.

Gördüğünüz gibi daha zamanı vardı; o kadar uzun süre uzaklaşmamalıydınız. Mektup açıkça karısının cinayet girişimini ortaya koyuyor."

"Belgeyi görmek istiyorum" dedi Madam de Bellegarde.

"Sanırım, görebilirsiniz" dedi Newman, "bir kopyasını çıkardım." İç yeleğinin cebinden katlanmış, küçük bir kâğıt çıkardı.

"Onu oğluma verin" dedi Madam de Bellegarde. Newman kâğıdı verdi, kadın oğluna "Bak şuna" dedi. M. de Bellegarde'ın gözlerinde, rol yapmaya kalkışmayacak kadar isteksizlik vardı; ince eldivenli parmaklarıyla kâğıdı alıp açtı. Bir sessizlik oldu, belgeyi okudu. Okuma süresi uzamıştı, hiçbir şey söylemeksizin elindeki kâğıda bakıp duruyordu. "Aslı nerede?" diye sordu Madam de Bellegarde. Sesi sabırsızlığına başkaldıran bir tonda çıkmıştı.

"Çok güvenli bir yerde. Kuşkusuz, onu size gösteremem" dedi Newman. Bilinçli bir tuhaflıkla, "Onu ele geçirmek isteyebilirsiniz" dedi, "ancak bu çok doğru bir kopya, kuşkusuz, el yazısını saymazsak. Aslını başka birine göstermek için saklıyorum."

M. de Bellegarde, sonunda başını kaldırdı, gözleri yine canlanmıştı. "Kime göstermek istiyorsunuz?"

"İşe Düşes'le başlamak istiyorum" dedi Newman; "balonuzda gördüğüm şu şişman hanımla. Biliyorsunuz, gidip kendisini görmemi istemişti. O anda, kendisiyle söyleşecek fazla konu bulamamıştım; ama şimdi, bu küçük belge üzerine konuşacağız."

"Kâğıdı saklasan iyi olacak, oğlum" dedi Madam de Bellegarde.

"Kesinlikle" dedi Newman; "saklayın, eve gidince de annenize gösterin."

"Düşese gösterdikten sonra, ne olacak?" diye sordu Marki; kâğıdı katlayıp cebine koydu.

"Sonra, düklere götüreceğim" dedi Newman. "Daha sonra da, kontlara ve baronlara; beni önlerinde küçük düşürme acımasızlığını gösterdiğiniz tüm o insanlara. Bir liste çıkardım."

Bir an için, ne Madam de Bellegarde ne de oğlu bir söz etti; yaşlı kadın yere bakarak oturuyordu; M. de Bellegarde'ın rengi solmuş göz bebekleri annesine yönelmişti. Yaşlı kadın Newman'a bakarak, "Tüm söyleyecekleriniz bunlar mı?" dedi.

"Hayır, bir iki söz daha etmek istiyorum. Neyin peşinde olduğumu, tam olarak anladığınızı umuyorum. Biliyorsunuz, öcümü alıyorum. Siz bana belirli bir amaç etrafında bir araya gelmiş bir topluluğun önünde size yakışmayan bir insan gibi davrandınız. Ben kötü biri olsam da, tüm dünyaya bunu söylemenin size düşmediğini anlatacağım.

Madam de Bellegarde yine suskun kaldı, bir süre sonra sessizliği bozdu. Kendini kontrol yeteneği olağanüstüydü. "Suç ortağınızın kim olduğunu sormama gerek yok. Bayan Bread sizin yanınızda çalıştığını söyledi bana."

"Bayan Bread'ı rüşvet almakla suçlamayın" dedi Newman. "Yıllardır sırrınızı sakladı. Size uzun bir süre tanıdı. Kocanız o mektubu, onun gözleri önünde yazmış; duyurması için de ısrar etmiş. Bayan Bread onu kullanmayacak kadar da iyi yürekli davranmış."

Yaşlı kadın bir an duraksar gibi görünerek, sonra, "O kadın kocamın metresiydi" dedi, yavaşça. Yaşlı kadının elinde kalan tek koz, kendini küçülterek yaptığı bu öz savunma olmuştu.

"Bu konuda kuşkuluyum" dedi Newman.

Madam de Bellegarde kanepeden kalktı. "Sizin görüşlerinizi dinlemek zorunda değilim, bundan başka söyleyecek bir sözünüz yoksa bu konuşmayı burada bi-

tirelim." Sonra Marki'ye dönerek, "Oğlum, bir şeyler söyle!" dedi.

M. de Bellegarde, elini alnına götürerek annesine baktı, sonra sevecenlikle ve kibarca, "Ne söyleyeyim?" diye sordu.

"Söylenecek tek bir şey var" dedi Markiz. "Bu, yürüyüşümüze engel olunmasına değmeyen bir şey."

Marki, bu minvalde devam edebileceğini düşünerek Newman'a, "O belge sahte" dedi.

Newman, sakin bir gülümsemeyle, başını iki yana salladı. "M. de Bellegarde" dedi, "anneniz sizden daha iyi. Başlangıçtan bu yana, sizi ilk tanıdığımdan beri, işleri iyi yürütüyor. Madam, siz, güçlü ve yürekli bir kadınsınız" diye sözlerine devam etti. "Beni kendinize düşman etmekle yazık ettiniz. Aslında, en büyük hayranlarınızdan biri olabilirdim."

"Sevgili oğlum" dedi oğluna Madam de Bellegarde Newman'ın sözlerini duymazdan gelerek, "beni derhal faytonuma bindir."

Newman geri çekilerek yol verdi; bir süre onları izledi; küçük kızıyla birlikte onların yanına giden Madam Urbain'i gördü. Yaşlı kadın eğilerek torununu öptü. Newman, "Lanet olsun, bu ne cüret!" dedi ve hafif bir bozgun duygusuyla evine doğru yürüdü. Yaşlı kadın, anlatılamaz derecede küstahtı! Newnan, düşününce, tanık olduğu durumun gerçek anlamda güvenlik duygusu değil, gerçek suçsuzlukla ilgisi olmayan bir şey olduğuna karar verdi. Yüzsüzlüğe borçlu olunan bir güven duygusuydu bu. Kendi kendine, "Mektup okununcaya kadar bekle!" dedi; yakında gelecek haberi bekleyecekti.

Haber beklediğinden de çabuk geldi. Ertesi sabah, öğleden önce, kahvaltı servisi talimatını vermek üzereyken, M. de Bellegarde'ın kartı getirildi. "Markiz mektubu okumuş ve kötü bir gece geçirmiş" dedi Newman. Büyük bir

devletin elçisiymiş de saçma ve çirkin bir rastlantı sonucu barbar bir kabile delegesiyle karşılaşmış havasında içeri giren ziyaretçisini kabul etti. Elçi de sonuçta kötü bir gece geçirmişti; kusursuz, özenli giysisi, gözlerindeki kini ve düzgün yüzündeki renk dalgalanmalarını zorlukla kapatıyordu. Newman'ın önünde bir süre durdu, hızlı ve yumuşak nefesler alıyordu; ev sahibi bir koltuğu gösterince, işaretparmağını sertçe salladı.

"Buraya gelme nedenimi anlatırken kısa keseceğim" diye açıklama yaptı, "seremonisiz konuşacağım."

"Uzun ya da kısa, siz nasıl isterseniz öyle osun" dedi Newman.

Marki, odaya şöyle bir göz attıktan sonra, "o kâğıt parçasından vazgeçme koşullarınız nelerdir?" diye sordu.

"Hiçbir koşulda!" Newman, başı bir yanda elleri arkasında, Marki'nin donuk bakışına aynı biçimde karşılık vererek, "Bu kesinlikle, oturup konuşmaya değmez."

M. de Bellegarde, Newman'ın olumsuz tavrını duymamış gibi, bir süre düşündü. "Dün akşam, annemle ben" dedi, "hikâyeniz ile ilgili konuştuk. Öğrenmek sizi şaşırtacak ama o küçük belgenin bir..." Bir an için kelimeyi ağzında bekleterek, "gerçek olduğunu düşündük" dedi.

"Şaşırmaya sizinle birlikteyken alıştığımı unutmayın!" diye haykırdı Newman, gülerek.

Marki sözlerini, "Babamızın anısına azıcık saygı duyuyorsak" diye sürdürdü, "böylesi acımasız bir saldırıya kurban gittiği, dünyaya duyurulmamalıdır; bu durum, tek hatası böyle bir acı olayla karşılaşmak olan eşinin de saygınlığına da bir saldırı olacaktır."

"Ah, anlıyorum" dedi Newman. "Babanızın hatırı için, demek." En neşeli olduğu zamanlardaki gibi kendini tutamayarak güldü; kapalı dudaklarından çıkan sessiz bir gülüştü bu.

Ancak, M. de Bellegarde'ın ciddiliği üzerindeydi. "Bu bilgi, bu talihsiz esinlenme, babamın birkaç arkadaşı üzerinde gerçekten üzüntü yaratacaktır. Ayrıca tıbbi olarak da yüksek ateşin etkisiyle akli dengesini yitirdiğini iddia edebiliriz, *il en resterait quelque chose*.[53] En iyimser bakışla bile, çok hasta olduğunu gösteriyor. Çok hasta!"

"Tıbbi kanıtları denemeyin" dedi Newman. "Doktorlara, ne siz dokunun ne de onlar size dokunsun. Onlara daha yazı yazmadığımı bilmeniz de benim için önemli değil."

Newman, M. de Bellegarde'ın rengi değişen maskesindeki izlerden, bu bilginin konuyla çok ilişkili olduğunu sezmişti. Bu, Marki hâlâ tartışmayı sürdürdüğüne göre, yalnızca bir sezgi de olabilirdi. Marki, "Örneğin, dün sözünü ettiğiniz Madam d'Outreville. Hiçbir şeyin onu bu kadar şaşırtacağını düşünemiyorum" dedi.

"Ah, Madame d'Outreville'i şaşırtmak için çok hazırlıklıyım, biliyorsunuz. Eli kulağında. Daha birçok insanı şaşkına çevireceğim."

M. de Bellegarde, bir an eldivenlerinin dikişlerini inceledi. Sonra, başını kaldırmadan, "Size para teklif etmeyeceğiz" dedi. "Bunun bir yararı olmaz, sanıyoruz."

Newman, odada birkaç tur daha attı ve geri gelerek, "Bana ne teklif ediyorsunuz? Yapabileceklerim ışığında, cömertlik benden yana olmalı."

Marki kollarını iki yana düşürdü, başını biraz daha kaldırdı. "Size teklif edeceğimiz şey bir şanstır, bir beyefendinin değerini bileceği bir şans. Kuşkusuz hataları olan; ancak kişisel olarak size bir zararı dokunmamış olan bir adamın anısını lekelemekten kaçınma şansı."

"Bu durumda, söylenecek iki şey var" dedi Newman, "birincisi, vereceğiniz 'şansın' değerini bilme konusunda,

53. (Fr.) Henüz her şey bitmiş değil. (y.h.n.)

beni beyefendi olarak görmemeniz. Biliyorsunuz, bu sizin çok önem verdiğiniz bir şey. İki yönlü çalışmayan zayıf bir kural. İkincisi, tek kelimeyle, çok saçmalıyor olmanız."

Siniri bozulan Newman, daha önce söylediğim gibi, kaba bir söz söylememe tavrını sürdürmekteydi, sözlerinin sertliğinden biraz pişmanlık duymuştu. Bununla birlikte Marki'nin, o sözleri beklediğinden sakin karşıladığını gözlemledi. M. de Bellegarde, kerli ferli bir elçi olarak, Newman'ın ters yanıtlarındaki olumsuz yanları görmezden gelme politikasını sürdürüyordu. Sanki odanın dekorasyonunun kabalığına kendisi de uyum sağlıyormuş gibi, karşı duvardaki yaldızlı arabesk süslere baktı, sonra bakışlarını Newman'a çevirdi. "Sizin açınızdan, bu işin hiç yürümeyeceğini bildiğinizi sanıyorum."

"Yürümeyeceğini nereden çıkardınız?"

"Kendinizi lanetliyorsunuz, kuşkusuz. Ama bu sizin planınızda var sanıyorum. Bize çamur atmaya çalışıyorsunuz; bu çamurun yapışabileceğini umuyorsunuz. Biz, kuşkusuz yapışmayacağını biliyoruz" diye bilinçli bir netlikle konuştu; "ama kendi kirli ellerinizi de göstermek için şansınızı deneyin."

"İyi bir karşılaştırma; en azından yarısı iyi" dedi Newman. "Yapışan bir şeyde şansımı denerim. Ancak, ellerime gelince, onlar temiz. Meseleyi parmak uçlarımla hallediyorum."

M. de Bellegarde bir an şapkasına baktı. "Tüm dostlarımız bizimle birlikte" dedi, "biz ne yaparsak, onlar da aynısını yapar."

"Buna onlar söyleyince inanırım. Bu arada, insan kişiliği konusunda düşüneceğim."

Marki yine şapkasına baktı. "Madam de Cintré babasına aşırı düşkündü. Bu, yazılı birkaç sözcüğün varlığını ve onları bir skandal çıkarmak için kullanacağınızı öğre-

nirse, babasının hatırı için, mektubu ona vermenizi ve okumadan yok etmeyi isteyecektir."

"Bu çok mümkün" dedi Newman. "Fakat o bunu öğrenmeyecek. Dün manastırdaydım ve *onun* ne yaptığını biliyorum. Tanrı bizi korusun! O durumun beni bağışlayıcı yapıp yapmayacağını kestirebilirsiniz!"

M. de Bellegarde'ın önerecek bir şeyi kalmamış görünüyordu; fakat, varlığının bile bir tartışmaya değer olduğuna inanmış bir kişi olarak, orada dimdik ve zarif bir tavırla duruyordu. Newman onu izliyordu; ana meseleden bir nebze bile sapmayarak, Marki'nin geri adım atmasına yardımcı olmak adına ona iyi davranmak isteği duydu.

"Görüyorsunuz, ziyaretiniz başarısız oldu" dedi. "Çok az şey öneriyorsunuz."

"O zaman, siz öneride bulunun" dedi Marki.

"Madam de Cintré'yi, benden aldığınız gibi, bana geri verin."

M. de Bellegarde başını arkaya attı, yüzü kızardı. "Asla!" dedi.

"Bunu yapamıyor musunuz?"

"İstesek de yapamayız! Onun evliliğine karşı çıkmamız konusunda, değişen bir şey yok."

" 'Karşı çıkmak' güzel!" diye haykırdı Newman. "Yalnızca, kendinizden utanmadığınızı söylemek için buraya gelmeye değmezdi. Ben bunu kendim de tahmin edebilirdim!"

Marki, yavaşça kapıya doğru yürüdü, onu izleyen Newman kapıyı açtı. "Önerdiğiniz şey çok olumsuz" dedi M. de Bellegarde. "Bu çok açık. Başka bir şey beklenemez."

Newman yanıt vererek, "Anladığım kadarıyla" dedi, "bu yeterli olacak!"

M. de Bellegarde, babasının ününü kurtarmak amacıyla, yaratıcılığını zorlayıp başka ne yapabileceğini düşünür-

cesine, yere bakarak bir süre bekledi. Sonra, soğuk bir iç çekişle, ne yazık ki, merhum Marki'nin kendi kötülüğü sonucu cezasını bulduğunu anlatır gibi göründü. Hafifçe omuz silkerek, girişte uşaktan güzel şemsiyesini aldı, bir centilmen yürüyüşüyle dışarı çıktı. Newman, kapının kapandığını duyana kadar ayakta bekledi, sonra, yavaşça, "Güzel, artık sevinmeye başlayabilirim!" dedi.

bölüm yirmi beş

Newman, komik Düşes'e uğramış ve onu evde bulmuştu. Kalkık burunlu ve altın saplı bastonu olan yaşlı bir beyefendi de Düşes'in evinden ayrılmak üzereydi; adam çıkarken Newman'a selam verdi; kahramanımız, onun Madam de Bellegarde'ın balosunda el sıkışmış olduğu gizemli asillerden biri olduğunu düşündü. Bir yanında büyük bir çiçek saksısı, diğer yanında pembe kapaklı romanlar, kucağında da geniş bir goblen ile koltuğunda kıpırdamadan oturan Düşes, geniş ve heybetli bir görünüm oluşturuyordu; son derece zarifti, davranışlarında güven sarsıcı bir nitelik yoktu. Newman ile daldan dala atlayarak, çiçekler, kitaplar, tiyatro, Newman'ın ülkesindeki özel kuruluşlar, Paris'in rutubeti, Amerikalı kadınların güzelliği, Fransa konusundaki izlenimleri ve Fransız hanımlarıyla ilgili konuştu. Düşes'in, birçok hemşerisi gibi, özlü sözler söyleyen, lafı gediğine oturtan, alalade bir görüşü mutlu Fransız dilinin yaldızlı kâğıdıyla ambalajlayarak sunan, sorgulayan değil onaylayan bir kafa yapısı vardı. Newman ona kederli bir ruh haliyle gelmiş, fakat kendini kederden arınmış, huzursuzluğun uğramadığı, ılımlı, tatlı, entelektüel, parfüm kokulu bir atmosferde bulmuştu. Newman, Madam d'Out-

reville'yi, Bellegarde'ların korkunç festivalinde izlemiş olduğu zamandaki duyguyu yeniden duydu; bu bayan, rolünü çok iyi oynayan, harika bir komedi oyuncusu gibi görünmüştü ona. Çok geçmeden, ortak dostları konusunda da Newman, kendsine sorular sorduğunu gözlemlemişti; Newman'a, kendisine tanıştırıldığı koşullarla ilgili bir şey söylememişti. Ne değişen koşullar hakkında bilgisiz görünmüş ne de değişen durumlar için Newman'ın üzüntüsünü paylaşır görünmüştü; fakat Bellegarde'lar ve onların kötücüllüğü bu dünyanın işi değilmiş gibi gülümsemiş ve gobleninin yumuşak dokusuyla ilgili konuşmuştu. "Utangaçlığıyla savaşıyor!" dedi Newman kendi kendine ve bu saptamadan sonra, daha çok gözlemleyerek Düşes'in, kayıtsızlığını nasıl koruyacağını gözlemlemeye koyuldu. Bu işi çok ustaca yapıyordu. Sevimliliğini en çok açığa vuran, o küçük, net, ifadeli gözlerde en ufak bir endişe kırıntısı yoktu; Newman'ın, onun kaçınmayı önerdiği zemini kazmak istemesinden korkmuyordu. "Yemin ederim, çok iyi yapıyor işini" diye düşündü Newman. "Bu insanlar yiğitçe birbirlerine tutunuyorlar; dışarıdan biri onlara güvensin ya da güvenmesin, onlar birbirlerine kesinlikle güveniyor."

Newman, bu aşamada, ince davranışlarından dolayı Düşes'e hayran kalmıştı. Evliliği gündemde olsaydı, o anda olduğundan daha az kibar olmayacağını hissetti; ancak bir nebze fazlası da olmayacaktı. Tüm bu olanlardan sonra, Newman'ın niçin geldiğini ancak Tanrı bilir diye yorumluyordu; bu nedenle, yarım saattir *inceliği* üzerindeydi. Newman'ı bir daha göremeyecekti. Öyküsünü anlatma olanağı bulamayan Newman, bu durum üzerinde beklenebileceğinden daha isteksizce kafa yordu; her zamanki gibi bacaklarını uzattı, kıkırdayarak sessizce güldü. Sonra, Düşes, annesinin büyük Napolyon'a burun kıvırdığına dair nükteli bir söz söyledi, Düşes'in Fransız tarihinin daha

ilginç bir bölümünden kaçınması, Newman'a onun duygularına aşırı önem verildiğinin göstergesiymiş gibi gelmişti. Bu belki de, Düşes açısından politika değil, incelik meselesiydi. Newman tam kendisi hakkında bir şeyler söyleyecekken uşak, başka bir ziyaretçinin geldiğini bildirdi. Ziyaretçi bir İtalyan prensiydi, Düşeş gelenin adını duyduğunda anlaşılmaz biçimde yüzünü ekşitip Newman'a, hızla, "Lütfen burada kalın; bu ziyaretin kısa sürmesini istiyorum" dedi. Newman, kendi kendine, bu durumda Madam d'Outreville'in, Bellegarde'ların durumunu tartışmaya istekli olduğunu söyledi.

Prens, kısa boylu, tıknaz, başı orantısız derecede büyük bir adamdı. Esmer yüzünde kalın kaşlarının altında sabit ve biraz da küstah bakan gözleri vardı; ağır bir kişiliği olduğunu kabul ettirmek istercesine meydan okuyan bir tavra bürünüyordu. Düşes, onu Newman'la karşılaştırdığında sıkıcı buluyordu; ama bu düşüncesi, daldan dala konuşmalarından anlaşılmıyordu. Düşes, İtalyan zekâsının muhteşem üslubuyla, Sorrento incirleri tadında yeni özlü sözler söylüyor, İtalyan krallığının geleceğine ilişkin öngörülerini sıralıyor (zalim Sardinya yönetimine duyulan nefret, bütün bir yarımadada Papa'nın kutsal egemenliğine dönüş gibi) ve sonunda, Prenses X'in aşk ilişkilerinin tarihçesini veriyordu. Bu anlatı, bu konularda bilgi sahibi gibi görünen prensin bazı düzeltmeler yapmasını gerektirmişti. Newman'ın, kafasının büyüklüğüne veya başka bir şeye gülecek durumda olmamasından tatmin olarak, düşes onu sıkıcı biri olarak değerlendirdiğinde, hazırlıksız yakalandığı bir canlılıkla ihtilafa düştü. Prenses X'in duygusal değişimleri, genel olarak Floransa aristokrasisi tarihinin kalbindeki bir tartışmaya yol açmıştı; Düşes, Floransa'da beş hafta geçirmiş ve bu konuda çok bilgi edinmişti. İtalyan romantizmini incelemeye yönelmişti. Düşes çok aykırı bir görüş edinmişti, bu görüşü en az tartışma

götürür olarak görmüş, sonunda İtalyanların buz gibi insanlar olduğu sonucuna varmıştı. Prens ise onun yanıldığını söylemek için can atıyordu, ziyareti gerçekten havalı olmuştu. Newman, doğal olarak konu dışında kalmış, başı bir yana yatmış vaziyette oturmaktaydı. Konuştukça, sanki çok samimilermiş gibi gülümseyerek sürekli Newman'a bakan Düşes, ulusunun o büyüleyici terbiyesiyle, Newman'ı da konuşmaya katmak ister gibiydi. Ancak Newman hiç konuşmadı, sonunda, dikkati dağıldı. Birden, konuşacağı konunun saçma olduğu duygusuna kapıldı. Bu durumda, Düşes'e ne söyleyebilirdi? Bellegarde'ların kendisine ihanet ettiklerini ve pazarlık yaptığı yaşlı kadının bir katil olduğunu söylemek ne yarar sağlayacaktı? Ahlaki açıdan bir takla attığını ve işlerin farklı sonuçlar verdiğini algılar gibi oldu. İstencinin bir anda kemikleştiğini, söyleyeceklerinin zihninde canlandığını hissetti. Niçin Düşes'in kendisine yardım edeceği sanısına kapılıyor ve neden onun Bellegarde'ların kötü olduğunu düşünmesini sağlayarak huzur bulacağını düşünüyordu? Düşes'in, Bellegarde'lar hakkındaki görüşünün onun için ne anlamı vardı? Bu, yalnızca Bellegarde'ların Düşes'i ağırladıkları gerçeğinin üzerine ufacık bir gölge düşürürdü o kadar. Şu soğuk, ağırbaşlı, yumuşak, yapmacık kadın ona yardım eder miydi? Son yirmi dakikadır, aralarına Newman'a açık kapı bırakmamakla övündüğü, nazik konuşmalardan yapılmış bir duvar örmüştü. İş, bu kibirli insanlardan yardım istemeye, kendisinin gösterecek sempatisi yokken, onların sempatilerini dilenmeye mi varmıştı? Kollarını dizlerine dayadı, şapkasına bakarak birkaç dakika bekledi. Kulakları çınlıyordu, bir budalalık yapmasına ramak kalmıştı. Düşes, masalını dinlese de dinlemese de, anlatmayacaktı. Acaba, Bellegarde'ları ifşa etmek için, orada yarım saat daha beklese miydi? Bellegarde'lara lanet olsun düşüncesiyle ayağa kalktı, ev sahibiyle tokalaşmak için ilerledi.

Düşes, "Biraz daha kalamaz mısınız?" diye sordu, çok kibarca.

"Korkarım ki, hayır" dedi.

Düşes, bir an duraksayarak, "Bana özel bir şey anlatacakmışsınız gibi geldi" diye konuştu.

Newman ona baktı, biraz başı dönüyordu; o an için yine bir takla atar gibi oldu.

İtalyan Prens yardımına yetişerek "Ah, madam, kim bir şey anlatmak istemez ki?" dedi ve hafif bir oh çekti.

Düşes, "Bay Newman'a *gevezeliği* öğretmeyin" dedi. "Ne olduğunu bilmemesi onun için bir erdemdir."

"Evet, *gevezeliği* bilmiyorum" dedi Newman, "ve nahoş bir şey söylemek istemiyorum."

"Çok düşünceli biri olduğunuzu biliyorum" dedi Düşes gülerek; ve hoşça kalın anlamında başını salladı, Newman da ayrıldı.

Sokağa çıkınca, bir süre kaldırımda durdu, hiç olmazsa, silahını ateşlemek gibi bir ahmaklık yapmadığını düşündü. Sonra, Bellegarde'lar konusunu, birileriyle konuşmanın kendisi için çok olumsuz etkileri olacağına karar verdi. Bu koşullarda en iyi seçenek bu konuyu kafasından atıp bir daha düşünmemekti. Kararsızlık, o ana dek Newman'ın zayıf yanlarından biri olmamıştı; bu sefer de fazla uzun sürmemişti. Üç gündür, en azından Bellegarde'ları düşünmemeye çalışıyordu. Birlikte akşam yemeği yediği Bayan Tristram, onların adını anınca, sert sayılabilecek bir tavırla onlardan söz etmemesini rica etmişti. Bu durum Tom Tristram'a can attığı teselli etme görevi için fırsat yaratmıştı.

Tom, elini Newman'ın koluna koydu, dudaklarını ısırarak başını iki yana salladı. "Aslında, dostum, biliyorsunuz bu işe baştan girmeyecektiniz. Bu iş size göre değildi; biliyorum bu, karımın başının altından çıktı. İsterseniz ona çıkışabilirsiniz, ben karışmayacağım; onu, istediğiniz kadar dövmenize de izin veriyorum. Biliyorsunuz o benden hiç

azar işitmedi, sanıyorum buna ihtiyacı var. Beni niçin dinlemediniz? Biliyorsunuz, ben bu işe inanmamıştım. Bunun, olsa olsa, hoş bir kuruntu olduğunu düşündüm. Don Juan ya da zevk düşkünü *Lothario* cinsinden bir insan olduğumu söylemiyorum ama karşı cins konusunda bir şeyler bilirim. Hayatımda, sonradan terslik çıkaran bir kadından hiç nefret etmedim. Örneğin, Lizzie beni hiç aldatmadı; ondan sürekli olarak kuşkulandım. Şu andaki durumumla ilgili ne düşünürseniz düşünün; bu işe, en azından, gözlerim açık girdim. Şimdi, Madam de Cintré ile bu ilişkiye girdiğinizi varsayalım. Onun katı bir insan olacağından emin olabilirsiniz. Yemin ederim, rahat yüzü görmeyecektiniz. Marki insan gibi, sağduyu ile konuşabileceğiniz bir adam değil, dostum. Sizi hiç konutlarında görmek istedi mi? Sizi hiç tek başına görmeyi denedi mi? Bir akşam size gelip, birlikte bir puro içmek istedi mi? Çağrılmadan size geldi mi? Ondan cesaret alabileceğinizi düşünemiyorum. Yaşlı hanıma gelince, insanı fena çarpar o. Burada bir deyim var biyiyorsunuz, bu gibi durumlarda 'sempatik' diyorlar. Her şey sempatik, ya da öyle olmalı. Madam de Bellegarde, artık ancak bir hardal kabı kadar sempatik. Bunlar soğukkanlı tipler; bunu, düzenledikleri baloda anladım. Oradayken, kendimi, Londra Kulesi'nde, bir silah deposunda yürüyor sandım! Sevgili dostum, bunu söylüyorum diye bana sakın kaba saba bir adam gözüyle bakmayın; ama onların sizden istedikleri tek şeyin para olduğundan emin olabilirsiniz! Niçin sizden para istemediler bilmiyorum; sanırım, kendileri yorulmadan, bu iş için başka birini bulacaklardı. Anlamaya çalışmaya değmez. İlk sırt çeviren Madam de Cintré olmayabilir; yaşlı kadının onu yönlendirmiş olması muhtemeldir. Annesiyle kızının aralarından su sızmıyor, sanıyorum, öyle değil mi? İyi ki, yakanızı bunlardan kurtardınız, dostum; bunu böyle biliz. Böyle açık konuşuyorsam bilin ki sizi çok sevdiğim içindir;

yoksa bu ölmeye yüz tutmuş azameti Concorde Meydanı'ndaki dikilitaşı över gibi övmem gerekirdi."

Bu uzun konuşma sırasında Newman oturmuş, donuk bakışlarla Tristram'a bakıyordu; Tom Tristram ile dostluğunun bu denli ilerlediğini hiç düşünmemişti. Bayan Tristram'ın, kocasına bakan gözleri kıvılcımlar saçıyordu; donuk bir gülümsemeyle Newman'a döndü, "Hiç olmazsa, Bay Tristram'ın haddinden fazla heyecanlı karısının patavatsızlıklarını düzeltmek için elinden geleni yapmış olmasının hakkını ver" dedi.

Bununla birlikte Tom Tristram'ın etkileyici söyleminin yardımı olmasaydı da, Newman Bellegarde'ları yine düşünmeye başlayacaktı. Onları düşünmeyi, ancak yitirdiğini, yoksun kaldığı şeyi ve bu çarpık durumun ağırlığını bir nebze olsun azaltan geçmişi düşünmekten vazgeçtiği zaman bırakacaktı. Bayan Tristram ondan, boş yere, neşeli olmasını istiyordu; yüzündeki ifadenin kendisini perişan ettiğine Newman'ı inandırmıştı.

"Buna nasıl engel olabilirim ki?" diye sordu Newman, titreyen bir sesle. "Kendimi karısının mezarına bile gidip teselli bulamayan, şapkasındaki tüy kadar bile yas tutmaya hakkı olmayan dul bir erkek olarak görüyorum. Karım öldürülmüş de, katilleri ortalıkta dolaşıyormuş gibi bir duygu içindeyim."

Bayan Tristram bu sözleri yanıtlamadı ama sonunda, dudaklarında zorlama bir gülümsemeyle, "Mutlu olabileceğinizden gerçekten emin misiniz?" diye sordu.

Newman, ona bir an baktı, başını iki yana salladı. Uzak bir ihtimal" dedi; "olacağı yok."

"Güzel" dedi Bayan Tristram, zafer kazanmış olmanın verdiği cesaretle, "Bence, mutlu olamayacaktınız."

Newman hafifçe güldü. "Doğru, o zaman sefil olacaktım; mutluluğun her türlüsüne tercih edebileceğim bir sefalet olacaktı."

Bayan Tristram düşüncelere daldı, "Sonucu çok merak etmiştim; çok tuhaf bir şey olacaktı."

"Merak ettiğiniz için mi evlenmemi istediniz?"

"Biraz öyle" dedi Bayan Tristram, daha cüretkâr bir tonda. Newman, o ana dek yapması gerektiği biçimde, öfkeli bir bakış atıp arkasını döndü, şapkasını aldı. Bayan Tristram onu bir an izledi ve "Bu acımasızlık gibi görünüyor ama göründüğü gibi değil. Yaptığım her şeyde merakın payı vardır. Öncelikle, böyle bir evliliğin gerçekten olup olamayacağını; ikinci olarak, gerçekleşirse, ne olacağını düşündüm."

"O zaman, olacağına inanmıyordunuz" dedi Newman, öfkeyle.

"Evet, inanmıştım, evliliğin gerçekleşeceğine ve mutlu olacağınıza inanıyordum. Öyle olmasa, çok kalpsiz bir yaratık olmam gerekirdi. Ama yine de" diyerek sürdürdü sözlerini, elini Newman'ın koluna koydu; ağırbaşlı bir gülümsemeyle, "Bu, cesur bir düş gücünün çıkabileceği en üst nokta oldu!" dedi.

Bir süre sonra, Bayan Tristram, ona Paris'ten ayrılıp üç aylık bir yolculuğa çıkmasını önerdi. Hava değişikliği ona iyi gelecek, tanık olduğu olaylardan uzak bir ortamda talihsizliğini unutacaktı. Newman, "Hiç olmazsa sizden ayrı kalmak, hem de bunun için fazlaca çaba göstermeden, bana iyi gelecek. Gittikçe daha alaycı oluyorsunuz, beni şaşkına çevirdiniz, bana acı verdiniz."

"Çok güzel" dedi Bayan Tristram, iyi yürekli ya da alaycı sayılabilecek bir tavırla, "sizi kesinlikle, yine göreceğim."

Newman Paris'ten kurtulmak istiyordu; mutlu saatlerinde yürümüş olduğu, mutluluğunun ihtişamını kuşanmış görünen ışıl ışıl caddeler artık onun yenilgisinin sırrını gizler ve ışıltılı alaycılığıyla ona tepeden bakar gibiydi. Neresi olursa olsun başka bir yere gitmek istiyordu; hazırlıklarına başladı. Sonra bir sabah, İngiltere kıyılarına geç-

mek üzere, rastgele, Boulogne'a giden bir trene bindi. Trendeyken, alacağı intikama ne olduğunu sordu kendine ve onun çok güvenli bir yerde, geçici olarak rafa kaldırıldığını, zamanı gelene dek de orada kalacağı cevabını verdi.

Londra'ya, "sezon" dedikleri bir zamanın ortasında ulaştı, orada öncelikle, karamsarlığını üzerinden atabileceğini varsayıyordu. İngiltere'de kimseyi tanımıyordu, fakat bu muazzam kent onu kayıtsızlığından uzaklaştırmıştı. Büyük olan her şey Newman'ın ilgisini çekerdi, İngiltere'nin enerji ve endüstri kaynakları onda, buruk bir düşünce kıpırdanışına neden olmuştu. Havanın en hoş olduğu bir zamandı; uzun yürüyüşler yaparak Londra'yı her yönüyle keşfediyordu; Kensington Bahçeleri'nde, onun yanındaki Drive'da bir saat oturdu, insanları ve faytonları, pembe tenli İngiliz güzellerini, harika İngiliz züppelerini ve gösterişli uşaklarını izledi. Operaya gitti ve Paris'tekinden daha çok beğendi; tiyatroya gitti, diyalogları anlayabilmek onu şaşırtıcı biçimde etkiledi. Kendisiyle yakın ilişkiler kurduğu otel garsonunun önerisiyle, kent dışına birkaç gezi yaptı. Windsor Ormanı'nda geyikleri, Richmond Tepesi'nden Thames Nehri'ni hayranlıkla izledi; Greenwich'te ringa balığı, kepekli ekmek ve tereyağı yedi, Canterbury Katedrali'nin gölgesinde, çimler üstünde dolaştı. Londra Kulesi'ni ve Madame Tussauds sergisini gezdi. Bir gün Sheffield'e gitmeye karar verdi ama sonra vazgeçti. Sheffield'e niçin gidecekti ki? Çatal bıçak takımı üretimine karşı hevesinin kalmadığı duygusuna kapılmıştı. Başarı kazanmış olduğu hiçbir girişimi "içselleştirmek" istemiyordu, en akıllı yöneticilerle gerçekleşen "harika" işlerin ayrıntıları konusunda da kendine düşünme ayrıcalığı tanımıyordu.

Bir öğleden sonra, Hyde Park'ta yürüyüş yaptı, Drive'ın yanında bulunan insan labirentine girdi. Fayton trafiği az sayılmazdı, Newman, her zamanki gibi, görkemli araçların

içinde, hava almaya çıkan soluk renkli insanlara şaşırarak baktı. Bu görüntü ona, doğu ve güney ülkelerine dair okuduklarını, halk kitlelerine gösterilmesi için, tapınaklardan çıkarılan tuhaf putların taşındığı iki atlı, altın arabaları anımsatmıştı. Kırışık müslin giysiler giymiş hanımlar arasında geçerken, uzun tüylü şapkalarıyla, güzel yanaklı kadınları izledi. Büyük İngiliz ağaçlarının altında küçük sandalyelere oturup kendisine, dünyasından çıkmış olan, Madam de Cintré'nin büyülü güzelliğini anımsatan güzel gözlü kızlara baktı: gözleri güzel olmayan ve olası bir teşellide gülünçlük örneği olarak Newman'ı daha çok yaralayacak öteki kızlar da cabasıydı. Uzunca bir süre yürümekteydi ki, kulağına bir yaz esintisinin taşıdığı, yabancılaşmaya başladığı Paris lehçesiyle birkaç sözcük ulaştı. Sözcüklerin sesi, kulağına, yabancısı olmadığı bir tonda gelmiş, ileri bakınca kendisiyle aynı yönde yürümekte olan, saçları arkadan sıradan bir biçimde toplanmış genç bayanı tanımıştı. Matmazel Nioche, hızla yükselme arayışıyla Londra'ya gelmişti; onun bakışı, Newman'a genç kadının aradığını bulmuş olduğunu göstermişti. Yanında yürüyen beyefendi, büyük bir özenle, ağzını açmadan genç kadının sözlerini dinliyordu. Adamın sesini duymayan Newman, arkasından, onun iyi giyimli bir İngiliz olduğunu sezmişti. Matmazel Nioche ilgi çekiyor, yanından geçen bayanlar, onun tuvaletindeki Paris havasını incelemek için dönüp bakıyorlardı. Genç kadının geniş volanlı eteği, belinden aşağı bir çağlayan gibi dökülüyordu; Newman ona basmamak için bir adım kenara çekilmek zorunda kaldı. Aslında, kenara çekilmese de olurdu; Bayan Noemie'nin tatsız gülümsemesi bile içini karartmıştı. Doğa üzerinde çirkin bir leke gibi duruyordu; gözünün önünden gitmesini istemişti. Newman, daha mezarında soğumamış olan Valentin de Bellegarde'ı düşündü, gençliğine doyamadan, bu gittikçe gelişen arsızlıkla yaşamı son bulmuştu. Genç kadının par-

fümü midesini bulandırmıştı; başını çevirerek yolunu değiştirmeyi denedi; ancak kalabalığın baskısıyla kadının yanında birkaç dakika daha kaldı; ne konuştuğunu da duyabiliyordu.

"Oh, beni özleyeceğinden eminim" diye mırıldandı. "Onu bırakmam acımasızlık oldu; bizimle de gelebilirdi. İyi olduğunu düşünmüyorum" dedi ve devam etti: "Bence, bugün pek neşeli değil."

Newman, onun kimden söz ettiğini merak etti, fakat tam o sırada, insanlar arasında oluşan bir açıklık, arkasına dönmesine izin verdi; Newman kendi kendine, onun İngiliz görgü kurallarına uyarak babasını merak ediyormuş gibi davrandığını düşündü. O zavallı adam yine bu kızın ardından çile mi dolduruyordu? Yine deneyimlerinden yararlanmasını mı sağlıyordu yoksa kızının çevirmenliğini yapmak için buraya mı gelmişti? Newman biraz daha yürüyerek, Matmazel Nioche'nin uydusu durumuna düşmemek için geri adımlar attı. Sonunda ağaçlar altında bir sandalye aradı ama bulmakta zorluk çekti. Tam aramaktan vazgeçmişti ki, yerinden kalkmakta olan bir adam, çevresine bakmadan, sandalyesini Newman'a bıraktı. Newman, onlara aldırmadan bir süre oturdu; Bayan Noémie'nin o densiz gösterişinin yarattığı sıkıntı ve kaygı dikkatini dağıtmıştı. Bir çeyrek saat sonra, gözlerini yere indirince, ayaklarının yanında küçük bir köpeğin oturmakta olduğunu gördü; türünün ilginç bir örneği idi. Köpek, küçük siyah burnuyla, önünden geçen moda dünyasını kokluyor, Newman'ın yanında oturan kişinin elindeki mavi ipe kocaman bir rozetle bağlanan tasma, köpeğin araştırmalarını kontrol altında tutuluyordu. Dikkatini bu kişiye yönelten Newman, komşusu olan bu adamın, sabit bakışlarla kendisine bakmakta olduğunu gördü. Newman, o gözleri hemen tanımıştı; bir çeyrek saattir M. Nioche'nin yanında oturmaktaydı. Birinin kendisine bakmakta oldu-

ğunu anlamamıştı bile. M. Nioche bakmayı sürdürüyordu; Newman'ın bakışlarından kaçacak kadar, kıpırdamaktan korkar gibi görünüyordu.

"Aman Tanrım" dedi Newman; "siz de mi buradasınız?" Dostunun her zamankinden daha çaresiz haline baktı. M. Nioche yeni şapka ve bir çift eldiven almıştı; giyimi de eski değil, daha çok yeni zamanları çağrıştırıyordu. Kolunun üstünde bir bayan şalı vardı, beyaz dantelli, hafif ve iyi dokunmuştu ve onun denetimine bırakılmış görünüyordu; küçük köpeğin mavi tasma ipini sıkıca eline dolamıştı. Yaşlı adamın yüzünde Newman'ı tanıdığını gösteren bir iz ya da dermansızlık ve ölümcül bir korku dışında, başka herhangi bir ifade yoktu; Newman, köpeğe ve dantelli şala baktı, sonra adamla yine göz göze geldi. "Beni tanıdığınızı anladım" dedi. "Benimle az önce konuşabilirdiniz." M. Nioche yine bir söz etmedi; ama Newman, adamın gözlerinin sulandığını görür gibi oldu. "Sizinle, Café de la Patrie'den sonra, bu kadar uzak topraklarda karşılaşacağımız hiç aklıma gelmezdi" dedi kahramanımız. Yaşlı adam susuyordu; ama Newman, özellikle, gözyaşlarının kaynağına dokunmuştu. Arkadaşı gözlerini dikmiş oturmaktaydı, Newman devam etti: "Sorun nedir M. Nioche? Siz çok güzel konuşurdunuz? Bana konuşma dersleri verdiğinizi anımsamıyor musunuz?"

Bu sözler üzerine, M. Nioche davranışını değiştirmeye karar verdi. Eğildi ve küçük köpeği alıp kaldırdı, köpeğin yumuşak sırtıyla gözlerini sildi. "Sizinle konuşmaya korkuyorum" dedi köpeğin üstünden bakarak. "Beni tanımanızı beklemiyordum. Kalkıp gitmeliydim; ama kalkarsam, beni göreceğinizden korktum. Bu yüzden sessizce oturdum."

"Anlaşılan, sizin içiniz rahat değil, bayım" dedi Newman.

Yaşlı adam, köpeği kucağına koydu. Sonra, gözleri dostununkilere odaklı, başını iki yana salladı. "Hayır, Bay Newman, içim rahat" diye mırıldandı.

"Peki, neden benden kaçmak istiyorsunuz?"

"Çünkü, çünkü siz benim durumumu anlamıyorsunuz."

"Ah, bir zamanlar bana açıklamıştınız" dedi Newman. "Ama şimdi durumunuz düzelmiş görünüyor."

"Düzelmiş!" diye bağırdı M. Nioche, soluğu kesilircesine. "Siz buna düzelme mi diyorsunuz?" dedi ve kollarındaki değerli köpeğe baktı.

"Neden olmasın? Seyahattesiniz" dedi Newman. "Sezonunda Londra'ya gelmek, kuşkusuz, bir zenginlik göstergesidir."

M. Nioche, bu acımasız alaycılığa yanıt olarak köpeği yine yüzüne kadar kaldırarak, Newman'a küçük boş gözlerle baktı. Bu hareketinde nerrdeyse, ahmakça bir şeyler vardı; Newman, onun bu davranışının mantıksızlıktan mı yoksa akli dengesini yitirmesinden duyduğu utançtan mı kaynaklandığını pek anlamış değildi. Bu ahmak yaşlı adam adına ikinci şıkkı daha acıklı buldu. Sorumlu olsun olmasın, iğrenç, haylaz kızına suç ortaklığı yapmıştı. Newman, oradan hemen ayrılacaktı; ancak yaşlı adamın puslu bakışlarında bir yalvarma ışığı oluşmuştu. "Gidiyor musunuz?" diye sordu.

"Kalmamı mı istiyorsunuz?" dedi Newman.

"Aslında, sizden ben ayrılmalıydım; ama siz beni böyle bırakırsanız, gururumu incitmiş olursunuz."

"Bana söyleyeceğiniz özel bir şey mi var?"

M. Nioche, onu dinleyen bir kimse var mı diye çevresine bakındı, sonra çok yavaş ve açık olarak, "Onu bağışlamadım" dedi!

Newman küçük bir kahkaha attı ama yaşlı adam o an için onu duymuş görünmedi; uzlaşmazlığının fizik ötesi imgesine doğru, uzaklara bakıyordu. Newman, "Bağışla-

sanız da bağışlamasanız da bir şey fark etmez" dedi. "Onu bağışlamayacak olan başka insanlar var, bundan emin olabilirsiniz."

"Ne yapmış ki?" M. Nioche yavaşça sordu, ona dönerek. "Ne yaptığını bilmiyorum."

"Şeytanca bir yanlış yaptı; ne olduğu önemli değil" dedi Newman. "O bir baş belası; durdurulması gerekir."

M. Nioche elini sinsice çıkarıp Newman'ın koluna koydu. "Evet, durdurulmalı" dedi fısıldayarak. "Kısacası, işte bu. Kaçıp duruyor, durdurulması gerek." Yaşlı adam, bir an durarak çevresine bakındı. "Onu durdurmak için" dedi, "fırsat kolluyorum."

"Anlıyorum" dedi Newman, yine küçük bir gülüşle. "O kaçıyor, siz kovalıyorsunuz. Çok uzun bir mesafe kovalamışsınız!"

Ancak M. Nioche ısrarla ters ters bakarak; "Ben onu durduracağım!" diye yavaşça yineledi.

Konuşması tam bitmişti ki, önlerindeki kalabalık, önemli bir kişiye yol verirmişçesine açıldı. Açılan aralıktan, yanında, Newman'ın önceden gördüğü beyefendiyle Matmazel Nioche yine ortaya çıktı. O anda, düzgün olmaktan uzak yüz hatları ve görünümüyle, sıcakkanlı tavrıyla Lord Deepmere de göründü. Ansızın, Newman ile burun buruna gelen Noémie de M. Nioche gibi yerinden kalktı, çok kısa bir an sendeledi. Sanki Newman'ı daha dün görmüş gibi, başını salladı; sonra, hoş bir gülücükle, "Nazar değmesin, ne kadar çok karşılaşıyoruz!" dedi. Çok güzel görünüyordu, giysisinin önü bir sanat yapıtını andırıyordu. Köpeği için kollarını uzatarak babasının yanına gitti, babası da köpeği ona verince, hayvanı öpmeye ve mırıldanmaya başladı: "Tek başına bırakınca, inanın, çok kötü ve iğrenç bir yaratık oluyor! Bugünlerde hiç iyi değil." Gözlerindeki iğneleyici bakış gibi, şeytanca bir densizlik pat-

lamasıyla Newman'a açıklama yapmaya başladı. "İngiltere havası ona yaramıyor, bence."

"Hanımına çok yaramış görünüyor" dedi Newman.

"Bana mı, demek istiyorsunuz? Teşekkür ederim, hiç bu kadar iyi olmamıştım" dedi Bayan Noémie. "Ama lordumla, dostuna kurnazca bakarak, iyi olmamak mümkün mü?" Babasının kalktığı sandalyeye oturdu, küçük köpeğinin armasını düzeltmeye başladı.

Lord Deepmere, alt seviyedeki bir erkek ile bir İngiliz'in bu umulmadık karşılaşması nedeniyle sıkılmıştı. Yüzü bayağı kızarmıştı; daha önce kısa bir süreliğine rekabet ettiği kişiyi, o hasta köpeğin sahibesi adına değil de o kişi adına başının tuhaf bir hareketiyle selamladı ve hızlıca, İngiliz aksanını anlamakta genelde güçlük çeken Newman'ın anlam veremediği bir şeyler söyledi.

Genç adam orada, elleri kalçasında, bilinçli bir sırıtmayla, göz ucuyla Noémie'ye bakarak duruyordu. Ansızın, aklına bir şey gelmiş gibi, "Ah, onu tanıyor musunuz?" dedi.

"Evet" dedi Newman, "Onu tanıyorum. Sizin tanıdığınızı bilmiyordum."

"Ah, evet canım, tanıyorum!" dedi Lord Deepmere, yine sırıtarak. "Onu Paris'ten tanıyorum, biliyorsunuz, zavallı kuzenim Bellegarde aracılığıyla. Zavallı Bellegarde onu tanıyordu, değil mi? Noémie, onun başına gelenlerin nedeniydi. Çok acıklı, değil mi?" dedi genç adam; kişiliği elverdiğince, utangaçlığını konuşarak atmaya çalışıyordu. "Olayın Papa için gerçekleştiği konusunda bir masal uydurdular; öteki adam içinse, Papa'nın etik anlaşıyışına karşı bir şeyler söyledi denildi. Olay ile Papa arasında bağlantı kuruldu; çünkü Bellegarde, bir gün Zouaves'e gitmişti. Ama aslında, bu genç kadının etik anlayışı sözkonusuydu, Papa o idi!" Lord Deepmere, bu güzel konuşmadan sonra, köpeğinin üzerine, zarifçe kapanmış olan Matmazel Nio-

che'ye bir göz atıp sözlerini sürdürdü: "Bu dostluğumuzu sürdürmemi tuhaf bulabileceğinizi düşünüyorum" dedi. "Ancak onun bir suçu yok, biliyorsunuz, Bellegarde benim yirminci kuzenimdir. Hyde Park'ta, onunla böyle gezinmeyi yüzsüzlük olarak niteleyebilirsiniz. Ama o daha tanınmamış birisi ve tam formunda..." Lord Deepmere'in konuşması, yeniden genç kadına yönelttiği bakışlarıyla son bulmuştu.

Newman arkasını döndü; Lord, genç kadından fazlasıyla söz etmişti. Kızı yaklaşınca, M. Nioche dar bir alana çekildi, sert bakışlarını yere çevirerek öylece durdu. Newman ile onun arasında, yaşlı adamın kızını bağışlamamış olduğu bir durum yaşanmamıştı. Newman oradan ayrılırken, adam başını kaldırıp ona yaklaştı, adamın özel bir şey söyleyeceğini anlayan Newman başını ona doğru eğdi.

"Bir gün, gazetelerde okuyacaksınız" diye mırıldandı, M. Nioche.

Kahramanımız, gülmemek için kendini zor tutarak oradan ayrıldı, çok gazete okumasına karşın, bugüne dek, gazetelerde gözüne, bu haberle ilgili herhangi bir satır takılmadı.

bölüm yirmi altı

Değinmiş olduğum İngiliz yaşantısının görkemli manzarasına ilişkin yabancı gözlemlerden yola çıkılarak Newman'ın uzun sıkıcı günler geçirdiği varsayılabilir. Ancak, günlerinin sıkıcı olması hoşuna da gidiyordu; ikinci evresine girmiş olan kalp kırıklığı, iyileşmekte olan bir yara gibi, ekşi tatlı bir duygu barındırıyordu. Düşünceleriyle dostluk ediyordu, başka dostlar da istemiyordu. Birileriyle tanışmaya yanaşmıyordu, Tom Tristram'ın kendisine gönderdiği iki mektuba bile dokunmamıştı. Bazen, bir çeyrek saatlik unutkanlığa eşdeğer görünen inatçı bir sessizlik içinde Madam de Cintré'yi düşünüyordu. Yaşadığı en mutlu saatleri yeniden yaşıyordu, istediği sonuçları almaya yönelik öğleden sonra ziyaretleri, iyi bir insan olarak bir tür ruhsal sarhoşluk yaşadığı, gümüş bir zincir gibi sayılı günleri aklına geliyordu. Bu tür düşlerden sonra, küçük bir gizli şokla gerçeğe döndüğünde, değişmez olanı kabul etme gereği duyuyordu. Diğer zamanlarda, gerçeklik yine densizliğe, değişmez olan da sahteciliğe dönüşüyor, kendini, yorulana kadar öfkeli huzursuzluğuna bırakıyordu. Hiç istemeden ve bilmeden, o tuhaf talihsizliğinden çıkan ahlak dersini okumaya kalkıyordu. Daha sessiz saatlerinde, kendi kendine, iyi bir insan olmaktan çok bir tüccar mı olduğu-

nu soruyordu. Avrupa'ya sanatsal eğlence için gelmesinin sırf ticari kaygılara karşı verilmiş güçlü bir tepki olduğunu biliyoruz; bu nedenle, insanın gereğinden fazla bir ticari olabileceğini düşünmüş olması anlaşılabilir. Vermeye dünden razıydı; ama imtiyazlar, onun durumunda olduğu gibi, hiçbir şekilde bu kadar can sıkıcı bir utanma duygusuyla verilmiyordu. Ticaret adamı olmakta aşırıya kaçmışsa, bunu unutmaya hazırdı çünkü, kimseye karşı sonradan unutulması zor olacak bir yanlışlık yapmamıştı. En azından, dünyaya duyurulmuş bir "cimrilik" efsanesi olmadığını düşünüyordu. Olayların doğası gereği, iş yaşamıyla bağlantısının, bu bağlantı kopsa da, gururlu olmakta haklı bir kadınla bağlantısını gölgelemesinin bir nedeni varsa, o nedeni yaşamından çıkarmaya hazırdı. Bu bir olasılık olarak görünüyordu; bunu, kuşkusuz, bazı insanlar kadar güçlü hissetmiyordu; bu düşünceye ulaşmak için de kanatlarını coşkuyla çırpmaya değmeyeceğini düşünüyordu; yine de, herhangi bir özveride bulunabileceğini içinde duyabiliyordu. Ne tür bir özveride bulunabileceğini, bir düşün yansımış olduğu boş bir duvarın önünde kısa bir süre durarak düşündü. Madam de Cintré kendisine bırakılmış olsaydı, yaşamını planladığı gibi sürdürecek, yaşamını genç kadının hoşuna gitmeyen her şeyden arınmış bir din biçimine sokacaktı. Bu anlamda, kesinlikle bir özveri yoktu; yalnız, soluk, aykırı bir esinlenme ışığı vardı. Artık, yalnız başına eğlenecekti, daha iyi bir eş istemiyle aynada kendisiyle söyleşen biri gibi. Bununla birlikte, bu düşünce sonu gelmeyen bir İngiliz alacakaranlığında, pahalı, buruk bir akşam yemeği sonrası, elleri cebinde ve bacaklarını uzatmış olarak, sessiz bir coşku içinde oturan Newman'ın aklını birkaç saattir kurcalamaktaydı. Ticaret sevdası sona erdiyse, o zaman, onun doğurmuş olduğu, geriye kalan sonuçlardan nefret etmemeliydi. Zengin bir kişi, küçük değil, büyük bir işadamı olduğu için mutluydu;

paralı bir insan olması onu çok sevindiriyordu. Elindekileri satıp yoksullara dağıtma ya da işi tasarrufa vurma ve kabuğuna çekilme gibi bir niyeti yoktu. Zengindi, genç sayılırdı ve bundan hoşnuttu; önünde alım satım işlerini düşünmeden yaşayabileceği uzun bir hayat vardı. Şu anda, ne düşünebilirdi ki? Newman, yine de, tek bir şeyi düşünebiliyordu; düşünceleri dönüp dolaşıp aynı yere gelmişti, anlık bir duygu boşalımı sonucu, bir oh çekişle öne eğilerek, sıkıntılı yüzünü, masaya yaslamış olduğu kollarına gömdü.

Yaz ortasına dek İngiltere'de kaldı, bir ayını taşrada geçirdi; katedralleri, şatoları ve eski kalıntıları gezdi. Konakladığı handan çıkıp kırlarda, parklarda yürüyüşler yaptı; bir akşamüstü, aşınmış bir duvarın arkasından, yarı karanlık bir bulut gibi uçuşan kırlangıç sürüsüyle birlikte, soluk renkli bir kiliseyi izledi ve o anın, kendi balayından bir parça olabileceğini düşledi. Hiç bu kadar yalnızlık çektiği ya da kimseyle konuşmadan durabildiği olmamıştı. Bayan Tristram'ın öngördüğü süre bitmişti, kendi kendine ne yapması gerektiğini soruyordu. Bayan Tristram mektup yazmış, Pireneler'de kendisine katılmasını önermişti; ancak Fransa'ya dönmek içinden gelmiyordu. Yapılacak en kolay iş, Liverpool'a dönüp ilk Amerikan vapuruna binmekti. Newman, büyük limanın yolunu tuttu, gemide kamarasını ayırttı; yola çıkmadan önceki gece, otel odasında, açık bir bavula, boş boş, yorgun bakışlarla bakmaktaydı; bavulun üzerinde inceleyip atmak istediği bir yığın kâğıt vardı. Fakat sonuçta, kâğıtları toparlayarak valizin bir kenarına sıkıştırdı; işle ilgili belgelerdi ve şimdi onları ayıklamak gelmiyordu içinden. Sonra, cep defterinin içinden atmış olduklarından daha küçük bir kâğıt çıkardı. Açmadan yerine koydu. Onu yok etme düşüncesi geldi aklına ama sonra vazgeçti. Kâğıtta yazılı olanlar, içselleştirdiği şeylerdi; hiçbir mutluluk coşkusu, içindeki iyi bir

insanın aldatılmış olduğu duygusunu gideremeyecekti. Bellegarde'ların, acaba Newman ne yapacak gerilimi yaşadıklarına dair umudu aklına geldi. Ne kadar uzun sürerse, o kadar gerilim yaşayacaklardı! Bir kez ateşi kesmişti; belki şu tuhaf ruhsal durumunda bir kez daha kesebilirdi. Fakat, küçük kâğıdı, defterine yeniden güzelce yerleştirdi, Bellegarde'ların gerilimini düşünerek kendini daha iyi hissetti. Bir yaz mevsimi deniz yolculuğu sırasında, bunu düşünmek onu rahatlatıyordu. New York'a gelince, San Francisco'ya doğru kıtayı geçti; gözlemlediği hiçbir şey, aldatılmış iyi bir insan duygusunu içinden söküp atamadı.

Önemli birçok dostunu, eski arkadaşlarını gördü ama hiçbirine kendisine oynanan oyundan söz etmedi. Yalnızca, evlenmek istediği bayanın karar değiştirdiğini söyledi; kendisinin de karar değiştirip değiştirmediği sorulduğunda da, "Bu konuyu kapatsak nasıl olur?" dedi. Dostlarına, Avrupa'dan "yeni fikirler" getirmediğini söyledi; bu tutumu arkadaşlarınca, büyük bir ihtimalle, yalan söylemeyi beceremmemek olarak algılandı. ilişkileri konusunda konuşmak, başından geçenleri anlatmak Newman'ın içinden gelmiyordu. Özel belirtileri araştıran ünlü bir doktor gibi yarım düzine soru sormuş olması, onun ne konuştuğunu biliyor olduğunu gösteriyordu; ama hiçbir yorumda ve yönlendirmede bulunmuyordu. Borsadakileri şaşkına çevirmekle kalmıyor, kayıtsızlığına kendisi de şaşırıyordu. Artan kayıtsızlığına karşı bir önlem almaya çalışmıyordu; eski işlerine dönmeyi denedi ama o işler artık gerçekdışı görünmeye başlamıştı. Bir bakıma, yapacağı işler konusunda inancını yitirmişti. Bazen, aklında bir sorun olduğu, başından geçenlerin sonucunda beyninin sulandığı yönünde bir korkuya kapılıyordu. Bu düşünce onda sinir bozukluğu yaratıyordu. Bellegarde'ların ona kazandırdığı şey, umutsuz, umarsız bir gezgin, kimseye yararı dokun-

mayan, kendinden nefret eden bir kişilik olmuştu. San Francisco'dan New York'a o huzursuz aymazlık içinde dönmüştü, üç gündür otelinin lobisinde oturuyor, büyük camların gerisinde, Paris tarzı kıyafetleriyle bir ırmak gibi durmadan akıp geçen, düzgün fizikli güzel kızları izliyordu. Üç gün sonra, yine San Francisco'ya döndü ve gider gitmez oradan uzaklaşmak istedi. Kendi kendine, orada yapacak bir işi olmadığını söylüyordu; fakat, okyanusun ötesinde yapacak bir şeyi vardı; deneysel ve düşünsel olarak yarım kalmış bir işi vardı, bitirilmeden kalması doğru muydu? Ama doğru değildi; bu iş, duygularını ve akıl sınırlarını zorluyordu; kulağına fısıldıyor, gözünün önünden gitmiyordu. Aldığı tüm yeni kararlar ile onları gerçekleştirme girişiminin arasına giriyordu; inatçı bir hayalet gibi sessizce yatıştırılmak istiyordu. Bu işin üstesinden gelmeden, asla başka bir şey yapamazdı.

Bir gün, kış sonuna doğru, uzun bir aradan sonra, mektup arkadaşını eğlendirme ve aklını çelme isteğiyle coşmuş görünen Bayan Tristram'dan bir mektup aldı. General Packard ve Bayan Kitty Upjohn ile konuşmalarını, tiyatrodaki yeni oyunları sıraladığı dedikoduları ve kocasının bir aylığına Nice'e gittiğini yazıyordu. İmzasından sonra, yazdığı bir iki satırlık ek not şunları içeriyordu: "Dostum Abbé Aubert'den üç gün önce duyduğuma göre, Madam de Cintré geçen hafta Karmelitlerin peçesini takmış ve azizesi St. Veronica'nın adını almış. Bundan böyle, önünde rahibe Veronica olarak sürdüreceği bir yaşam var!"

Bu mektup Newman'a sabah ulaştı, o akşam Paris'e gitmek üzere yola çıktı. Yarası, ilk günkü ateşiyle depreşmeye başlamıştı; uzun tatsız yolculuğu boyunca, kendisinin, Madame de Cintré'nin yaşamını sürdüreceği cezaevi duvarlarının dışında kalacağı düşüncesi sürekli aklını kurcalamıştı. Artık, sonsuza dek Paris'te kalacaktı; genç kadın orada olmasa da, en azından onu içinde tutan taş

mezarının orada olduğunu bilerek, kendine bir tür mutluluk payı çıkaracaktı. Boulevard Haussmann'daki boş büyük salonların bakımıyla tek başına uğraşan, Bayan Bread'e haber vermeden uğradı. Salonlar bir Hollanda köyü kadar düzgündü; Bayan Bread'in tek işi tozları almaktı. Yalnızlıktan yakınmıyordu; çünkü onun düşünce biçimine göre, hizmetçi gizemli, kurulmuş bir makineydi ve bir hizmetçinin ev sahibinin yokluğuna dair yorum yapması kurulmaması konusunda fikir ileri süren bir masa saatine benzerdi. Bayan Bread'e göre, hiçbir saat sürekli çalışmaz, hiçbir hizmetçi de kusursuz bir ev sahibinin işinin sağladığı aydınlıktan tam olarak yararlanamazdı. Bununla birlikte, Newman'ın Paris'te bir süre kalacağını umduğunu alçakgönüllü bir biçimde dile getirdi. Newman, Bayan Bread'in elini kibarca sıktı. "Sonsuza dek kalacağımı söylemiştim" dedi.

Daha sonra, telgraf çektiği, kendisini beklemekte olan Bayan Tristram'ı görmeye gitti. Bayan Tristram Newman'a baktı, başını iki yana salladı. "Böyle olmaz" dedi; "çok çabuk gelmişsiniz." Newman oturup kocasını ve çocuklarını sordu. Sonra, Dora Finch'i soruşturarak ansızın, "Nerede olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu.

Bayan Tristram bir süre duraksadı; Newman kuşkusuz, Dora Finch'i kastetmemişti. Bayan Tristram düzgün bir yanıt verdi: "Diğer evine gitti, Rue d'Enfer'dekine." Newman karamsar bir ifadeyle bir süre daha oturduktan sonra, Bayan Tristram, "Düşündüğüm kadar iyi bir insan değilmişsiniz. Siz daha çok-daha çok..."

"Daha çok ne?" dedi Newman.

"Bağışlayıcı değilsiniz."

"Aman Tanrım!" diye haykırdı Newman; "bağışlamamı mı bekliyorsunuz?"

"Hayır, o anlamda değil. Ben bağışladım ama siz bunu yapamazsınız. Ancak, unutabilirsiniz! Bu konuda, umdu-

ğumdan daha kötü bir karakteriniz varmış. Kötü bir insan gibi, tehlikeli görünüyorsunuz."

"Tehlikeli olabilirim" dedi; "ama kötü bir insan değilim. Hayır, kötü değilim." Gitmek için ayağa kalktı. Bayan Tristram ondan akşam yemeğine gelmesini rica etti; ama o, yalnız bir konuk olarak bile, bir eğlence ortamına katılmak istemediğini söyledi. Daha sonra, akşama doğru, gelebilirse geleceğini belirtti.

Seine boyunca ve köprülerden geçerek kenti dolaştı, Rue d'Enfer'e yöneldi. Erken bahar havasının yumuşaklığına rağmen havada grilik ve nem vardı; Newman Paris'in çok az bildiği bir bölgesine gelmişti; burası manastır ve cezaevlerinin bulunduğu, birkaç kişinin geçtiği sokakların uzun ve ölgün duvarlarla sınırlandığı bir yerdi. Bu sokaklardan ikisinin kesiştiği yerde Karmelitlerin yuvası bulunuyordu; boş bir duvarla çevrili, kasvetli, sade bir yapı idi. Newman, duvarın üstünden, yapının üst kat pencerelerini, dik eğimli çatısını ve bacalarını görebiliyordu. Ancak bunlar, bir insan yaşamı konusunda fikir vermiyordu; sessiz, duygusuz, cansız bir görünümü vardı. Soluk, ölgün, renksiz duvar, boş sokağa bakıyordu; insansız bir manzara vardı. Newman orada uzunca bir süre kaldı; oradan geçen kimse yoktu; istediği kadar bakmakta özgürdü. Yolculuğunun amacı buydu; bunun için gelmişti buraya. Tuhaf bir zevkti; ama zevkti işte; ortamın ölü sessizliği, yararı dokunmayan bir özlemden kurtuluş gibi gelmişti. Sessizlik ona, içerideki kadının geri çağırılamayacak derecede yitirildiğini, gelecek günler ve yılların, onun üzerinde yerinden oynatılamayacak bir mezar kapağı gibi birikeceğini söylüyordu. Bu yerde, günler ve yıllar, yalnızca gri ve sessiz geçecekti. Ansızın, orada dururken görülebileceği düşündüğünde büyü bütünüyle kayboldu. Bir daha oraya gelip dikilmeyecekti; bu boş bir kederlenmeydi. Kabarmış yüreği geldiği zamana göre hafiflemiş olarak ayrılıyordu

oradan. Artık her şey bitmişti, sonunda o da rahat bir soluk alabilirdi. Dar, dolambaçlı sokaklardan yine Seine kıyısına yürüdü, orada, yükselen Notre Dame'ın büyük kulelerini gördü. Bir köprüden geçerek, o koca katedralin önündeki boş alanda bir süre bekledi; süslü kapılarından içeri girdi. Orta alanda dolaştı ve o görkemli loş ortamda uzunca bir süre oturdu. Uzun aralarla dünyaya yayılan, uzaktan gelen çan seslerini dinledi. Çok yorgundu; olabileceği en iyi yer burasıydı. Dua etmedi; okuyacak bir duası yoktu. Şükredeceği ve isteyeceği bir şeyi yoktu; çünkü artık kendi başının çaresine bakmalıydı. Bu büyük katedral ona çok konuksever görünmüştü, yerinde oturuyordu; çünkü orada olmak dünyanın dışında kalmak demekti. Başına gelmiş olan en nahoş şey, artık son aşamasındaydı; defterini dürüp bir kenara koyabilirdi. Uzun bir süre başını önündeki sandalyeye yasladı; başını kaldırdığında kendine geldiğini hissetti. Aklında, bir yerlerde, bir kördüğüm çözülmüştü sanki. Neredeyse unutmuş olduğu Bellegarde'ları düşündü. Onları, kendilerine bir şey yapmak istediği insanlar olarak hatırlıyordu. Yapmak istediği şey aklına geldikçe homurdandı; bunu yapmayı istemiş olması canını sıkıyordu; birdenbire, alacağı intikamın gerekçesi aklından çıktı. İster Hıristiyanlık hayırseverliği ister iflah olmaz iyiliği olsun, Newman'ın ruhunun derinliklerinde son düşüncesi kesinlikle Bellegarde'ları kendi hallerine bırakmaktı. Yüksek sesle dile getirebilseydi, onları incitmek istemediğini söyleyecekti. Onları yaralamak istediği için utanç duyuyordu. Kendisini incitmişlerdi ama bu tür şeyler onun başının altından çıkmamıştı. Sonunda, kalkıp kararmakta olan kiliseden çıktı; zafer kazanmış ya da karar vermiş bir insanın hoşgörülü adımlarıyla değil, fakat yine, biraz utanmış, iyi yürekli birinin dengeli adımlarıyla yürüyordu.

Eve gidince, Bayan Bread'den, önceki gece boşaltmış olduğu bavulunu tekrar yerleştirmesini rica etti. Kibar

hizmetçi, ona yarı donuk gözlerle baktı. "Aman Tanrım" diye haykırdı, "Yanılmıyorsam, sonsuza dek burada kalacağınızı söylemiştiniz, efendim."

"Sonsuza dek buradan uzak kalacağım demek istemiştim" dedi Newman kibarca. Ertesi gün, Paris'ten ayrılmasından sonra, kesinlikle, bir daha geri dönmedi. Sıklıkla sözünü etmiş olduğum yaldızlı dairesi onu ağırlamaya hazır halde bekledi; ancak o daire, içinde, sonsuza dek odadan odaya dolaşarak perde saçaklarını düzelten, kendisine düzenli olarak banka çekleriyle gelen maaşını oturma odasındaki şömine rafındaki büyük Sevr vazosunda saklayan, Bayan Bread'in işine yaramıştı.

Akşam geç bir saatte, Newman Bayan Tristram'a gitti, şömine önünde oturmakta olan Tom Tristram ile karşılaştı. "Paris'e geri dönmenize sevindim" dedi Bay Tristram. "Biliyorsunuz, beyaz adamın yaşaması gereken yegâne yer burası." Newman'ı kendi tozpembe bakışıyla karşılayan Tom Tristram ona, son altı ayda yapılan Fransız-Amerikan dedikodularından bir derleme sundu ve sonra kalkıp yarım saat için kulübe gideceğini söyledi. "Altı aydır Kaliforniya'da kalan bir insan biraz da entelektüel bir sohbet yapmak ister. Bu açıdan, böylesi bir sohbet için, karımı size bırakıyorum."

Newman, dostuyla içtenlikle el sıkıştı, fakat ona kalmasını söylemedi; sonra Bayan Tristram'ın karşısındaki kanepeye çöktü. Arkadaşı ona kendisinden ayrıldıktan sonra neler yaptığını sordu, Newman da, "Hiçbir şey" diye yanıt verdi.

"Bana, kafasında bir suikast planlayan biri gibi görünüyorsunuz" dedi Bayan Tristram. "Kötü bir iş çevirme niyetindeydiniz sanki, siz gittikten sonra, acaba sizi bırakmasa mıydım, diye kaygılanmıştım."

"Yalnızca, nehrin karşı kıyısına geçtim, Karmelitlere" dedi Newman.

Bayan Tristram ona bir süre baktıktan sonra gülümsedi. "Ne yaptınız orada? Duvara mı tırmanmaya çalıştınız?"

"Hiçbir şey yapmadım. Bir iki dakika baktıktan sonra oradan ayrıldım."

Bayan Tristram ona sevecen bir bakış attı, "Umarım, umutsuzca manastır duvarlarına bakarken, M. de Bellegarde ile karşılaşmadınız" diye sordu. "Kız kardeşinin durumunu çok yakından izlediğini duydum."

"Hayır, iyi ki, onunla karşılaşmadım" diye yanıtladı Newman, biraz durduktan sonra.

"Onlar, şu anda kent dışındalar" dedi Bayan Tristram; "neydi o yerin adı? Fleuréres'deler. Siz Paris'ten ayrıldığınızda oraya döndüler ve yıl boyu, tümüyle kendi kabuklarına çekildiler. Küçük Markiz'in hoşuna gitmiş olmalı; kızının müzik öğretmeniyle kaçacağını duymayı umuyorum!"

Newman, şöminede yanmakta olan odunlara bakıyordu; fakat Bayan Tristram'ı aşırı bir ilgiyle dinliyordu. En sonunda konuştu: "O insanların adını, bir daha anmak istemiyorum, onlarla ilgili hiçbir şey duymak istemiyorum." Ve sonra, cep defterinden o kâğıt parçasını çıkardı. Bir an için kâğıda baktı, sonra ayağa kalarak, ateşin yanında durdu. "Onu yakacağım" dedi. "Sizin buna tanık olmanız beni sevindiriyor. İşte gitti!" diyerek kâğıdı ateşe attı.

Oturmakta olan Bayan Tristram, elindeki nakış iğnesini bıraktı. "O kâğıtta ne vardı?" diye sordu.

Şömine rafına yaslanan Newman, kollarını uzatarak, her zamankinden daha uzun bir soluk aldı. Bir an sonra, "Artık size söyleyebilirim" dedi, "o, Bellegarde'ların sırrını içeren bir kâğıttı, öğrenildiğinde, onları yıkıma uğratacak türden bir sır."

Bayan Tristram, azarlayıcı bir sesle, elindeki işlemeyi yere bıraktı. "Oh, onu niçin bana göstermediniz?"

"Size göstermeyi düşünmüştüm, herkese gösterecektim. Bellegarde'lara olan borcumu böyle ödemeyi düşünüyordum. Bu nedenle, kendilerine söyledim ve onları tehdit ettim. Bu bombanın yıkımından uzak durmak için, söylediğiniz gibi, kent dışında kalıyorlar. Ama ben artık vazgeçtim."

Bayan Tristram, nakışını ağır ağır işlemekteydi. "Tamamen mi vazgeçtiniz?"

"Ah, evet."

"Bu sır, çok berbat bir şey."

"Evet, çok berbat."

"Kendi adıma" dedi Bayan Tristram, "vazgeçtiğinize üzüldüm. O belgeyi görmeyi çok isterdim. Biliyorsunuz, sizin destekçin ve güvenceniz olarak, beni de kandırdılar, o belge, benim öcümü almaya da yarayacaktı. O sırrı nasıl elde ettiniz?"

"Uzun hikâye. Ama doğru."

"Onun sizde olduğunu biliyorlar mıydı?"

"Ah, onlara söyledim."

"Aman Tanrım, ne kadar ilginç!" diye haykırdı Bayan Tristram. "Ve onların ayaklarınıza kapanmalarını sağladınız?"

Newman bir an konuşmadı. "Hayır, o kadar değil. Önem vermiyormuş gibi, korkmuyormuş gibi göründüler. Ama önem verdiklerini, korktuklarını biliyorum."

"Emin misiniz bundan?"

Newman, bir an gözlerini dikerek, "Evet, eminim."

Bayan Tristram, elindeki işe devam ediyordu. "Size meydan okudular, öyle mi?"

"Evet" dedi Newman, "öyle oldu."

"Mektubu açıklama tehdidiyle onlara geri adım attırdınız demek" dedi Bayan Tristram.

"Evet ama geri adım atmaya yanaşmadılar. Onlara bir seçme hakkı tanıdım ve onlar beni sahtecilikle suçlamaya

kalkarak blöf yaptılar. Ama korkuyorlardı." Newman sözlerini sürdürerek "ve istediğim gibi intikamımı aldım."

"Suç unsuru yandıktan sonra" dedi Bayan Tristram, "bir 'suçlamadan' söz ettiğinizi duymak çok kışkırtıcı bir durum" dedi Bayan Tristram. "Tümüyle yandı mı, acaba?" diyerek ateşe baktı.

Newman, kâğıttan geriye bir şey kalmadığına onu temin etti. "Pekâlâ" dedi dostu, "Sanıyorum, onları çok fazla rahatsız etmediğinizi söylemekte bir sakınca yok. Benim izlenimime göre, dediğiniz gibi, asla sonuca ulaşamayacağına inandıkları için, size karşı koymuşlar. Birbirlerine danıştıktan sonra, kazanmış oldukları güven, ne onların suçsuzluğundan ne de blöf yapmalarından kaynaklanıyor; bunun kaynağı, sizin çok iyi yürekli olmanız! Görüyorsunuz ki haklı çıktılar."

Newman, içgüdüsel bir tepkiyle kâğıdın yanıp yanmadığını görmek için ateşe baktı; ancak geriye hiçbir şey kalmamıştı.

Henry James'in başyapıtı denebilir *Amerikalı* için. Gerçekçi anlatımını romantik-melankolik çıkışlarla bezeyen James, bu çarpıcı romanında bir dönemin, yani 19. yüzyıl Avrupası'nın kusursuza yakın bir panoramasını sunuyor. Anlatının mekânsal merkezi 19. yüzyılın bir tür arzu nesnesi sayılabilecek Paris'tir. Özellikle entelektüel açıdan büyüleyici bir kenttir Paris ve dünyanın dört bir yanından insanları mıknatıs gibi kendisine çekmektedir. Avrupa kıtasının kültürel nabzı Paris'te atmaktadır. Müzik, edebiyat, resim ve diğer sanatlardaki gelişmelerin sunumu *Amerikalı*'nın estetik dokusunu oluşturur. Romanın esas karakteri Newman, Fransız aristokrat sınıfıyla temas kuran, meraklı, davranışlarında rahat bir karakterdir. He ne kadar varlıklı olsa da hoşlandığı kadınla evlenmesinin önünde yığınla engel vardır; kültüre düşkün, sanata meraklıdır ama nihayetinde bir "lord" değildir, alaya alınır, yer yer gururu incinir, ama ısrarcıdır da:

> *"Newman kafası karışık bir durumda kıza baktı. Suçlanmış olduğu komik çam devirmelere karşın, budalalıktan çok uzak biriydi. Kız bir oyun oynamaktaydı; kendisinin estetik açıdan gelişmemiş olmasına acıyor değildi. Kazanmayı umduğu şey neydi? Kız büyük oynuyor, yüksek risk alıyordu; elde edeceği ödül de ona göre olmalıydı. Newman, ödülün büyük olabileceğini öngörse de, arkadaşının yürekliliğini hayranlıkla karşılamaktan kendini alamıyordu. Önemli miktarda bir parayı, bir eliyle yapmak istediği şeyler için tutarken, diğer eliyle havaya saçıyordu."*

İki farklı dünya arasındaki gerilimlerin serinkanlı bir biçimde işlendiği *Amerikalı*, miadını doldurmak üzere olan bir dünya ile şekillenme faslında olan bir dünya arasındaki var olma krizlerine ışık tutuyor. Bu açıdan tarihsel bir niteliğe de sahip...

